

Havel, Dalibor

Počátky latinské písemné kultury v Čechách a na Moravě

In: Havel, Dalibor. *Počátky latinské písemné kultury v českých zemích : nejstarší latinské rukopisy a zlomky v Čechách a na Moravě*. Vydání první Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2018, pp. 53-371

ISBN 978-80-210-8918-1; ISBN 978-80-210-8919-8 (online : pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/138202>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

3 POČÁTKY LATINSKÉ PÍSEMNÉ KULTURY V ČECHÁCH A NA MORAVĚ

3.1 Materiálové a metodické předpoklady: pergamenová makulatura

Soustavné sbírání, identifikace a popis latinským písmem psaných textů, které se zachovaly ve formě různě obsáhlých a v nejrůznější materiálové kvalitě dochovaných fragmentů, zůstává u nás stále tématem opomíjeným. Fakt, že dosud neexistuje evidence popsaných a přesnou obrazovou dokumentací doprovázených rukopisných zlomků, je příčinou toho, že nezdědka není možné vyslovovat o jednotlivých zlomcích bezpečnější závěry, takže tyto zlomky i nadále zatím zůstávají izolovanými jednotlivinami. Interpretace takovýchto jednotlivin je pak odkázána na konfrontaci vnějších znaků daného pramene jen s obecným vývojem písma, která umožňuje obvykle pouze hrubé časové zařazení, většinou však nepřináší hlubší poznatky o provenienci.

Protože stojíme v této oblasti svým způsobem na samém počátku, je třeba v prvé řadě definovat pojem *zlomek*, aby bylo zřetelné, jaký typ materiálu zde bude předmětem mého zájmu, a dále stanovit základní aspekty sledované při popisu tohoto typu pramenů.

3.1.1 Definice zlomku

Zlomkem zde rozumím takový písemný pramen, který má charakter *makulatury*, to znamená, že je následně sekundárně použit k jiným účelům nežli k těm, pro které byl původně zhotoven. Přesto je z formálního hlediska dochován jako originál.²²⁵ V tomto smyslu tedy za zlomek nepovažuji každý v původním rozsahu

²²⁵ Tento aspekt formy dochování dobře reflektuje BLÄNSDORF, Jürgen: *Fragment Gattungen und*

nedochovaný knižní celek, který je dnes formou nejrůznějších adligátů součástí mladších (obsahově podobných) kodexů, ale který si i jako takovýto adligát v zásadě zachoval svou původní funkčnost.

Hledáme-li hlavní charakteristiky, které musíme při popisu a zpřístupňování výše definovaného materiálu sledovat, musíme mít neustále na zřeteli tu skutečnost, že je třeba si všímat zejména těch vnějších a vnitřních znaků, které pomohou alespoň hypoteticky zrekonstruovat původní podobu daného pramene před jeho destrukcí, a dále těch znaků, které mohou posloužit k budoucímu ztotožnění popisovaného zlomku s jinými zlomky téhož původu. Podstatnou, možná vůbec nejpodstatnější součástí charakteristiky daného zlomku je jeho úplná a přesná obrazová reprodukce, která slouží k verifikaci údajů obsažených v charakteristice toho kterého zlomku. Proto je v této práci položen takový důraz na reprodukce originálů, které tak nejsou pouhým ilustrativním doprovodem textu, ale podstatně jej doplňují.

Při charakteristice jednotlivých zlomků budu postupovat podle následujících kritérií: typ zlomku (podle formy dochování), rozsah zlomku (například dvoulist, seříznutý dvoulist, list apod.), charakter psací látky (ve všech případech, které zde prezentuji, se pochopitelně jedná o pergamen), úprava psací plochy (zde je důležitá přítomnost či absence okrajových vpichů – vodičů liniatury, které mohou být průvodním jevem dochování původních, neseříznutých rozměrů psací plochy, dále přítomnost či absence linkování, případně vertikálního rámování textového zrcadla apod.).

Velmi významné jsou stopy sekundárních destrukcí psací plochy: mám zde na mysli různé přehyby a rýhy na pergamenu, které jsou stopami po druhotném použití daného zlomku jako například předsádky všíte do hřbetu mladšího knižního celku, přičemž v místě všíti zůstává i po vynětí zlomku ze hřbetu výrazná rýha apod. Barvu inkoustu zdůrazňuji pouze v těch případech, kdy má význam pro odhalení druhotných (mladších) přípisků, případně korektur.²²⁶ Důležitý je rozbor a stanovení podílu jednotlivých písařských rukou a jejich paleografická charakteristika.²²⁷

Editionsprobleme. Beispiele aus der antiken und mittelalterlichen Literatur. In: Fragment und Makulatur. Überlieferungsstörungen und Forschungsbedarf bei Kulturgut in Archiven und Bibliotheken, hg. v. Neuheuser, Hanns Peter und Schmitz, Wolfgang. Wiesbaden 2015 (Buchwissenschaftliche Beiträge 91), s. 33–50, když věnuje pozornost (zejm. na s. 45–46) zprostředkovaně dochovaným torzům antických literárních děl. Takovéto fragmenty naší definici samozřejmě nevyhovují.

226 CLEMENS, Raymond–GRAHAM, Timothy: *Introduction to Manuscript Studies*. Ithaca–London 2007, zejm. s. 35–48 (*Correcting, Glossing, and Annotation*).

227 Ve všech případech je grafický projev zařazen dle standardní nomenklatury latinského knižního písma; u rukou raného IX. století rovněž připojuji relevantní znaky, které mohou pomoci s provenienčním zařazením, popřípadě s určením domovského skriptoria. Seriózní vědecké diskuse o nomenklatuře se vedou od poloviny minulého století: *Nomenclature des écritures livresques du IXe au XVIe siècle*, edd. Bischoff, B. – Liefertinck, G. I. – Battelli, G. In: *Colloques internationaux du Centre national de la*

Bez povšimnutí nemohou pochopitelně zůstat ani mladší přípisky na zlomcích, které vznikaly v době, kdy již byly makulaturou. Jedná se totiž mnohdy o zachované provenienční symptomy nosičů (např. staré signatury nebo letopočty na těch zlomcích, které sloužily jako obal rukopisů úřední provenience, časté jsou i případy, kdy je na zlomku uveden celý obsah rukopisného konvolutu, jehož byl kdysi předsádkou).²²⁸ Studium těchto aspektů je vlastně prakticky jediným zdrojem našich informací o době, kdy se daný zlomek mohl stát makulaturou, a tudíž přestal plnit svou primární funkci. Charakteristika musí rovněž obsahovat interpretaci vnitřních znaků textu – tedy v první řadě odhalení obsahu a z něho pak odvozeného účelu (funkce) díla, prostředí a doby jeho aktivního používání apod.

3.1.2 Místa používání pergamenové makulatury

Prvním kritériem při popisu zlomku je, jak bylo výše uvedeno, určení typu podle formy jeho dnešního zachování. Rukopisné zlomky je možné v zásadě nalézt v těchto formách dochování:

1) Zlomek je chován jako **samostatná jednotka** sejmutá ze svého původního (dnes již mnohdy bohužel neznámého) nosiče a je uložen nejčastěji v moderní papírové obálce jako součást sbírkového archivního fondu „rukopisných zlomků“ v tom kterém archivu či knihovně. Nevýhodou této formy uložení je přetržení kontaktu mezi zlomkem a jeho nosičem, tyto zlomky je pak často možno interpretovat pouze jako izolované jednotky bez možnosti zpětné rekonstrukce jejich osudu. Do této kategorie tudíž náleží ty zlomky, které byly původně pevně spojeny se svým nosičem a spadaly do některé z kategorií uvedených níže, byly však odstraněny a umístěny zvlášť. Dělo se tak zpravidla v průběhu XIX. století, kdy se

recherche scientifique: Sciences humaines 4. Paris 1954. Pro raně středověké knižní písmo v českých pramenech je zatím závazný: PRAŽÁK, J.: *Názvoslovní knižních písem v českých zemích I (11.–13. století)*. In: PRAŽÁK, J.: Výbor, s. 119–134 (původně otištěno v: Studie o rukopisech 4, 1965, s. 1–27).

228 V určitých případech má pro studium „druhého života“ pergamenového zlomku význam identifikace knihvazačských dílen, které tohoto velmi houževnatého materiálu při (pře)vazbách knih používaly. Využívání starobylé makulatury je charakteristické pro některé z nich – plyne to např. z výzkumu Jiřího Glonka, který se věnoval kartuziánským dílnám – GLONEK, J.: *Knihvazačská dílna olomouckých kartuziánů*. In: Krušínský, R. – Vintrová, T. (edd.): *Bibliotheca antiqua 2013*. Olomouc 2013, s. 40–61 + obrazová dokumentace na s. 188–190, zejm. s. 42 pozn. 17, kde Glonek konstatuje přítomnost vazebné makulatury kartuziánského původu již z X. století. Podobnou „kompaktní množinu“ starobylé makulatury použité do vazeb použila knihvazačská dílna františkánského kláštera v Chebu – BOLDAN, Kamil: *Knihvazačská dílna františkánského kláštera v Chebu*. In: Boldan, K. – Marek, J. (edd.): *Libri catenati Egrenses*. Knihy a knihovna chebských františkánů v pozdním středověku a raném novověku. Praha 2013, s. 111–146, zejm. s. 117.

přerušení vazby mezi sejmutým zlomkem a jeho původním nosičem nepociťovalo jako problém, je to snad náznak prvního zájmu o tento materiál.

Většina zlomků ovšem zůstala zachována ve vazbě mladší knihy (nosič, *librer tradens*):

2) Zlomek se nachází **přilepen k přednímu nebo zadnímu přیدهští** jiného knižního celku²²⁹ (to znamená mladšího, v knihovně aktuálně používaného rukopisu, prvotisku nebo starého tisku). Přirozeně je možné pracovat jen s jednou (viditelnou) stranou zlomku, který je mnohdy různě seříznut v důsledku snahy přizpůsobit jeho formát formátu nového knižního celku (nosiče). Pergamenové přelepy se starou makulaturou jsou v rámci zde prezentovaného souboru fragmentů zastoupeny v 18,44% případů. Není výjimečná ani situace, kdy vnitřní strana knižní desky je vylepena fragmentem pergamenového dvoulistu, jehož druhá půle zůstala volná, a plní tak de facto funkci předsádky.²³⁰

3) Zlomek tvoří **přední nebo zadní předsádku** mladšího knižního celku; častěji se objevuje od počátku XV. století v rámci „standardizace“ knižní formy, a to jako list umístovaný mezi knižní blok a desku vazby. Od počátku XVII. století se pro tyto účely stále častěji prosazuje papír, výskyt pergamenové makulatury s touto funkcí tudíž v této době klesá.²³¹ Pokud není integrální součástí přیدهští, bývá obvykle přišit k první (či poslední) složce knižního bloku a může vyčnívat ještě u hřbetu na konci první (respektive na začátku poslední) složky jako úzký zášev. U této kategorie dochází rovněž v důsledku přizpůsobování formátu zlomku formátu nového knižního celku k seříznutí původního rozměru pergamenu. Výhodou této formy je relativně dobrý stav takto zachovaných zlomků (zlomky tvořící předsádky jsou obvykle čitelné po obou stranách) a dále je výhodou, že zlomek zachovává obvykle podstatnou část svých původních rozměrů, takže jejich rekonstrukce je u něj s vysokou pravděpodobností úspěchu možná. Pro nejstarší pergamenovou makulaturu je předsádka vůbec nejfrekventovanějším místem výskytu – v rámci zde prezentovaného souboru fragmentů jde o 44,06% případů.

4) Zlomek má dnes podobu **drobných (úzkých) hřbetních záševků (vazů) uprostřed či vně jednotlivých složek knižního bloku**, nejčastěji na počátku a u konce nového knižního celku. Záševky bývaly našívány k vnějším a vnitřním

229 Obliba používání fragmentů pocházejících ze starých rukopisů při vazbě mladších knižních celků má svůj vrchol v XV. a XVI. století: srov. HOFFMANN, H.: *Bernhard Bischoff und die Paläographie des 9. Jahrhunderts*, s. 557; dále REED, Ronald: *Some Thoughts on Parchment for Bookbinding*. In: Rück, P. (hg.): *Pergament. Geschichte – Struktur – Restaurierung – Herstellung*. Sigmaringen 1991, s. 217–218. Při vyhledávání pergamenových zlomků je tudíž třeba věnovat pozornost nejen rukopisům, ale i inkunábulím a starým tiskům. Z vlastní zkušenosti mohu konstatovat, že výskyt pergamenové makulatury rapidně klesá ve vazbách starých tisků v průběhu XVII. století.

230 Vorr, Petr: *Encyklopedie knihy. Starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století II*. Praha 2008, s. 728–729 (heslo „Přیدهští“).

231 Vorr, P.: *Encyklopedie knihy II*, s. 728 (heslo „Předsádka“).

lomům složek; pokud je vazba pevná, není možné takové zlomky kvalitně reprodukovat.²³² Lze však předpokládat, že pokud jde o zlomky z jednoho původního celku, jedná se o úzké proužky nařezané z jednoho folia. Rekonstrukce původních rozměrů takového celku je však značně obtížná, někdy prakticky nemožná. Totéž platí o možnostech identifikace obsahu takto zachovaného pramene. V rámci zde prezentovaného souboru fragmentů jde o 16,87% případů.

5) Zlomek tvoří **vnější přebal** nového knižního celku.²³³ Využívání pergamenové makulatury k vytváření měkkých pergamenových vazeb je hojně využíváno v oblasti užitkových rukopisů, a to již od XIII. století. Dalším typickým nosičem těchto vazeb byly kancelářské knihy sloužící pro vnitřní potřebu, tj. knihy zpravidla užších hřbetů a menších formátů. S touto praxí se v domácím prostředí setkáváme v průběhu XVI.–XVIII. století.²³⁴ Vedle pochopitelných korekcí formátu se u této kategorie setkáváme ještě s jednou zvláštností, totiž s tím, že text na takovém zlomku bývá často přebarvován (překrývá vrstvou barvy – častěji zelenou a bílou), což je, zejména u hřbetu, vyvoláno potřebou asimilovat barvu přebalu dané knihy nesoucí takový zlomek s ostatními (sousedními) knihami v knihovně. Dalším důvodem takových zásahů bývá potřeba umístit na hřbet knihy čitelnou signaturu, která by (napsána na popsaný pergamen) nepůsobila dostatečně kontrastně. Pokud není text na takovém zlomku poškozen tímto způsobem, bývá mnohdy přirozeně setřen používáním knihy. Do této kategorie tudíž tradičně patří nejpoškozenější zlomky. Týká se to 19,37% případů v rámci zde prezentovaného souboru.

6) Drobné pergamenové výkroje se často nalézají ve funkci **přelepů složek** uvnitř hřbetu (kvůli jeho zpevnění a vyrovnání), zpravidla s přesahem na přední

²³² Využívání úzkých záševků či vazů sahá do raného středověku, jejich začleňování do struktury kodexu má ryze praktické důvody – brání deformacím knižního bloku; viz VOTT, P.: *Encyklopedie knihy II*, s. 981 (heslo „Vazy knihařské“).

²³³ K dějinám knižní vazby lze v obecné rovině stále použít: LOUBIER, Jean: *Der Bucheinband in alter und neuer Zeit*, in: *Monographien des Kunstgewerbes*, hg. v. J. L. SPONSEL, Bd. X. Berlin–Leipzig [1904], k raně novověkým vazbám německé provenience jsou důležité zejm. s. 127–153. Pro bohemikální knižní vazby srov.: HAMANOVÁ, Pavlína: *Z dějin knižní vazby od nejstarších dob do konce XIX. století*. Praha 1959, s. 98–127. Nejpodrobnější poučení o naší knižní vazbě, včetně propracované typologie a náležité obrazové dokumentace, viz u: NUSKA, Bohumil: *Typologie českých renesančních vazeb*, Historická knižní vazba 1964–1965, Liberec 1965, s. 19–145; dále srov. NUSKA, B.: *Česká gotická vazba*. In: Bohatcová, M. a kol.: *Česká kniha v proměnách staletí*. Praha 1990, s. 101–107 a též: *Renesanční knihvazači, knihkupci a bibliofilské i měšťanské knihovny*, tamtéž, s. 253–263. V poslední době roste význam faksimilových edic knižních vazeb vznikajících v návaznosti na k tomuto tématu zaměřené výstavy – srov. např.: QUARG, G. (hg.): *Vom Kettenbuch zur Collage. Bucheinbände des 15. bis 20. Jahrhunderts aus den Sammlungen der Universitäts- und Stadtbibliothek Köln*. Köln 2002, zde zejm. č. 1–31 s výbornými barevnými reprodukcemi. Význam mají i práce všímající si knižních vazeb z hlediska jejich ochrany a restaurování: WÄCHTER, Wolfgang: *Buchrestaurierung. Das Grundwissen des Buch- und Papierrestaurators*. Leipzig 1983³, s. 173–176.

²³⁴ VOTT, P.: *Encyklopedie knihy II*, s. 971 (heslo „Vazba pergamenová“).

i zadní přidešti.²³⁵ Tyto přesahy bývají obvykle překryty papírovým krytem přidešti, a tak jsou tyto zlomky namnoze toliko tušené, bez poškození stávající vazby prakticky nevyužitelné nebo je jejich interpretace značně omezena. U nejstarší makulatury jde o poměrně vzácnou formu použití, týká se jediného případu, tj. 0,32 % z celku.

7) Zlomek je zachován pouze ve formě **zrcadlového otisku** textu nejčastěji na předním, resp. zadním přidešti. Zlomek takto zachovaný tvořil původně přední (či zadní) předsádku rukopisu, popřípadě přední (zadní) přidešti, dnes již ale tyto předsádky (přidešti) v rukopise scházejí a zůstaly po nich toliko stopy v podobě zrcadlového otisku na přidešti. Tato kategorie úzce souvisí s kategoriemi č. 2–3; jen pro zajímavost doplňuji, že v prezentovaném souboru jde o jediný případ, tj. 0,32 % z celku.

8) Okrajově je třeba zmínit i velmi drobné výkroje pergamenu, které mohou sloužit jako ořízkové **hmatníky** či **ukazatele rejstříků** apod. Mezi zde prezentovanou nejstarší pergamenovou makulaturou se tento typ umístění zlomku nevykytuje.

9) Mimo knižní vazby se s použitím pergamenové makulatury setkáváme též při **vyztužení varhanních písťal**. V prezentovaném souboru jde o dva případy, tj. 0,62 % z celku.

3.1.3 Rozsah zlomku

U kategorie „rozsah zlomku“ přicházejí nejčastěji v úvahu dvě možnosti:

1) Zlomek může být fragmentem jednoho folia původního knižního celku, a to jak různě seříznutého, tak v původních rozměrech zachovaného. Pokud dnes existuje více takovýchto jednotlivých folií pocházejících prokazatelně z jednoho a téhož původního celku, používám pro jejich označování písmenné sigly (tedy například zlomky A, B, C, D atd.). Pořadí, v němž sigly zlomkům přiděluji, přirozeně odpovídá pořadí místa v rámci daného díla, které zlomky obsahují.

2) Zlomek může zachovávat fragment dvoulistu. V tomto případě je důležité zjištění, zdali texty obou listů takto zachovaného dvoulistu na sebe navazují (zdali jde o dva po sobě následující listy původního knižního celku); v případě, že nikoli, je možné pokusit se o hypotetickou rekonstrukci počtu chybějících folií mezi takto zachovaným dvoulistem, čímž by bylo možno udělat si alespoň přibližnou představu o poloze zachovaného dvoulistu v rámci dané složky původního knižního bloku.²³⁶ Při označování dvoulistu postupují tak, že nečíslojí každé folio

²³⁵ VOIT, P.: *Encyklopedie knihy II*, s. 962 (heslo „Vazba (technologie)“).

²³⁶ LÖFFLER, K.: *Einführung in die Handschriftenkunde*. Leipzig 1929, s. 61nm.; GILISSEN, L.: *Prolegomènes à la codicologie. Recherches sur la construction des cahiers et la mise en page des manuscrits médiévaux*.

zvlášť, ale celému dvoulistu přiřadím písmennou siglu a jednotlivá folia v rámci téhož dvoulistu odlišuji apostrofem (tedy například dvoulist A – A´, jiný dvoulist B – B´ apod.). Aby apostrof nebylo možno zaměnit s verso-stranou folia, označuji důsledně recto-stranu: ¸ a verso-stranu: ˇ.

3.1.4 Úprava psací plochy

Velmi důležitým aspektem je studium úpravy psací plochy. Podrobný popis všech zásahů do psací látky ještě před jejím popsáním písařem má svůj význam pro poznání širší písařské kultury prostředí (skriptoria), z něhož dotyčný zlomek vyšel. Sleduji tedy nejen liniaturu – linky, jejich vzájemnou vzdálenost, jejich provedení (tedy zda jde o slepé linkování, linkování pomocí olůvka či – v raném středověku ovšem zcela výjimečné – linkování prováděné rozředěným inkoustem);²³⁷ sleduji rovněž přítomnost vpichů na okrajích psací látky.²³⁸ Tento prvek pak, jak jsem již výše uvedl, interpretuji jako známku zachování zlomku v původním rozměru.

U rozměrů uvádím vždy největší míru daného rozměru, neboť při nepravidelnosti pergamenových formátů jednotlivé rozměry v rámci jednoho a téhož folia mohou kolísat i v rozmezí několika centimetrů. Při popisu úpravy psací plochy uvádím: přesný rozměr (šířka × výška) daného zlomku v milimetrech, pokouším se – je-li to možné – o rekonstrukci původního rozměru, dále měřím textové zrcadlo (šířku a výšku), pokud je text psán per extensum, respektive šířku a výšku všech sloupců včetně jejich spatia (prostoru mezi sloupci), to v případě, že je text psán na foliu do více sloupců. Uvádím vzdálenost liniatury (tj. distanci jednotlivých řádků od sebe) a popisuji rovněž další úpravu psací plochy (například vertikální ohraničení sloupců textu dvoulinkou apod.).

Ostatní (podpůrné) rozměry uvádím jen fakultativně, a to tam, kde mohou (zpravidla v kombinaci s jinými argumenty) podpořit ztotožnění rozptýlených jednotlivin (membra disiecta) a přiřadit je k jednomu původně společnému celku: v rámci podpůrných rozměrů hrají nejdůležitější roli hřbetní perforace, které v případě dochovaných dvoulistů zanechalo ve hřbetní partii pergamenového archu sešívání jednotlivých archů do složek a jejich následné komponování do knižního bloku. Distance hřbetních perforací (uváděných v centimetrech) zapisuji postupně, a to od horního ke spodnímu kapitálku; kapitálky označuji symbolem: •. V případě modelového příkladu kompletně dochovaného dvoulistu A´ – A se zachovanými hřbetními perforacemi by vypadal zápis následovně: • a + b + c + d

Gand 1977 (Les publications de Scriptorium 7), s. 26nn. s instruktivním obrazovým doprovodem.

237 WATTENBACH, Wilhelm: *Das Schriftwesen im Mittelalter*. Graz 1958⁴ (repr. 3. vyd. z r. 1896), s. 215–219.

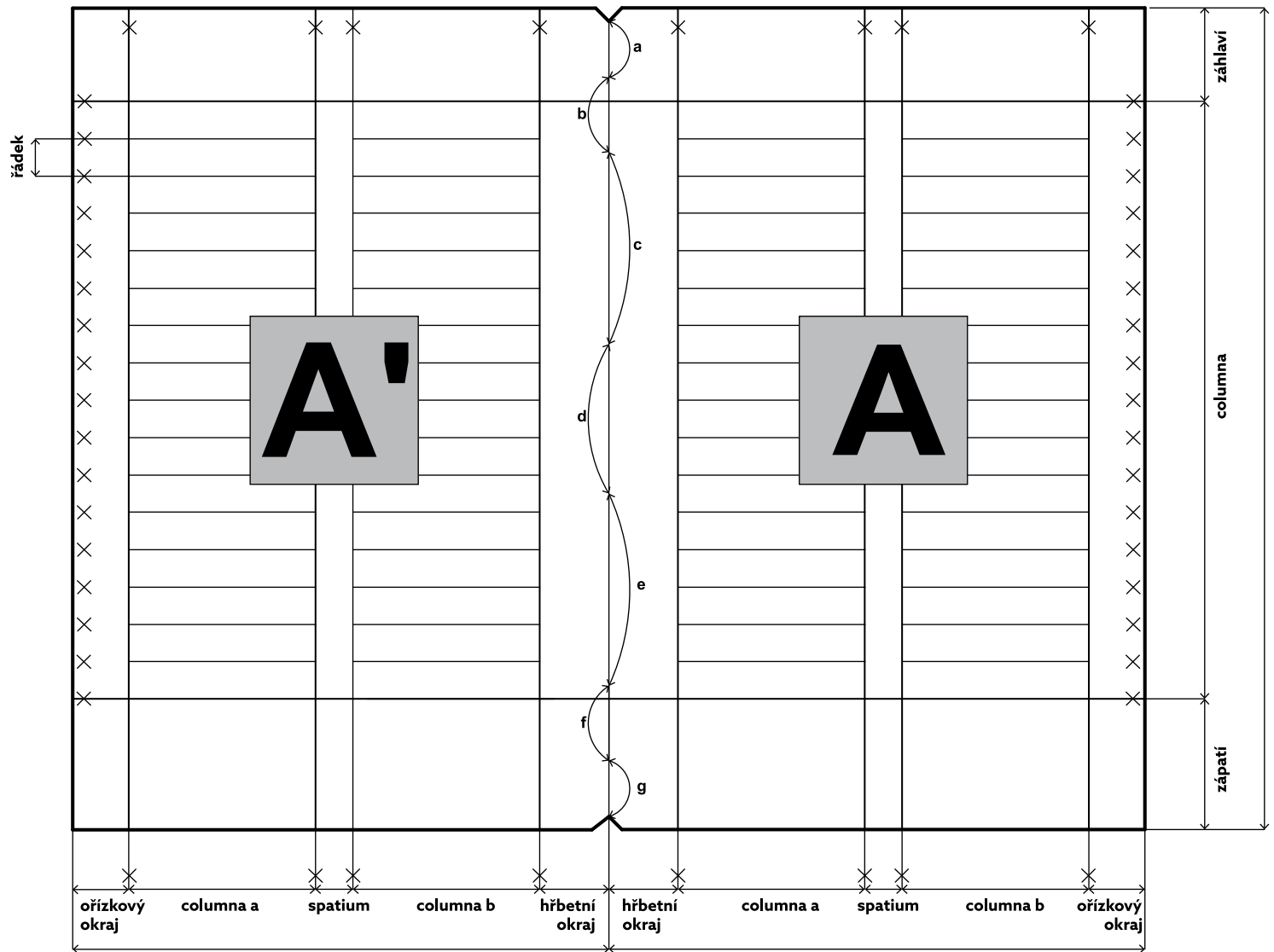
238 GILISSEN, L.: *Prolégomènes*, s. 85.

+ e + f + g • Pokud máme k dispozici již jen část hřbetu (dejme tomu tři perforace od horního kapitálku), nedochovanou pasáž označuji svislým šrafováním: • a + b + c + ///////////////. Shody v distanční vzdálenosti hřbetních zářezů jsou důkazem společné vazby takto zkoumaných dvoulistů. Jistý význam mohou mít i zbývající rozměry: záhlaví a zápatí ve vertikálním směru respektive hřbetní či ořízkový okraj ve směru horizontálním. Ty lze ale uvádět jen zcela výjimečně, neboť větší zlomků je na svých okrajích seřezána.

Vzhledem ke skutečnosti, že všechny zlomky přináším rovněž v obrazové reprodukci, nepovažuji za nutné slovně popisovat stupeň a charakter poškození daného zlomku. Za zmínku stojí pouze ty destrukce, které jsou pozůstatkem po druhotném použití daného zlomku ve vazbě. Tyto destrukce jsou pak zdrojem informací, v jaké funkci se dnes izolovaný fragment ve vazbě nacházel, mohou nám rovněž posloužit k vytvoření alespoň rámcové představy o původním nosiči a jeho vazbě. Informace o stáří vazby nosiče jsou vlastně jediným spolehlivým zdrojem poznatků o době, kdy nejpozději došlo k tomu, že se příslušný zlomek stal makulaturou²³⁹ a byl jako takový k nosiči připojen. Jde přirozeně o terminus ad quem, tedy dobu, kdy **nejpozději** došlo k degradaci daného textu na makulaturu. Je vysoce pravděpodobné, že příslušné fragmenty mohly v této, ale i jiné podobě přetrvávat i dlouhou dobu před tím, než byly použity například na zpevnění vazby mladšího rukopisu apod. Nejčastěji můžeme ze zlomku zjistit minimální rozměry formátu nosiče.

Vedle toho mohou být na zlomcích zachovány starší signatury vztahující se k nosičům, v některých případech snad i letopočty udávající dobu vytištění dotyčného nosiče, informace o jeho obsahu, či dokonce ex libris majitelů. Mimo tyto konkrétní závažné informace je mnohdy na zlomcích identifikovatelná řada jiných mladších přípisků: jde například o drobné texty účetního charakteru (různé dnes již blíže nespecifikovatelné výpočty, letopočty apod.) nebo se jedná o klasická *probationes pennae*.

239 Otázka příčin vzniku fragmentu čili skutečnost, že dotyčný starý pergamenový kodex byl v jisté době degradován na makulaturu a sekundárně použit ke zcela jiným účelům nežli k těm, pro něž byl vyhotoven, je otázkou spíše kodikologickou, respektive knihovědnou. Souvisí totiž úzce s otázkou funkce pergamenové knihy v knihovnách pozdního středověku, které se stále zřetelněji od sklonku XV. a zejména v XVI. století orientují na knihu tištěnou; srov. HLAVÁČEK, I.: *Přehledné dějiny českých a moravských knihoven do počátku novověku (cca 1526)*. In: Cejpek, Jiří a kol.: *Dějiny knihoven a knihovnictví*. Praha 2002, s. 108: ... *rukopisné knihy se stávají zřetelnou menšinou, aby se posléze dostaly na sám okraj zájmu. Jinými slovy řečeno: rukopisy v tom starém slova smyslu ztrácejí podstatnou část své funkce, a proto se stávají stále výraznější minoritou, a pozornosti se jim nadále dostává jen v některých velkých knihovnách spíše jako kuriozitám. Dokonce i v některých knihovnách jednotlivých kolejí pražské univerzity se stávají pro mistry nepochybným balastem a lze říci, že někteří z nich se jich, žel, v podstatě programově zbavovali.*

3.1.5 Grafický rozbor

Při katalogizaci rukopisného materiálu se tradičně věnuje pozornost jeho grafické podobě. Všímám si všech použitých barev inkoustu a účelu jejich použití (vlastní text bývá nejčastěji psán inkoustem hnědým, případně různě dnes již vybledlým až naryzlým, uvádím barvu iniciál, rubrik a dalších sekundárních písařských zásahů: například podtrhávání lemmat, zásahů korektorů apod.), není možné pominout ani výtvarnou stránku textu (zejména ozdoby iniciálek apod.). Klíčovým úkolem je však odlišení podílu jednotlivých písařských individualit a jejich paleografická charakteristika.

Význam grafického rozboru je zejména u zlomků podtržen tím, že jde mnohdy o jediný prostředek pro určení stáří a eventuální lokalizace textu. Stalo se již více méně všeobecně přijímanou skutečností, že paleografický rozbor jednotlivých písařských rukou není zapotřebí provádět na celé abecedě, tedy samoučelně rozebírat a popisovat jednotlivá písmena a jejich tvary či duktus, a to zejména v případě těch liter, které nemají pro časové ani provenienční zařazení dané písařské ruky žádný význam. Všeobecně se rovněž upouští od snahy slovně vyjádřit všechny jemné odstíny grafického projevu toho kterého písaře. Tuto roli přebírají přesné a pokud možno úplné obrazové reprodukce příslušných pramenů.

Grafická charakteristika musí tedy akcentovat ty prvky, které v první řadě lze interpretovat jako **individuální** rysy daného písaře a které tak odlišují práci tohoto písaře od písařů jiných v tomto prostředí a v téže době působících. Neméně důležitou součástí grafické charakteristiky je dále podchycení těch znaků, které mají svůj význam pro (alespoň hrubé) **časové zařazení** identifikované písařské individuality. Pro období, které nás zde zajímá, jsou z tohoto hlediska rozhodující tyto prvky:

1) **stupeň distinktivnosti** daného písařského projevu; v případě pečlivě dodržované distinktivnosti písma jde o snahu písaře soustavně vytvářet mezislovní mezery, tedy o schopnost správně oddělovat jednotlivá slova od sebe navzájem. S tím souvisí rovněž přítomnost či (ve sledovaném období spíše) absence rozdělovacích znamének na koncích řádků, není-li slovo na tomto řádku dokončeno.²⁴⁰ V této souvislosti nás bude zajímat použitý interpunkční systém, u něhož je třeba odlišit, zdali jde o interpunkci nepravidelnou, tedy ryze čtenářskou oddělující například vedle sebe těsněji řazená slova, nebo zdali se jedná o interpunkci gramatickou, oddělující (více či méně důsledně) jednotlivé syntaktické členy ve větě (periodě). Základním diachronickým kritériem je pak v této kategorii přechod od písma s nízkým stupněm distinktivnosti (*scriptura continua*) k písmu se stup-

²⁴⁰ Požadavek prostorové sevřenosti jednotlivých slov není ještě na počátku karolínské epochy vnímán jako nutnost.

něm vyšším („*scriptura distincta*“), k němuž během VIII.–IX. století v latinském písmu dochází.²⁴¹

2) **morfologická stabilita** (či **labilita**) celé minuskulní abecedy; toto kritérium sleduje tu skutečnost, zdali jedna a táž hláska je reprezentována jedním a týmž grafémem nebo zdali naopak lze u některých grafémů sledovat různé tvarové varianty v závislosti na postavení dotyčného grafému ve slově (iniciální – mediální – finální postavení), respektive v závislosti na tom, stojí-li litera samostatně či tvoří-li součást ligatury. Z vývojového hlediska progresivní tendence pochopitelně reprezentují morfologicky jednoznačné („čisté“) minuskulní tvary. V prvé řadě postupně probíhá odstraňování („nadbytečných“) alografických párů s tím, že minuskulní (progresivní, „reformní“) grafická varianta vytlačuje variantu reliktovou, tedy tu, jež přežívá z předchozích stádií vývoje latinského písma.

Dále lze pozorovat snižující se frekvenci v užívání ligatur (zejména s grafémem „r“) a jejich postupné redukování na omezený a z čtenářského hlediska „přijatelný“ výběr (ligatury „ct“, „st“, apod.).

3) **Celkový charakter písma**; ten zahrnuje ty znaky, které nejsou omezeny jen na určitou konkrétní literu, ale vypovídají o celkovém vzhledu písma, o jeho příslušnosti k danému stylu (pozdní karolínská minuskula, raná gotika apod.), dále o způsobu držení pera písařem, jeho tlaku při psaní textu. Sem patří zejména sklon písma, tedy úhel, který svírá svislá osa jednoho každého písmene k řádku, dále modul písma, to jest rozměr písmene a vzájemný poměr výšky k šířce, váha písma, která se promítá do síly tahů a eventuální kontrastnosti (tedy střídání zesílených tučných a slabých vlasových tahů). U katalogů je dostačujícím (obzvláště u písma počínaje XI. stoletím) zařazení příslušného písařského projevu do nomenklatury knižních písem.²⁴²

4) **Duktus vývojově závažných liter**: ověřeným ukazatelem stáří je způsob zdobení dříků s horní dotažnicovou délkou (zejména u liter „d“, „h“, „k“, „l“), kde je pro rané fáze nejtypičtější kyjovité zakončování, to jest takové dříky, které se směrem vzhůru k horní dotažnicové lince pozvolna rozšiřují. Pokročilejší stádium zakončování těchto dříků (odpovídající zhruba X. století)²⁴³ spočívá v podstatě ve dvojím úzu: původní kyjovité rozšíření může být buď redukováno a zůstává zachováno jako relikv v podobě nasazovacího tahu na hlavě dříků, nebo

241 Srov. SICKEL, Theodor: *Acta regum et imperatorum Karoliorum digesta et enarrata I. Lehre von den Urkunden der ersten Karolinger (751–840)*. Wien 1867, s. 313–314. Sickel zde sice charakterizuje soudobé písmo listinné, ale jeho závěry mají platnost i pro rukopisy.

242 Tyto kategorie u nás nejlépe definoval PRAŽÁK, J.: *Názvosloví knižních písem v českých zemích I (11.–13. století)*. In: Pražák, J.: Výbor, s. 123; používám rovněž Pražákem navrhovanou typologii knižních písem. Jen pro ranou carolinu Pražák terminologii neuvádí: označím ji jako *scriptura fere carolina*.

243 SICKEL, Th.: *Das Privilegium Otto I. für die römische Kirche vom Jahre 962*. Innsbruck 1883, s. 10–11; autor zde velmi instruktivně shrnuje celkové znaky karolínského knižního písma v X. století; srov. dále: BRETHOLZ, B.: *Lateinische Paläographie*, s. 90–91.

toto rozšiřování zcela mizí, a tyto dřívky pak mají fakticky konstantní šířku po celé své délce. Dalším znakem vyššího stáří u karolínské minuskuly v oblasti duktu jsou pozůstatky merovejského „spirálovitého“ duktu u písmen „m“ a „n“, jejichž dřívky jsou tedy zaoblené, teprve postupně se napřimují. Navíc nejsou zpočátku ani u hlavy ani u paty dřívku ozdobovány žádnými nasazovacími, respektive koncovými tahy, jsou tedy holé. Tyto ozdobné tahy se začínají objevovat u těchto liter až v souvislosti s prosazováním jisté „vymělkovanosti“ a „nepřirozenosti“ duktu pronikající do karolínské minuskuly od sklonku IX. století.²⁴⁴ Chronologicky závažná je rovněž přítomnost (či spíše absence) kulatého „s“ ve finální, respektive mediální pozici ve slově.

5) **Ortografie:** zde je závažný zejména úzus grafického záznamu diftongu „ae“, dále s touto kategorií souvisí způsob používání ligatur a jejich četnost, v širším slova smyslu sem náleží rovněž eventuální písařské zvláštnosti a odchylky, jako například různé písařské chyby (obzvláště pokud se opakují) a v neposlední řadě i promítání písařova mateřského jazyka do grafiky jednotlivých slov (například vlastních jmen apod.).

6) **Zkratky:** vypovídací hodnotu může mít poměr obou základních zkratkových systémů, totiž suspenze a kontrakce, dále konkrétní grafická podoba jednotlivých zkratek, důležitá je též přítomnost a četnost znaků pocházejících ze zvláštních zkratkových systémů (např. tironských not, dále zkratky různých specifických tématických okruhů, jako například tzv. *notae iuris*, *nomina sacra* atd.).

7) Interpretace **majuskul** přítomných v textu může být pojímána dvojím způsobem: jednak vnější (formální) analýzou je zapotřebí zjistit, jaký typ velkých písmen dotyčná písařská ruka používá (připomínám, že jde ve sledovaném období o otázku závažnou, neboť karolínská renesance není doprovázena jen reformou knižního minuskulního písma, jejím průvodním jevem je rovněž zřetelná renesance starých antických knižních písem majuskulních, vedle unciály a rustické kapitály, které nevyšly z užívání prakticky po celou dobu raného středověku, se znovu „rodí“ i kapitála kvadrátní.²⁴⁵ Následná analýza pak odhalí, jakou funkci majuskulní abeceda u dané písařské individuality plní. Tento aspekt úzce souvisí s již výše zmiňovanou problematikou použitého interpunkčního systému, neboť majuskuly výrazně napomáhají při segmentaci textu oddělováním jednotlivých syntaktických celků od sebe navzájem tím, že jsou umísťovány do iniciálové pozice v rámci dané periody (či menšího syntaktického celku). Druhou významnou funkcí, která v souvislosti s majuskulami přichází v úvahu, je využití velkých písmen jakožto písma vyznačovacího. Všechny tyto vlastnosti pak mohou mít dopad při odhalování podílu jednotlivých písařských rukou v textu, eventuálně při charakteristice písařské školy, z níž dotyčná písařská individualita pocházela.

244 BISCHOFF, B.: *Paläographie*, s. 160–161.

245 BISCHOFF, B.: *Paläographie*, s. 156; BRETHOLZ, B.: *Lateinische Paläographie*, s. 80–82.

Po odhalení podílu jednotlivých písařů v textu přistupuji ke stanovení vztahu jednotlivých písařských rukou mezi sebou. Tyto vzájemné vazby mezi písaři pak pomáhají nahlédnout do zvyklostí daného skriptoria, mohou rovněž naznačit úroveň této školy a míru pečlivosti věnovanou vytváření textu. Zvýšená péče se pak projevuje přítomností soudobých korektur v textu apod.

Avšak ani při sebepodrobnějším popisu není možné dosáhnout toho, abychom převedli kompletní grafický projev příslušných písařských individualit do slovního popisu, takže – jak jsem se již výše zmínil – veškerý slovní popis musí být zaměřen převážně na ty grafické aspekty, které mají význam při časovém zařazování daného písařského projevu, popřípadě které mají vypovídací hodnotu při pokusech o jeho přiřčení k nějaké již známé a lokalizované písařské škole. S přihlédnutím k tomuto zaměření slovního popisu sledovaného písma roste význam doprovodných reprodukcí, které se tak stávají nepostradatelnou součástí textu.

Zatímco všechny dosud uvedené aspekty interpretace rukopisných zlomků jsou řešitelné prostřednictvím analyticko-komparativní metody paleografické, která se zaměřuje především na vnější znaky dochovaných pramenů, vnitřní znaky a jejich interpretace je předmětem zájmu kodikologie, avšak působnost obou disciplín (jak vyplyne z níže uvedeného) se vzájemně prolíná a doplňuje.

3.1.6 Kodikologické aspekty

Charakteristika **vnitřních znaků** fragmentárně zachovaného pramene je zcela pochopitelně především zaměřena na **identifikaci obsahu** touto formou zachovaného díla.²⁴⁶ Hned na počátku musím podotknout, že jsem se doposud nesetkal ani v jediném případě se skutečností, že by existovala nějaká užší vazba mezi obsahem fragmentu a tou okolností, že se daný text stal fragmentem (makulaturou), jinými slovy řečeno, že by dotyčný text byl vzhledem ke svému obsahu v určité době shledán „závadným“, a byl tudíž úmyslně degradován na bezcenný kus pergamenu druhotně použitý k jiným účelům.²⁴⁷ Z hlediska obsahu lze všechny zlomky, které jsem měl doposud možnost prozkoumat, začlenit do některé z následujících skupin:

A) **liturgické knihy**; tento okruh uvádím na prvním místě proto, že právě liturgické rukopisy tvoří z obsahového hlediska nejfrekventovanější typ fragmentů.²⁴⁸ Tento fakt

246 LÖFFLER, K.: *Einführung in die Handschriftenkunde*, s. 163nn.

247 O nejpřirozenějších příčinách vzniku fragmentů, jež je třeba hledat v argumentaci spíše knihovnědné, byla zmínka již výše.

248 K tomu stov.: NEUHEUSER, Hanns Peter: *Fragmente liturgischer Handschriften aus der Tradition der Lateinischen Ritenfamilie*. In: Neuheuser, Hanns Peter – Schmitz, Wolfgang (hg.): *Fragment und Makulatur. Überlieferungsstörungen und Forschungsbedarf bei Kulturgut in Archiven und Bibliotheken*.

je přirozeným důsledkem významu, který tyto texty získaly každodenní nezbytnou praxí křesťanského společenství, a to prakticky na všech úrovních spirituální správy, od nejnižších jednotek (farností či – jinak pojmáno – jednotlivých klášterních konventů zahrnuje v to rovněž potřebu zcela privátní spirituality) až po úroveň nejvyšší – pontifikální. Liturgické rukopisy je možno členit podle nejrůznějších kritérií, samostatná a soustavná pozornost jim byla věnována především maďarskými kodikology.²⁴⁹ V nejobecnější rovině lze v rámci liturgických knih vyčlenit skupinu rukopisů vztahujících se k základním mešním úkonům a obřadům: sem náleží misály často odlišné podle lokálních ritů jednotlivých arcidiecézí či diecézí, dále specializované knihy zaměřené na konkrétní mešní čtení – lectionáře (evangeliáře, evangelistáře, epistoláře atd.), samostatnou skupinou jsou knihy související s obřadně náročnými úkony, které se vztahují k posvátným liturgickým úkonům vykonávaným určitými osobami (pontifikály, rituály apod.), snad nejpočetnější a nejpestřejší skupinu tvoří rukopisy vzniklé v souvislosti s chorálním officiem či pro soukromou osobní potřebu duchovních (žaltáře, nejrůznější typy breviářů apod.), tradičně samostatně jsou pojímány liturgické rukopisy vztahující se ke zpívaným částem liturgie (graduály, antifonáře apod.). V širším slova smyslu sem náleží rovněž nejrůznější deriváty hagiografických textů, které se často zachovaly ve formě liturgických lekcí (martyrologia apod.).²⁵⁰ Jako příklad terminologicky propracovaného systému uvádím nomenklaturu liturgických knih Polycarpa Radó:²⁵¹

- Libri liturgici manuscripti ad missam pertinentes

- 1) sacramentaria
- 2) missalia
- 3) lectionaria missae (evangelistarium, lectionarium missae)

- Libri liturgici manuscripti ad officium chori pertinentes

- 1) psalteria

ken. Wiesbaden 2015 (Buchwissenschaftliche Beiträge 91), s. 163–189 s dobrou bibliografickou částí na s. 182–189.

249 Zde je třeba uvést v první řadě rozsáhlou edici zaměřenou speciálně na fragmentární materiál: MEZEY, László: *Fragmenta Latina codicum in Bibliotheca universitatis Budapestinensis*. Budapest 1983 (Fragmenta codicum in bibliothecis Hungariae I/1); MEZEY, L.: *Fragmenta Latina codicum in Bibliotheca Seminarii cleri Hungariae centralis*. Budapest 1988 (Fragmenta codicum in bibliothecis Hungariae I/2); VIZKELETY, András: *Mittelalterliche lateinische Handschriftenfragmente in Esztergom*. Budapest 1993 (Fragmenta et codices in bibliothecis Hungariae II); VIZKELETY, A.: *Mittelalterliche lateinische Handschriftenfragmente in Győr*. Budapest 1998 (Fragmenta et codices in bibliothecis Hungariae III); MADAS, E.: *Mittelalterliche lateinische Handschriftenfragmente in Sopron*. Budapest 2006 (Fragmenta et codices in bibliothecis Hungariae V); VIZKELETY, A.: *Mittelalterliche lateinische Handschriften der Széchényi-Nationalbibliothek (Cod. Lat. 405–556)*. Budapest 2007 (Fragmenta et codices in bibliothecis Hungariae VI).

250 NECHUTOVÁ, Jana: *Latinská literatura českého středověku do roku 1400*. Praha 2000, s. 37–38.

251 RADÓ, Polycarpus: *Libri liturgici manuscripti bibliothecarum Hungariae et limitropharum regionum, primae partis editio revisa et aucta, cui et toti operi adlaboravit Ladislaus Mezey*. Budapest 1973, passim.

2) breviaría (breviarium aestivum, breviarium hiemale, breviarium chorale, liber collectaneus, diurnale, capitula et collectae, breviarium de sanctis per circulum anni, nocturnale aestivum, capitula, collectae et epistolae per anni circulum, diurnale et antiphonarium aestivae partis etc.)

3) lectionaria (martyrologium, lectionarium chori de sanctis etc.)

4) promptuaria (lectiones propriae ad breviarium OSB, psalmi poenitentiales, officium defunctorum et vespérale, liber ad officium capituli, liber collectarius etc.)

- Libri liturgici manuscripti ad liturgiam sacramentalem pertinentes

1) pontificalia

2) libri rituales

3) ordinarii

- Libri musicae sacrae

1) gradualia

2) antiphonaria

3) cantionalia

B) **Bible**; ačkoliv u drobných fragmentů není možné rozhodnout, zdali jde o samostatný text Bible či nějaké její části (SZ, NZ apod.) nebo zdali jde o nějakou biblickou perikopu (tím by daný zlomek přecházel do skupiny předchozí), fragmenty prezentující rozsáhlejší celky dosvědčují, že se s biblickými texty jako takovými můžeme setkat rovněž velmi často. Ve všech případech, které se hlásí do sledovaného časového horizontu a s nimiž jsem doposud pracoval, se jednalo o texty Vulgáty. Je tedy zřejmé, že zdaleka ne všem starým biblickým rukopisům byla prokazována náležitá úcta, s níž se setkáváme například u proslulých pražských (kapitulních) zlomků velikonoční části Markova evangelia²⁵² nebo u neméně známých karolínských rukopisů kapitulního evangeliaře²⁵³ a strahovského evangelistáře.²⁵⁴

252 Srov. RYBA, Bohumil (ed.): *Josef Dobrovský: Fragmentum Pragense euangelii s. Marci vulgo autographi*. In: *Spisy a projevy Josefa Dobrovského*, sv. V. Praha 1953, zejm. s. 5–22.

253 *Evangeliarium Pragense*: PATERA, Adolf – PODLAHA, Antonín: *Soupis rukopisů knihovny metropolitní kapitoly pražské I (A–E)*. Praha 1910, s. 2–4, sign. Cim 2, zde Paterou datováno ještě do X. století; nejnověji je vznik tohoto rukopisu kladen do okruhu skriptoria v Corvey – srov.: HOFFMANN, H.: *Bernhard Bischoff und die Paläographie des 9. Jahrhunderts*, s. 564. Nad jeho funkcí se zamyslela ENGSTOVÁ, Kateřina: *Osudy evangeliaře Cim. 2 a plenáře v pražské katedrále. Korunovační evangeliař českých králů?*, s. 77–96 a ČERNÝ, PAVOL: *Du bon du coeur. Poklady francouzského středověkého umění v českých a moravských sbírkách*. Olomouc 2006, s. 48–53 č. 3.

254 *Evangelistarium Strahoviense, olim Treverense*: RYBA, B.: *Soupis rukopisů strahovské knihovny III (DF–DG)*. Praha 1979, s. 60–64, č. 1312, sign. DF III 3.

C) **patristická literatura** je v pramenech zachovaných ve formě fragmentů rovněž zastoupena velmi hojně. Nejčastěji se jedná o výklady jednotlivých inspirovaných textů – biblických knih či o soubory kázání (homiliáře) významných církevních učitelů, jejichž texty se ve středověku těšily též velké vážnosti a jako nepochybné literární autority sloužily za vzor hodný následování.²⁵⁵ Základním problémem obsahové interpretace v této kategorii je spolehlivost identifikace zlomků zachovaných jen ve velmi malém rozsahu. U drobných zlomků může totiž vzniknout falešná představa, že se jedná o fragment nějaké biblické knihy, zachoval-li se shodou okolností pouze zlomek biblického citátu vytržený z rámce původního výkladu, jehož byl součástí. Patristická literatura je také mnohdy zachována jako součást středověkých školních textů,²⁵⁶ neboť vedle gramatiky (o níž podrobněji viz dále) je právě interpretace sakrálních textů důležitou náplní výuky jak na klášterních, tak i později na katedrálních školách.²⁵⁷

D) **latinské gramatiky**; jejich dochování je jedním z mála primárních pramenů pro poznání středověkého školství (gramatika je jednou z disciplín trivie), o němž vydává svědectví nejen sám obsah, ale i forma dochování, neboť se v této kategorii velmi často setkáváme s texty bohatě glosovanými, popřípadě opatřovanými různými scholii. Tyto doprovodné texty jsou pak důležitými stopami uživatelského prostředí, jeho zaměření a jeho potřeb. Pro celé středověké školství zůstávají normotvornými autoritami pozdně antické gramatické systémy vytvořené jednak převážně v Římě (v polovině IV. století) působícím Aeliem Donatem²⁵⁸ a kolem roku 500 v Konstantinopoli působícím gramatikem Priscianem.²⁵⁹ Jejich

255 V kontextu ostatních aspektů literárněhistorické interpretace středolatiných textů je tento prvek „pseudoautorství“ výstižně charakterizován v: NECHUTOVÁ, J.: *Latinská literatura*, s. 25–26.

256 Tyto texty se zachovaly ve formě tzv. užitkových kodexů a mají typicky sborníkový charakter; nejčastěji se zde setkáváme s Boethiem (*De consolatione philosophiae*) – vzácným dokladem takového školního rukopisu již z X. století je trevírský rukopis (StadtB Trier, Cod. 1093/1694) vzniklý s největší pravděpodobností v okruhu klášterní školy v Echternachu – srov. WIECZOREK, Alfried – HINZ, Hans-Martin (hg.): *Europas Mitte um 1000*. Katalog. Stuttgart 2000, s. 15, katalogové č. 02.01.08.

257 To souvisí s hlavním posláním raně středověkých škol, které (na rozdíl od pozdně antických rétorických škol vázaných na municipální síť a postupně upadajících od VI. století, jejichž smyslem byla příprava na veřejnou, tj. politickou činnost) se zaměřovaly především na pěstování těch dovedností, které by umožňovaly správné porozumění sakrálním textům – srov. [SPUNAR, P.]: *Školy a antická tradice v přemyslovských Čechách*, s. 16.

258 U Donata se jedná o dvě na sebe logicky navazující gramatiky: *Ars minor* obsahující nauku o slovních druzích (včetně participií) a *Ars maior* pojednávající o hláskosloví, opět o slovních druzích a stylistice (*de barbarismo, de soloecismo, de ceteris vitiis, de metaplasmo, de schematibus, de tropis*) – srov. SCHANZ, Martin: *Geschichte der römischen Litteratur bis zum Gesetzgebungswerk des Kaisers Justinian IV/1*. München 1914², s. 161–165.

259 Priscian je autorem nejrozsáhlejší dochované latinské gramatiky vůbec: jeho „Institutio grammatica“ o 18 knihách tvořících ucelený gramatický a terminologický systém – srov. SCHANZ, M. – HOSIUS, Carl – KRÜGER, Gustav: *Geschichte der römischen Litteratur bis zum Gesetzgebungswerk des Kaisers Justinian IV/2*. München 1920, s. 221–238, zejm. s. 222–231. Jeho dílo je ale jen zřídka dochováno jako kompletní soubor všech knih, řada rukopisů postrádá zejména poslední dvě knihy (17. a 18., tzv.

díla byla – pro středověk typicky – tradována buď jako kompletní celek, nebo (a to byl případ častější) z nich byly pořizovány různě obsáhlé a na různé gramatické jevy zaměřené výtahy. Pro období vrcholného středověku (zejména ve XII. století) je v této souvislosti dále typické to, že se z „původního Prisciana“ vypouští řada klasických citátů, které jsou sekundárně nahrazovány pasážemi z Bible, rovněž postupně dochází k zásahům i do gramatické struktury dané původním Priscianovým textem.²⁶⁰

Mezi oběma gramatickými systémy existoval ve středověku, pokud jde o jejich praktické používání, zhruba takový vztah, že nejprve učitelé přistupovali k Donatovi,²⁶¹ jehož forma (dialogy) umožňovala snazší memorování a spíše uváděla do problematiky práce s latinskými texty. Na Donata obvykle navazoval Priscian, jehož výklad nejen hlouběji vysvětloval jednotlivé gramatické jevy a uváděl je někdy do širšího etymologického kontextu (srov. například řadu paralelních dokladů latinsko-řeckých), byl též pro řadu středověkých škol jedinou možností seznámit se (byť jen „antologickou“ formou) s některými díly klasické římské literatury.²⁶² Ve XII. století však současně dochází k závažným změnám v používání obou gramatických systémů. Zatímco obliba Donata zůstává, a to pro účely elementárního seznámení se s latinou, byl Priscian (přes naznačované pokusy o jeho inovace) postupně vytlačen novými gramatikami čerpajícími z již čistě křesťanských autorit: jde v první řadě o veršované *Doctrinale* Alexandra de Villa Dei, dokončené roku 1199, dále *Graecismus* Eberharda z Béthune z roku 1212 a anonymní *Disciplinu scolarium*.²⁶³

Převedeno do našich domácích českomoravských poměrů, až do druhé poloviny XIV. století jsou naše školy odkázány na importy tohoto typu literatury, přičemž v tomto proudu prokazatelně převládá provenience německá.²⁶⁴ I tak ovšem platí, že praktické potřeby našich škol pokrývala v podstatě „nižší forma“ latinské gramatiky, totiž Donatus.²⁶⁵ Kdybychom hledali v našem prostředí počát-

Priscianus minor). Zhodnocení role Priscianovy gramatiky v karolínském školském systému viz u: WÜHR, Wilhelm: *Das abendländische Bildungswesen im Mittelalter*. München 1950, s. 56–58; ke karolínskému školství obecně: FLECKENSTEIN, Joseph: *Bildungsreform Karls des Großen*. In: LexMA II (1983), col. 187–189.

260 SPUNAR, P.: *Středověké školství a knihovny*. In: Spunar, P. a kol.: *Kultura středověku*. Praha 1995², s. 83.

261 VIDMANOVÁ, A.: *Laborintus. Latinská literatura středověkých Čech*. Praha 1994, s. 118 (původně tištěno jako: TÁŽ: *Ze středověké školy*. Zprávy Jednoty klasických filologů 3, 1961, s. 83).

262 [SPUNAR, P.:] *Školy a antická tradice v přemyslovských Čechách*, s. 17.

263 U nás nověji: NECHUTOVÁ, J.: *Středověká latina*. Praha 2002, s. 91–92.

264 [FLODR, M.:] *Rukopisná tradice antické literatury v českém středověku*. In: Varcl, L. (red.): *Antika a česká kultura*. Praha 1978, s. 159; srov. ještě FLODR, M.: *Die griechische und römische Literatur in tschechischen Bibliotheken im Mittelalter und der Renaissance*. Brno 1966 (Spisy university v Brně – Filozofická fakulta 115), s. 29–30.

265 FLODR, M.: *Rukopisná tradice antické literatury v českém středověku*, s. 163.

ky aktivního zájmu o tento typ literatury (mám zde na mysli nejen jeho přijímání, ale i opisování a další šíření), je třeba mít neustále na zřeteli tu skutečnost, že až do X. století nepřichází existence soustavnější latinské písařské tradice na našem území vůbec v úvahu, a i ve století XI., kam sahají prokazatelné počátky našich nejstarších skriptorií, je tu řada „brzdících faktorů“, z nichž je třeba v této souvislosti jmenovat alespoň dva: nejlépe průkazné skriptorium olomoucké je v době svých počátků (ale bylo tomu tak per analogiam zřejmě i u ostatních skriptorií) zcela pohlceno vytvářením jen nejnужnější (liturgicky nezbytné) výbavy, případně základní teologické literatury, takže k antickým textům přihlíženo nebylo;²⁶⁶ druhý faktor souvisí se skutečností, že dominantní úlohu v tomto směru u nás při prosazování a pěstování latinské písařské kultury sehrál (od XII. století) premonstrátský a cisterciácký řád, jejichž vztah k antice a jejímu dědictví byl poněkud napjatý.²⁶⁷ A tak jako potenciální konzumenti a případně i šířitelé antické literatury (včetně Donata a Prisciana) přicházejí u nás v této době v úvahu snad jen naše nejstarší fundace benediktinské,²⁶⁸ jejichž knihovny bývaly vždy obvykle bohatší i na profánní antickou literaturu, mimo jiné též vzhledem k tomu, že jejich školy měly tradičně širší záběr než srovnatelné soudobé školy jiných řádů,²⁶⁹ a dále pražská kapitula, jež byla spojena s pražským biskupstvím a zřejmě již od počátku existence této instituce se zdejší katedrální školou.²⁷⁰

Ostatní kategorie textů jsou mezi našimi dochovanými zlomky zastoupeny jen výjimečně, proto postačí jen jejich sumární výčet:

- E) **klasická literatura**
- F) **kanonické právo**
- G) **římské (civilní) právo**
- H) **Řehole sv. Benedikta**
- I) **slovníky a glosáře**

266 FLODR, M.: *tamtéž*, s. 163; věcný rozbor literatury vyprodukované olomouckým skriptoriem viz u: FLODR, M.: *Skriptorium olomoucké*, s. 120–153 a dále celkový přehled zde na s. 244–273. Nejnověji pak k této produkci srov.: BISTRICKÝ, J.: *Studien zum Urkunden-, Brief- und Handschriftenwesen des Bischofs Heinrich Zdík von Olmütz*, s. 207–223.

267 [HLAVÁČEK, I.]: *Antická literatura v českých knihovnách do doby poděbradské*. In: Varcl, L. (red.): *Antika a česká kultura*. Praha 1978, s. 166.

268 HLAVÁČEK, I.: *Kláštery a jejich školství v Čechách v době předhusitské*, s. 243; v této souvislosti ještě srov. BLÁHOVÁ, M.: *Artes und Bildung im mittelalterlichen Böhmen (vor der Gründung der Prager Universität)*, s. 782–783.

269 HLAVÁČEK, I.: *Antická literatury v českých knihovnách do doby poděbradské*, s. 167.

270 [SPUNAR, P.]: *Školy a antická tradice v přemyslovských Čechách*, s. 20.

3.2 Doklady z období budování prvních církevních struktur

Již několikrát konstatovaná vázanost počátků latinsky orientovaného křesťanství v Čechách na jihovýchodní regiony Říše (zejména pak Bavorsko s řezenským biskupstvím a opatstvím sv. Jimrama) má pochopitelně svůj dopad i na písemnosti, které můžeme s tímto časovým horizontem v pramenech spojit.²⁷¹ Pokusím se zde o jakousi inventuru, jejímž předmětem budou nejen rukopisné celky, ale i pergamenová makulatura.

Katalogová čísla 1 a 2 představují latinské texty s nejdéle doloženou tradicí na území Čech vůbec. Byly objeveny v původních vazbách bezpečně bohemi-kálních rukopisů XII. respektive raného XIII. století, již v době vzniku těchto kodexů musely být v Čechách se vyskytující a do vazby použitou makulaturou. Vzhledem k jejich nepochybnému bavorskému, v případě č. 1 dokonce přímo řezenskému původu je vysoce pravděpodobné, že jde o vzácné pozůstatky působení latinské misie hlásící se do doby ještě před vznikem biskupství v Čechách.

Graficky k této skupině náleží rovněž skupina zlomků katalogizovaná zde pod č. 3. S největší pravděpodobností někdy v průběhu XIX. století byly tyto fragmenty sejmuty z nepoznamenaných (a doposud nedohledaných) knižních vazeb, nelze tedy zatím jejich osud v českých zemích sledovat detailněji.

²⁷¹ První sumarizaci rukopisného materiálu, který s působením řezenského kléru v Čechách mohl souviset, podává BISCHOFF, B.: *Die südstdeutschen Schreibschulen* 2, s. 255–262. Bischoff ovšem neznal český materiál (s výjimkou tzv. Pražského sakramentáře) z autopsie a zejména pro zlomky byl odkázán na reference svých českých kolegů, zejména P. Spunara a I. Hlaváčka. Bischoffovy odkazy na český a moravský rukopisný materiál tak nemají charakter soustavného výzkumu na našem teritoriu.

Obr. 1: Praha, NK ČR, sign. III.F.22. © Národní knihovna ČR.

Praha, Národní knihovna ČR, sign. III.F.22**(1)**

VIII./IX. (Řezno), perg., 2ff., 19,2 × 15,5 resp. 14,1 cm, rubrikace

Fragment pergamenového dvoulistu (A' – A) sejmutého z vazby tzv. Opatovického homiliáře. Psací látka nemá dnes žádné stopy vpichů ani jakéhokoliv linkování. Text psán per extensum v nepravidelné liniatuře 1,0–1,2 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina; lig. „rt“, „nt“, „ri“, „re“, „nt“, „ro“, „÷ = est“, „ε = e“, „cc = a“, „mansu&udo“.

[Psalterii Gallicani frag.]

Zachováno: Ps 89,1–12; Ps 91,16; Ps 92,1–3,5; Ps 93,1–6.

Liber tradens: Praha, NK ČR, sign. III.F.6: *Homiliarium quod dicitur Opatovicense vel episcopi cuiusdam Pragensis cum glossis bohemicis*, perg. rkp., polovina XII. stol.

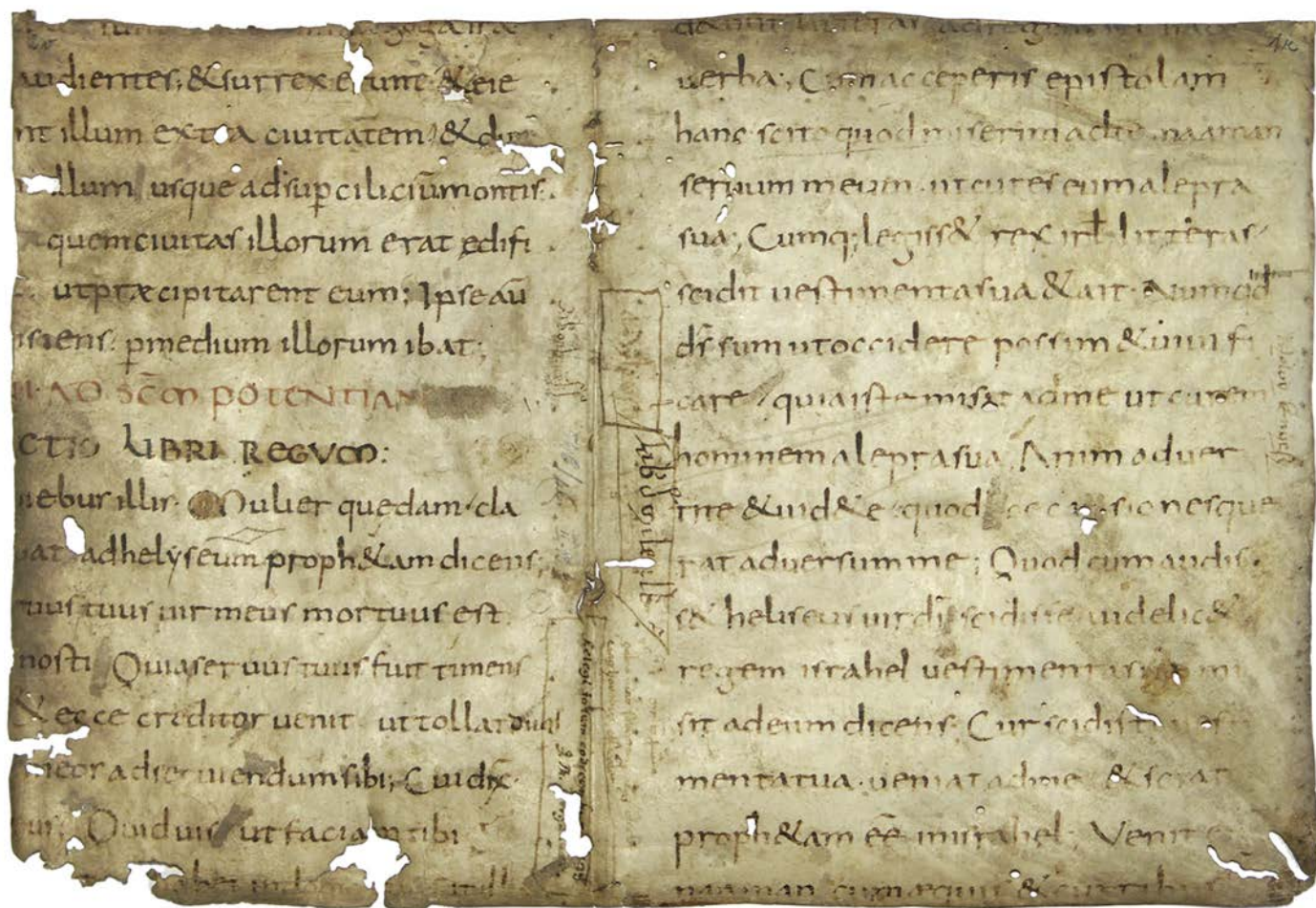
TRUHLÁŘ, J.: *Catalogus I*, s. 202 č. 509.

Prov.: „de Opatowiz“; „habeo hunc librum a. D. 1473 a dom. Georgio plebano Glatoviensi“.

Lit.: TRUHLÁŘ, J.: *Catalogus I*, s. 206–207 č. 525 (*Duo folia membran. codicis saec. VIII–IX, characteribus minusculis aevi Carolini exarati, valde mutilata*); CLA X.1565; BIERBRAUER, K.: *Die Ornamentik*, s. 62, 147; BISCHOFF, B.: *Schreibschulen 2*, s. 236 (provenienční určení zlomku); HAVEL, D.: *Zu den ältesten Handschriftenfragmenten*, s. 122; BISCHOFF, B. – EBERSPERGER, B.: *Katalog III*, s. 259 č. 5202 (Regensburg, St. Emmeram, VIII./IX. Jh.).

Obrazová dokumentace: **Obr. 1** na s. 72.

Digitalizát (III.F.22): http://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=AIPDIG-NKCR_III_F_22____06I5IF6-cs <cit. 2. 2. 2018>

Obr. 2: Strahov, Knihovna premonstrátského kláštera, sign. 548/zl.

© Královská kanonie premonstrátů na Stahově.

Strahov, Knihovna premonstrátského kláštera, sign. 548/zl. (2)
Schlägl, Stiftsbibl., Cpl. 61

IX.^m. (*Bavorsko*), perg., 2ff., 20,2 × 13,1 resp. 16,1 cm, rubrikace (*unciálou*)

Výkroj perg. dvoulistu (A' – A) sejmutý na počátku XX. století z poznamenané strahovské vazby, kde se nacházel na zadním příděstí; psací látka má zachovány vpichy, dnes však nenesou žádné stopy linkování. Text psán per extensum v liniatuře 1,2 cm. Zlomek zachován v původní šíři folia: 16,1 cm. Z téhož původního celku se zachoval zrcadlový otisk na přední předsádce citovaného rkp. z Drkolné.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina; „st&it“.

[Lectionarii frag.]

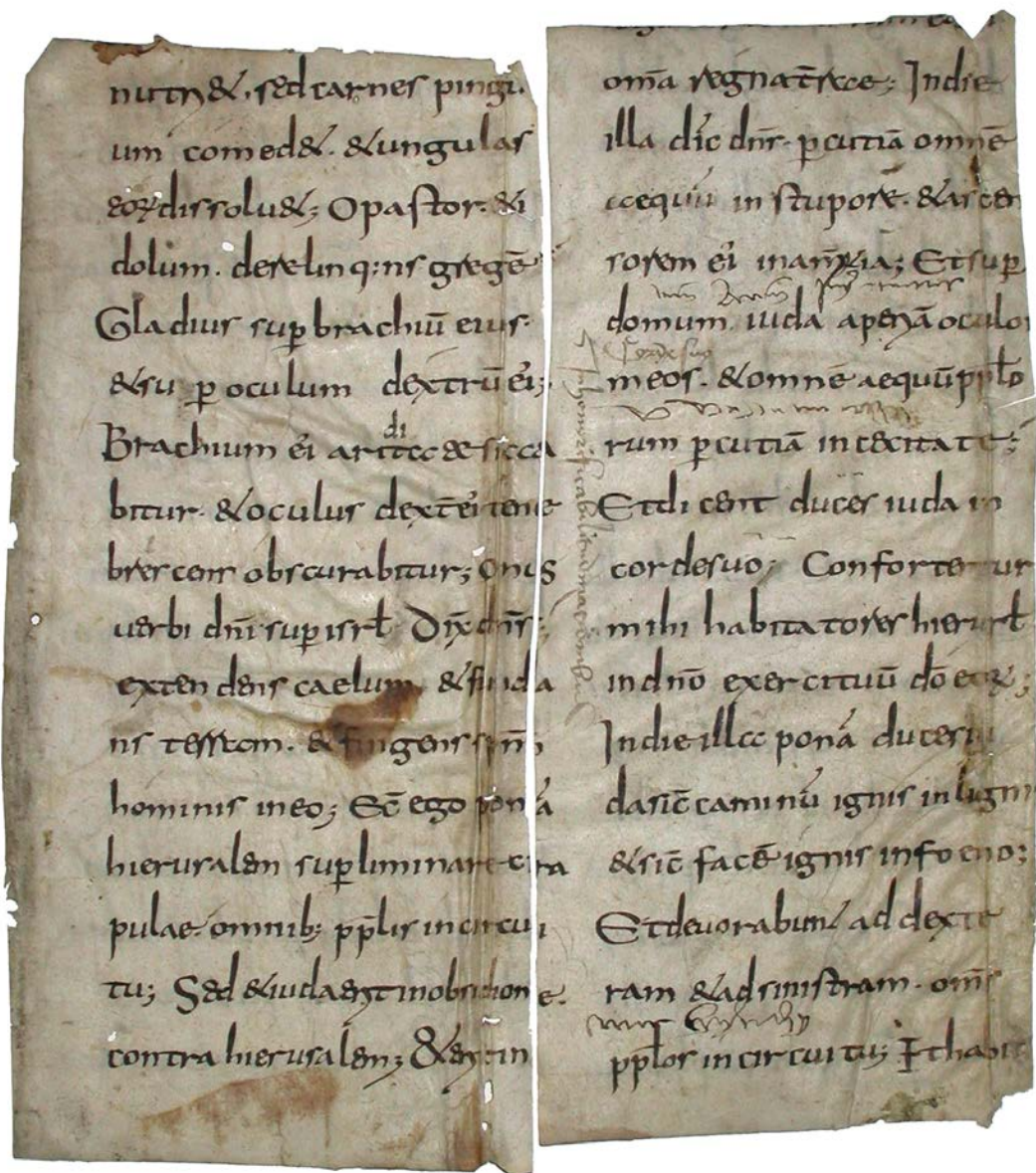
Lekcionář obsahuje epištolní a evangelní lekce na pondělí a úterý po Dom. Oculi: IV Rg 5,6–15; Lc 4,23–30; IV Rg 4,1–2.

Liber tradens: Beda Venerabilis: *Historia ecclesiastica gentis Anglorum, Vincentii can. Prag. Chronicon Boemorum* (1140–1167) etc., perg. rkp. počátku XIII. stol.; Strahovská knihovna, sign. DF III 1.

Pro.: „*Liber de Mile[w]sk*“ XIII. stol.; pak Pražská kapitulní knihovna („*lit. G XXVII*“), odtud ukraden, počátkem XIX. stol. rozpoznán postoloprtským kaplanem Josefem Dietrichem, který na něj upozornil Josefa Dobrovského (1753–1829). Ten jej koupil a odkázal Strahovu.

Lit.: VIELHABER, G. – INDRA, G.: *Catalogus*, s. 46–51 č. 46 (frag. drkolenský); CHROUST, A.: *Monumenta Palaeographica*, III. Reihe, XV. Lief., Taf. 7–8 (zprac. H. ZATSCHEK; *liber tradens* časově zařazen do přelomu XII./XIII. stol., umístěn do milevského skriptoria, odkud se později dostal do pražské kapitulní knihovny); RYBA, B.: *Soupis rukopisů III*, s. 52–58 č. 1310 (přesné obsahové určení zlomku, avšak datováno do X. stol.); BISCHOFF, B.: *Schreibschulen 2*, s. 261 (přesné časové a provenienční zařazení zlomku); TÝŽ: *ibid.*, s. 50 (upozorňuje na totožnost strahovského zlomku se zrcadlovým otiskem v Drkolné, jenž obsahuje Ez 36,13–36; drkolenský zlomek však datuje do poloviny či 2. půle IX. stol.); HAVEL, D.: *Zu den ältesten Handschriftenfragmenten*, s. 122; KERNBACH, A.: *Vincenciova a Jarlochova kronika v kontextu svého vzniku*, s. 238–240; BISCHOFF, B. – EBERSPERGER, B.: *Katalog III*, s. 260 č. 5209 (frag. 548/zl.) a BISCHOFF, B. – EBERSPERGER, B.: *Katalog III*, s. 345 č. 5967 (frag. drkolenský).

Obrazová dokumentace: **Obř. 2** na s. 74.

Obr. 3: Brno, MZA, G 2/II - Zlomky, sign. č. 726 C/34.

© Moravský zemský archiv v Brně.

Brno, MZA, G 1, sign. č. 12.307/5 lat.

(3)

Brno, MZA, G 2/II – Zlomky, kart. 10, sign. č. 726 C/34

Chicago, Newberry Library, frag. 4

IX.¹ (jižní Německo), perg., 2ff., 24,5 × 9,0 (A) resp. 20,2 × 18,6 cm

Zachovány celkem tři fragmenty ze dvou původních folií, totiž A a B, které je dnes rozříznuto na dvě bezprostředně na sebe navazující části. Na frag. A bezprostředně navazuje chicagský zlomek, jež jsem ovšem dosud neměl v originále v rukou, a tak vycházím toliko z údajů Bischoffových. Původní fol. tohoto rukopisu, dobře rekonstruovatelné z frag. B, bylo psáno per columnas (2) o rozměrech 19 × 8 cm se spatium 1–1,5 cm a v liniatuře 1,1 cm. Je provedeno slepé horizontální linkování, na fragmentech však nejsou zachovány žádné vpichy. Vzhledem k charakteru poškození lze soudit, že všechny zlomky sloužily ve svých nosičích jako hřbetní záševky.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina; lig. „ri“, „re“, „ra“, „te“, „nt“, „ro“, „comed&“, „ε“, „cc“ = „a“, „loquutus sum“.

[Lectionarii frag.]

Zachovány lekce: Io 18,2–8; 18,17–22 (frag. A), náležející k festivitě Fer. VI post Dom. Palmarum, a Za 11,16–12–6; 12,7–13,2 (frag. B).

Lit.: WEINBERGER, W.: *Bruchstücke*, s. 69; ŠVÁBENSKÝ, M.: *Zlomky*, s. 5; BISCHOFF, B.: *Die süddeutschen Schreibschulen 2*, s. 256; BISCHOFF, B. – EBERSPERGER, B.: *Katalog I*, s. 149 č. 693 (k brněnským zlomkům omylem přiřazeny fragmenty ze SOKA Děčín, o nich viz níže č. 48); HAVEL, D.: *Fragmenta Brunensia*, s. 119–131 (edice zlomků); HAVEL, D.: *Zu den ältesten Handschriftenfragmenten*, s. 122–123.

Obrazová dokumentace: **Obr. 3** na s 76.

Rovněž mezi cele dochovanými kodexy lze nalézt graficky raně středověké bavorské exempláře. V literatuře zřejmě nejméně známým je rukopis Pseudo-Chrysostomova Výkladu na evangelia,²⁷² který je v Čechách doložen nejpozději v 15. století.

Pokud bychom si položili otázku, kde lze nejprve očekávat pěstování písemné kultury v Českém státě, odpověď by asi byla jednoznačná – v prostředí Pražského kostela se zárodkem biskupské kapituly, kde – jak bylo výše avizováno – prameny i literatura vcelku přesvědčivě předpokládají existenci školy, a to již nejspíš od přelomu X. a XI. století.²⁷³ Sem se muselo koncentrovat intelektuální zázemí mladé pražské diecéze. Jsou-li tyto více méně logické předpoklady správné, potom musel být Pražský kostel tou institucí, která jako první měla možnost vybudovat podmínky pro vybudování lokální písařské tradice. Tou institucí, u níž musela již poměrně záhy existovat knihovna a „archiv“ pro uchovávání písemných pramenů, popřípadě pro jejich další šíření. Přijmeme-li tezi, že u Pražského kostela uchovávané texty byly součástí zdejší historické paměti, pak můžeme oprávněně předpokládat, že s nimi byl obeznámen i zdejší děkan Kosmas, který v průběhu první čtvrtiny XII. století obklopen písemnostmi pražské kapitulní knihovny a archivu přemýšlel nad českými dějinami.²⁷⁴

Jak je to tedy s nejstarším dnes identifikovatelným „rukopisným zázemím“ Pražského kostela? Zřejmě nejslavnější produkt bavorské proveniencie – tzv. Pražský sakramentář²⁷⁵ je v knihovně Pražské kapituly doložen až poměrně

272 NK ČR, sign. III.E.10; 110ff., s těmito vlastnickými přípisky: na přední straně přední předsádky: *Crisostomus super Iohanne sacerdotis Petri de Poczatek* a na předním příděští: *Iste liber est emptus a sacerdote Iohanne de Rokyczana pro 12 gr.* – srov.: TRUHLÁŘ, J.: *Catalogus I*, s. 192–193 č. 485, dále URBÁNKOVÁ, Emma: *Rukopisy a vzácné tisky pražské Univerzitní knihovny*. Praha 1957, s. 27. Do kontextu řezenské produkce IX. století rukopis uvedl BISCHOFF, B.: *Schreibschulen 2*, s. 261 a nověji BISCHOFF, B. – EBERSPERGER, B.: *Katalog III*, s. 259 č. 5200, kde je proveniencie ještě upřesněna: „Regensburg, Baturich-Kreis“.

273 V souvislosti s kapitulní školou je důležitá zmínka o pobytu mistra Hubalda z Lutychu v Praze k roku 1008, kterou mají *Anselmi Gesta episcoporum Leodiensium II.29*, ed. Koepke, Rudolf. MGH *Scriptores* (in fol.) 7. Hannoverae 1846, s. 205 – viz též BLÁHOVÁ, M.: *Pražské školy předuniverzitního období*, s. 27. O pražské kapitulní škole byl zmínka již výše v první kapitole; zde jen doplním, že roli pražského biskupského kostela na počátku písemné kultury v Čechách vyzdvihuje BLÁHOVÁ, M.: *Písemná kultura přemyslovských Čech*, s. 509.

274 Nápaditě na tento aspekt upozorňuje TŘEŠTÍK, D.: *Počátky Přemyslovců*, s. 107–108, kde argumentuje ve prospěch předpokladu, že Kosmas mohl s úspěchem využívat skladby pražské kapitulní knihovny budované již od časů Vojtěchových – ten měl mj. z Magdeburku do Prahy dle Třeštíka donést opis kroniky Reginona z Prümü. Srov. *Cosmae Pragensis Chronica Boemorum I.25*, ed. Berthold BRETHOLZ. In: MGH SS, Nova series, tomus II. Berolini 1923, s. 46: *Interea rediens philosophie de castris, ubi decem aut plus militarat annis, secum haud modicam librorum copiam referens aderat spectabilis heros, nomine Woytech.*

275 APH, Knihovna Pražské kapituly, sign. O 83, 147ff., perg. V dnešní podobě sestává ze dvou celků: (a) fol. 1^r–130^v: *Sacramentarium Pragense dictum*, (b) fol. 131^r–145^v: *Poenitentiale Theodori frag.* PODLAHA, A.: *Soupis rukopisů II*, s. 561–566 č. 1668. Kodexem se detailně zabývali DOLD, Alban –

pozdě.²⁷⁶ Do souvislosti s původní výbavou Pražského kostela bývá taktéž dáván ve druhé kapitole již zmiňovaný kapitulní evangeliář Cim. 2, který se, jak již víme, po celé X. století prokazatelně nacházel v Corvey.²⁷⁷ Corvejská proveniencce tohoto kodexu souzní se saským (v Thiddagově případě dokonce bezpečně corvejským) půvedem prvních pražských biskupů,²⁷⁸ jejichž episkopát zahrnuje dobu od poloviny 70. let desátého do přelomu let 20./30. ve století jedenáctém. Z ostatních v Čechách dnes uložených raně středověkých liturgik, která svým vznikem souvisejí s pražských kapitulním evangeliářem Cim. 2, přichází do úvahy soubor corvejských fragmentů raného X. století v Národní knihovně ČR.²⁷⁹ Jejich výskyt na území Čech již v době raného středověku nelze ovšem bohužel prokázat.

Jednoznačně nejvýznamnějším dokladem rukopisného celku doložitelného v Čechách (jak brzy uvidíme, konkrétně u Pražského kostela), a to bezpochyby již krátce po vzniku biskupství, zůstává rukopis č. 217 uložený dnes v knihovně cisterciáckého opatství v dolnorakouském Heiligenkreuz, jehož obsahem je soubor penitenciálních spisů a sbírka kapitulárií zapsaných v některém z jihovýchodních bavorských skriptorií v X. století.²⁸⁰

EIZENHÖFER, LEO: *Das Prager Sakramentar. Cod. O 83 (fol. 1–120) der Bibliothek des Metropolitankapitels I (Lichtbild-Ausgabe). II (Prolegomena und Textausgabe)*. Beuron 1944–1949. Doldův nepřesvědčivý pokus o důkaz staré bohémikální proveniencce rukopisu srovnáním vazby O 83 s vazbou domněle v Čechách vzniknuvšího Vyšehradského kodexu je v: *Das Prager Sakramentar II*, s. 28 pozn. 2. Rukopis je standardně paleograficky zpracován v *CLA X*, č. 1563–1564 a *CLLA F*, s. 308–309 č. 630 (*Tassilo-Sakramentar*); BISCHOFF, B.: *Schreibschulen 2*, s. 258–261, který provedl zatím platné časové a provenienční zařazení: celek (a) datoval do přelomu VIII./IX. století, celek (b) před r. 794, písmo umístil do jihovýchodního Bavorska, nejspíše Řezna. Srov.: BISCHOFF, B. – EBERSPERGER, B.: *Katalog III*, s. 259 č. 5198 (část „a“: *Sacramentarium*) – č. 5199 (část „b“: *Poenitentiale*). Z uměnovědného hlediska zatím naposledy viz *Otevří zahradu rajskou. Benediktini v srdci Evropy 800–1300*, s. 194, katalogové č. V. 1 (zpracoval V. KUBÍK). Závěry vědecké konference uskutečněné v pražském Centru mediévistických studií ve dnech 28.–30. listopadu 2008 věnované speciálně Pražskému sakramentáři nebyly doposud Rakouskou Akademií věd publikovány.

276 Jedinou zřetelnou proveniencí je na fol. 1^r: *Ex libris Joannis Nepomuk Hübner* a informace o nákupu kodexu pražským kanovníkem Janem Matoušem Schweibererem 17. října 1776.

277 APH, Knihovna Pražské kapituly, sign. Cim. 2, viz PODLAHA, Antonín: *Poklad svatovítský a knihovna kapitulní 2: Knihovna kapitulní v Praze*. In: *Soupis památek historických a uměleckých v Království českém od pravěku do počátku XIX. století*. Praha 1903. Nejdůkladnější paleografickou analýzu provedl HOFFMANN, H.: *Schreibschulen und Buchmalerei*, s. 22–23, kde je kodex identifikován jako produkt skriptoria působícího při benediktinském opatství v Corvey; srov. dále BISCHOFF, B. – EBERSPERGER, B.: *Katalog III*, s. 258 č. 5193. Z pohledu dějin umění o kodexu pojednal ČERNÝ, Pavol: *Du bon du coeur*, s. 48–53 s atribucí „severní Francie, poslední třetina 9. století“.

278 Rovněž u páteho pražského biskupa Hízy (1023–1030) se předpokládá nečeský původ – HILSCH, P.: *Der Bischof von Prag*, s. 36–37.

279 Viz níže v Katalogu zlomků pod č. 95 (sakramentář).

280 Stiftsbibliothek Heiligenkreuz, Cod. 217, 330 ff., perg. – GSELL, Benedict: *Verzeichniss der Handschriften in der Bibliothek des Stiftes Heiligenkreuz*. In: *Handschriften-Verzeichnisse I*. Wien 1891 (Xenia Bernardina II.1), s. 174–175, č. 217.

Jeho bohemikální symptomy, které nás zde budou primárně zajímat, jsou archaické a historicky natolik závažné, že neunikly pozornosti badatelů již v XIX. století. V Čechách doplněné dodatky tohoto rukopisu uvedl v širší známost roku 1849 Wilhelm Wattenbach.²⁸¹ Do kontextu raně středověkých českých dějin byl kodex ještě důrazněji zařazen Franzem Zagibou, který v něm spatřoval užitečnou pomůcku pro bavorské misionáře působící na českém území.²⁸² Dříve než zaměříme pozornost na jeho bohemikání části, seznámme se s obsahem tohoto pozoruhodného rukopisu, jenž je tvořen v podstatě dvěma skupinami textů:²⁸³

fol. 1^r–29^v Tabula codicis

[5^v–6^v List papeže Štěpána V. Svatoplukovi I. *Quia te zelo fidei* (úvod);

CDB I, pag. 22–26 num. 26 = *MMFH III*², pag. 179–190 num. 101]

fol. 30^r prázdné

fol. 30^v–183^r *Canones poenitentiales*

fol. 30^v–45^r Halitgarius Cameracensis: *De vitiis et virtutibus et de ordine poenitentium*

fol. 45^r–50^v *Canones de remediis peccatorum*

[fol. 51^r–53^r *Admonitio et exhortatio episcopalis „Postquam protoplasti astutis“*]

fol. 53^r–63^r *Canones de remediis peccatorum* (pokračování)

fol. 63^r–76^r Hrabanus Maurus: *Poenitentiale ad Heribaldum episcopum*

[fol. 76^r Edictum Boleslai II; *CDB I*, pag. 43 num. 37]

fol. 76^v prázdné

[fol. 77^r–77^v *Sermo Quia semel vestrae caritatis*]

281 WATTENBACH, W.: *Beiträge zur Geschichte der christlichen Kirche in Maehren und Boehmen*. Wien 1849 a dále Tyž: *Reise nach Österreich in den Jahren 1847, 1848, 1849*. Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde 10, 1851, s. 597–598, kde se Wattenbach vyjadřuje k tomu, jak se mohl kodex dostat do dnešního místa uložení: předpokládá, že byl zakoupen až někdy ve XIV. století. V 60. letech XX. století prodělal rukopis restaurátorský zásah, takže dnes bohužel nelze ověřit důležitý Wattenbachův údaj, totiž provenienční příznak (nejspíš na příděštit?): „abbas Glonicē“ údajně rukou XII. nebo XIII. stol. – WATTENBACH, W.: *Reise nach Österreich*, s. 597. Dnes můžeme s faktickou jistotou tvrdit, že ještě v polovině XII. století Cod. 217 v místě svého současného uložení nebyl: srov. HADINGER, Alois – LACKNER, Franz: *Die Bibliothek und das Skriptorium des Stiftes Heiligenkreuz unter Abt Gottschalk (1134/1147)*. *Codices manuscripti et impressi*. Zeitschrift für Buchgeschichte – Supplementum 11, 2015, s. 19, kde je přehled dnes identifikovatelných kodexů uložených v předmětné době v Heiligenkreuz.

282 ZAGIBA, Franz: *Der Kodex 217 der Stiftsbibliothek Heiligenkreuz in Niederösterreich als Quelle zur Kirchengeschichte Böhmens und Mährens*. In: *Millenium dioeceseos Pragensis 973–1973*. *Beiträge zur Kirchengeschichte Mitteleuropas im 9.–11. Jahrhundert*. Wien–Köln–Graz 1974 (*Annales Instituti Slavici* 8), s. 66.

283 Nejpodrobněji u: MORDEK, Hubert: *Bibliotheca capitularium regum Francorum manuscripta. Überlieferung und Traditionszusammenhang der fränkischen Herrschererlasse*. München 1995 (MGH Hilfsmittel 15), s. 158–172. Mnou uvedený popis obsahu je formulován s přihlédnutím k (zatím předběžnému) databázovému zpracování rukopisu přístupnému na: http://www.manuscripta.at/m1/hs_detail.php?ID=30379. <cit. 14. 9. 2017> Zde je k dispozici přehled dosavadní literatury, k tomu lze doplnit diplomovou práci HANSEN, Silke: *Die Rechtscorpora in den Handschriften Clm 3853, Heiligenkreuz 217 und Par. Lat. 3878*. Magisterarbeit im Fach Geschichte in Tübingen, Wintersemester 1991/1992. Za upozornění na tuto práci děkuji doc. Davidu Kalhousovi.

- [fol. 78^r–81^r List papeže Štěpána V. Svatoplukovi I. (dokončení)]
- fol. 81^v prázdné
- fol. 82^r–93^v Hrabanus Maurus: *Poenitentiale ad Heribaldum episcopum* (dokončení)
- fol. 94^r Capitulatio k následujícímu textu (končí mohučským koncilem r. 852)
- fol. 94^r–101^r Hrabanus Maurus: *Epistola ad Reginbaldum chorepiscopum*
- fol. 101^v–104^v Hrabanus Maurus: *Epistola ad Humbertum episcopum*
- fol. 104^v–105^v Gregorius Magnus: *Libellus responsionum ad Augustinum Cantauriensem*, cap. 5
- fol. 105^v–106^r *Concilium Moguntium* a. 852, cap. 9–10
- fol. 106^r–152^v *Collectio canonum Wormatiensis* a. 868
- fol. 152^v–182^v *Collectio canonum Monacensis*
- fol. 182^v–183^r Canones: 3 kánony z Mainz, Arles a Tours r. 813
- fol. 183^r–330^v Leges
- fol. 183^r–184^r *Lex Baiuvariorum*. Prolog
- fol. 184^r–203^r *Lex Alamannorum* (recenze „B“)
- fol. 203^v–204^r *Capitula ad legem Baiuvariorum addita* (a. 803?)
- fol. 204^r–204^v *Capitula legi addita* (a. 816)
- fol. 205^r–265^r Ansegisus Fontanellensis: *Capitularium collectio* (recenze „A“)
- fol. 265^r *Capitulare Olonnense* (a. 822/823), cap. 1–4
- fol. 265^v–266^r *Capitulare Olonnense mundanum*, a. 825, cap. 1–3
- fol. 266^r *Ludovici I imperatoris (?) Capitula Francica*, cap. 1
- fol. 266^r Lotharius I imperator: *Capitulare Papiense*, a. 832, cap. 1
- fol. 266^r–266^v *Capitulare Olonnense mundanum*, a. 825, cap. 4–5
- fol. 266^v Ansegisus Fontanellensis: *Capitularium collectio* 3,57
- fol. 266^v–267^v Capitulatio k následující sbírce kapitulárií
- fol. 267^v–273^r *Capitularium collectio*
- fol. 273^r–273^v Capitulatio k následujícímu kapituláriu
- fol. 273^v–276^r *Decretum Vermeriense* a. 756
- fol. 276^r–277^r Capitulatio k následujícímu kapituláriu
- fol. 277^r–282^v *Capitularium collectio*
- fol. 283^r–287^r Capitulationes k následujícím dvěma sbírkám
- fol. 287^r–311^v *Capitularium collectio* I
- fol. 311^v–330^v *Capitularium collectio* II

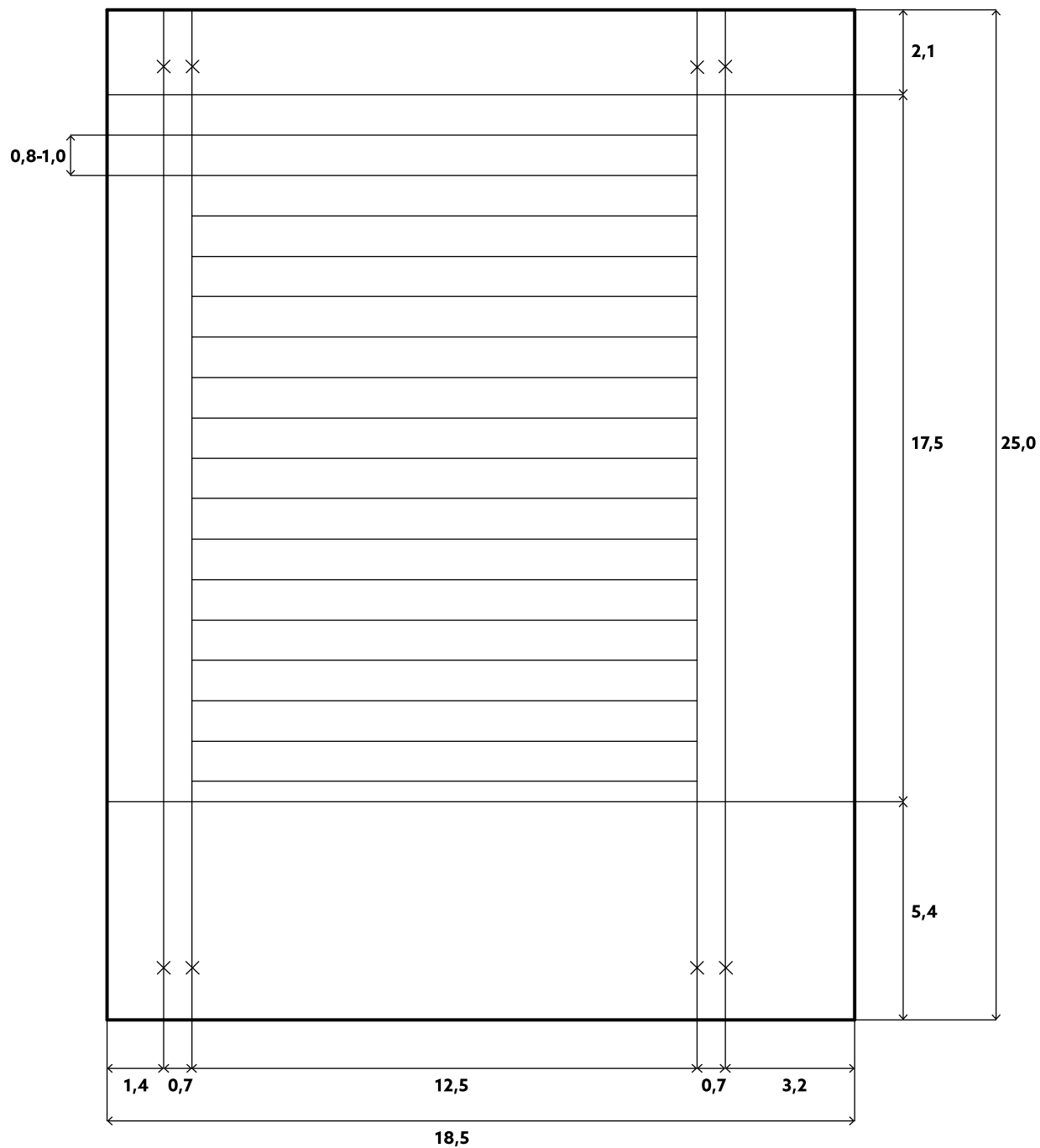
Platná foliace (XIX. stol.)	Pořadí složky	Skladba složky	Kustoda (X. stol.)	Kustoda (XII. stol.)	Stará foliace (XVII. stol.)	Poznámka Bohemikální doplňky	Obsah
1-6	1.	III		I ^o		Fol. 5 ^v -6 ^v CDB I č. 26	Fol. 1 ^r -29 ^v Tabula codicis
7-14	2.	IV		II ^o			
15-22	3.	IV		III ^o			
23-28	4.	III		IIII ^o			
29-37	5.	IV + 1		V ^o	1-8		
38-44	6.	III + 1		VI ^o	9-15		Fol. 30 ^v - 183 ^r Cano- nes poeni- tentiales
45-52	7.	IV	c	VII ^o	16-23	Fol. 51 ^r -52 ^v Ammonitio „Postquam protoplasti“ Vnější arch porušuje Gregoryho princip, text ale v náležitém pořadí: >><> <><<	
53-54	8.	2	[d]	[VIII ^o]	24-25	Fol. 53 ^r Ammonitio „Postquam protoplasti“ (dokončení) Torzo původně kvaternové složky	
55-60	9.	II + 2	e	VIII ^o	26-31	Torzo původně kvaternové složky	
61-68	10.	IV	f	X ^o	32-39		
69-76	11.	IV	[g]	XI ^o	40-46	Fol. 76 ^r CDB I, č. 37 Fol. 42 staré foliace je bis	
77-81	12.	2 x I + 1		XII ^o	47-51	Fol. 77 ^r -77 ^v Sermo „Quia semel vestre caritatis“ Fol. 78 ^r -81 ^r CDB I, č. 26 (dokončení)	
82-89	13.	IV	[h]	XIII ^o	52-59		
90-97	14.	IV	I	XIII ^o	60-67		
98-105	15.	III + 2	K	XV ^o	68-75		
106-112	16.	III + 1	L	XVI ^o	76-82		
113-120	17.	IV	M	XVII ^o	83-90		
121-128	18.	IV	N	XVIII ^o	91-98		
129-136	19.	IV	O	XVIII ^o	99-106		
137-144	20.	IV	P	XX ^o	107-113	Fol. mezi fol. 107 a 108 staré foliace nečíslováno	
145-152	21.	IV	Q	XXI ^o	114-121		
153-160	22.	IV	R	XXII ^o	121-128	Fol. 121 staré foliace je bis	
161-166	23.	III	S	XXIII ^o	129-134		
167-174	24.	III + 2		XXIII ^o	135-142		
175-182	25.	III + 2	V	XXV ^o	143-150		

Platná foliace (XIX. stol.)	Pořadí složky	Skladba složky	Kustoda (X. stol.)	Kustoda (XII. stol.)	Stará foliace (XVII. stol.)	Poznámka Bohemikální doplňky	Obsah
183-190	26.	IV	X	XXVI ^o	151-158		Fol. 183 ^r -330 ^v Leges
191-198	27.	IV	Y	XXVII ^o	159-166		
199-204	28.	III	Z	XXVIII ^o	167-172		
205-212	29.	IV		XXVIII ^o	173-180		
213-220	30.	IV	÷	XXX ^o	181-188		
221-228	31.	IV	I	XXXI ^o	189-196		
229-235	32.	III + 1		XXXII ^o	197-203		
236-243	33.	IV	III	XXXIII ^o	204-211	Vnitřní tři archy vevázány „naruby“, správné pořadí listů je: 236, 240-242, 237-239, 243; v místě chyby porušen Gregoryho princip: >><> <><<	
244-251	34.	IV	IIII	XXXIII ^o	212-219		
252-259	35.	IV	V	XXXV ^o	220-227		
260-267	36.	IV	VI	XXXVI ^o	228-235		
268-275	37.	IV	VII	XXXVII ^o	236-243		
276-283	38.	IV	VIII	XXXVIII ^o	244-251		
284-291	39.	IV	VIIII	XXXVIII ^o	252-259		
292-299	40.	IV	X	XL ^o	260-267		
300-307	41.	IV	XI	XLI ^o	268-275		
308-315	42.	IV	XIII	XLIII ^o	276-283	Složky č. 42 a 43 jsou svázány v textově náležitém pořadí, chyba je v číslování kustod	
316-322	43.	III + 1	XII	XLII ^o	284-290		
323-330	44.	III + 2	XIIII	XLIII ^o	291-298		

Poměrně malá pozornost byla věnována vnějším znakům a zejména skladbě knižního bloku – ta nás ovšem v souvislosti s textovými doplňky, k nimž došlo až v Čechách, musí zajímat na prvním místě, abychom zjistili, jakým způsobem byl tento rukopis adaptován v českém prostředí. Podrobným průzkumem originálu lze zjistit, že v případě Cod. 217 se není možné spoléhat na složkové kustody: reálná situace je totiž poněkud složitější.²⁸⁴

V dnešní podobě má rukopis 330 pergamenových folií o rozměrech 18,5 × 25,0 cm (detailnější rozměry jakož i formu horizontálního a vertikálního

²⁸⁴ Za umožnění práce s originálem děkuji knihovníkovi kláštera Heiligenkreuz P. MMag. Romanu Nägelemu, OCist., kontakt mi zprostředkovali kolegové Dr. Franz Lackner a Dr. Alois Haidinger z Kommission für Schrift- und Buchwesen Rakouské Akademie věd, jimž oběma též patří můj dík.

Schema linkování rukopisu Cod. 217.

slepého linkování viz na schématu „ideálního folia“). Psací látka je tužší, po obou stranách opracovaná se stejnou pečlivostí, s dobře vizuálně rozlišitelnou srstní (na složkových schématech značeno siglou „S“) a masovou stranou (na schématech značeno „M“); linky jsou ryty z původně srstní strany (na schématech je směr rytí označen tučnou šipkou, v tabulce pak symbolem: >). Tato situace umožňuje vcelku spolehlivě aplikovat teorii tzv. Gregoryho principu, tj. zákonitého kladení jednotlivých archů v rámci složky, a tím odhalovat nepravidelnosti, jež mohou avizovat dodatečnou manipulaci se složkou.

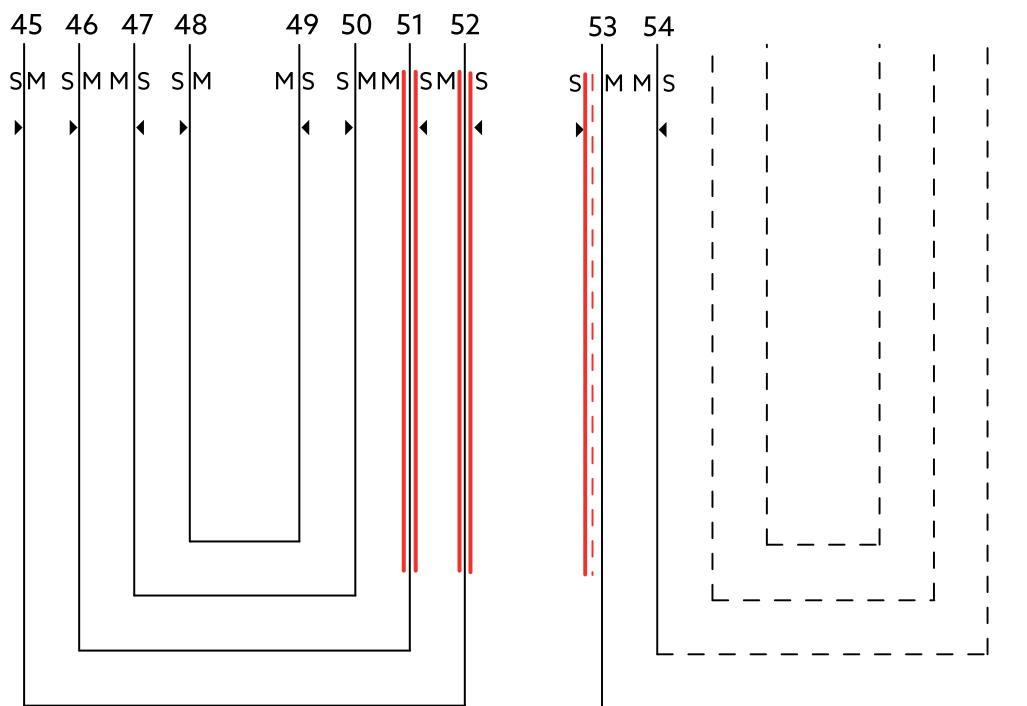
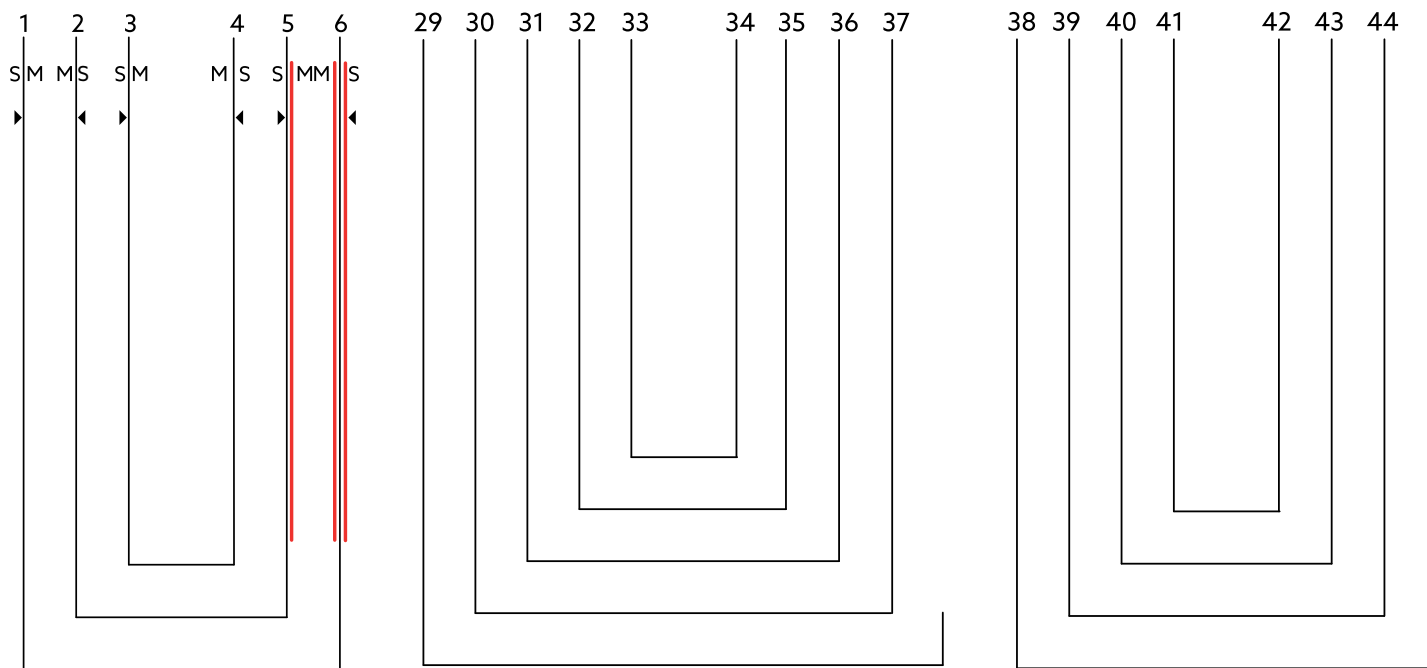
Celý knižní blok sestává ze 44 dosti nepravidelných složek, jež jsou organizovány podle následujícího vzorce:

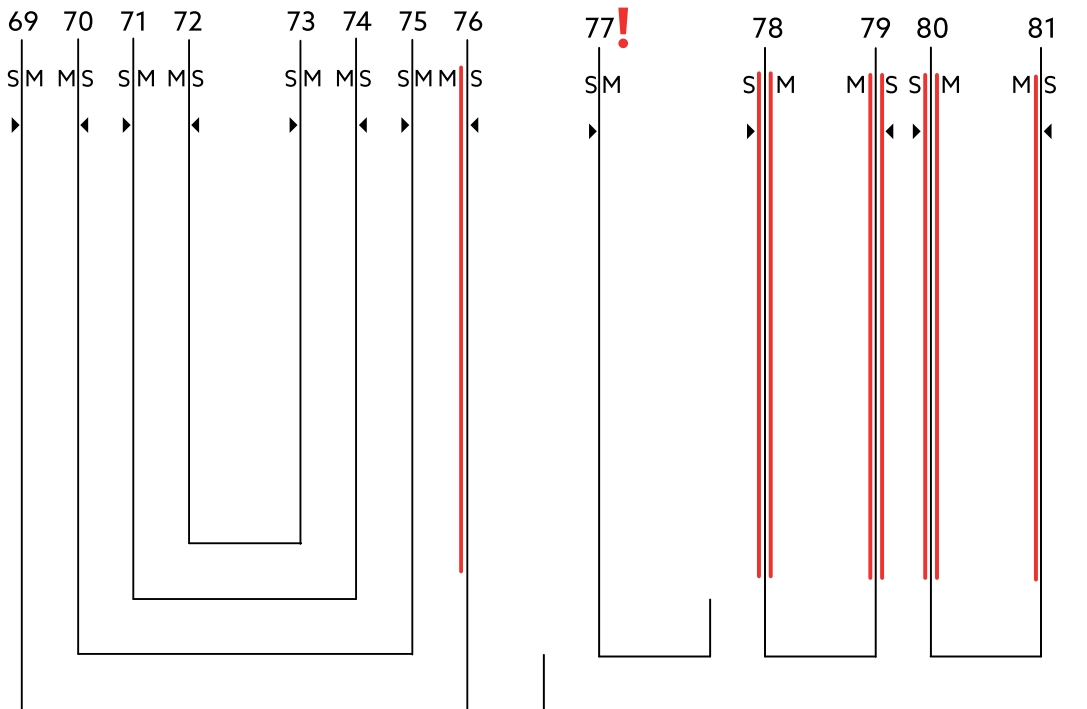
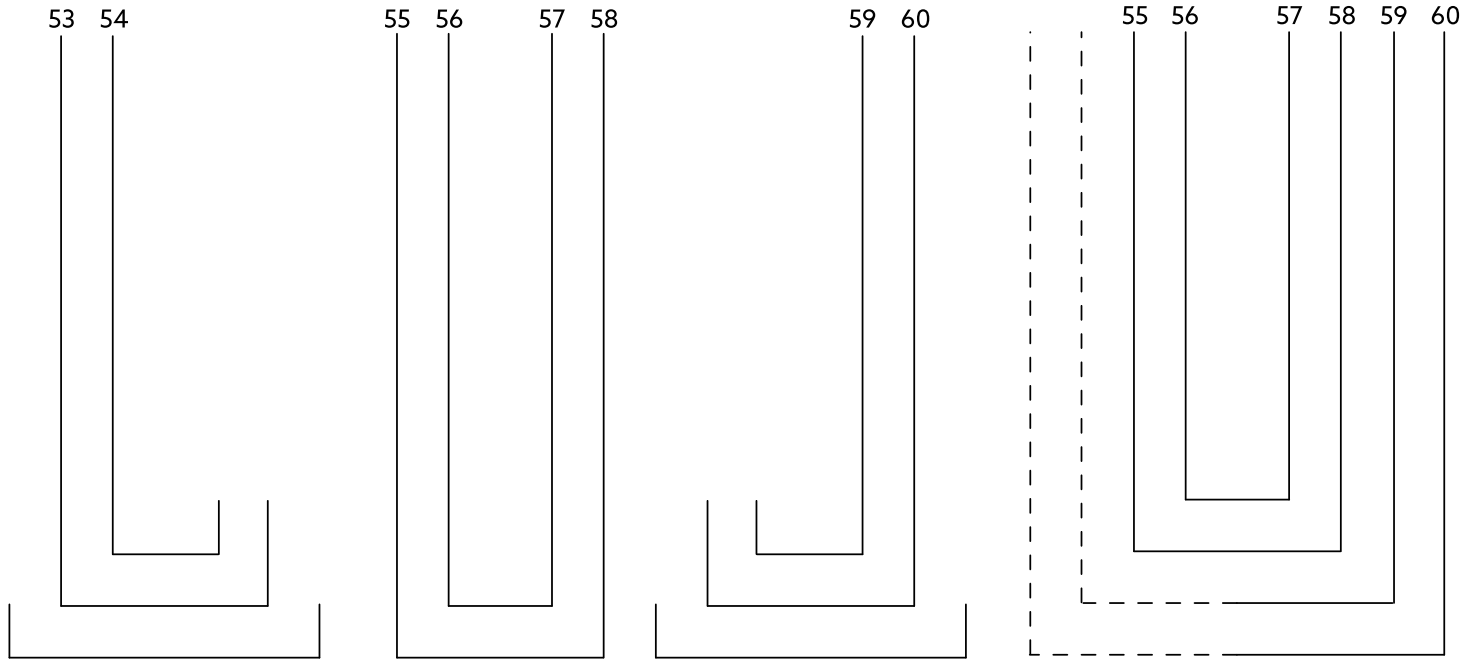
$$[\text{III}(6)]^1 + [2 \times \text{IV}(22)]^{2-3} + [\text{III}(28)]^4 + [\text{IV} + 1(37)]^5 + [\text{III} + 1(44)]^6 + [\text{IV}(52)]^7 + [2(54)]^8 + [\text{II} + 2(60)]^9 + [2 \times \text{IV}(76)]^{10-11} + [1 + 2 \times \text{I}(81)]^{12} + [2 \times \text{IV}(97)]^{13-14} + [\text{III} + 2(105)]^{15} + [\text{III} + 1(112)]^{16} + [6 \times \text{IV}(160)]^{17-22} + [\text{III}(166)]^{23} + [2 \times (\text{III} + 2)(182)]^{24-25} + [2 \times \text{IV}(198)]^{26-27} + [\text{III}(204)]^{28} + [3 \times \text{IV}(228)]^{29-31} + [\text{III} + 1(235)]^{32} + [10 \times \text{IV}(315)]^{33-42} + [\text{III} + 1(322)]^{43} + [\text{III} + 2(330)]^{44}.$$

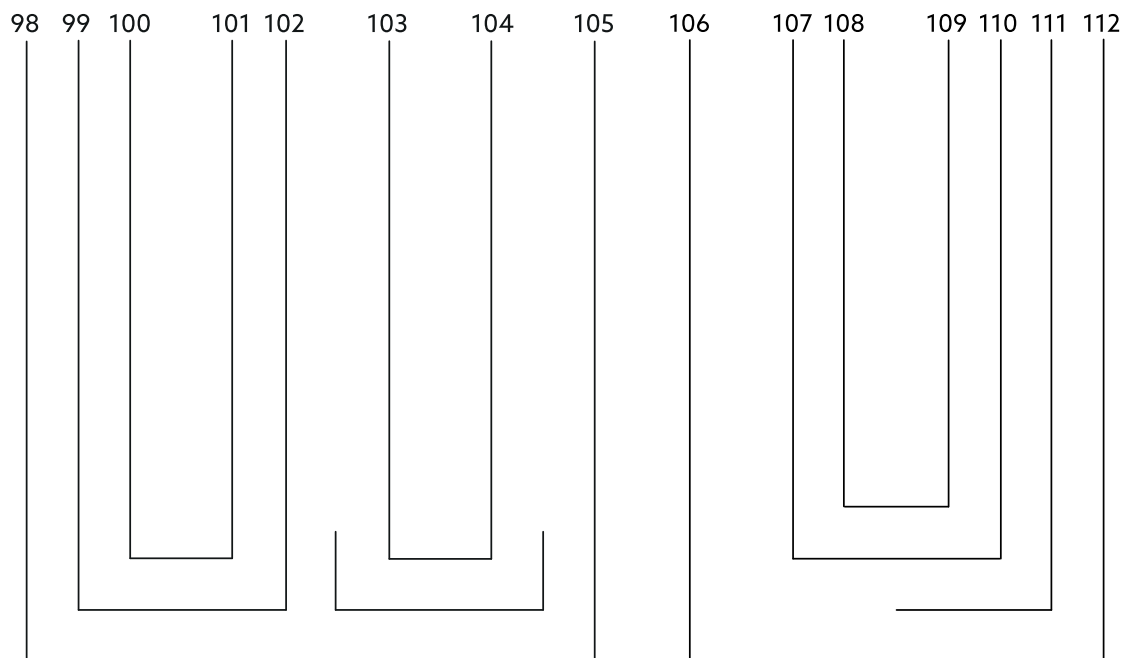
Je evidentní, že dnešní podoba kodexu je výsledkem několika zásahů, úprav, adaptací, ba i deformací, které proběhly v různých časových vrstvách a které byly zakončeny pořízením stávající vazby, k němuž došlo v období baroka pravděpodobně u současného majitele rukopisu, cisterciáckého opatství Heiligenkreuz. Ovšem ani původní podoba knižního bloku nebyla zcela pravidelná. Z nepravidelností je třeba upozornit na složku č. 5 tvořenou kvaternem s přidaným jednodlístem hned na začátku složky (dnes fol. 29), složku č. 6 tvořenou terniem s přidaným jednodlístem rovněž na začátku (fol. 38), dále na složku č. 15 – ternio s vloženým „archem“ (fol. 103–104), který je ovšem archem uměle vytvořeným při převazbě, a to pomocí úzkého hřbetního záševku, neboť šlo původně o dva samostatné listy; následuje další nepravidelná složka: č. 16, kterou tvoří ternio s přidaným jednodlístem (dnes fol. 111, jež je zcela uvolněno z vazby a je jen volně vloženo do rukopisu), nepravidelnými jsou i složky č. 24 a 25 tvořené vždy terniem s vloženými dvěma vnitřními jednodlísty (u složky 24 jde o fol. 170 a 171, u složky následující pak fol. 178 a 179), složku č. 32 tvoří ternio s vloženým jednodlístem na začátku (fol. 229) a nepravidelné jsou i obě poslední složky: č. 43 je terniem s vloženým jednodlístem na začátku (fol. 316) a konečně složka č. 44 je rovněž terniem s přidanými dvěma jednodlísty na začátku (fol. 323 a 324). Celá poslední složka je navíc zpevněna úzkým hřbetním záševkem.

Vedle těchto nepravidelností má Cod. 217 i několik defektů: z nich jeden vznikl ve složce č. 33 (fol. 236–243): zde jsou tři vnitřní archy vevázány „naruby“, takže text je třeba číst v pořadí fol. 236, 240–242, 237–239 a 243. Závažná je destrukce dvou složek, totiž č. 8 a 9, které byly obě pravidelnými kvaterny, dnes ovšem z první složky zbyly jen dva úvodní jednodlísty (fol. 53–54), z druhé složky zbyly dva archy (fol. 55–58, před destrukcí tvořily vnitřní archy této kvaternové

3 Počátky latinské písemné kultury v Čechách a na Moravě

složky) a dva jednolisty (fol. 59–60). Dnes jsou oba dvoulisty zabezpečeny proti uvolnění z vazby úzkými hřbetními záševky.

Díky tomu, že byl takto složitě konstruovaný knižní blok vybaven již při svém vzniku v X. století škálou kustod (tvorí je písmena malé abecedy, po jejich vyčerpání je použita konvenční značka „+“ a následují římské číslice I–XIII), můžeme si učinit dobrou představu o tom, jak kodex původně vypadal. Součástí knižního bloku tehdy rozhodně nebyla složka tvořená dnešními folii 77–81; již sama její skladba svědčí o tom, že jde o umělý a „improvizovaný“ mladší doplněk: fol. 77 (obsahující sermon *Quia semel vestrę caritatis*) je izolovaným jednolistem a k němu jsou mechanicky přičleněny dva archy (první tvoří fol. 78–79, druhý fol. 80–81). Celý tento „svazek“ je ve hřbetu zajištěn úzkým hřbetním záševkem. Doplněk je (jakožto složka s kustodou XII⁹) reflektován až mladší vrstvou kustod, které probíhají celým kodexem od samého počátku (tj. dnes první složky) až do konce (tj. složky č. 44) a jsou tvořeny toliko římskými číslicemi se zkracovacím znaménkem pro koncovku „-us“: I⁹–XLIII⁹. Tuto časově mladší vrstvu kustod lze datovat do XII. století.

Dříve než se pokusím rekapitulovat bohemikální doplňky v Cod. 217, je třeba učinit poznámku ke stránce paleografické. Rukopis vznikl kooperací celé řady paralelně pracujících písařů (jejich přesný počet není na tomto místě důležitý), kteří si rozložili opisovaný text v zásadě podle jednotlivých složek; a tak se stalo, že někteří písaři skončili svou práci, aniž by k napsání svého podílu využili

celý prostor složky, zatímco další (souběžně píšící) ruka již pracovala od začátku následující složky na navazujícím textu. Nutným důsledkem byly vakáty, které touto „nepřesnou distribucí“ písařské práce mezi jednotlivé zainteresované ruce vznikly. Tyto vakáty pak byly vítaným prostorem pro písaře působící až v novém prostředí, kam se kodex zřejmě nedlouho po svém vzniku dostal.

Dosud identifikovaná bohemika kodexu 217 můžeme rozčlenit do tří vrstev. V první (a nejlépe datovatelné) vrstvě se nachází tzv. edikt českého knížete Boleslava II. Není pochyb o tom, že jde o velmi starý memoriální záznam pořízený v prostředí pražského kostela představující zápis o veřejně prohlášeném „konkordátu“ mezi českou světskou mocí a pražským biskupem Vojtěchem roku 992.²⁸⁵ Boleslavův „edikt“ je zapsán na přední stranu fol. 76, které tvoří poslední (původně nepopsaný) list jedenácté složky (**Obr. I**). Zadní strana tohoto folia zůstala dokonce prázdná dodnes. Zápis je pořízen jediným písařem, avšak evidentně ve dvou etapách – nejprve byl černým atramentem pořízen časový údaj sestávající z inkarnačních let (992), z odkazu na pontifikát papeže Jana XV. a panování římského císaře Oty III., za časový údaj byla ještě v této první etapě psaní umístěna poznámka o tom, že Boleslavův akt byl uskutečněn po vyzvání druhým pražským biskupem, mnichem Vojtěchem. S mírným časovým odstupem následuje vlastní text Boleslavova aktu psaný touž rukou výrazně světlejším hnědým inkoustem. Grafický projev tohoto písaře působí velmi nejistě a archaicky. Nejde evidentně o zkušenou a vypsanou ruku. Písař opakovaně chybuje – omylem vynechaná písmena doplňuje nad litery stojící na základní lince: *b(e)ati, mon(a)cho*, obě etapy psaní se navíc podstatně odlišují modulem písma: zatímco chronologické údaje jsou drobnější, světlejší pasáž obsahující vlastní Boleslavův akt je nápadně větší. Za individuální rys je možno označit jistou ortografickou zvláštnost, totiž nezvykle četné používání litery „v“ ve vokalické funkci (*Augvsto, nutv, reperirentvr*) a v duktu pak způsob psaní písmene „g“. Jeho spodní smyčka je psána dvěma tahy, přičemž tah druhý se nápadně vzdaluje od písmene, někde prakticky až k úplné izolaci. Hlavice liter s horní dotažnicovou délkou jsou velmi variabilní, oscilují od kyjovitých zakončení (*primatibus*), přes náznaky trojúhel-

285 Text objevil a poprvé publikoval WATTENBACH, W.: *Beitraege zur Geschichte der christlichen Kirche*, s. 51, příloha č. IV (jako „edictum Boleslai ducis“); *CDB I*, s. 43 č. 37 (omylem je zde zdrojový pramen – Cod. 217 datován do XII. století); český překlad s komentářem (opakujícím Friedrichovu dataci rukopisu do XII. století) viz v: NOVÝ, Rostislav – SLÁMA, Jiří: *Slavníkovci ve středověkém písemnictví*. Praha 1987, s. 358–360. Tutéž dataci opakuje nověji i JAGOŠOVÁ, Anna: *Diplomata Bohemiae et Moraviae antiquissima. Prolegomena k CDB I*. Brno 2015 (Disertační práce FF MU), s. 147 č. 37. Historické souvislosti vzniku „ediktu“ vztahující se nejspíše k dohodám o podmínkách návratu Vojtěcha z Říma do Čech shrnul TŘEŠTÍK, D.: *K založení pražského biskupství v letech 968–976: pražská a řezenská tradice*. In: Pánek, Jaroslav (ed.): *Vlast a rodný kraj v díle historika. Sborník prací žáků a přátel věnovaný profesoru Josefu Petráňovi*. Praha 2004, s. 187 a zatím nejnověji KALHOUS, D.: *East Meets West, West Meets East?: Constructing Difference in First Life of St Adalbert and in the Life of St Neilos*. In: Crostini, Barbara – Angeli Marzaku, Ines (ed.): *Greek Monasticism in Southern Italy. The Life of Neilos in Context*. (v tisku).

níkovitého praporku (*omnibus*) až ke konstantně širokým dříkům po celé délce (*construendi, decimas*). Velmi archaický je silný sklon základního dříku litery „a“ stejně jako „r“ klesající pod základní linku směrem k dolní dotažnici. Z těchto znaků můžeme vyvodit v zásadě dvojí: zápis Boleslavova aktu byl pořízen v době, k níž se hlásí, tj. ještě na konci X. století, a vzhledem k charakteru textové tradice (jde bezpochyby o pamětní záznam pořízený u instituce, v jejíž prospěch akt zní) je pražský kostel (s kapitulou) jedinou možnou institucí, která mohla tuto paměť tímto způsobem zafixovat. Máme zde tedy nejstarší latinský text, který byl bezpečně napsán na území Čech, a to v prostředí pražského kostela.

Součástí historické paměti pražského kostela byl i druhý diplomatický dokument, jenž se zachoval v kodexu Heiligenkreuz 217, totiž opis listu papeže Štěpána V. moravskému knížeti Svatoplukovi, který byl vydán na konci léta (snad v září, tj. na počátku Štěpánova pontifikátu?) roku 885.²⁸⁶ Vydavatel příjemce bere pod svou ochranu, vysvětluje mimo jiné římské, tj. pravověrné učení v oblasti trinitární teologie, poučuje Svatopluka o zásadách držení postů a zejména zakazuje sloužení mší ve slovanském jazyce. Text Štěpánova listu se v kodexu zachoval poněkud komplikovaně. První část²⁸⁷ byla zapsána na fol. 5^v–6^r na konci první složky, tedy obdobně jako akt Boleslavův – na volné, nepopsané místo složky. Text Štěpánova listu je ale poměrně obšírný, a tak vakát první složky k jeho úplnému opisu nedostačoval. Samotný rukopis dostatek dalšího kompaktního volného prostoru ovšem neposkytoval, pražský interpolátor zvolil proto jediné možné řešení – do stávajícího knižního bloku vložil sérii nových pergamenových listů. Stalo se tak na místě, které tvoří dnešní dvanáctou složku. Původní, písmenná kustoda zde pochopitelně schází, složka má jen kustodu jedinou, mladší (XII⁹). Tuto v Praze dodatečně vloženou složku tvoří různé, neorganicky sloučené pergameny: na začátku izolovaný jednolist (fol. 77) a k němu je bez ohledu na Gregoryho princip připojena dvojice po sobě následujících archů (fol. 78–79 a fol. 80–81). Oba archy jsou k sobě připojeny „řádně“, tj. dle Gregoryho principu. Takto vzniknuvší nestabilní složka je ve hřbetu zajištěna úzkým pergamenovým záševkem. Dokončení Štěpánova listu je náplní obou zmiňovaných archů.

²⁸⁶ *MMFH III*², s. 179–181, kde je shrnuta základní literatura a diskuse ohledně pravosti Štěpánova listu, a dále *Regesta pontificum Romanorum sive repertorium privilegiorum et litterarum a Romanis pontificibus ante annum MCLXXXVIII Bohemiae et Moraviae ecclesiis, monasteriis civitatibus singulisque personis concessorum vel etiam Germania pontificia*, vol. V/3 (*Provincia Maguntinensis*), pars VII (*Dioceses Pragensis et Olomucensis*), ed. KÖNIGHAUS, Waldemar (usus Winfriedi Irgang schedis). Gottingae 2011, s. 26–27 (Magna Moravia) č. 36 (zde je ovšem list datován do přelomu let 885/886). List Štěpána V. je nejčastěji dáván do souvislosti s Kosmovým „privilegiem moravské církve“ zmiňovaném v *Cosmae Pragensis Chronica Boemorum I.15*, ed. B. BRETHOLZ, s. 35. K tomu slov.: TŘEŠTÍK, D.: *Von Svatopluk zu Boleslaw Chrobry. Die Entstehung Mitteleuropas aus der Kraft des Tatsächlichen und aus einer Idee*. In: Urbańczyk, Przemyslaw (ed.): *The Neighbours of Poland in the 10th Century*. Warszawa 2000, s. 142.

²⁸⁷ Text je uvozen rustickou kapitálou provedenou prostou rubrikou: „EPISTOLA STEPHANI PAPE AD ZVENOPOLCUM REGEM“ a rovněž nezdobenou iniciálou „S“.

46

de exemplo di sacerdotel anno uicissue non discedebant. Sic dezacharia legimus. nec uxore sua omni no tangebant quib; utiq; ppter sobolis successionis ux oris usus fuerat relaxatus. Quia ex alia tribu: & p ter ex semine aaron. ad sacerdotium nullus fuerat pceptus accedere. Quanto magis his sacerdotel & le uite pudicia ex die ordinationis sue seruare de bent. Quib; t sacerdotium t ministerium sine succes sione est. Nec pterit dies quat sacrificans diuinis: t baptis matis officio uacent. Nam sic paulus ad corn thios scribit di cens.

que hio dicitur in ueteri p. vi. folia ad p. signu

ANNO. DNI. INCARND. DCCCC. LXXXII. MNO.
 IOH. XY. PP. IN SACRATISSIMO. SED. BATA PETRI. APTI
 IMP. DNO. OTTONE. III. REGE. AUGUSTO. ORTANTE
 DINUTO. DNO. EPO. II. SCE. PRAGENSIS ECCLESIE. ADALBERTO
 MONCHO. DUX BOLESLAUS PRESENTIB; OMNIB;
 PRIMATIB; SUI. DEDIT PFACTO EPISCOPO SEUNCULU
 STATUTA CANONU SEPARARE EA CONIUGIA. QUE
 IN FRAPARENTELAM CONTRA SACRA LEGEM CON
 INCTASSE REPERIRENT. nec non & iam
 ecclesias p loca opportuna consequendū &
 decimas congregandū licencia dedit

Obr. I. Stiftsbibliothek Heiligenkreuz, Cod. 217, fol. 76r.

© Zisterzienserabtei Heiligenkreuz.

Celý list opsala jediná písařská ruka, která není totožná s rukou Boleslavova aku. Ve srovnání s ní je zřetelně stabilnější, kultivovanější. Navíc u ní můžeme pozorovat jisté prvky progresivnosti, zejména výskyt kulatého „d“ a dále snahu po jisté uniformitě zakončování dříků s horní dotažnicovou délkou s mírnou preferencí trojúhelníkovitých násadců. Opis papežského listu byl u Pražského kostela pořízen později, až někdy v první polovině XI. století.

Bohemikální (pražská) provenience výše uvedených písemností je vcelku jednoznačná, neboť šlo o dokumenty diplomatické povahy. K pražským doplňkům náleží ovšem i text třetí, svou povahou literární. Byl rovněž identifikován jako český a jeho autor byl s největší pravděpodobností ztotožněn s druhým pražským biskupem Vojtěchem – mám na mysli jeho biskupskou apologii (*ammonicio et exhortacio*) adresovanou diecézním kněžím. Ta byla nespolehlivě přepsána Zagibou, nicméně teprve Jana Zachová pořídila její spolehlivou edici.²⁸⁸

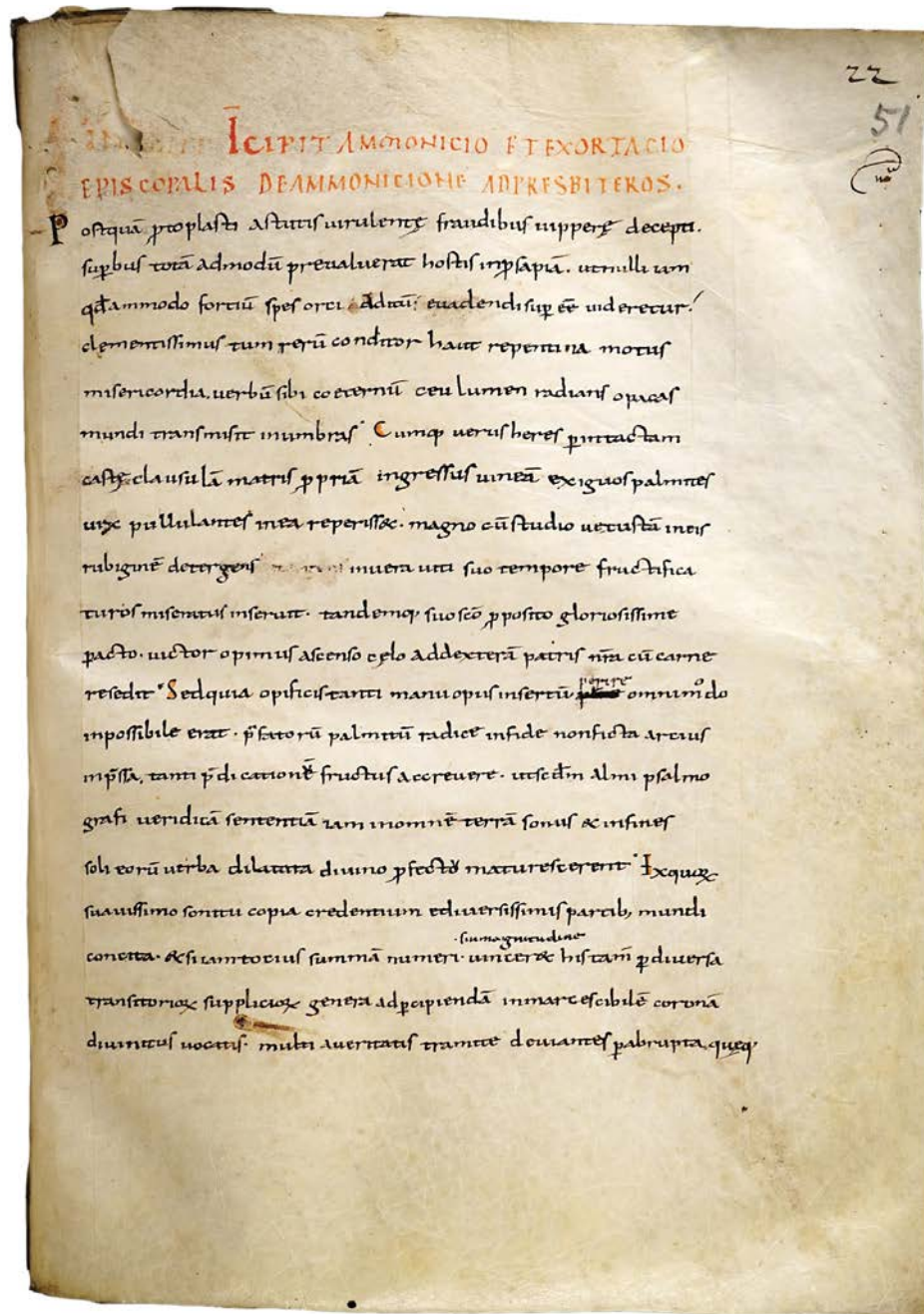
Zaměříme pozornost na umístění textu v kodexu. K zahájení opisování bylo (jako obvykle) využito volné místo na nevyužitých dvou listech (fol. 51 a 52) sedmé složky. Na horním okraji fol. 51^r se nachází rumělkou a v rustické kapitále s unciálními prvky provedená rubrika: *INCIPI²⁸⁹ AMMONICIO ET EXORTACIO EPISCOPALIS DE AMMONICIONE AD PRESBITEROS*. Poté, co byl využit celý volný prostor na konci sedmé složky, nezbylo pražskému kapitulnímu písaři nic jiného, než zbytek textu (zhruba dvě třetiny výšky textového zrcadla) umístit na první list složky následující, složky osmé. Nejprve musel být „uvolněn prostor“ přepsáním původního textu z folia 53^r (až na poslední dva řádky) na stále volné místo na fol. 50^v v předchozí složce, vzorový text byl po tomto přepsání z fol. 53^r vyškrabán a na takto vzniknuvší palimpsest (na složkovém schématu vyznačen červeným tečkováním) byl dopsán zbytek Vojtěchovy apologie. Poslední dva řádky na fol. 53^r zůstaly jako relikv původního textu. Zbývajících šest listů osmé složky mělo ale pohnutý osud, někdy po XII. století došlo k jejich vyříznutí a ztrátě, takže z této složky zbyly jen první dva listy (fol. 53 a 54), které jsou dnes upevněny do hřbetu úzkým pergamenovým záševkem.

Z paleografického hlediska je situace vcelku jasná: na opisu *Ammonicio* se podílely dvě písařské ruce (**Obr. II**) – podíl jejich práce je dobře identifikován:²⁹⁰ drtivou většinu textu píše ruka A (fol. 51^r, horní zhruba půli fol. 51^v a pak zbytek textu na fol. 52^r–53^r), spodní polovinu fol. 51^v píše ruka B. Obě ruce píší poměrně volným duktem a drobným modulem, navzájem nevykazují žádné výrazné prvky afinity, spojuje je toliko užívání mostovitě provedené ligatury „ct“.

288 ZACHOVÁ, Jana – TRĚŠTÍK, D.: *Adhortace De ammonicione ad presbiteros a biskup Vojtěch*. Český časopis historický 99, 2001, s. 287–289. Vojtěchovo autorství plyne via facti z obsahu a celkového historického kontextu spisu, nikoliv ze stylistického rozboru srovnáním s jinými potenciálně vojtěšskými díly – srov. ZACHOVÁ, J. – TRĚŠTÍK, D.: *Ibid.*, s. 282–284.

289 Slovo „INCIPI“ bylo v rubrice napsáno dvakrát, první zápis je dnes prakticky celý vyškrabán.

290 ZACHOVÁ, J. – TRĚŠTÍK, D.: *Adhortace De ammonicione ad presbiteros a biskup Vojtěch*, s. 281, pozn. 16 – paleografické stanovisko pochází od Zdeňky Hledíkové.

Obr. II. Stiftsbibliothek Heiligenkreuz, Cod. 217, fol. 51r.

© Zisterzienserabtei Heiligenkreuz.

Individuálním rysem písaře B je snaha zdůrazňovat horní i dolní dotažnicové délky, což dodává jeho písmu celkový vertikální ráz. Za zmínku rozhodně stojí užívání solidní syntaktické interpunkce oběma písaři: subdistinctio v podobě tečky umístěné mírně nad základní linkou, distinctio media v podobě diagonálně obráceného středníku a distinctio finalis v podobě tečky umístěné v prostoru horních dotažnic. Užití finální distinkce si vyžádalo zahájení další věty (periody) červeně protrženou majuskulou. Tato volným duktem psaná karolínská minuskula je zařaditelná do první poloviny XI. století.

Záměrně jsem se zatím vyhýbal fol. 77, jehož hlubší interpretace doposud sekundární literatuře unikala, přesněji řečeno toto folio zůstávalo zatím více méně nepovšimnuto. Je to pochopitelně dáno tím, že doposud důkladnější kodikologický rozbor originálu rukopisu 217 nebyl proveden. Již víme, že toto folio je součástí až v Praze doplněné, dvanácté složky a že pergamenový jedlolist zde použitý je do této složky včleněn bez respektu ke Gregoryho principu. Z této kodikologické skutečnosti plyne, že s největší mírou pravděpodobnosti tvoří s pražskými doplňky jednotu i po obsahové stránce. Zaměřme nejprve pozornost na grafickou stránku zde opsaného textu. Ruka pracující na foliu 77 je opět jedinečná, neopakovaná, nicméně i zde najdeme rys, který spojoval oba výše uvedené písaře *Ammonicia* – mostovitě provedenou ligaturu „ct“ a zejména totožný systém syntaktické interpunkce (o třech stupních: subdistinctio, distinctio media, distinctio finalis), pouze s tím rozdílem, že majuskula následující po finální distinkci není červeně protrhávána. Tvar písmene „g“ naopak koresponduje s touto literou používanou opisovačem listu Štěpána V. Závěr je tedy nasnadě: rovněž text z folia 77 je psán v Praze v první polovině XI. století, náleží k pražské kapitulní paměti a jeho písař vykazuje sice ne příliš graficky kultivovanou, přesto o gramatice (syntaxi) poučenou individualitu.

Co je obsahem textu na tomto foliu opsaného? Jde o sermon s incipitem *Quia semel vestre caritatis*, jehož podrobnější rozbor podám na jiném místě. Zde budiž jen konstatováno, že svým charakterem výborně zapadá do příběhu biskupa Vojtěcha, je dobrým doplňkem apologie v *Ammonitio*, s největší pravděpodobností jde i v tomto případě o vojtěšský text.

Shrňme si identifikovanou bohemiku rukopisu Heiligenkreuz 217 do přehledné tabulky:

<i>Umístění v Cod. 217</i>	<i>Datace, provenience</i>	<i>Obsah, poznámka</i>
Fol. 76 ^r	Konec X. stol. (krátce po 992) Pražský kostel/kapitula	Tzv. Edikt Boleslava II. pamětní záznam
Fol. 5 ^v -6 ^v + 78 ^r -81 ^r	První polovina XI. stol. Pražský kostel/kapitula	Opis listu Štěpána V. CDB I č. 26

<i>Umístění v Cod. 217</i>	<i>Datace, provenience</i>	<i>Obsah, poznámka</i>
Fol. 51 ^r –53 ^r	První polovina XI. stol. Pražský kostel/kapitula	Opis textu zv. Ammonicio et exortacio episcopalis; již dříve identifikovaný autorský text sv. Vojtěcha
Fol. 77 ^r –77 ^v	První polovina XI. stol. Pražský kostel/kapitula	Opis sermonu Quia semel vestre caritatis; nově identifikovaný text sv. Vojtěcha

Výše probrané texty související s prostředím Pražského kostela a kapituly byly donedávna jedinými zřetelnějšími pozůstatky písemné tradice, kterou bylo možno do zdejšího prostředí v XI. století umístit. Rozšíření potenciálního pramenného korpusu přišlo relativně nedávno ze strany muzikologické, a to zásluhou Davida Ebena, jenž byl upozorněn Robertem Klugsederem na fragment pergamenu tvořícího dnes poslední folio v kodexu Rakouské národní knihovny č. 1.322.²⁹¹ Na dosti poškozeném fragmentu byly Ebenem identifikovány tři antifony svatovojtěšského matutina: *Cum vir Dei, Irruebat in eum* a *Ipse vero ad senem*.²⁹² Pěstování svatovojtěšského kultu v Čechách přichází do úvahy prakticky až po r. 1039, kdy dochází k translaci světcových ostatků z Hnězdna do Prahy, do kostela sv. Víta.²⁹³ Zaměříme pozornost nejprve na vlastní rukopis č. 1322. Ve srovnání s předchozím kodexem z Heiligenkreuz je č. 1322 starší – z druhé poloviny IX. století. Oba rukopisy mají ovšem rámcově společnou provenienci²⁹⁴ a spojuje je i penitenciální charakter obsahu. Vídeňský rukopis obsahuje tato díla (či výtahy):

fol. 1^r–63^r Iohannes Chrysostomus: *De reparatione lapsi*

fol. 63^r–64^r Theonas: *De consolatione tertia*, cap. 21 (excerptum)

fol. 64^r–64^v Excerpta ex operibus ss. patrum se s. eucharistia

fol. 64^v–66^v Iohannes Chrysostomus: *Exhortatoria ad poenitentiam* (excerptum)

fol. 66^v–68^v Iohannes Chrysostomus: *De reparatione lapsi* (excerptum)

fol. 68^v–71^r Gregorius Magnus: *De repatatione lapsi* (excerptum)

fol. 71^r–74^r Isidorus Hispalensis: *De repatatione lapsi* (excerpta)

291 ÖNB Wien, Cod. Lat. 1.322, fol. 79. První popis kodexu u: DENIS, Michael: *Codices Manuscripti Bibliothecae Palatinae Vindobonensis Latini aliarumque occidentis linguarum I.1*. Wien 1793, col. 658–662 a zatím nejnověji BISCHOFF, B. – EBERSPERGER, B.: *Katalog III*, s. 489 č. 7212–7213. Zlomek byl objeven v rámci katalogizace hudebních rukopisných zlomků ÖNB Wien – k tomu SVOV. KLUGSEDER, Robert (unter Mitarbeit von Alexander RAUSCH): *Ausgewählte mittelalterliche Musikfragmente der Österreichischen Nationalbibliothek Wien*. Codices manuscriptorum. Zeitschrift für Handschriftenkunde – Supplementum 5. Purkersdorf 2011.

292 EBEN, David: *Eine unbekannte Quelle zum Prager Offizium des hl. Adalbert*. Hudební věda 51, 2014, s. 7–20.

293 K tomu SVOV.: ŽEMLIČKA, J.: *Čechy v době knížecí*. Praha 1997¹, s. 56–57.

294 BISCHOFF, B.: *Die süddeutschen Schreibschulen 2*, s. 154 č. 153 umisťuje vídeňský kodex č. 1322 do „salzburského okruhu“, ruku na fol. 78 označuje dokonce za „typische Schrift der Adalram-Zeit“.

fol. 74^r–77^r Iohannes Chrysostomus: *Excerpta ex hom. 43*

fol. 78^r–78^v Fragmentum orationis „*Pro virginibus ad Deum*“

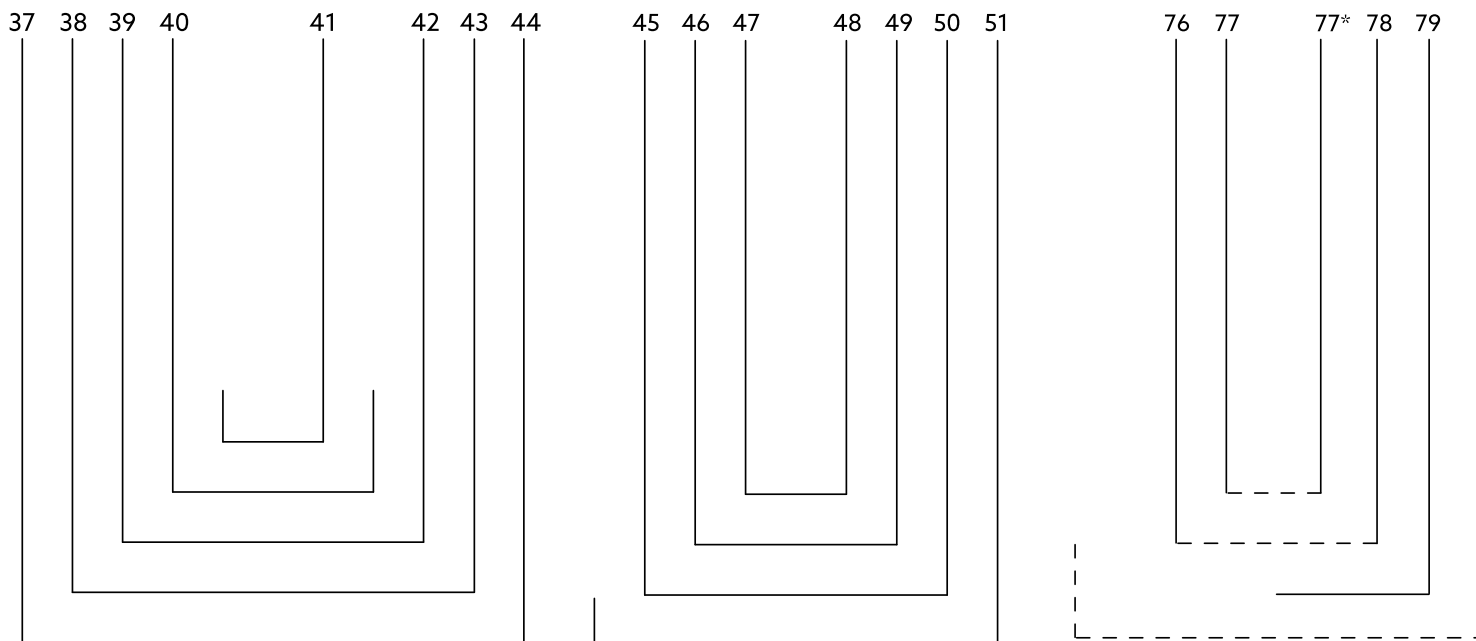
[fol. 79^r Fragmentum officii s. Adalberti cum neumis]

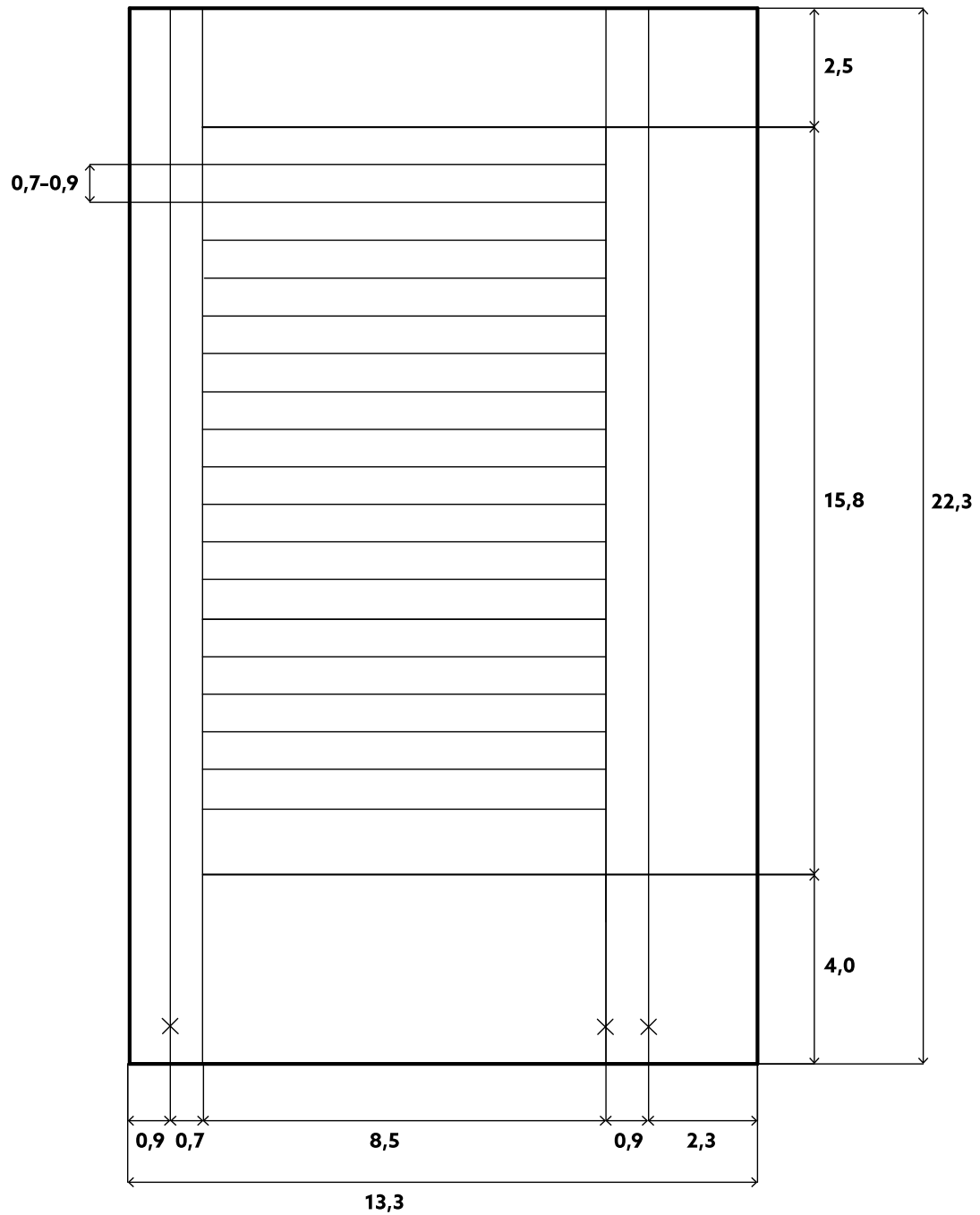
Knižní blok tvoří celkem jedenáct pergamenových složek v tomto vzorci:

$[2 \times \text{III}(12)]^{1-2} + [3 \times \text{IV}(36)]^{3-5} + [\text{III}+2(44)]^6 + [\text{III}+1(51)]^7 + [3 \times \text{IV}(75)]^{8-10} + [\text{II}+1(79)]^{11}$

Jistá nepravidelnost v konstrukci složky se vyskytuje ve složce šesté, kterou tvoří ternio se dvěma vloženými jednolisty uprostřed složky (fol. 40 a 41), sedmá složka je rovněž terniem, s vloženým jednolistem (je jím poslední folio ve složce: fol. 51) a nejzajímavější je složka poslední, jedenáctá: šlo původně o pouhé binio (fol. 76–78, vnitřní arch je foliován jako 77–77*, z fol. 77* se ovšem dochoval pouze úzký výkroj u horního okraje listu), k němuž byl vzadu přišit fragment se svatovojtěšským oficiem. Všechny deset původních složek bylo označeno na konci složkovými kustodami v podobě římských číslic; u první, druhé a sedmé složky jsou kustody již vybledlé, a tudíž neviditelné. Složka poslední, jedenáctá je bez kustody. Rukopis má bílou pergamenovou barokní převazbu provedenou ve Vídni r. 1755.

Pergamen původních složek je tužší, po obou stranách stejně opracovaný, s dobře odlišitelnou srstní a masovou stranou. Klad jednotlivých archů ve složkách v zásadě respektuje Gregoryho princip. Listy (o formátu 13,3 × 22,3 cm)

Schema linkování rukopisu Cod. 1322.

jsou opatřeny slepým linkováním, textové zrcadlo je na obou stranách ohraničeno slepou, 0,7 resp. 0,9 cm širokou dvoulinkou, řádky mají distanci v rozmezí 0,7–0,9 cm. Pergamen listu s vojtěšským oficiem je zcela jiného charakteru: je dosti jemný a tenký, na srstní straně zažloutlý, na straně masové zahnědlý, nemá žádné linkování, ba ani stopy vpichů pro liniaturu. Evidentně jde o původně „odpadový“ materiál, který zde posloužil pro záznam jakéhosi „náčrtu“ vojtěšských antifon.²⁹⁵ Celkové rozměry tohoto výkroje (nejde fakticky o „plnohodnotné“ folio) jsou: 18,4 × 11,5 cm, řádky mají distanci 0,9–1,3 cm. Z pohledu paleografie je možno výše zmíněný „provizorní“ charakter textu potvrdit. Ruka tohoto fragmentu (**Obr. III**) zapisuje jednotlivé antifony postupně, modul použité karolínských minuskul se ve směru shora dolů zmenšuje. Základní dřík litera „a“ je již poměrně vzpřímený, naopak poněkud konzervativněji působí zdobené písmena „m“ a „n“ patkami pouze u posledních dříků. V celém dochovaném textu se vyskytuje pouze kulaté „s“, litera „d“ je přítomna ve své minuskulní podobě. Dříky s horní dotažnicovou délkou jsou ukončovány tupě nebo s mírným zahnutím směrem proti směru psaní, trojúhelníkové zdobené hlavičky dříků se vyskytuje jen výjimečně, a to spíše jen v náznaku. Ve srovnání s předchozí písařskou skupinou (pracující na u Pražského kostela v první polovině XI. století) neshledáváme prakticky žádné shody: snad jen mostovitá forma ligatury „ct“, ovšem její provedení je v případě písaře vídeňského zlomku velmi osobité a neopravňuje nás k formulaci závěru o příbuznosti. Jeho písařský projev musíme tudíž zatím zcela obecně zařadit do druhé poloviny XI. století, ovšem zatím bez bližší provenience.

3.2.1 Mezibilance

Rozhodně lze souhlasit s dosavadní literaturou, která shromáždění větší kolekce rukopisů, ba i diplomatických písemností („archivu“) u Pražského kostela spojuje s osobností druhého pražského biskupa Vojtěcha.²⁹⁶ Tím se Pražský biskupský kostel, u něhož působila pravděpodobně nejstarší bezpečně doložitelná latinská škola v zemi, stává první institucí Českého státu připravenou pro aktivní pěstování latinské písařské kultury již v raném XI. století. Každá zde zapsaná písemnost, tak jak je máme doloženy v kodexu Heiligenkreuz 217, je ovšem psána jinou rukou, jen s malými stopami možných začínajících afinit. Evidentně zde stojíme teprve na počátku vzniku lokální písařské tradice. Nelze tedy zatím pro dobu přelomu X./XI. století a první polovinu století XI. uvažovat o soustavné činnosti místního etablovaného skriptoria, přeci však existence písařského kolektivu (ro-

²⁹⁵ Potvrzují tak mínění Ebenovo, který interpretuje dotyčný text jako koncept – srov. EBEN, D.: *Eine unbekannte Quelle*, s. 8.

²⁹⁶ Nověji tak učinil WIHODA, M.: *Morava v době knížecí 906–1197*, s. 130–131.

uir dei sciret ad propinquare
 diem solucionis anime sancte
 dixit fratribus suis quid melius
 quam dolentissimo hiesu dulce
 uita fundere. In puerbat in eum
 in gne uicco & perforauit pene
 tralia corolis sancti maritini
 ad petri. Ipse uero ad senem in rui
 tem quiduis pater aut cur manus
 innocentes sanguine polluis atque
 cruentatis sponte te diabolo reddis
 uideat dominum in celis omnes celorum
 rraos qui uolunt adiuuare socium
 boema
 romoio
 ipuz
 bo
 professione monachica

Obr. III. ÖNB Wien, Cod. Lat. 1322, fol. 79r. © Österreichische Nationalbibliothek.

zumějme: individuálně gramotných, v gramatice zblhlých jedinců) působícího na jednom místě začíná do jejich písma vnášet první příznaky příbuznosti. Pozorovaná nestabilita je pochopitelně dána i charakterem kapitulní komunity, která umožňovala dosti velkou fluktuaci zdejšího kléru. Na zlomku Rakouské národní knihovny v kodexu 1322 jsme se setkali opět se sv. Vojtěchem, tentokrát ovšem již v jeho „druhém životě“ – životě světce, jenž se stává předmětem liturgické úcty. Formální analýza tohoto pramene ve srovnání s předchozí skupinou pražských kapitulních písařů vyznívá ovšem, pokud jde o eventuální grafickou příbuznost, negativně.

3.3 Ostatní rukopisné zlomky IX.–XII. století

BRNO

Průvodce I, s. 88–91 č. 121 (Mikulov, zámecká knihovna)

Průvodce II, s. 27–43 č. 4 (Archiv města Brna)

Průvodce II, s. 44–77 č. 5 (Moravský zemský archiv v Brně)

Průvodce IV, s. 39–70 č. 1 (Moravská zemská knihovna)

Většina relevantních pramenů je v Brně soustředěna do Moravské zemské knihovny (MZK) a Moravského zemského archivu (MZA), v menší míře pak do Archivu města Brna (AMB) a dnes již restituované Knihovny kapucínského kláštera, která byla dříve deponována v MZK. Ve fondech MZK byly nalezeny zlomky zařaditelné do Katalogu jednak na prvotiscích a starých tiscích bývalé Univerzitní knihovny a dále ve zde deponovaných fondech klášterních knihoven: augustiniánů na Starém Brně, dačických františkánů, na tiscích pocházejících ze zámecké knihovny hrabat Chorinských ve Veselí na Moravě, na rukopisech a prvotiscích ze zámecké knihovny mikulovských Dietrichštejnů (k tomuto fondu viz níže heslo Mikulov). Překvapivě malý počet zlomků do XII. století byl nalezen ve fondu, kde by bylo možno očekávat opak – v knihovně rajhradských benedikťinů, který je nyní restituován, nachází se opět u svého původce a je zařazen do sbírek Muzea Brněnska – viz níže heslo Rajhrad. Předgotický horizont je málo zastoupen i mezi zlomky dalšího bývalého deponátu MZK: Knihovny křížovníků od sv. Hipolyta ve Znojmě – Hradišti, která byla rovněž restituována – viz níže heslo Hradiště sv. Hipolyta u Znojma.

Tento dojem je umocněn tím, že rajhradský knižní fond zůstává přesto stále rozštěpen a jeho nezanedbatelná část se nachází v MZA Brno. Zde je jednoznačně nejbohatším zdrojem zlomků fond G 2 (Nová sbírka), kam byly umisťovány fakticky všechny zlomky snímané z vazeb knih v ostatních fondech se nacházejících. Vedle zlomků inventarizovaných je zde ještě celá řada zatím zcela nezná-

mých jednotlivin, které mi byly zpřístupněny laskavostí dr. Tomáše Černušáka. Z dalších fondů MZA je pro studium staré pergamenové makulatury důležitá Bočkova sbírka (G 1), v ostatních fondech byly nálezy pergamenů popsaných písmem předgotické éry spíše sporadické: v rukopisech Cerroniho sbírky (G 12) a dále v rukopisech Františkova muzea (G 11).

Jen jedním zlomkem je zastoupen *Archiv města Brna*, a to pergamenovým záševkem na jednom z rukopisů fondu A 1/3 (Sbírka rukopisů a úředních knih AMB). Za laskavě zpřístupnění veškerých fondů k excerpčním pergamenové makulatury vděčím dr. Haně Jordánkové. *Knihovna brněnských kapucínů* je zastoupena jedním fragmentem ve vazbě zdejšího prvotisku. Za ochotu zpřístupnit mi fond brněnské kapucínské knihovny jsem díkyem zavázán dr. Matyáši Bajgerovi.

Brno, MZK, sign. PT 1-365.913

(4)

XII., perg., 2 ff., 8,8 × 9,3 (A´) resp. 8,8 × 9,1 (A) cm, rubrikace

Zlomek dvoulistu (A´ – A) nalepen na zadní desce prvotisku. Pergamen nemá žádné stopy linkování ani vpichů, text psán per extensum v liniatuře 0,8 cm. Fol. A´ zachovává recto daného folia, fol. A zachovává verso folia, které bezprostředně nenavazuje na A´.

Hřbetní perforace: •3,0 + 2,0 + 2,5 + 4,5 +////////

Psáno jednou rukou, scriptura carolina posterior.

[Missalis frag.]

Zachovaný fragment temporální části misálu obsahuje festivitě Nejsvětější Trojice. Viz: „*suscipe sancta [Trinitas hanc] oblatio[nem] ...*“ (A´).

Cf. PL 138 col. 1325.

Liber tradens: Sequentiae. Textus sequentiarum cum optimo commento. [Köln: Heinrich Quentell 1499.] 4°.

Prov.: „Conv. Lucensis“.

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis prvotisků*, s. 268 č. 1035: „na zad. desce část dvoulistu z lat. perg. liturg. rukop. (misál) z 11./12. stol.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 4** na s. 104.

Brno, MZK, sign. ST 1-891.266 (5)
HessStA Marburg, Frag. Hr 3,3
HessStA Marburg, Urk. 145 Nr. 1 (=dříve Uni Marburg, Seminar für hist. Hilfswiss., Frag. 1)
Chicago, Newberry Library, Frag. 6
Brno, MZK, sign. ST 3-301.380

IX.¹ (Bavorsko: Tegernsee? Freising nebo Benediktbeuern?), perg., 6ff., 32,5 × 22,0 (A); 24,8 × 19,5 (B); 32,0 × 10,0 (C´) resp. 32,0 × 23,0 (C); 24,0 × 10,5 (D´) resp. 24,0 × 10,5 (D) cm

Soubor zlomků je dochován následovně: zlomek perg. jednolistu A tvoří vnější pokryv vazby ST 1-891.266; horizontálně rozříznutý jednolist B, jehož horní půle (Urk. 145 Nr. 1) i spodní půle (Hr 3,3) je dnes v Hessenském státním archivu v Marburgu jako fragmenty sejmuté z nepoznamenané vazby. Zlomek v Chicagu z vlastní autopsie neznám, vycházím jen z informace Bischoffovy; seříznutý perg. dvoulist D´ – D nalepen na zadní desce vazby tamtéž. Pergamen nemá žádné stopy vpichů ani linkování, text psán per columnas (2) o šíři cca 9,0 cm se spatiem 1,5 – 2,0 cm a s liniaturou 1,0 cm. Fol. A i B jsou textově izolovaná, fol. C´ – C a D´ – D na sebe bezprostředně navazují, byla do sebe v původním knižním bloku vložena v pořadí C – D – D´ – C´. Hřbetní perforace:

frag. C´ – C: /////////////// + 3,5 + 6,5 + ///////////////

frag. D´ – D: /////////////// + 3,5 + 6,5 + 3,5 + 3,0 + ///////////////

Psáno dvěma rukama: scriptura fere carolina bavorské proveniencie (Tegernsee? Freising nebo Benediktbeuern?); „cc = a“, lig. „re“, „ro“, „ri“, „nt“. Srov. nejbliže: *Mon. Pal.*, Ser. II, Lief. I, tab. 3; BISCHOFF, B.: *Schreibschulen I*, s. 155.

[Hieronymi in Isaiam Proph. ex lib. III,8, IV,10-11 et V,17-19 frag.]

frag. A: III,8,11-15: ... [et non ut lapidi] ... × ...et post eum Mech[ir] ...

//////////

frag. B: IV,10,28-IV,11,1 (fu)gientem doceantque, ne fugiat ... × ... sanctam Mariam virginem intellegam(us)

//////////

frag. C: V,17,5-9: ... legent[is eva]seri[nt] ... × ... Heb[rai]cum verbum p[osuit] ...

//////////

frag. D: V,17,12-V,18,1: ... qui persequuntur eccl[esi]am ... × ... quae in umbra al[arum] ...

//////////

frag. D´: V,19,4-7: ... [Script]ura testatur ... × ... usui subtra[hantur].

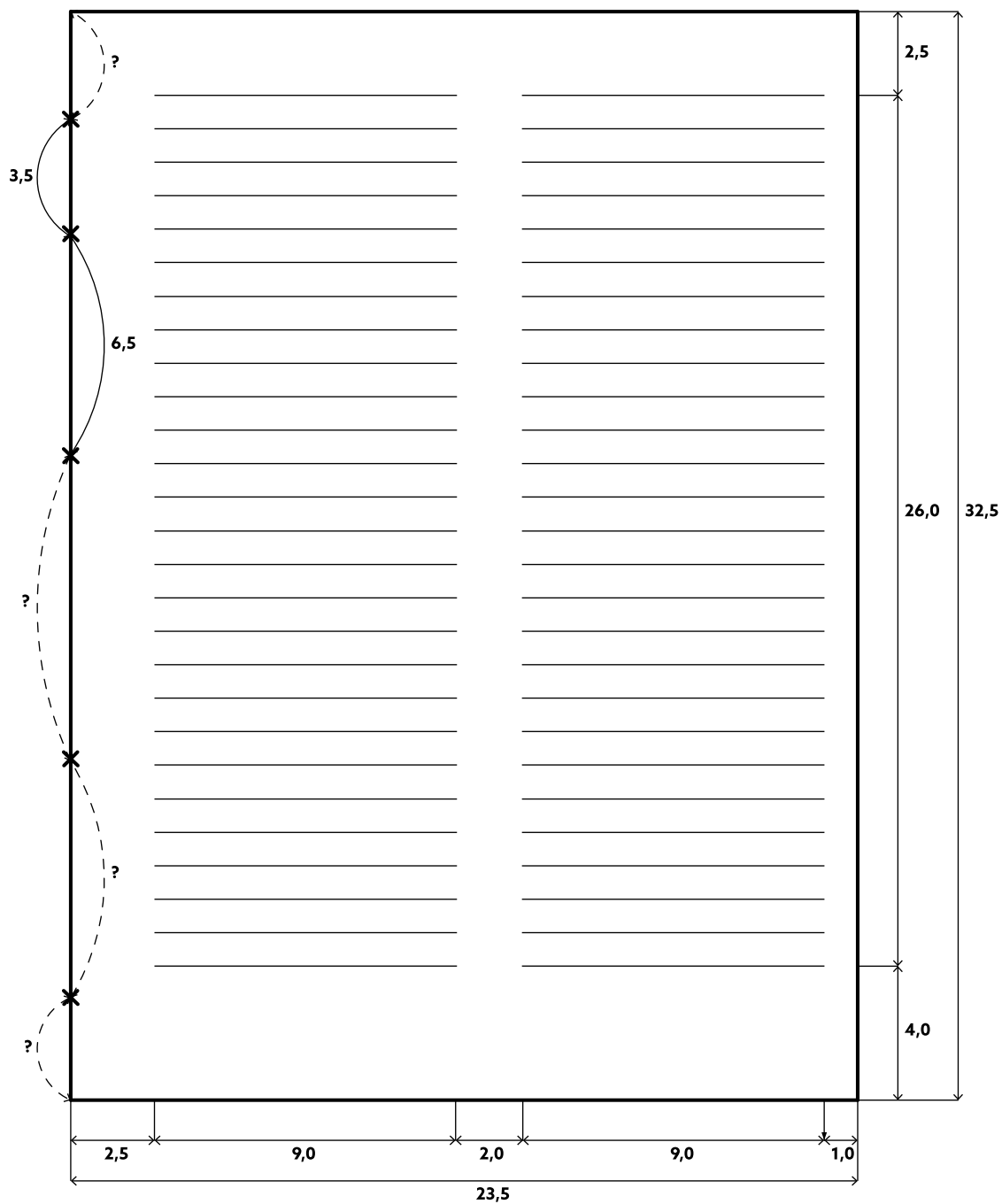
//////////

frag. C´: V,19,11-13 ... [prodigia] sua in cam[po Taneos] ... × ... Quomodo [diceti]s pharao[ni] ...

Cf. PL 24 col. 118-119, 143-144 et 175-183.

Libri tradentes:

ST1-891.266: Agostino Bero: *Quaestiones familiares pragmaticis percommodaе*, ed. Joannes Thomasius. Lyon: Haer. Iacobi Iuntae 1551. 8°.

Rekonstrukce původního folia Jeronýmova komentáře na Izajášovo proroctví, katalog č. 5.

Obr. 4: Brno, MZK, sign. PT 1-365.913.

© Moravská zemská knihovna.

Obr. 5: Brno, MZK, sign. ST 3-301.380. © Moravská zemská knihovna.

Prov.: Leopold Hegemüller a Thuben Weillern (17. stol.) – V. Engelshoffen (Stockern u Hornu v Dolních Rakousích) – od r. 1827 Thun-Hohenstein v Děčíně – r. 1985 koupeno SVK v Brně v antikvariátu v Dlážděné ulici v Praze.

ST3–301.380: *Xenophontis philosophi et historici clarissimi Opera ... cum ... indice locupletissimo*. Basel: And. Cratander 1534. 2°.

Prov.: Leopold Hegemüller a Thuben Weillern (17. stol.) – V. Engelshoffen (Stockern u Hornu v Dolních Rakousích) – od r. 1827 Thun-Hohenstein v Děčíně – r. 1953 koupeno SVK v Brně v nepoznamenaném antikvariátu.

Lit.: DOKOUPIL, V. – VOBR, J.: *Tisky 16. století* 2, s. 551 č. 2085: „lepenka z makulatury přelepena částmi dvou dvoulistů z lat. perg. theolog. rukopisu z 10. stol.“; RÜCK, P.: *Die Fragmente*, s. 173 (pokus o časové a provenienční zařazení: 2. polovina VIII. stol., Tours); HAVEL, D.: *Brněnské zlomky*, s. 67–85 (provenienční zařazení do Tegernsee); BISCHOFF, B. – EBERSPERGER, B.: *Katalog I*, s. 197 č. 903 a *Katalog II*, s. 173: se znalostí Hr 3,3, Urk. 145 Nr. 1 a Frag. 6 určena provenience a časové zařazení („Freising oder Benediktbeuern, IX. Jh., 1. Drittel“).

Obrazová dokumentace: **Obr. 5** na s. 104.

Brno, MZK, sign. PT 1-440.370

(6)

XI., perg., 1f., 11,7 × 15,8 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Výkroj perg. jednotlivu tvoří přední předsádku prvotisku (A), z téhož celku se zachoval ještě zrcadlový otisk na zadním přidešti tamtéž (B). Frag. A má zachované linkování provedené olůvkem. Text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno dvoulinkou 0,75 cm širokou provedenou rovněž olůvkem.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Lectionarii frag.]

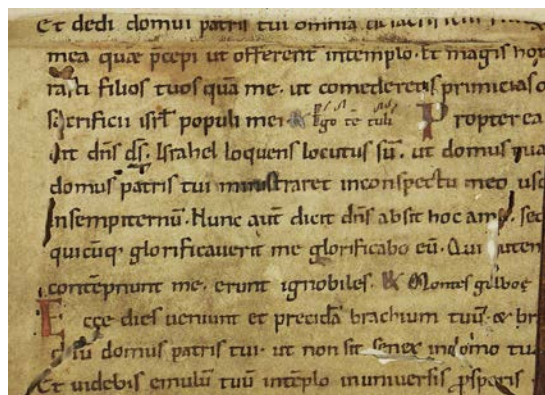
Rubr.: „Dominica II post octavam Pentecostes“.

Liber tradens: Meder, Johannes: *Quadragesimale novum de filio prodigo*. Basel: Michael Furter 1495. 8°.

Prov.: B. Reinhard. – Ex lib. Fr. Boos 1819. – Ex lib. Otok. Vaňura.

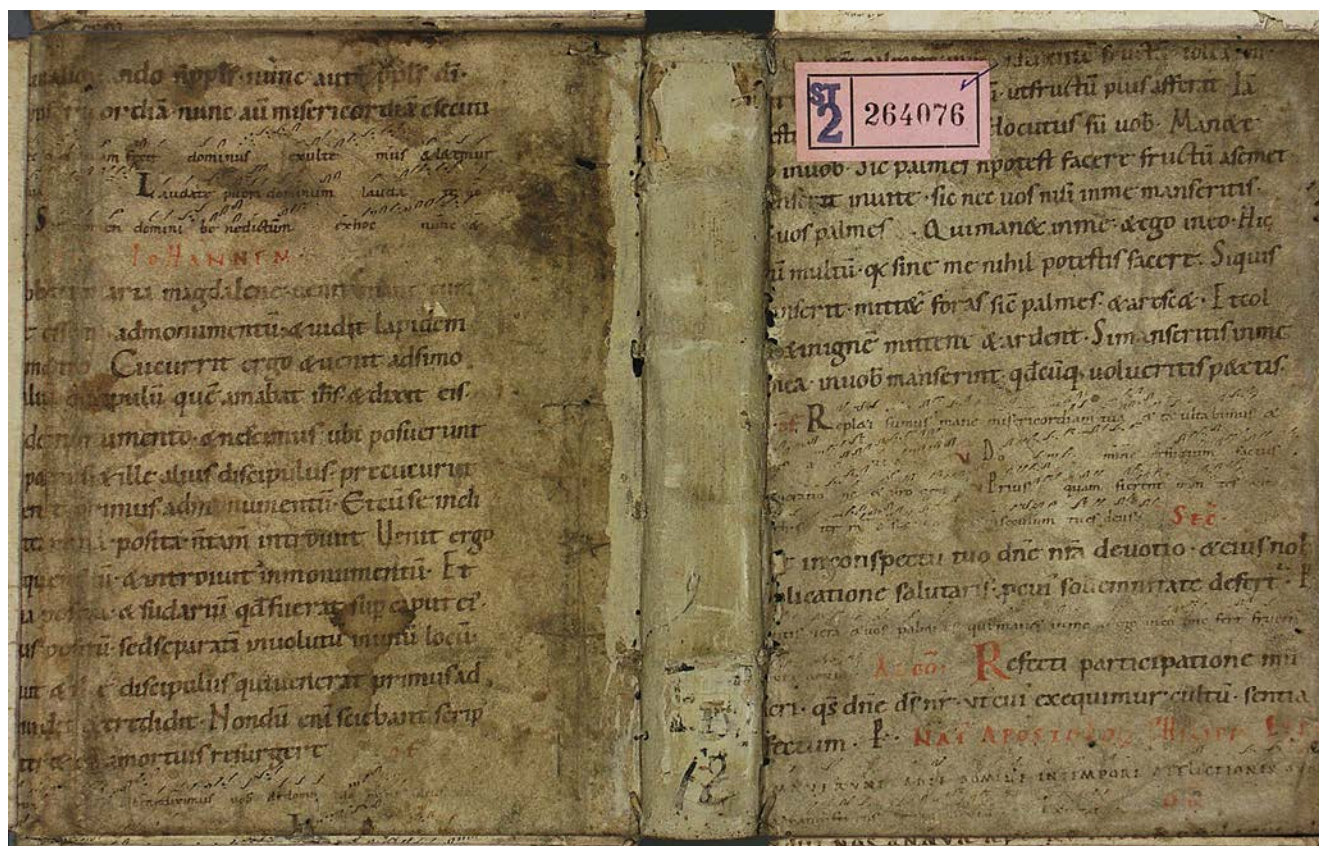
Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis prvotisků*, s. 212 č. 802: „Jako před. předsádka část listu z lat. perg. liturg. rukopi. (lekcionář) z 11. stol. s neumami.“

Obrazová dokumentace: **Obr. 6** na s 106.

Obr. 6: Brno, MZK, sign. PT 1-440.370.

© Moravská zemská knihovna.

Obr. 7: Brno, MZK, sign. ST 2-264.076a. © Moravská zemská knihovna.

Brno, MZK, sign. ST 2-264.076a**(7)**

XI., perg., 2ff., 23,2 × 25,8 cm (A) resp. 16,5 × 25,8 cm (A´), rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Seříznutý perg. dvoulist (A´ – A) tvoří vnější pokryv vazby starého tisku, nenese stopy žádného linkování ani vpichů, text psán per extensum v liniatuře cca 1,0 cm. Hřbetní perforace:

//////// + 3,0 + 6,3 + 3,7 + 2,3 + 8,0•

Psáno jednou rukou: scriptura carolina; lig. „ct“, „man&e“; s chybami: v Io 20,3–4 om. „et venerunt ... simul“ = délka jednoho řádku opisované předlohy.

Viditelná část frag. A představuje recto daného folia, viditelná část na A´ je verso folia v původním knižním bloku předcházejícího, nikoliv však bezprostředně.

[Missalis frag.]

Zlomek temporální i sanktorální části misálu: podle lekcí Io 20,1–9 (sab. in alb.) na A´, na A lekce Io 15,1–7 (odpovídající festivitě „s. Georgii mart.“) a tamtéž rubrikován „nat. apostolorum Philippi et Ia[cobi]“.

Liber tradens: Valerius Maximus, Gaius: Facta et dicta memorabilia. Argentinae, Matthias Schürer VII. 1516. 4°.

Prov.: Johannes Khromer. – Ex bibl. Ignatii comitis Waldorff. – [Knih. hr. Chorinských ve Veselí n. Mor.]

Lit.: VOBR, J.: *Soupis postinkunábulí 4*, s. 121–122 č. 946: „... lepenkové desky ... potaženy částí dvoulistu z lat. perg. liturg. rkp. s neumami z 11. stol.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 7** na s. 106.

Brno, MZK, sign. ST 2-264.076b**(8)**

XI., perg., 1f., 3,5 × 20,5 cm, zlacená inic.

Horizontálně seříznutý úzký proužek perg. folia (A) nalepený na zadním příděščí nosiče; text ohraničen slepou, 1,0 cm širokou dvoulinkou, nemá stopy žádných vpichů; psáno per extensum v liniatuře 1,0 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Sacramentarii Gregoriani frag.]

Zachován text: „Ad compl.“ k „nat. s. Sixti ep.“

PL 78 col. 129.

Liber tradens: Valerius Maximus, Gaius: *Facta et dicta memorabilia*. Strasbourg: Matthias Schürer VII. 1516. 4°.

Prov.: Ex lib. JUDr. Jana Pospíšila (nar. 1880 v Branišově).

Lit.: VOBR, J.: *Soupis postinkunábulí 4*, s. 122 č. 947: „... na zadním přičeští ... nalepen 3,5 cm šir. proužek lat. perg. theolog. rkp. z 10. stol.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 8** na s. 109.

Brno, MZK, sign. ST 3-28.861

(9)

XII.^{ex}, perg., 4ff., 17,8 × 13,5–14,5 cm, rubrikace

Téměř cele zachované dvoulisty tvořící přední (A' – A) resp. zadní (B' – B) předsádku nosiče. Nenese žádné stopy linkování ani vpichů; text psán per extensum v liniatuře 0,8 cm. Zachované dvoulisty tvořily první archy dvou různých složek (kvaternů) původního knižního bloku. Stará foliace XV. stol. arabskými čísly: „21 – 28“ (A' – A), „37 – 44“ (B' – B).
Hřbetní perforace:

/////////2,0 + 4,5 + 5,0 + 2,0 //////////

Psáno jednou rukou: scriptura carolino-gothica; text byl ještě v XIV.¹ stol. opatřen glosami, latinskými i středohornoněmeckými („Transtulit austrum – fuert osterwint“ atd.).

[Psalterii frag.]

fol. 21: (Ps 56,5–12; Ps 57,2–12; Ps 58,2–6): ... gladius acutus ... × ... ad visitandas omnes gen[tes]

/////////

fol. 28: (Ps 67,25–36; Ps 68,2–11): ... [re]gis mei ... × ... in ieiunio animam

/////////

fol. 37: (Ps 77,13–38): ... [inter]rupit mare ... × ... non disperdet eos

/////////

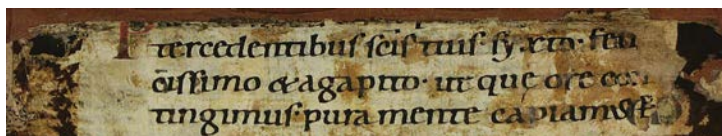
fol. 44: (Ps 85,9–85,17; Ps 86,1–86,7; Ps 87,2–6): ... gentes, quascumque fecisti ... × ... de manu tua

Liber tradens: *Dis schön Buch genänt der Seelen Paradiss* ... [Strasbourg: Mathias Schürer 1510].

Prov.: „Diesses Puech geherdt zu St. Joseph“ (XVI. stol.).

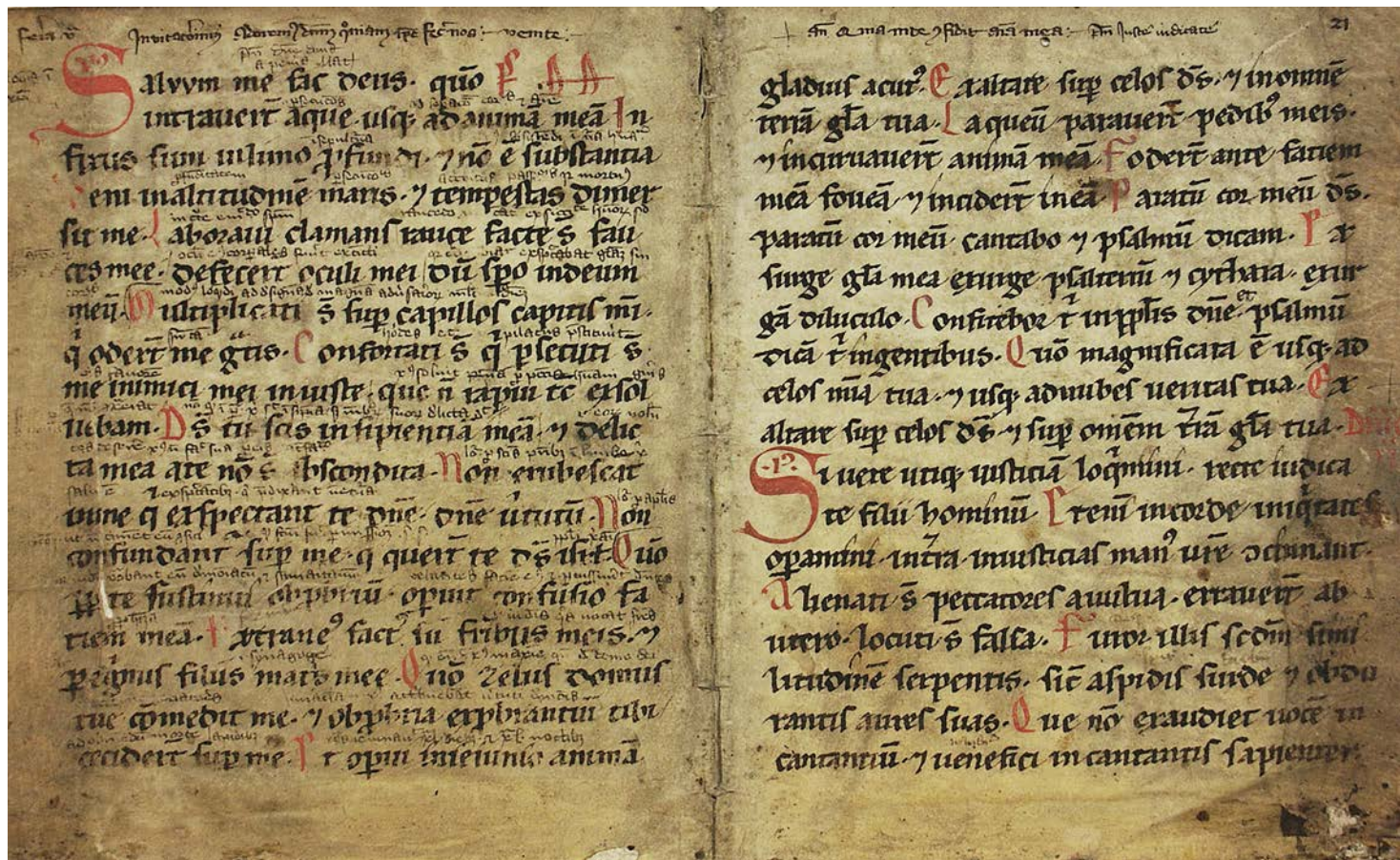
Lit.: VOBR, J.: *Soupis postinkunábulí 2*, s. 143–144: „Jako předsádky dva dvoulisty z lat. perg. psalteria z 12. stol.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 9** na s. 109.

Obr. 8: Brno, MZK, sign. ST 2-264.076b.

© Moravská zemská knihovna.

Obr. 9: Brno, MZK, sign. ST 3-28.861. © Moravská zemská knihovna.

Brno, MZK, sign. PT 3-87.664

(10)

XIP, perg., 4ff., 1,8 × 14,5 cm

V nosiči se nacházejí úzké hřbetní záševky na konci první složky (A´ – A) resp. na začátku poslední složky (B´ – B). Oba perg. dvoulisty pocházejí z jednoho celku per extensum psaného a nemajícího žádné stopy linkování ani vpichů.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[Psalterii frag.]

Frag. A´ – A: (Ps. 90,12–13; Ps. 91,6; Ps. 94,4–5): ... [pedem tu]um ... × ... quoniam ip[su]m
[est ...]

///////

Frag. B´ – B: (Ps. 77,6–7; Ps. 77,14–15; Ps. 80,8–9; Ps. 81,1): ... narrabunt filiis suis ... × ...
[in syn]ago[ga deorum]

Liber tradens: Gritsch, Johannes: *Quadragesimale*. [Strasbourg: t. Jordani (Georg Husner)]
in profesto Circumcis. Domini [31. 12.] 1490. 2°.

Prov.: „Domus Probat. S. J. Brunae 1606“. – „Coll. S. J. Iglaviae 1657“. – Iglauer Gymnasium.

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis prvotisků*, s. 150 č. 546: „Jako záševky 2 proužky z lat. perg. rukop.
ze 12. stol.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 10** na s. 111.

Brno, MZK, sign. ST 3-862.608

(11)

XI, perg. (italský), 1f., 54,7 × 38,0 cm

Zlomek perg. jednolistu (A) tvoří vnější pokryv vazby nosiče, zachovány vpichy i horizontální resp. vertikální slepé linkování. Text psán per columnas (2) o rozměrech 39,5 × 11,0 cm se spatiem 1,5 cm. Oba sloupky oboustranně ohraničeny 0,6 cm širokou slepou dvoulinkou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Libri evangeliorum frag.]

Zachován text: Mt 13,56–15,38: ... [u]nde ergo huic omnia ... × ... qui manducaverant
quattuor.

Liber tradens: Ovidius Naso, Publius: *Heroides cum commentis Antonii Volscii et Hubertini Clerici*. Venetia: Ioannes Tacuinus de Tridino 29. I. 1507. 2°.

Prov.: „Equitis Iacobi Tiburtii Thomaë Monti, Juris Utriusque Doctoris 1716“.

Obr. 10: Brno, MZK, sign. PT 3-87.664. © Moravská zemská knihovna.

Obr. 11: Brno, MZK, sign. ST 3-862.608. © Moravská zemská knihovna.

Lit.: VOBR, J.: *Soupis postinkunábulí 3*, s. 214–215 č. 1051: „jako potahu desek použ. listu z lat. perg. rkp. z 10. stol., Testamentum Novum; na viditelné straně je text Matoušova evangelia XIII,57–XV,38 psaného ve 2 sl., výška celého listu byla minimálně 53 cm.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 11** na s. 111.

Brno, MZK, sign. ST 4–658.310

(12)

XIP, perg., 6ff., 13,3 × 22,0 resp. 13,0 (A' – A); 13,0 × 17,5 resp. 20,6 (B' – B); 13,0 × 18,0 resp. 20,0 cm (C' – C), rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Všechny tři fragmenty pergamenových dvoulistů jsou dnes sejmuty z vazby a sekundárně vevázány k zadní předsádce dvousvazkového nosiče: dvoulist A' – A je v 1. sv. a dvoulisty B' – B, C' – C ve 2. sv. Značně poškozený pergamen nese zřetelné stopy vpichů a méně zřetelné slepé linkování. Text psán per columnas (2) o šíři cca 8,0 cm se spatiem 1,5 cm a v liniatuře 0,7–0,8 cm. Všechny fragmenty pocházejí z jednoho původního celku. Hřbetní perforace:

Frag. A' – A: //////////////+ 4,5 + //////////////

Frag. B' – B: //////////////+ 4,7 + //////////////

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[Breviarii frag.]

Zachované fragmenty náležejí ke Commune Sanctorum a Pro diversis causis: viz rubr.: „De uno confess., qui non fuit po[n]tifex“ na A' – A, [„In Dedicatione Ecclesie“?] na B' – B a „De virg. et non martyre“ na C' – C.

Liber tradens: Menochius, Jacobus: *Consiliorum, Sive Responsorum ... Liber*. Frankfurt am Main: Sumt. haeredum Andreae Wecheli & Ioan. Gymnici 1593–1599. 2°. 10 partes in 3 fol.

Prov.: „Philippus Müllerus Sängerusanus, S. S. Theol. Doct. Prof. Publ. Jenens. 1670“. – „S. Gönhans“.

Lit.: VOBR, J.: *Tisky 16. stol. Přírůstky 2*, s. 278 č. 806: „potahy ze zeleně zbarvených částí dvoulistů lat. perg. liturg. rkp. z 12. stol. s neumami“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 12** na s. 114.

Brno, MZK, sign. A 33

(13)

Olomouc, Vědecká knihovna v Olomouci, sign. M I 238

Olomouc, Vědecká knihovna v Olomouci, sign. M I 309

XII.^{ex.} (Itálie), perg., 2ff., 20,0 × 15,0 (A, B), 21,5 × 15,0 (C, D), [10,9 × 16,0 resp. 16,5] (E' – E) cm

Tři úzké horizontální výkroje ze zhruba spodní poloviny jednoho perg. dvoulistu (E' – E) zachovaného v původí šíři folia (16,5 cm) vříté do vazby u poslední složky knižního bloku brněnského nosiče. Z téhož původního celku pocházejí ještě celkem čtyři předsádky zachované v olomouckých rkp.: A a B v M I 238 a C a D v M I 309. Psací látka zachovává vpichy a slepé horizontální linkování. Text psán per extensum v úzkém textovém zrcadle (9,0 cm) v liniatuře 0,7 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura Beneventana; glosováno in margine a interlineárně dvěma rukama gotickou polokurzivou a kurzivou XIII. stol.

[Iustiniani Institutiones:

I, 10 §13 – I, 11 §8 (A); I, 23 §3 – I, 25 (B); IV, 1 §6–IV, 1 §12 (D); IV, 3 §16–IV, 4 §7 (C); IV, 6 §20–32 (E' – E).]

Krüger-Mommsen: CICiv. I, pag. 4–49.

Frag. A: Inst. I,10.13–I,11.8: is, qui a muliere ... × ... adsimilatur is, qui

////////

Frag. B: Inst. I,23.3–I,25: [cu]ratores. Sed et mente ... × ... in Italia IIII vel

////////

Frag. D: Inst. IV,1.6–12: sive creditor pignore ... × ... non tenebitur

////////

Frag. C: Inst. IV,3.16–IV,4.7: [solve]rit, ut fugeret ... × ... prout ei vi[sum]

////////

Frag. E^r: Inst. IV,6.20–24: [fa]milie eriscunde ... × ... relictum est, secundum | |

////////

Frag. E^v: Inst. IV,6.24–27: [que in nostro codice fulget,] quam dubio procul ... × ... simul locuti sumus, eo differt | |

////////

Frag. E^t: Inst. IV,6.28–30: [erciscun]de, communi dividendo ... × ... in reliquum is cum quo | |

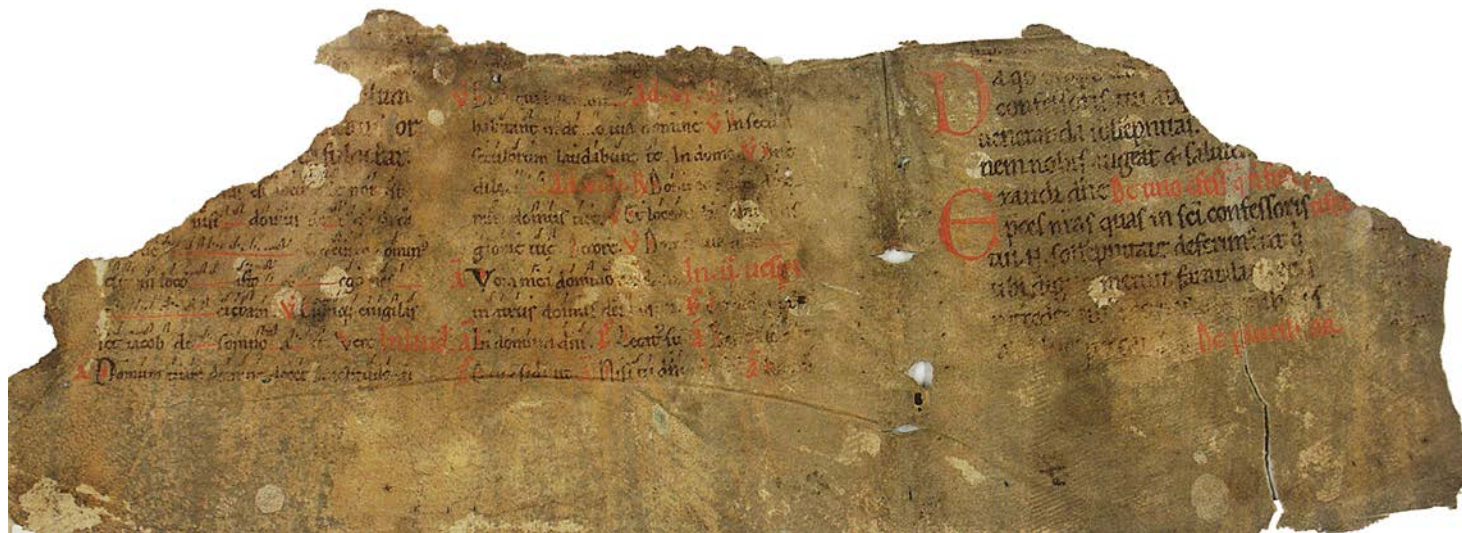
////////

Frag. E^v: Inst. IV,6.30–33: ne sub pretextu ... × ... a pretore restituere | | [batur]

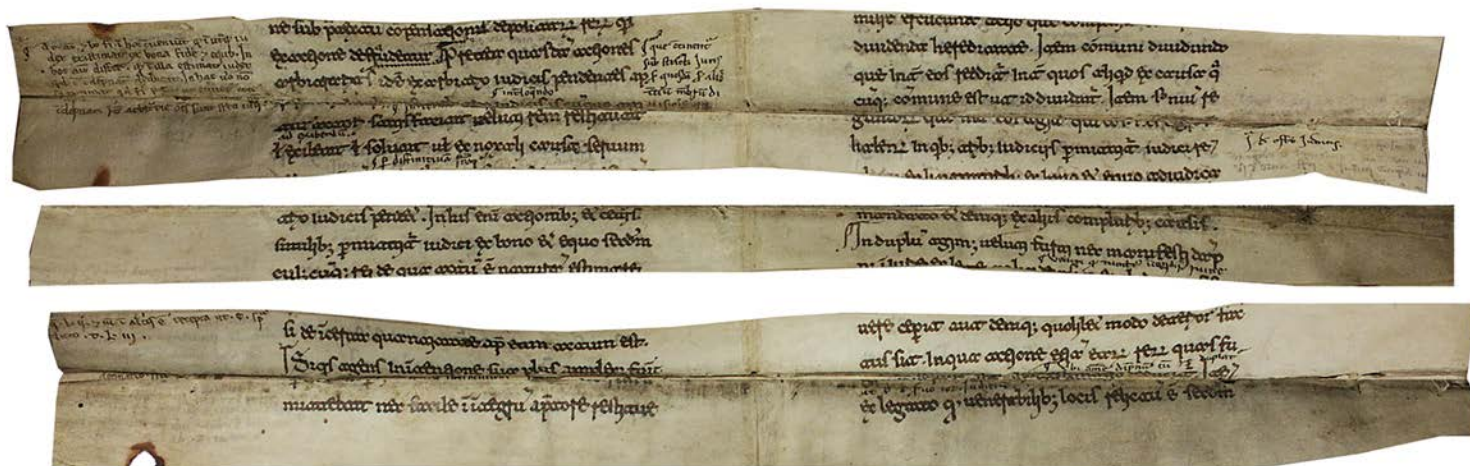
Libri tradentes:

1) A 33: Usuardus monachus Sangermanensis: *Martyrologium per anni circulum*, perg. rkp. pol. XIV. stol.

Prov.: V původním textu 3 české svátky (1 Václav, 2 Ludmila); první list vyspraven dvěma pruhy z lat. perg. listiny z r. 1405 (jmenovány brněnské kláštery kartuziánů, minoritů a augustiniánů).

Obr. 12: Brno, MZK, sign. ST 4-658.310. © Moravská zemská knihovna.

Obr. 13a: Brno, MZK, sign. A 33. © Klášter augustiniánů na Starém Brně.

2) M I 238: *Consuetudines sive Statuta antiqua ordinis Cartusienis in tribus partibus cum novis constitutionibus ad eas pertinentibus*, pap. rkp. 2. půle XV. stol.

Prov.: Kartuziáni v Brně – Králově Poli.

3) M I 309: *Guilelmi de Lancea Diaeta salutis etc.*, pap. rkp. 1. půle XV. stol.

Prov.: Kartuziáni v Brně – Králově Poli.

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis rukopisů*, s. 39: „Jako záševku u poslední složky použito části lat. perg. rukopisu s právn. textem ze 12./13. stol.“; BOHÁČEK, M. – ČÁDA, F.: *Beschreibung*, s. 135–136 č. 62 a s. 251–252 č. 123: autoři ztotožnili a (s drobnými nepřesnostmi) obsahově určili všechny olomoucké zlomky, totožnost s brněnskými však neznají; HAVEL, D.: *Zu den ältesten Handschriftenfragmenten*, s. 124.

Obrazová dokumentace: **Obr. 13a – 13b** na s. 114–115.

Brno, MZK, sign. A 135/5

(14)

XII.^{ex} (Čechy?), perg., 2ff., 34,2 × 22,7 cm, rubrikace

Zachovaný pergamenový dvoulist (A' – A) nemá žádné linkování, vpichy jsou zachovány jen pro vertikální ohraničení textového zrcadla na obou okrajích, k němuž ovšem nedošlo; text psán per extensum v liniatuře 0,8–0,9 cm. Obě fol. na sebe nenavazují, šlo zřejmě o první arch příslušné složky knižního bloku: viz složková kustoda na fol. A^v („XXVII“) psaná současně s vlastním textem. Zlomek sejmutý z nepoznamenané vazby sloužil jako přebal rukopisu úřední povhy: viz fol. A^r: „Repertorium Anno 1669“; dnes uložen samostatně na signatuře s ostatními sejmutými augustiniánskými zlomky. Hřbetní perforace: •2,5 + 4,7 + 9,5 + 10,6 + 4,7 + 3,2•

Psáno jednou rukou: scriptura carolino-gothica; svatovojtěšská marginální rubrikace psána jinou soudobou rukou s prvky diplomatické minuskuly.

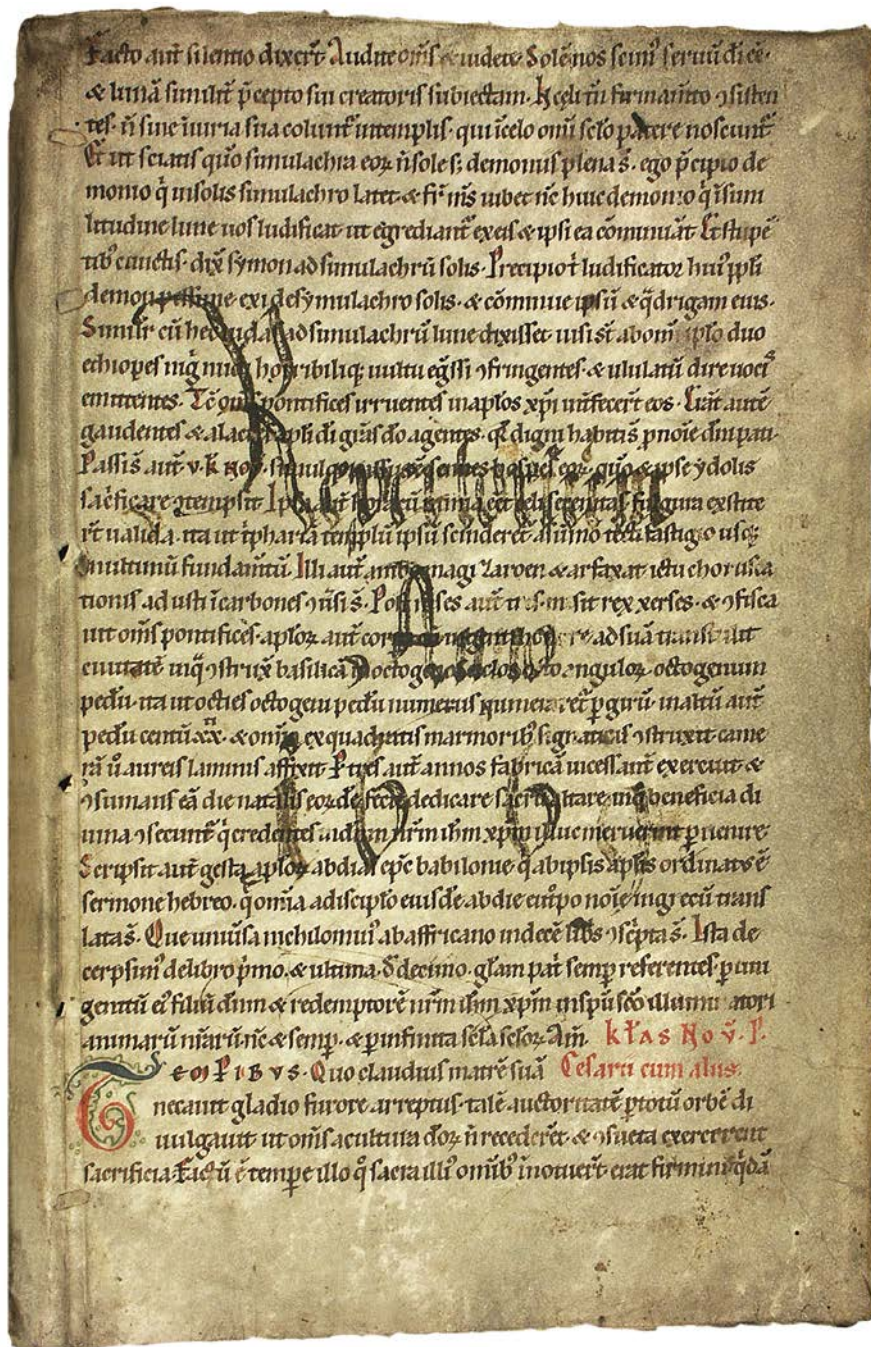
[Martyrologii frag.]

Rubr.: „XV. k. nov.. Vita s. Luce evangeliste“; in margine: „Taraci et soc. eius require ante passionem beati Adalberti“ – tento odkaz na dnes deperditní pasáž implikuje možnou bohemikální provenienci pův. kodexu; „Kalendas (sic!) novembris. P. Cesarii cum aliis“. Textově dostí závislé na: Pauli Diaconi Hom. – cf. *PL 95 col. 1530nn.*

Prov.: augustiniáni – eremité od sv. Tomáše v Brně.

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis rukopisů*, s. 112 (zde datace „12. stol.“, o možné bohemikální provenienci Dokoupil neuvažuje, neboť marginální svatovojtěšskou rubriku neuvádí).

Obrazová dokumentace: **Obr. 14** na s. 117.

Obr. 14: Brno, MZK, sign. A 135/5. © Klášter augustiniánů na Starém Brně.

Brno, MZK, sign. AP 6

(15)

XI. (A) resp. XII. (B), 1f. (A) resp. 1f. (B), 1,1 × 16,9 (A) resp. 1,2 × 16,1 (B) cm, neumová nediastematická notace německého typu (B)

V nosiči se nacházejí úzké hřbetní záševky uprostřed první složky: A, který je úzkým horizontálním výřezem pergamenového jednolistu bez vpichů a linkování s textem per extensum psaným v liniatuře 0,7 cm a B, jenž je úzkým horizontálním výkrojem pergamenového jednolistu s textem per extensum psaným v liniatuře 0,9 cm bez vpichů a linkování. Frag. A i B pocházejí z různých původních celků.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina (A resp. B).

Frag. A:
[Homiliarii frag.]

Textově souvisí s: Greg. Hom in ev. – PL 76 col. 1274, 1276; Bedae Hom. subdit. – PL 94 col. 463; Smaragdi Coll. in epist. et ev. – PL 102 col. 532.

Frag. B:
[Gradualis frag.]

Dochováno torzo introitu půlnoční vánoční mše.

Liber tradens: Salomon, ep. Constantiensis: Glossae ex illustrissimis collectae auctoribus. [Augsburg: Mon. SS Udalrici et Aefrae cca 1474]. 2°. *Prov.:* augustiniáni-eremité od sv. Tomáše v Brně.

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis prvotisků*, s. 261–262 č. 1011: „Jako záševky složek proužky z různých lat. perg. rukopisů z různých dob, mj. i liturg. rukop. s neumami asi z 10. stol.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 15a – 15b** na s. 119.

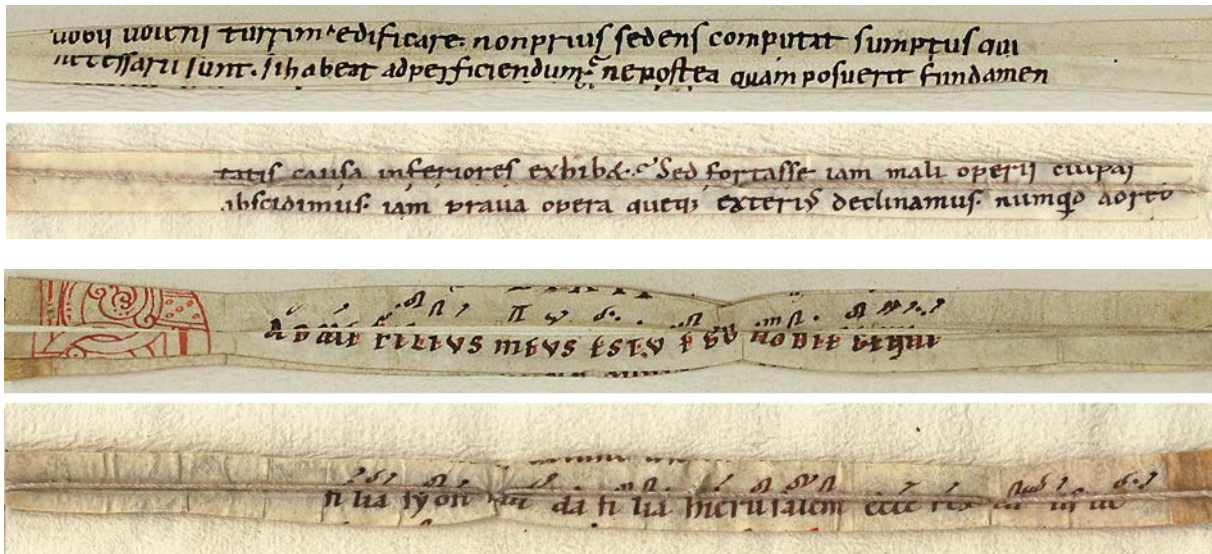
Brno, MZK, sign. D 49

(16)

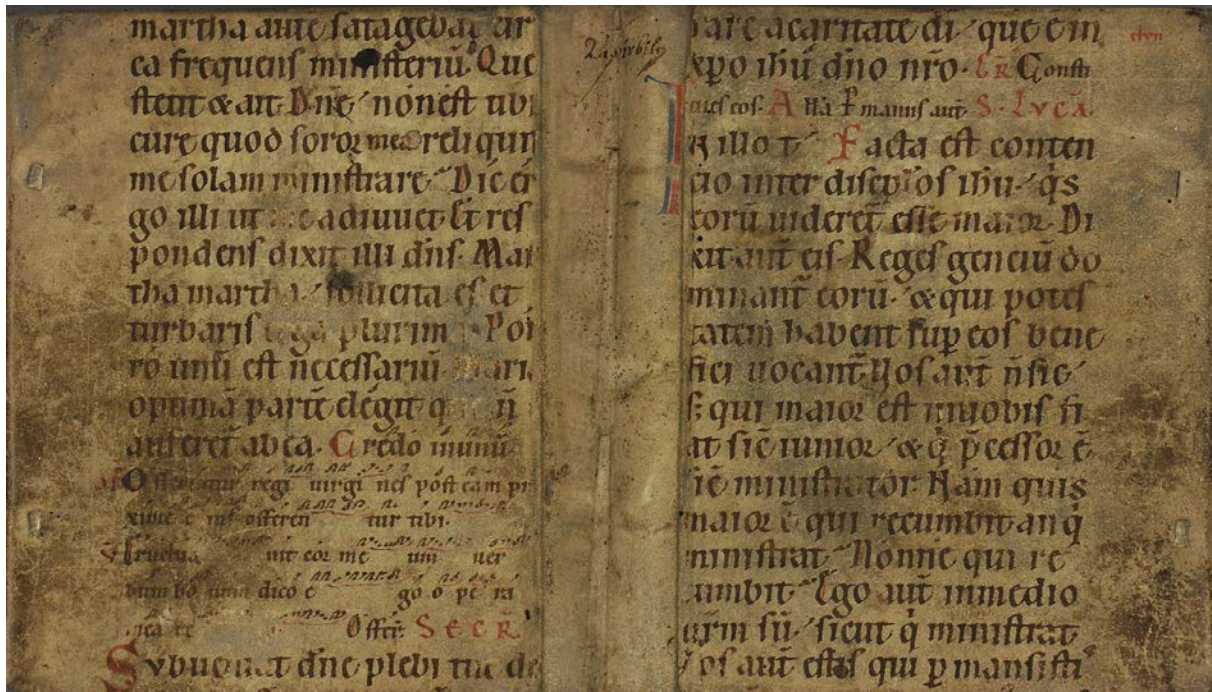
XII./XIII., perg., 22,5 × 19,3 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Zlomek perg. dvoulistu (A´ – A) tvoří pokryv desek nosiče, psací látka nemá stopy vpichů, ale je slepě linkována, text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm s textovým zrcadlem vně ohraničeným 1,0 cm širokou dvoulinkou. Hřbetní perforace:
•7,3 + 8,0 + 9,0•

Psáno jednou rukou: scriptura gothica primitiva.

Obr. 15a-15b: Brno, MZK, sign. AP 6. © Klášter augustiniánů na Starém Brně.

Obr. 16: Brno, MZK, sign. D 49. © Klášter františkánů Dačice.

[Missalis frag.]

Zachován fragment formuláře na festivitě In Assumpcione s. Marie (evangelní lekce Lc 22,24–28) a dále fragment formuláře In natal. s. Bartolomei apostoli (evangelní lekce Lc 10,40–42), tedy části Propria de sanctis.

Liber tradens: Conciones de festivitibus totius anni, pap. rkp. konce XVII. stol.
Prov.: „Ex libris Georgii Lagen....“ – Františkáni v Dačicích.

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis rukopisů*, s. 28–29: „Svázáno do dvoulistu z lat. perg. missálu ze 12. stol. s neumami“; DOKOUPIL, V. – BAR, P.: *Soupis rukopisů*, s. 71–73 č. 49.

Obrazová dokumentace: **Obr. 16** na s. 119.

Brno, MZK, sign. D 65

(17)

XII./XIII., perg., 1f., 26,5 × 17,8 cm, rubrikace

Zachovaný fragment perg. jednolistu (A) nalepený na vazbě nosiče uchovává zřejmě celé textové zrcadlo příslušného folia, psáno per extensum v liniatuře 0,7 cm beze stop vpichů a se slepým linkováním.

Psáno jednou rukou: gotica primitiva; s chybami: „consobrinum te appellat“ err. bis.

[Hugonis de S. Victore De sacramentis, ex lib. II part. 9 frag.]

... [ex trans]verso, que etiam ... × ... Item Iohannes dicit.
PL 176 col. 513–514.

Liber tradens: [Institutionum D. Justiniani libri IV], pap. rkp. ante 1667.
Prov.: „Pro Conventu Daczicensi ... A. 1666“.

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis rukopisů*, s. 36: „Na vazbu užito listu z lat. perg. kanonicko-právního rukopisu z 12./13. stol.“; DOKOUPIL, V. – BAR, P.: *Soupis rukopisů*, s. 84–85 č. 63.

Obrazová dokumentace: **Obr. 17** na s. 121.

Brno, MZK, sign. Ch Biblio XIV, Oben 7

(18)

XI./XII., perg., 2ff., 19,1 × 16,5 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Výkroj perg. dvoulistu A´ – A (zachovaného zhruba v horní polovině své výšky) tvoří přebal nosiče, zachováno slepé horizontální i vertikální linkování, text psán per extensum

Obr. 18: Brno, MZK, sign. Ch Biblio XIV, Oben 7. © Moravská zemská knihovna.

v liniatuře 0,6 cm, textové zrcadlo ohraničeno z obou stran slepou dvoulinkou 1,1 cm širokou. Hřbetní perforace:

/////////3,3 + 7,0 +////////

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Breviarii frag.]

Zachovaná část je z Propria de sanctis (rubr.: „Inventio corporis s. Stephani protomartyris“).

Liber tradens: [Warhaftige Beschreibung, welcher gestalt die Königliche wurde Maximilian und Freulin Maria, ... dieses 1562 jars gekrönt worden. ... Frankfurt am Main am Mayn: Georg Rabe, Sigmund Feyerabend u. Weygand Hanen Erben 1563]. 4°.

Prov.: „Dominum meum ... comitem Walldorff ... ignoro 1733“.

Lit.: VOBR, J.: *Tisky 16. století*, s. 28 č. 85: „obálka z lat. perg. rkp. (Breviarium) s neumami z 12. stol.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 18** na s. 122.

Brno, MZK, Ch Archiv X.G.29

(19)

XII., perg., 1fol., 20,9 × 13,4 (6,6 + 6,8) cm, neumová diastematická notace klosterneuburského typu

Dva pergamenové výkroje z jednoho fol. (A) bezprostředně na sebe navazující, sejmuté z dřevěných desek nosiče, kde byly skryty pod předsádkou na zadním přičeští a původně sloužily jako zpevňující křídélka při zavěšení knižního bloku do desek. Sejmuto 7. 11. 2002 a umístěno do nosiče v papírové obálce. Nezachovány žádné vpichy, text psán per extensum ve slepé liniatuře 2,0 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Gradualis frag.]

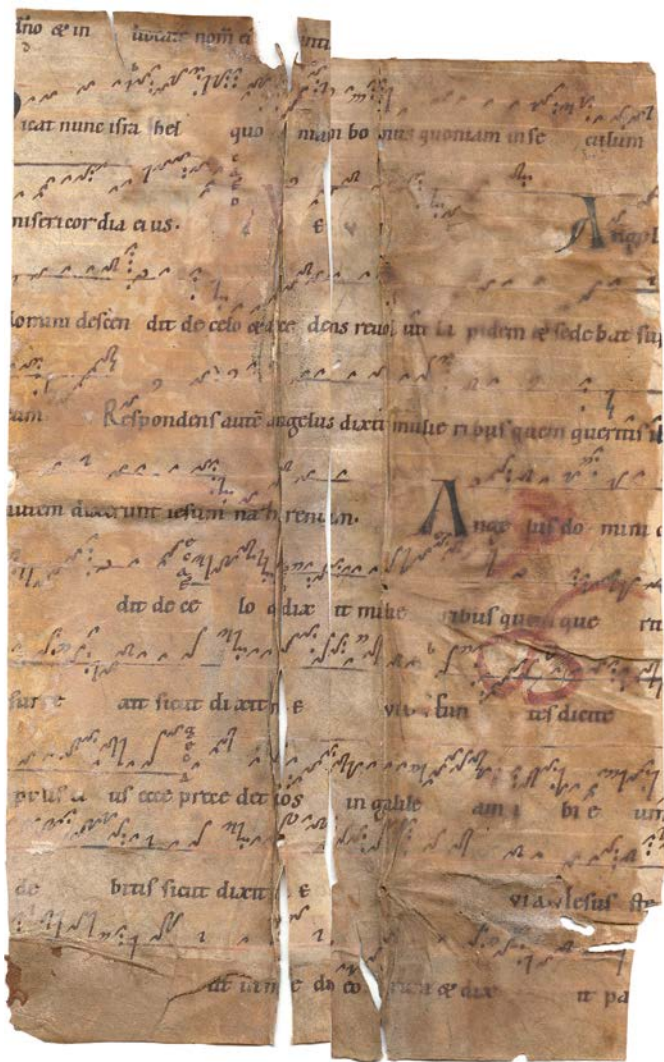
Zachován fragment velikonočního cyklu: feria II post Pascha.

Liber tradens: Lucianus Samosatensis: *De ratione conscribendae historiae*. Lat. tr. Bilibaldus Pirckheimer. Nürnberg: Friedrich Peypus 1515. 4°.

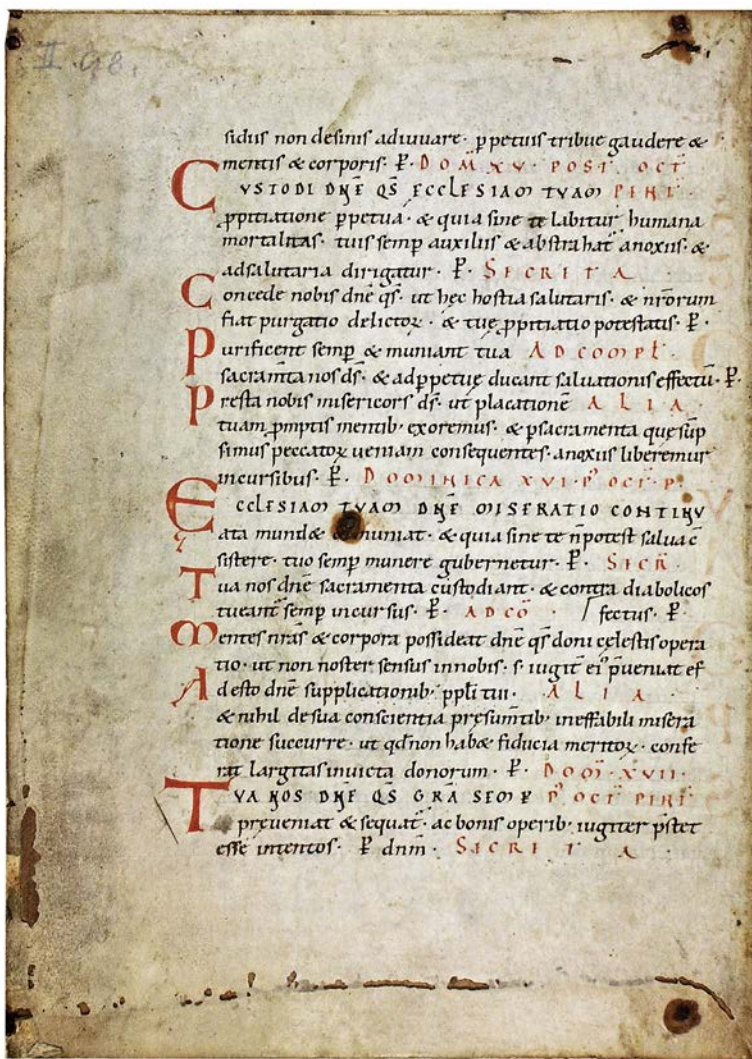
Prov.: Ex Biblioth. Ignatii Comitis Walldorff 1733.

Lit.: VOBR, J.: *Soupis postinkunábulí 3*, s. 65 č. 553: „U první a posl. složky jako záševky proužky z lat. perg. liturg. rkp. z 12. stol. s neumami.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 19** na s. 124.

Obr. 19: Brno, MZK, sign. Ch Archiv X.G.29.
© Moravská zemská knihovna.

Obr. 20: Brno, MZK, sign. Mk 21.
© Moravská zemská knihovna.

Brno, MZK, sign. Mk 21**(20)***X./XI., perg., 1f., 27,6 × 19,9 cm, rubrikace*

Cele zachované perg. fol. (A) nalepené na předním přideštit nosiče se zachovanými vpichy a slepým linkováním. Text psán per extensum v liniatuře 0,6–0,7 cm, textové zrcadlo ohraničeno vertikální slepou dvoulinkou 0,6 resp. 0,7 cm širokou. Na zadním přideštit se nachází zrcadlový otisk dnes deperditního fol. (B) z téhož původního celku.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Sacramentarii frag.]

Rubr.: „Dom. XV–XVIII post oct. Pent.“.

Liber tradens: [De clericis. Excerpta ex Isidoro Hispalensi ...] etc., pap. a perg. rkp. 1403–1404.

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis rukopisů*, s. 48–52: „Na před. přideštit nalepen list z lat. perg. missálu ze 12. stol., na zadním přideštit částečný zrcadlový otisk odtrženého listu patrně z téhož missálu.“

Obrazová dokumentace: **Obr. 20** na s. 124.

Brno, MZK, sign. Mk 26**(21)***XII.^{ca}, perg., 2 ff., 7,0 × 14,1 cm, rubrikace*

Horizontální výkroj perg. dvoulistu (A' – A) se nachází v nosiči jako hřbetní záševek u poslední složky knižního bloku, zachovány vpichy včetně linkování olůvkem. Text psán per extensum v liniatuře 0,6–0,7 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolino-gothica.

[Missalis frag.]

Zachován fragment mešního formuláře Propria de tempore na Fer. VI post Dom. V in Quadragesima s leklemi: Io 11,53–54 a Jer 18,21–23.

Liber tradens: [Iacobus de Voragine: *Legenda aurea*], pap. rkp. 1400.

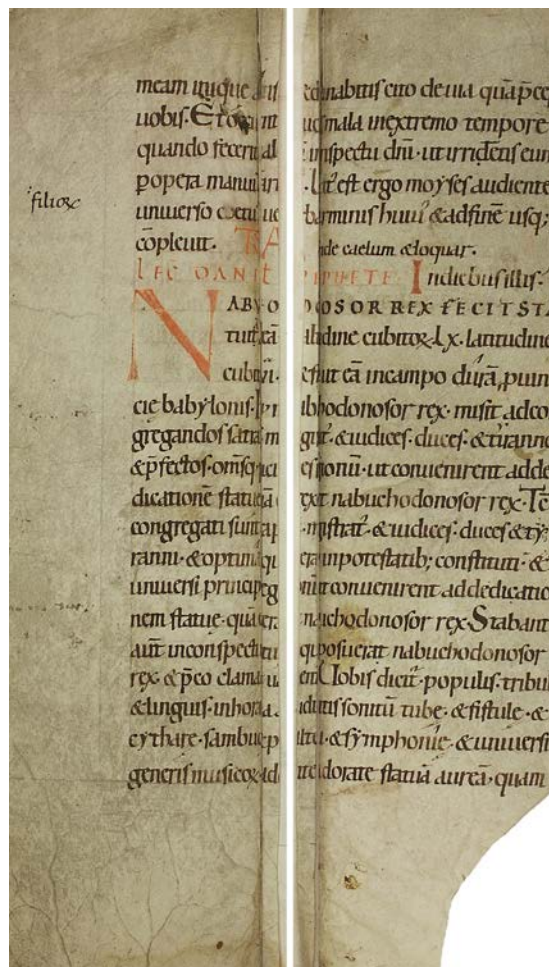
Prov.: „Iste liber dabitur in Rokyczanam Civitatem Canonis Regularibus Ord. S. Augustini“. – „Monast. Can. Reg. in Rokycano A. XV“.

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis rukopisů*, s. 58–59 zde katalogizovaný frag. nespecifikuje.

Obrazová dokumentace: **Obr. 21** na s. 126.

Obr. 21: Brno, MZK, sign. Mk 26. © Moravská zemská knihovna.

Obr. 22: Brno, MZK, sign. Mk 35. © Moravská zemská knihovna.

Brno, MZK, sign. Mk 35**(22)**

XI., perg., 1f., 30,2 × 19,2 (10,6 + 8,6) cm, rubrikace

V nosiči zachovány dva perg. hřbetní záševky, a to u první (A) resp. poslední (B) složky knižního bloku. Oba záševky na sebe bezprostředně navazují a tvoří tak prakticky celý perg. list. Zachovány vpichy a slepé linkování, textové zrcadlo psané per extensum v liniatuře 1,0 cm vně ohraničeno slepou dvoulínkou 1,0 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Lectionarii frag.]

Zachovány lekce: Ex 12,1; Dt 31,7–30 a Dn 3,1–5.

Liber tradens: [Floretum collectum de diversis libris doctorum sanctorum ordinem alphabeti.], pap. rkp. z poč. XV. stol.

Prov.: „Floretus Monasterii beatae Mariae V. in Rudnicz“.

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis rukopisů*, s. 75–76: „U první a poslední složky jako záševky 2 poloviny téhož perg. listu z lecionáře 12. stol. (Lectio Danielis proph., Lectio libri Deuteron.)“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 22** na s. 126.

Brno, MZK, sign. Mk 50**(23)**

XI., perg., 2ff., 5,7 × 15,8 (A´) resp. 14,7 (A) cm, neumová nediastematická notace německého typu

Výkroj perg. dvoulistu (A´ – A) je nalepen na předním příděští nosiče, z velké části je dnes překryt exlibris Ferdinanda Hoffmanna z Grünbüchlu, nemá žádné stopy vpichů ani linkování, text psán per extensum v liniatuře 0,9 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Psalterii frag.]

Zachován text: Ps 58,17–18 a Ps 59,1–6:

... [quia factus es susceptor meus et refu]gium meum ... × ... [te significatione]m.

Liber tradens: [Nicolaus de Lira: *Postilla super quatuor Evangelistas cum moralitatibus*], pap. rkp. konce XV. stol.

Prov.: Ferdinand Hoffmann, svobodný pán z Grünbüchlu a Střechova (1540–1607).

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis rukopisů*, s. 98–99: „Na před. přídeští nalepena část listu z lat. perg. liturg. rukopisu ze 12.–13. stol.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 23** na s. 129.

Brno, MZK, sign. Mk 93

(24)

XII.¹ (Čechy, O.S.B.), perg., 2ff., 28,6 × 17,5 (A´) resp. 18,0 (A) cm, rubrikace, neumová nedias-tematická notace německého typu

Velmi poškozený perg. dvoulist (A´ – A) tvoří vnější přebal nosiče, zachovány vpichy a slepé linkování, text psán per columnas (2) o rozměrech 22,5 × cca 6,5 cm se spatiem 1,2 cm a v liniatuře 0,6 cm. Hřbetní perforace:

• 7,0 + 7,5 + 1,5 + 5,8 + 6,6 •

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Breviarii monastici Bohemici O.S.B., frag.]

Zachován fragment sanctorale, v rámci Propria de sanctis rubr. mj. festivity „De s. Adalberto“, „De s. Wenczlao“, „De s. Benedicto“. Monastickou provenienci prozrazují preces: „Pro fratribus et sororibus nostris“ a rubr. „XII lectiones“.

Liber tradens: [Johannes de Rokycana: *De existencia corporis Christi.*] etc., pap. rkp. 2. pol. XV. stol.

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis rukopisů*, s. 158–160: „Svázáno do dvoulistu (nepodlepeného) z lat. perg. breviáře z 12.–13. stol. s neumami. Na zad. straně mj. De s. Adalberto“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 24** na s. 129.

Brno, MZK, sign. Mk 111

(25)

XII./XIII., perg. 2ff., 16,3 × 10,8 (A´) resp. 10,5 (A) cm, rubrikace

Zlomek pergamenového dvoulistu (A´ – A) tvoří vnější přebal nosiče, nezachovány žádné vpichy, má linkování provedené zředěným inkoustem, text psán per extensum v liniatuře 0,8 cm, vně po obou stranách orámován jednoníčkou. Text obou fol. na sebe bezprostředně nenavazuje.

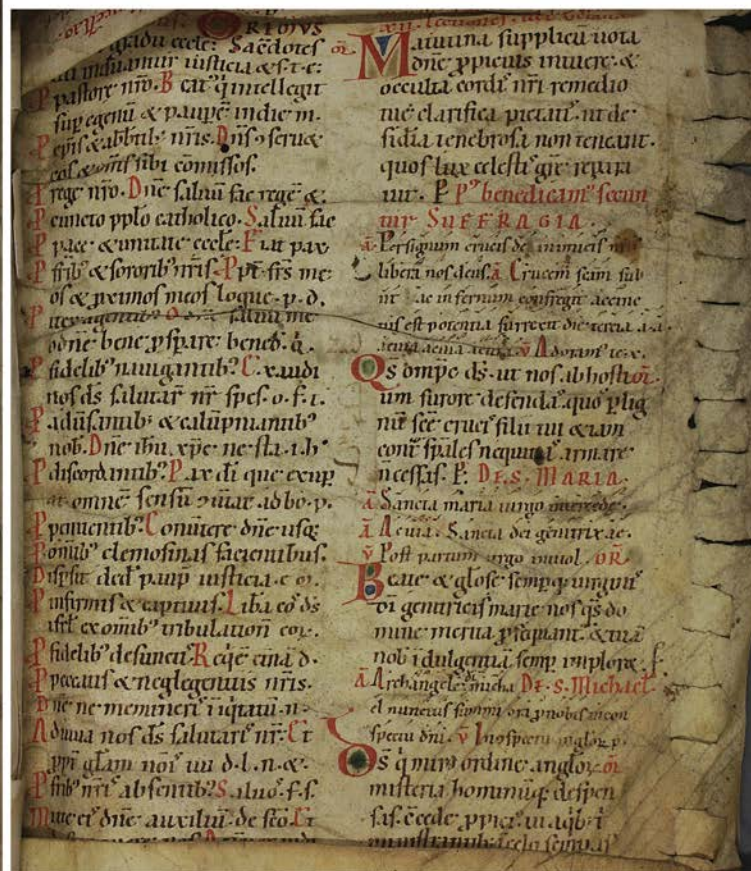
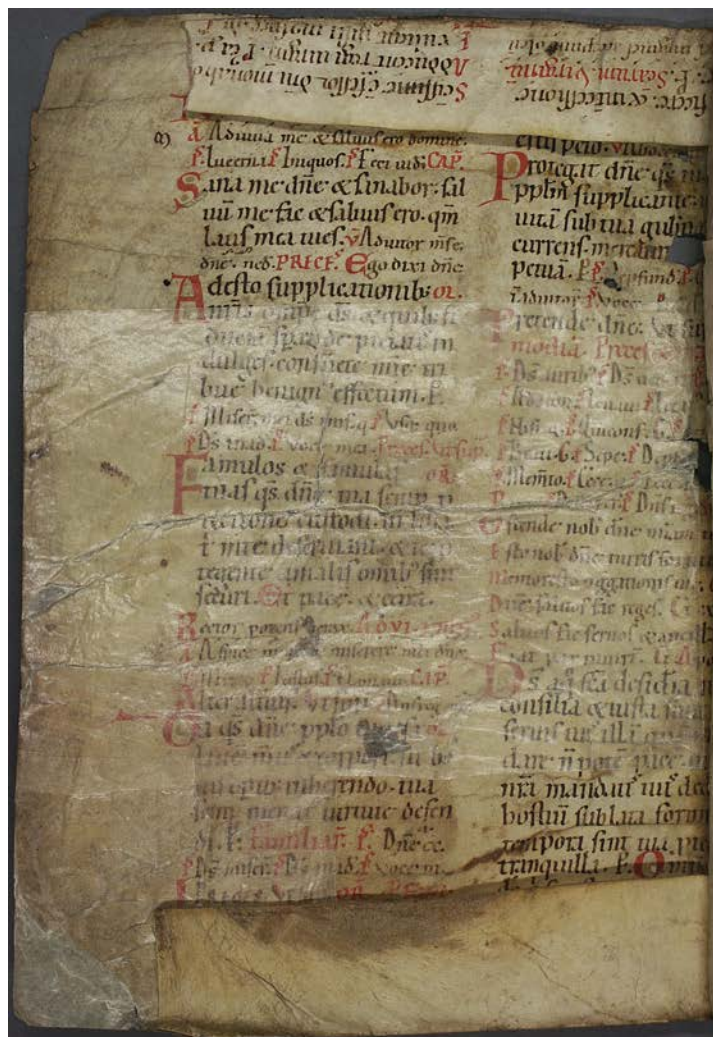
Psáno jednou rukou: scriptura gothica primitiva.

[Psalterii frag.]

Zachován text: Ps 26,1 – Ps 27,1 (frag. A´); Ps 32,13 – Ps 33,18 (frag. A).

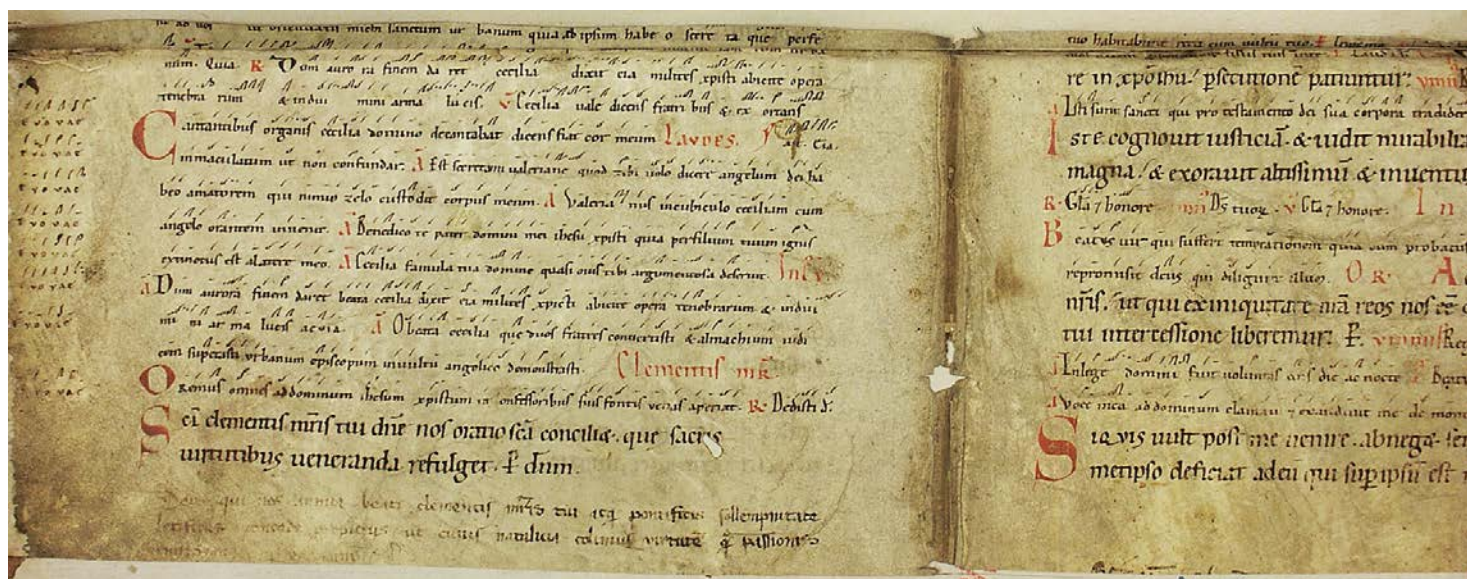
Obr. 23: Brno, MZK, sign. Mk 50. © Moravská zemská knihovna.

Obr. 24: Brno, MZK, sign. Mk 93. © Moravská zemská knihovna.

Ob. 25: Brno, MZK, sign. Mk 111. © Moravská zemská knihovna.

Ob. 26: Brno, MZK, sign. MkP 29. © Moravská zemská knihovna.

Frag. A´: DOMINUS illuminatio mea ...x ... Ad te, Domine, clamabo ...

////////

Frag. A: ... [de celo respexit] Dominus ... × ... Clamaverunt iusti e[t] ...

Liber tradens: [Martin Lupáč:] *Replica in Tractatum Loquencii Hilarii* etc., pap. rkp. 1478–1484.

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis rukopisů*, s. 215–218: „Svázáno do perg. dvoulistu (nepodlepeného) z lat. žaltáře z 12.–13. stol. (žalm 26, 32 a 33)“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 25** na s. 130.

Brno, MZK, sign. MkP 29

(26)

XII., perg., 2ff., 14,8 × 14,3 (A´) resp. 25,5 (A) cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Horizontálně seříznutý perg. dvoulist (A´ – A) tvoří hřbetní záševek první složky knižního bloku nosiče. Nejsou zachovány vpichy, má slepé linkování, text psán per extensum v liniatuře 0,8 cm. Ještě koncem XIII. stol. byl rkp. aktivně používán, viz marginální interpolace na fol. A^v. Hřbetní perforace:

/////////+ 9,8 +////////

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Breviarii frag.]

Zachován zlomek sanctorale, z festivit rubr.: „Clementis martyrıs“.

Liber tradens: Nicolaus de Ausmo: *Supplementum Summae Pisanellae*. – Astesanus: *Canones poenitentiales*. Nürnberg: Anton Koberger V. Kal. Iul. [27. VI.] 1478. Fol.

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis prvotisků*, s. 222 č. 840: „U první složky jako záševek pruh z dvoulistu z lat. perg. liturg. rukop. ze 12. stol. s neumami (breviář?)“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 26** na s. 130.

Brno, MZK, sign. MkP 61
 Brno, MZK, sign. MkP 62
 Brno, MZK, sign. MkP 153

(27)

X.^m, perg., 9ff., 8,2 × 16,0 resp. 15,0 (A' - A), 7,2 × 16,0 resp. 15,2 (B' - B), 1,7 × 12,9 resp. 18,3 (C' - C), 2,4 × 18,3 resp. 12,1 (D' - D), 22,0 × 18,1 (E) cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Poměrně rozsáhlé zlomky z jednoho původního celku se nacházejí ve třech nosičích: dvoulisty A' - A, B' - B jsou hřbetními záševky v MkP 61, dvoulisty C' - C, D' - D jsou hřbetními záševky v MkP 62 a téměř cele zachovaný perg. jednolist E (v nosiči je ovšem vertikálně rozříznut na dvě části a použit rovněž jako hřbetní záševky) v MkP 153. Zachovány sporadicky vpichy a slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 1,1 cm, které je vně po obou stranách ohraničeno slepou dvoulinkou 0,8 cm širokou. Textové zrcadlo (12,9 × 17,2 cm) je ohraničeno záhlavím 1,5 cm širokým, zápatím 3,5 cm, ořízkovým okrajem 1,0 a okrajem hřbetním 3,1 cm. Hřbetní perforace:

Frag. B' - B: //////////////+ 3,5 +////////////////

Frag. E: //////////////+ 3,8 + 7,6 + 3,5 + 4,3 •

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Antiphonarii frag.]

Rubr.: „In mat. laud.“. Dochován fragment velkopáteční liturgie a zlomek commune sanctorum tempore Paschali.

Libri tradentes:

1) Horatius Flaccus, Quintus: *Opera*. Cum commento Acronis, Porphyronis et Christophori Landini. Ed. Joan. Franciscus Philomusus. Venezia: Georgius Arrivabene pridie Non. Febr. [4. II.] 1490. 2°.

2) Nonius, Marcellus: *De proprietate sermonum*. – Festus, Sextus Pompeius: *De verborum significatione*. – Varro, Marcus Terentius: *De lingua latina. Analogia*. Venezia: Bernardinus de Choris et Simon de Luere 15. XII. 1490. 2°.

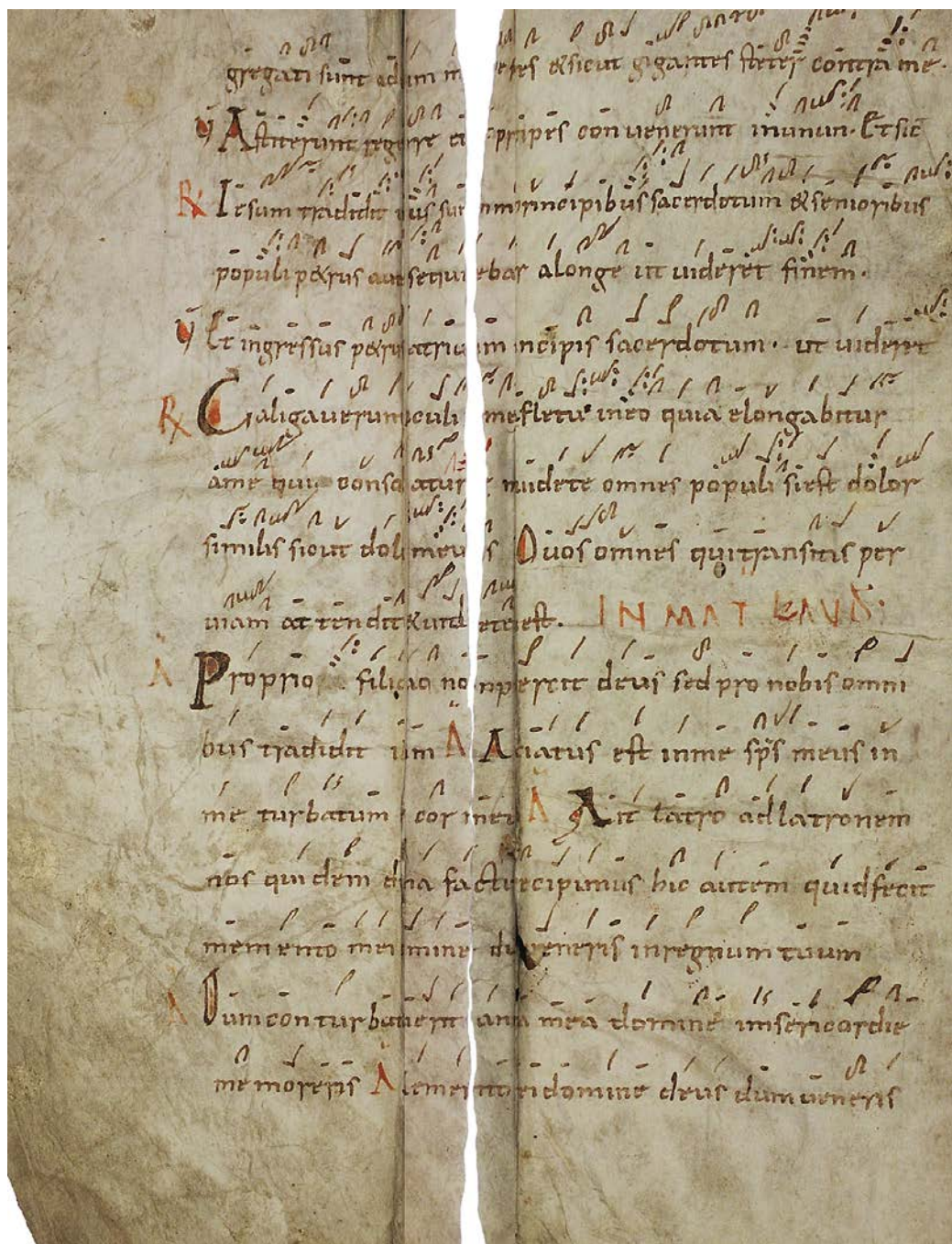
Prov.: Ex lib. Ferdinanda Hoffmanna, svobodného pána z Grünbüchlu a Střečova (1540–1607).

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis prvotisků*, s. 168 č. 617 a s. 226 č. 859: „U první a posl. složky použito jako záševků 2 proužků z téhož lat. perg. liturg. rukop. s neumami z 10./11. stol.“.

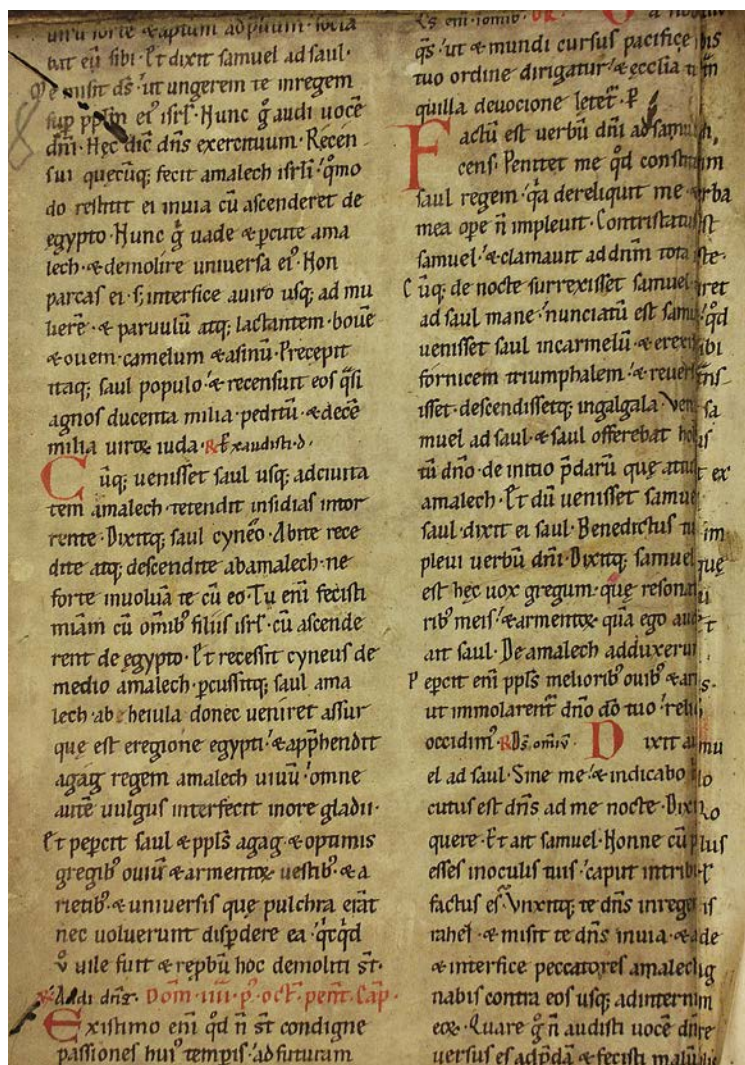
3) Diogenes Laertius: *Vitae et sententiae philosophorum*. Ex transl. Ambrosii Traversarii. Ed. Benedictus Brognolus. Venezia: Bonetus Locatellus imp. Octaviani Scoti 18. XII. 1490. 4°. GW 8381

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis prvotisků*, s. 120 č. 417: „Jako záševky u první a poslední složky pruhy z téhož listu lat. perg. liturg. rukop. z 11./12. stol. s neumami.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 27** na s. 133.

Obr. 27: Brno, MZK, sign. MkP 153. © Moravská zemská knihovna.

Obr. 28: Brno, MZK, sign. MkP 100. © Moravská zemská knihovna.

Obr. 29: Brno, Kapucínská knihovna, sign. K 2382. © Klášter kapucínů Brno.

Brno, MZK, sign. MkP 100**(28)***XII.¹, perg., 1f., 29,4 × 21,7 cm, rubrikace*

Téměř cele zachovaný perg. jednolist (A) přilepený na předním přideští nosiče s horizontálním i vertikálním linkováním olůvkem bez vpichů, text psán per columnas (2) o rozměrech 29,4 × 8,7 cm se spatíem 1,6 cm v liniatuře 0,9 cm. Na zadním přideští se nachází zrcadlový otisk folia ze stejného původního celku.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Lectionarii frag.]

Rubr.: „Dom. IIII post oct. Pent.“; lekce: I Sam 14,52–15,4; I Sam 15,5–9; I Sam 15,10–15.

Liber tradens: Biel, Gabriel: *Sacri canonis missae expositio*. [Reutlingen:] Johann Otmar 15. XI. 1488. 2°. GW 4332

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis prvotisků*, s. 82–83 č. 253: „Na předním přideští nalepen list z lat. perg. lekcionáře z 12. stol., na zad. zrcadlový otisk listu patrně z téhož lekcionáře“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 28** na s. 134.

Brno, Kapucínská knihovna, sign. K 2382**(29)***XII.², perg., 1f., 12,8 × 19,8 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu*

Jako vnější přebal nosiče použit výkroj pergamenového jednolistu (A) se zachovaným horizontálním i vertikálním linkováním provedeným rozředěným inkoustem, vpichy zachovány nejsou. Text psán per columnas (2) o šíři cca 8,5 cm se spatíem 1,5 cm a v liniatuře 1,0 cm.

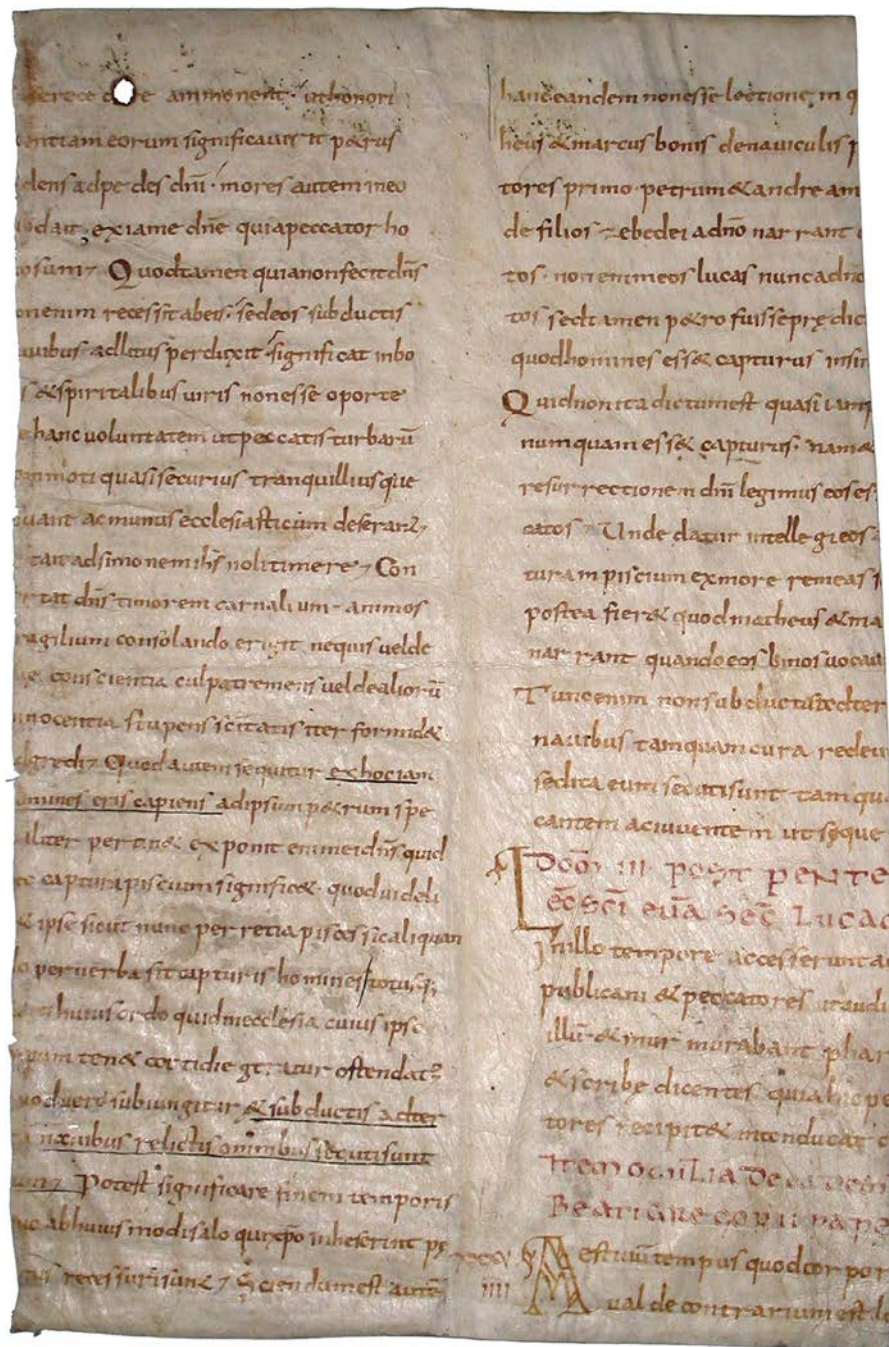
Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[Missalis frag.]

Zachované evangelní lekce: Io 8,31–32 a Io 8,38–40.

Liber tradens: Mylonius, Nicolaus: *Responsiones ad viri cuiusdam pii Septentrionalis interrogationes: qui de salutis aeternae comparandae ratione, ac de vera Ecclesia cupiebat institui. Opera ... in lucem editae*. Ingolstadt: Dav. Sartorius 1582. 12°.

Prov.: „Hunc libellum dono accepi a ... Joanne Weintrit Braunoviensi ... Ego Jac. Christophorus Pizon ... 1616“.

Obr. 30: Brno, MZA, G 1, sign. č. 12.307/2 lat. © Moravský zemský archiv v Brně.

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Klášteří knihovna kapucínů v Brně*, s. 83 č. 322: „Vazba: lat. perg. liturg. rkp. s notami (neumy) z 11./12. stol.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 29** na s. 134.

Brno, MZA, G 1, sign. č. 12.307/2 lat.

(30)

IX. (3. čtvrtina, Německo), perg., 1f., 29,0 × 19,2 cm, rubrikace (unciálou)

Oboustranně seříznutý perg. jednolist (A) sejmutý z nepoznamenané vazby se zachovanými zbytky slepého horizontálního i vertikálního linkování. Text psán per columnas (2) o rozměrech 26,5 × cca 10,0 cm se spatiem 2,0 cm a v liniatuře 1,0 cm. Oba sloupky vně ohraničeny slepou jednolinkou.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina; „p&rum“.

[Homiliarii frag.]

Rubr.: „Dom. III post Pent.“ na lekcí Lc 15,1–2.

Greg. Hom. in ev. – cf. PL 76 col. 1246n.; Bedae Hom. subd. – cf. PL 94 col. 280.

Lit.: WEINBERGER, W.: *Bruchstücke*, s. 69; ŠVÁBENSKÝ, M.: *Zlomky*, s. 5; BISCHOFF, B. – EBERSPERGER, B.: *Katalog I*, s. 149 č. 694.

Obrazová dokumentace: **Obr. 30** na s. 136.

Brno, MZA, G 1, sign. č. 12.307/3 lat.

(31)

XII.^{ca.}, perg., 2ff., 29,7 × 20,8 cm, rubrikace

Dvě samostatná perg. folia (A, B) zachovaná v původních rozměrech s horizontálním i vertikálním slepým linkováním a zachovanými vpichy. Text psán per columnas (2) o rozměrech 24,0 × 6,5 cm se spatiem 1,0 cm a s liniaturou 0,6 cm. Hřbetní perforace: •7,0 + 7,5 + 8,0 + 7,0•

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[Gratiani Concordia discordantium canonum, ex dist. 60–61 et 67–70 frag.]

Prov.: „Comes prosperitatis invidia. Marius Klas manu propria Anno 1571“.

Lit.: ŠVÁBENSKÝ, M.: *Zlomky*, s. 5.

Obrazová dokumentace: **Obr. 31** na s. 138.

Comes Prosperitatis *Mundus* *Marius* *Klar*
Monachus An. 872.

S. d. l. i. m. l. d. m.

et in laicis do placito moreis; nihil aliud
placitū s̄ querit in statuta fidelium. discē q̄ se
beati q̄ docet; et exempla religiose de se
ponit aliis p̄iare quā sumē. In dātorē
eē suent p̄lo. que necesse ē orare p̄lo. lon
ga obseruatione religio sus. ca. ut trādit.
ut luceat. y dicit aliū obsequis erudiendo in
seruiat. ut adueniendū gradus sumē. p̄one
d. q̄ se fructū humilitatis ostēdat. nec t̄m
osecurare de laicis in h̄ibem; si nec dependenti
tū q̄ de q̄ sua ad h̄umodi gradū p̄fari
temerari aspiret. Sicut illi sit p̄uiliū ue
niā ^{excedit.} *De eode.* Qua scientia absoluet reu.
q̄ se peccā p̄lo sua fecit. teste c̄fessio. p̄fari
memorandi d̄m̄is labē. n̄ b̄t lucidā sac̄do
cū dignitate. *In nocēti p̄. De eode.*

Miserū ē eū sic magistru q̄ n̄q̄ fuit dis
cipul. eniq̄ sumū sac̄dote fici. q̄ nullū r̄q̄
obsecut fuit. *De eode.*

Miram tam ap̄ nos p̄ occasione tempis in
pacati aut ambientis p̄sumptionē. aut tu
mentū ualuisse p̄plare. ut in digni q̄. q̄.
longe extra sac̄dotele m̄tu ostentus pas
torale m̄tu ostentus. pastorale fastigiū q̄
gubernatio eccl̄ie cāeret. Honorū s̄uē p̄lo.
h̄nōcē. nec p̄iare regū. si auge discrim.
In regis enī p̄famentū. q̄ d̄tē sub d̄tē.
y ē in colom̄tas obedientie. ibi sana ē fee
ma doctrīne. Principatū. y lezā. In fia.
qd̄ si in q̄ ubi eccl̄ie quidō p̄uic̄nt. ser
entū. curandū. ut in domo d̄ni nich sit in
adunatū. nich p̄p̄teritū. quō magis ela
borandū ē. ut in electione ei qui sup̄ om̄s
gradus ostentat. uerret. Hā toni fam
ly d̄ni statū. r̄ordo nutabit. si q̄d̄ regit
in exopore. n̄ inuentū in capite. Vē illa bea
ti lauli apl̄i p̄ sp̄m̄ d̄i em̄s̄ta p̄cepto qua in
p̄sona iuniorū. omniū sac̄dōrū x̄pi num̄d̄
cruduit. r̄ inde un cuiq̄ m̄m̄ c̄tā. Man̄ eto
nem̄ in impositis neq̄. cōmunicet peccis a
lienis. q̄ ē cito man̄ inponē. y let. i. fia.

Monachus fert clar

Mährisches Landesarchiv.

Si enim boni opis s̄ copat fructū q̄ rectū
tenet in digno sac̄dote in d̄uē. ita gratū
semetipsū officii d̄ipno. q̄ ad sue dignitatis
collegi sublimat in dignū. Non enī in cui
p̄sona p̄mittendū ē q̄ institutus genitū.
oranet. Nec putandū ē bono ille legimū q̄
fuit. com̄ d̄m̄is legis p̄cepta collat. Ne
raro partū beatorū uenabiles santhone cū
desac̄dote electione loq̄rent. eo demū sac̄s
am̄m̄t̄ionib; idoneos censuerit. (suo. ois
etas aperitū. ce ordis usq; ad p̄fectiores
annō p̄discipulū eccl̄iasticę stipendia eu
currisset. ut unicuiq; testamentū p̄o uita
p̄ber. nec patē dei p̄uic̄tōe dubitā em̄ p
labour multis. p̄m̄oib; castis. p̄actū stren
mus. celsitatis loci p̄m̄ū. Sicut ad honores
m̄m̄d̄ sine suffragio tempis. sine n̄ito la
bois in dignū ē p̄ueniri. r̄ notari ambū. solēt
q̄ p̄bzatis docum̄ta n̄ ad m̄uat. q̄ diligēs
y q̄ prudēs. habenda ē dispensatio d̄m̄is.
m̄m̄vō. y celestū dignitatū. *De ex c̄lto
laudicēsi. Non sint eligendi ad ep̄atū
n̄ q̄ sunt p̄ bab̄. l. i. l. cōmendat.*
ep̄m̄ n̄ oportet p̄ iudiciū meip̄tatis
y finitatis. ep̄. ostentū ad eccl̄ie p̄cipatū.
nec elegantē n̄ h̄i quō multo annota p̄ba
bil̄ uita cōm̄dat. y nich omni si in sermone
fidi r̄ recta ratioe. p̄ h̄a r̄s̄tationē. p̄tam fūita
y celestū oib; orthodoxis. *De eode.*
Q̄ p̄dit p̄singla stipendia d̄m̄o m̄tasse. y
omne q̄risse in d̄m̄is castis curare. si h̄i
q̄ fuit s̄ sac̄dote ex laicis rap̄ant. qui na
cantel. s̄ c̄lo y omne eccl̄iasticę ordine.
necienter. saltū p̄ppo in alienū ordine
ambiunt. in modica cupiditate tranfēdē.
r̄ talū uirū gen̄ calcata reuēntia eccl̄iasticę
discipline tranfere. Talib; itaq; fr̄s
h̄m̄i necesse ē obueni. h̄s q; firmate unam
d̄cētū cōm̄em̄. neq; laicū ad eccl̄ie
ordīnē ad matat. y finat fici unde
illū decipiat r̄ s̄ causas genit. quib;

S. d. l. i. m. l. d. m.

S. d. l. i. m. l. d. m.

S. d. l. i. m. l. d. m.

S. d. l. i. m. l. d. m.

Obr. 31: Brno, MZA, G 1, sign. č. 12.307/3 lat. © Moravský zemský archiv v Brně.

Brno, MZA, G 1, sign. č. 12.307/4 lat.**(32)**

XI., perg., 2ff., 18,9 × 14,4 (A) resp. 23,9 × 14,0 (B) cm

Dva samostatné listy pergamenu (A, B) se stopami horizontálního i vertikálního linkování a zachovanými vpichy. Text psán per extensum v liniatuře 0,6 cm. Frag. B má na spodním okraji rukou XV. stol.: „Ianus habet dies XXX[I]“.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Varia excerpta ex S. Augustino et Petro Damiani.]

Z Augustinova díla excerptováno:

frag. A: *De doctrina christiana* (IV,4), *De videndo Deum, Epistolae* (II,7; III,8; IV,9; VI,18; VII,19; VIII,20; IX,18; XII,23; XV,37), *Quaestiones in Heptateuchum* (LXXXIII), *De bono coniugali* (III,3; VI,6; XVI,18; XXIII,29), *Sermones de Scripturis* (IV,7; VII,10; XIII,21), *De Trinitate, De ordine* (VIII,25), *Confessiones* (XXIX,40);

frag. B: *In Ioh. ev.* (XXXII,9; XXXV,1; XXXVI,3; XXXIX,3; XL,10,12; XLV,13; XLVI,2,5,8; XLVII,8; XLVIII,2; LIV,7; LXII,4), *De agone christiano* (VII,7,8; XI,12; XXIII,25,29; XXX,32).

Z Petra Damiana viz *Epistolae*, ed. MGH, Epp. Kaiserzeit IV,3.

Lit.: ŠVÁBENSKÝ, M.: *Zlomky*, s. 5.

Obrazová dokumentace: **Obr. 32** na s. 140.

Brno, MZA, G 1, sign. č. 12.307/6 lat.**(33)**

XI., perg., 4ff., 15,7 × 22,0 cm (A') resp. 13,2 × 22,0 cm (A); 11,9 × 20,2 cm (B') resp. 16,7 × 20,2 cm (B), rubrikace, neumová nediasematická notace německého typu

Dva pergamenové dvoulisty (A' – A a B' – B) z jednoho původního celku se slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Z charakteru poškození je zřejmé, že šlo o předsádky ve vazbě svého nosiče. Text psán per extensum v liniatuře 0,8 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou jednolinkou. Hřbetní perforace:

Frag. A' – A: /////////////// + 1,0 + 11,8 + 1,0 + ///////////////

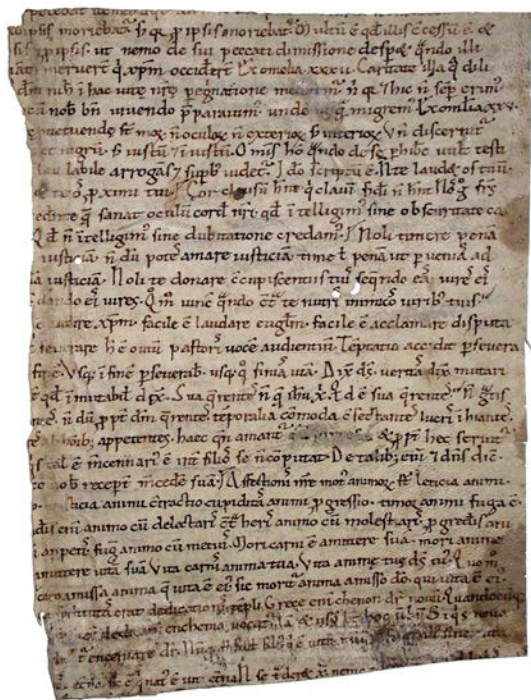
Frag. B' – B: /////////////// + 1,0 + 12,0 + 1,0 + ///////////////

Psáno dvěma rukama: scriptura carolina.

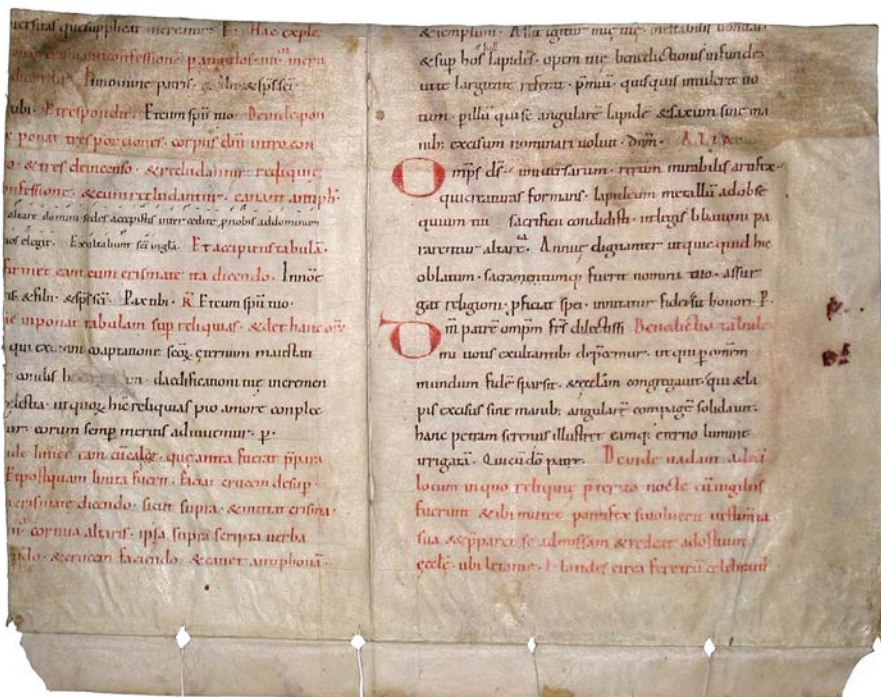
[Agendae pontificalis frag.]

Lit.: ŠVÁBENSKÝ, M.: *Zlomky*, s. 5.

Obrazová dokumentace: **Obr. 33** na s. 140.

Obr. 32: Brno, MZA, G 1, sign. č. 12.307/4 lat.
© Moravský zemský archiv v Brně.

Obr. 33: Brno, MZA, G 1, sign. č. 12.307/6 lat. © Moravský zemský archiv v Brně.

Brno, MZA, G2/II – Zlomky, kart. 6, sign. č. 723/1b**(34)***XII.^{ca}, perg., 4ff., 31,6 × 22,0 cm, rubrikace*

Čtyři izolovaná folia (A – D) oboustranně silně poškozená, nemají zachovány žádné vpichy ani žádné linkování; pravděpodobně šlo o výlepy přídeští. Text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm, textové zrcadlo ohraničeno z obou stran slepou, 1,0 cm širokou dvoulinkou. Fol. A – C na sebe v původním knižním bloku navazovala (mezi A a B scházejí dvě folia, C následuje bezprostředně po B), D je textově izolované. Všechna čtyři fol. jsou obsahově věnována svatomartinské hagiografii. Hřbetní perforace:

Frag. A: /////////////// + 4,5 + 4,5 + 5,0 + 4,5 + 5,0 + 4,0 + ///////////////

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[Sulpicii Severi Epistolarum frag. (A–C); Gregorii Turonensis De miraculis s. Martini, frag. (D).]

Frag. A: ... agebat numquam ... × ... quicumque crediderit. Explicit liber primus. Incipit epistola Severi ad Eusebium presbyterum, postea episcopum.

Hesterna die ... × ... quod nescis, omnes.

cf. PL 20 col. 176–177.

Frag. B: [carnifi]ce compulso ... × ... prestaret carta solatium. Explicit epistola Severi ad Aurelium diaconum. Incipit epistola Severi Sulpicii ad socrum suam Basulam, qualiter sanctus Martinus de hoc mundo recesserit. Sulpicius Basule parenti venerabili salutem.

Si parentes vocari ... × ... et illos.

cf. PL 20 col. 180–181.

Frag. C: ... fraude circumvenis ... × ... comperta participem. Explicit epistula. Incipit obitus sancti Martini episcopi et confessoris.

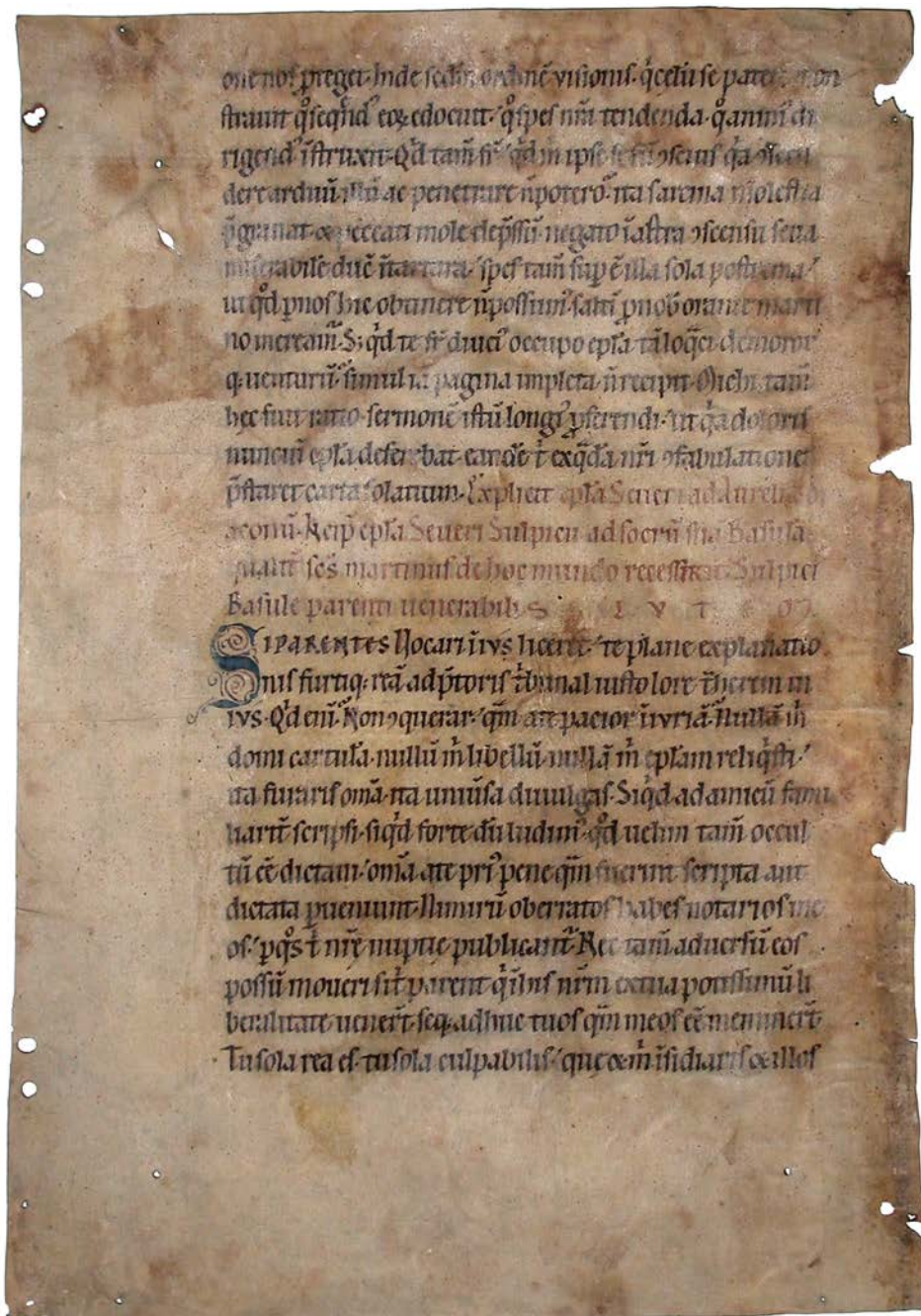
Martinus igitur ... × ... causabor etatem.

cf. PL 20 col. 181–182.

Frag. D: [audi]re permitteret ... × ... duxerunt. Quarta ...

*cf. PL 71 col. 918–919.**Prov.:* Sňato z 10. svazku brněnské knihy púhonů.*Lit.:* ŠVÁBENSKÝ, M.: *Zlomky*, s. 9.Obrazová dokumentace: **Obr. 34** na s. 142.**Brno, MZA, G2/II – Zlomky, kart. 8, sign. č. 724/26****(35)***IX., perg., 2ff., 25,4 × 15,3 cm*

Silně poškozený perg. dvoulist (A' – A) se zachovanými vpichy a slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Text psán per extensum v liniatuře 0,8 cm, textové zrcadlo vně

Obr. 34: Brno, MZA, G 2/II – Zlomky, sign. č. 723/1b. © Moravský zemský archiv v Brně.

ohraničeno slepou dvoulinkou 0,6 cm širokou. Účetní záznamy psané rukou XVI. stol. („Vydání 1547“) svědčí o tom, že v této době byl zlomek již makulaturou a byl použit ve vazbě rukopisu úředního původu. Hřbetní perforace: //++++//+ 10,3 + 10,0 +++++//

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina.

[Isidori Hispalensis Etymologiarum lib. XII. frag.]

... in sacrificio[nem] iactarentur ... × ... aetas considerabatur, Taurus ...
cf. *PL 82 col. 428nn.*

Lit.: ŠVÁBENSKÝ, M.: *Zlomky*, s. 19.

Obrazová dokumentace: **Obr. 35** na s. 144.

Brno, MZA, G2/II – Zlomky, kart. 8, sign. č. 724/31

(36)

Brno, MZA, G2/II – Zlomky, kart. 10, sign. č. 726 C/2

XI., perg., 2ff., 29,0 × 20,0 cm, rubrikace

Dva dosti poškozené perg. jednolisty (A, B) s horizontálním i vertikálním linkováním a zachovanými vpichy. Text psán per columnas (2) o rozměrech 23,0 × 6,5 cm se spatiem 1,0 cm a v liniatuře 0,8 cm. Letopočet 1589 napovídá, že tehdy byly již oba zlomky makulaturou; z charakteru poškození lze soudit, že šlo o vnější přebaly rukopisů, nejspíše úředního charakteru.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Gregorii Homiliae in ev., Hom. XVIII et XXV frag.]

Frag. A: ... esse se custodem negare ... × ... et [recedere] per cursum.

cf. *PL 76 col. 1151–1152.*

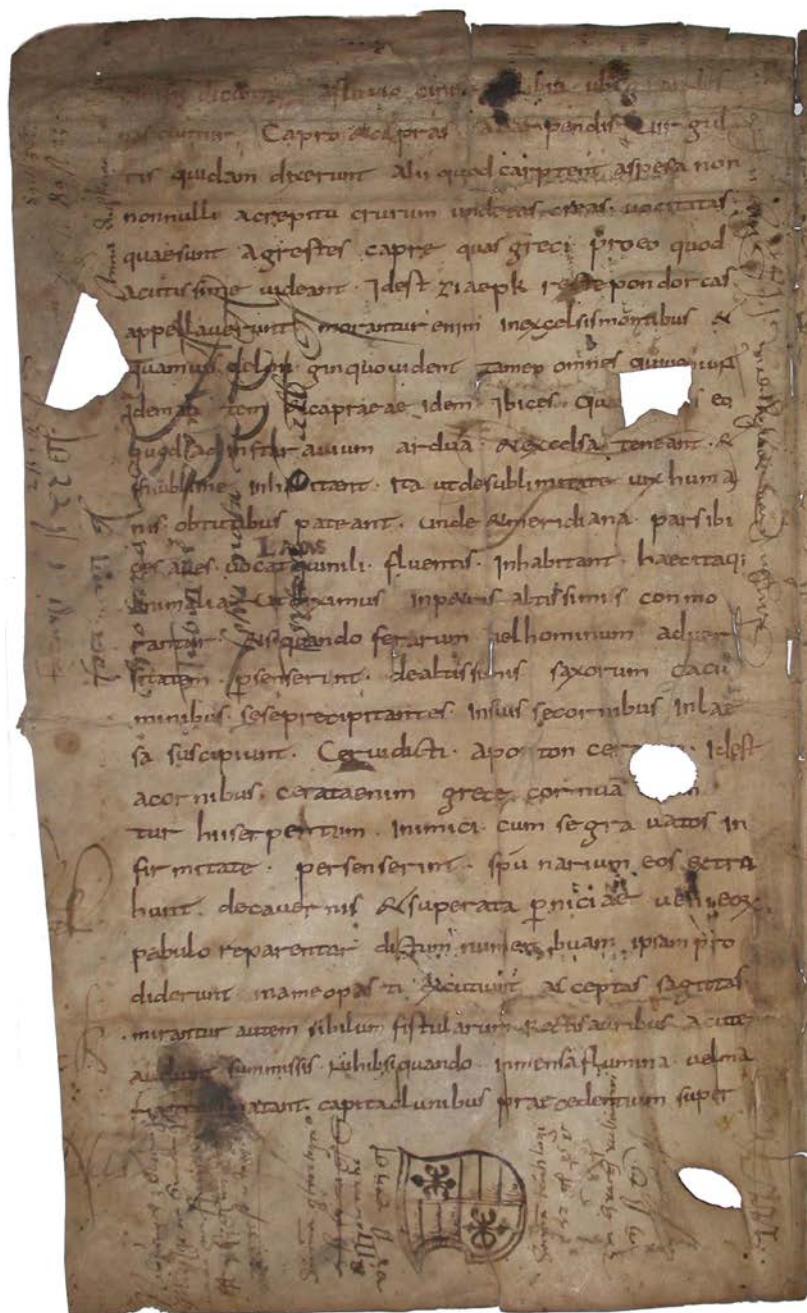
Frag. B: ... Unde caliendum sumopere est ... × ... per omnia secula seculorum. Amen.

cf. *PL 76 col. 1196.*

Zachovaný frag. homiliáře se vztahuje k velikonočnímu cyklu: Dom. in Passione, ff. V Paschae.

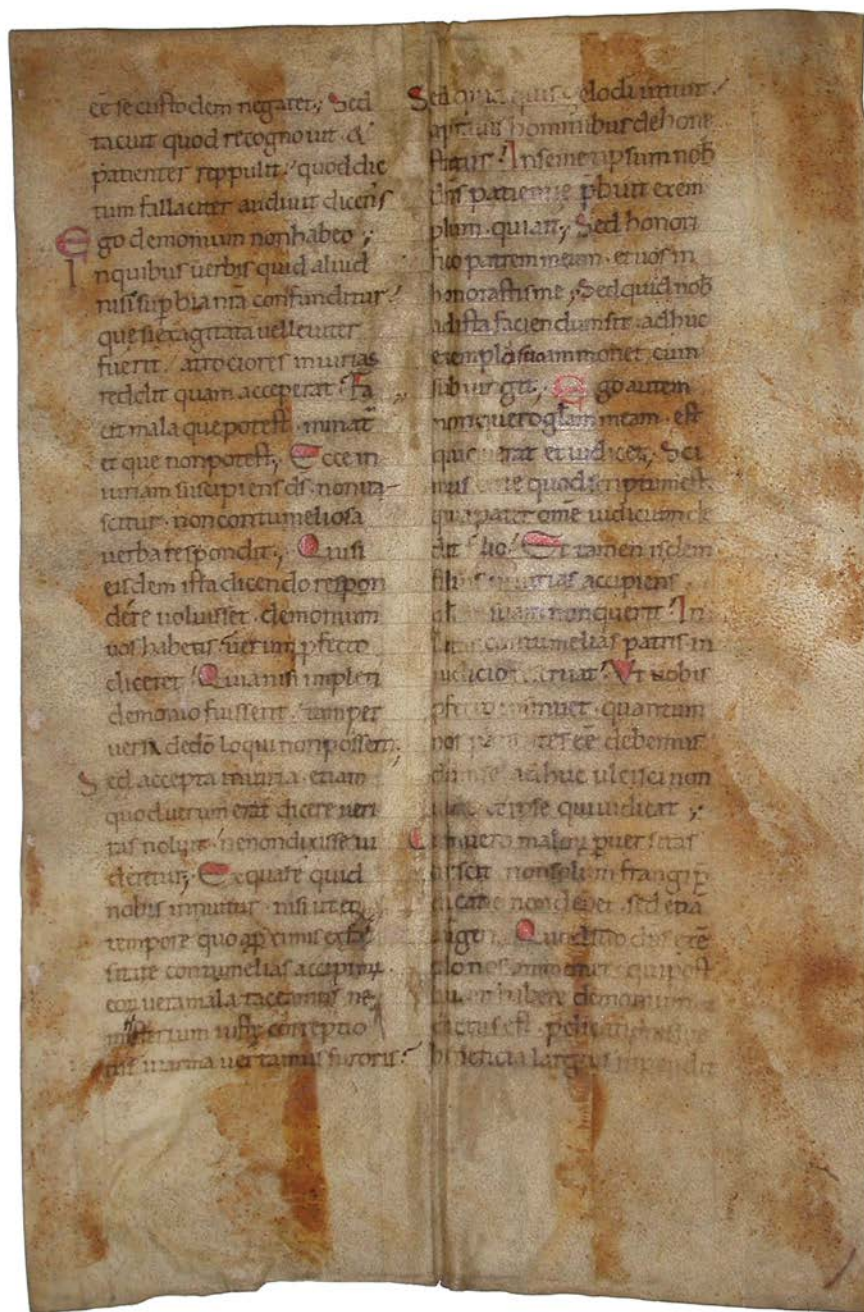
Lit.: ŠVÁBENSKÝ, M.: *Zlomky*, s. 20 (frag. A): „Homiliář(?) psaný pozdní karolínou.“; *ibid.* s. 34 (frag. B); Švábenský tudíž neuvažuje o společném původu obou zlomků.

Obrazová dokumentace: **Obr. 36** na s. 145.

Obř. 35: Brno, MZA, G 2/II - Zlomky, sign. č. 724/26.

© Moravský zemský archiv v Brně.

Obr. 36: Brno, MZA, G 2/II – Zlomky, sign. č. 724/31.

© Moravský zemský archiv v Brně.

Brno, MZA, G2/II – Zlomky, kart. 8, sign. č. 725/6
Olomouc, Vědecká knihovna v Olomouci, sign. M II 108

(37)

X., perg., 6ff., 15,0 × 14,2 resp. 14,0 (A' – A); 15,0 × 13,0 resp. 8,0 (B' – B) a 15,0 × 13,6 resp. 7,0 (C' – C) cm, rubrikace (scriptura uncialis)

V Brně se nacházejí dva zlomky silně seříznutých pergamenových dvoulistů (B' – B a C' – C) s horizontálním i vertikálním linkováním, bez zachovaných vpichů. Text psán per extensum (13,5 × 12,8 cm) v liniatuře 0,6 cm. Textové zrcadlo vně ohraničeno slepou jednolinkou, se záhlavím 0,9 cm a zápatím 1,3 cm, s ořízkovým okrajem 2,7 cm a hřbetním okrajem 2,0 cm. V olomouckém nosiči se jako zadní předsádka nachází pergamenový dvoulist A' – A pocházející ze stejného původního celku a se stejnou úpravou psací plochy jako zlomky brněnské. Zlomky na sebe bezprostředně textově nenavazují. Hřbetní perforace:
 Frag. A' – A: //2,0 + 4,4 + 4,6 + 1,7 + //
 Frag. B' – B: //1,8 + 4,5 + 4,6 + 1,6 + //

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Pelagii Diaconi Verba seniorum, ex lib. III, IV, V, VI et VII frag.]

PL 73 col. 863nn.

Frag. A' – A obsahuje: Lib. III,18–21 // Lib. IV,25–26.

Frag. B' – B obsahuje: Lib. IV,50–58 // Lib. V,4–11.

Frag. C' – C obsahuje: Lib. VI,22, VII,1–5 // Lib. VII,22–29.

Liber tradens:

(olomoucké zlomky): *Nicolai de Dinkelsbühl Tractatus de dilectione Dei et proximi*, pap. rkp. 2. pol. XV. stol.

Prov.: „Pro conventu s. Bernardini extra Brunam“.

Lit.: ŠVÁBENSKÝ, M.: *Zlomky*, s. 24, olomoucký zlomek nezná; BOHÁČEK, M. – ČÁDA, F.: *Beschreibung*, s. 443–447 č. 240: „Hinterer Pergamentvorsatz aus dem Doppelblatt einer theologischen Hs. (Anfang des XII. Jh.)“ (sic!), souvislost s brněnskými zlomky autoři neznají.

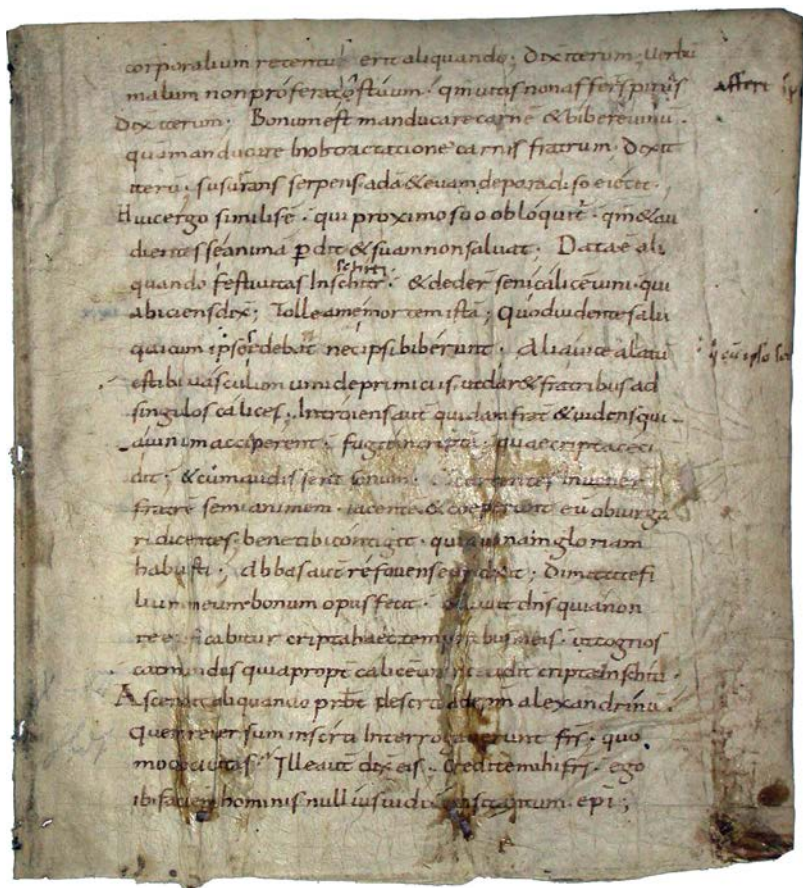
Obrazová dokumentace: **Obr. 37** na s. 147.

Brno, MZA, G2/II – Zlomky, kart. 10, sign. č. 726 D/4

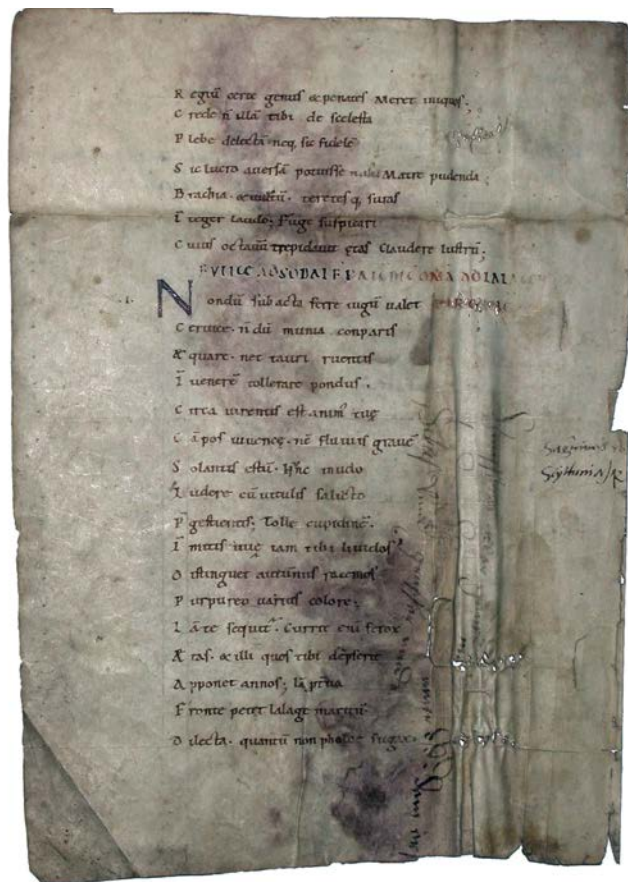
(38)

XII.¹, perg., 2ff., 20,5 × 15,0 cm, rubrikace

Značně poškozený perg. dvoulist (A' – A) se zachovanými vpichy a slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Text psán per extensum v liniatuře 0,6 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno 0,6 cm širokou slepou dvoulinkou, hřbetní okraj činí 1,0–1,6 cm, ořízkový okraj 3,5 cm, záhlaví 2,0 cm a zápatí 3,2 cm. Hřbetní perforace (pravděpodobně ve dvou časových vrstvách): •2,0 + 1,5 + 1,0 + 3,2 + 4,0 + 4,4 + 1,4 + 0,7 + 2,8•

Obr. 37: Brno, MZA, G 2/II - Zlomky, sign. č. 725/6.
 © Moravský zemský archiv v Brně.

Obr. 38: Brno, MZA, G 2/II - Zlomky, sign. č. 726 D/4.
 © Moravský zemský archiv v Brně.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[**Q. Horatii Flacci Carmina, frag.**]

Zachovaný text: Lib. II, Car. III, vers. 11–V, vers. 11; X, vers. 13–XII, vers 24.
KLINGNER, F. (ed.): *Q. Horati Flacci Opera*, s. 43nn.

Lit.: ŠVÁBENSKÝ, M.: *Zlomky*, s. 39.

Obrazová dokumentace: **Obr. 38** na s. 147.

Brno, MZA, G2/II – Zlomky, kart. 10, sign. č. 726 D/5

(39)

XI.¹, perg., 2ff., 21,3 × 15,6 cm

Značně poškozený pergamenový dvoulist (A' – A) bez vpichů se zachovaným horizontálním i vertikálním slepým linkováním. Text (10,5 × 19,5 cm) psán per extensum v liniatuře 0,6–0,8 cm. Hřbetní perforace: •0,9 + 1,3 + 8,4 + 2,2 + 7,8 +////////

Psáno jednou rukou: scriptura carolina; text glosován řadou glosátorů XI.–XII. stol.

[**Arator: De actibus apostolorum, frag.**]

Victus uterque iacet ... × ... si numquam culpa fuisset.
cf. PL 68 col. 167nn.

Lit.: ŠVÁBENSKÝ, M.: *Zlomky*, s. 39: „Latinské veršování o sv. Petrovi psané karolinou.“

Obrazová dokumentace: **Obr. 39** na s. 150.

Brno, MZA, G2/II – Zlomky, kart. 12, sign. č. 740–frag. 6/1

(40)

Brno, MZA, G 12, sign. Cer II, č. 234

Olomouc, Vědecká knihovna v Olomouci, sign. M I 305

Olomouc, Vědecká knihovna v Olomouci, sign. J III 47.825

X., perg., 8ff., 22,3 × 19,1 resp. 10,3 (A' – A), 24,7 × 19,5 resp. 9,7 (B' – B), 20,0 × 14,4 (C), 20,8 × 17,8 (D), 21,0 × 17,3 (E), 20,1 × 15,1 (F), rubrikace

Rozsáhlý soubor fragmentů z jednoho původního celku (v MZA Brno, G 2/II): dva pergamenové dvoulisty (A' – A, B' – B) a čtyři samostatné jednolisty (C–F); k nim náleží ještě pět zcela drobných výkrojů pergamenových proužků nalepených na předním (2) resp. zadním (3) přideštit citovaného cerronianského rukopisu (obsahově: *Pris. Inst. Gram. II, 30*) a rovněž dva drobné výkroje nalepené na zadním přideštit citovaného rukopisu olomoucké

Vědecké knihovny včetně šesti drobných výkrojů nalepených na předním (3) resp. zadním (3) přidešti citovaného prvotisku VK Olomouc. Oba posledně jmenované rukopisy a prvotisk mají význam spíše pro poznání proveniencie zlomků. Charakter zachovaných fragmentů umožňuje rekonstruovat pravděpodobnou podobu původního fol.: 26 cm (výška) × 20,0 cm (šířka). Textové zrcadlo psáno per extensum s dobře zachovanými vpichy a horizontálním i vertikálním slepým linkováním v liniatuře 0,7–0,8 cm. hřbetní perforace:

Frag. A' – A: /////////////// + 8,3 + 8,5 + 2,5 + ///////////////

Frag. B' – B: /////////////// + 9,5 + 9,0 + 2,0 + 1,3 + ///////////////

Psáno dvěma rukama (základní text): scriptura carolina; text je glosován pěti soudobými glosátory.

[Prisciani Inst. Gram. lib. II, 39–46; V, 44–54; VI, 42–51; VI, 60–66.]

GL II.1, s. 61nn.

Libri tradentes:

(cerroniánský rkp.) *Articuli Wyklew* etc., pap. rkp. 1432 + kon. XIV. stol.

(olomoucký rkp.) *Speculum humanae salvationis* etc., pap.a perg. rkp. 2. pol. XV. stol.

Prov: klášter kartuziánů Vallis Josaphat v Dolanech u Olomouce; sejmuté zlomky v MZA (fond G 2/II) pocházejí z pozůstalosti Bertholda Bretholze (1862–1936).

Lit.: ŠVÁBENSKÝ, M.: *Zlomky*, s. 52; ŠVÁBENSKÝ, M.: *Cerroniho sbírka*, s. 424–439: „K vazům je použito fragmentů rukopisu ze 13. stol. (podle Bretholze již z 11. stol.)“; BOHÁČEK, M. – ČÁDA, F.: *Beschreibung*, s. 243–245: „Der auf den hinteren Deckel geklebte Falz aus einem durchgeschnittenen Pergamentblatt des X. Jh. mit dem Fragment eines Grammatiktextes“; HAVEL, D.: *Fragmenta Brunensia*, s. 51–108 (kritická edice a časové zařazení celého souboru zlomků).

Obrazová dokumentace: **Obr. 40** na s. 150.

Brno, MZA, G2/II – Zlomky, kart. 12, sign. č. 740–frag. 6/2

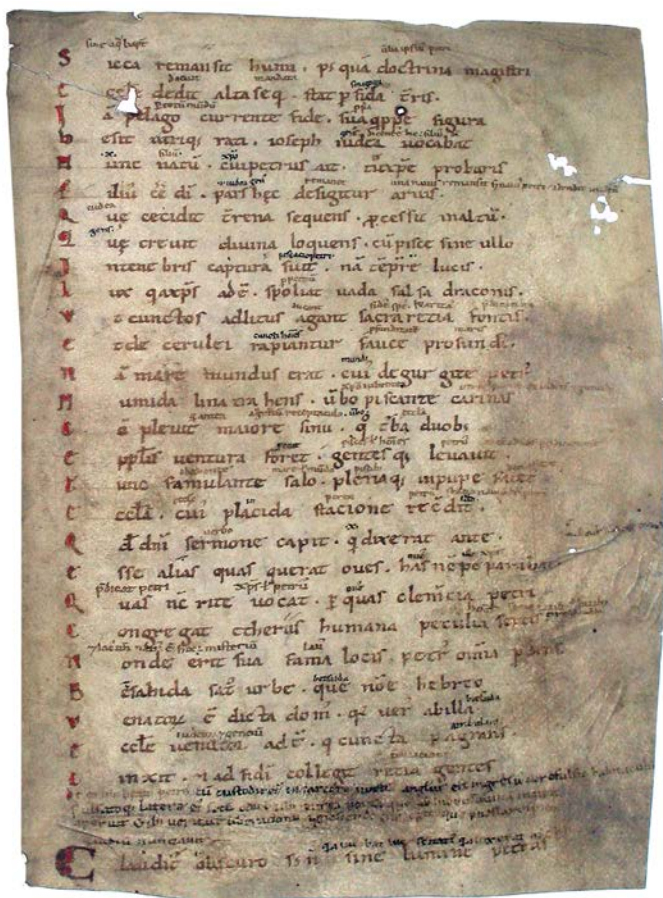
(41)

Brno, MZA, G 12, sign. Cer II, č. 234

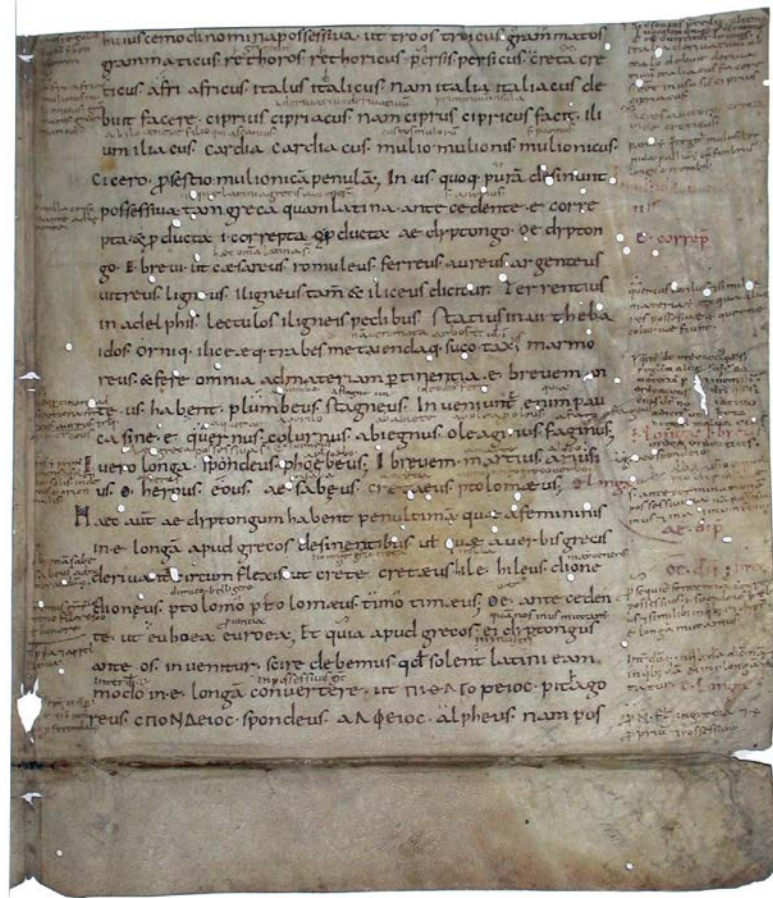
Olomouc, Vědecká knihovna v Olomouci, sign. M I 332

XI.² (Řezno, Otlohův styl), perg., 7ff., 19,2 × 13,5 cm, rubrikace

Největší soubor (3 perg. dvoulisty: A' – A, B' – B a C' – C) zachován (vesměs s neseříznutými rozměry fol.) v MZA Brno, G2/II; dále z téhož původního celku zachován jedno list (D) nalepený na verso posledního folia (fol. 644) citovaného olomouckého rukopisu, drobný výkroj levého horního rohu fol. zachován i v citovaném cerroniánském rukopise, kde je nalepen na zadním přidešti. Text psán per extensum v liniatuře 0,6 cm, zachovány vpichy a slepé horizontální i vertikální linkování. Textové zrcadlo (8,5 × 12,6 cm) ohraničeno vně slepou dvoulinkou 0,6 cm širokou. Zlomky A' – A a B' – B na sebe textově navazují, v původním knižním bloku byl B' – B vložen do A' – A, zlomky C' – C a D jsou textově izolované. Hřbetní perforace:

Obr. 39: Brno, MZA, G 2/II - Zlomky, sign. č. 726 D/5.
© Moravský zemský archiv v Brně.

Obr. 40: Brno, MZA, G 2/II - Zlomky, sign. č. 740-frag. 6/1.
© Moravský zemský archiv v Brně.

Frag. A' – A: • 1,7 + 2,0 + 5,5 + 5,5 + 2,5 + 1,3•

Frag. B' – B: • 1,9 + 2,0 + 5,5 + 5,5 + 2,5 + 1,7•

Frag. C' – C: • 1,8 + 2,0 + 5,6 + 5,5 + 2,5 + 1,7•

Psáno jednou rukou: scriptura carolina řezenského původu (tzv. Otlohův styl).

[Lectionarii frag.]

Frag. A' – A: (Mt 26,45–63): [tra]detur in manus ... × ... nobis, si

Frag. B' – B: (Mt 26,63–27,8): tu se Christus ... × ... sanguinis [usque in hodiernum]

////////

Frag. B' – B: (Io 8,50–59; Io 7, 32–39; Io 7,1–3): [est, qui quaerit] ... × ... fratres eius.

Frag. A' – A: (Io 7,3–7,13; Io 10,22–35): Transi hinc ... × ... factus est [et]

Rubr.: „Fer. II–III“ (tj. Fer. II–IV post Dom. V in Quadragesima).

////////

Frag. C' – C: (Io 5,24–29; Io 11,1–17; Io 7,16–31; Io 9,1–6): qui verbum ... × ... [hęc cum d]ixis[set]

Rubr.: „Fer. VI“ (tj. Fer. VI post Dom. IV in Quadragesima).

////////

Frag. D: (Mt 5,47–6,4; Mc 6,47–49): quid amplius facitis? ... × ... super mare pu[taverunt].

Libri tradentes:

(cerroniánský rkp.) viz výše

(olomoucký rkp.) *Passionale cum sermonibus*, perg. rkp 1. pol. XIV. stol.

Prov: klášter kartuziánů Vallis Josaphat v Dolanech u Olomouce; sejmuté zlomky v MZA (fond G 2/II) pocházejí z pozůstalosti B. Bretholze (1862–1936).

Lit.: ŠVÁBENSKÝ, M.: *Zlomky*, s. 52: „Homiliář“; Týž: *Cerroniho sbírka*, viz výše; BOHÁČEK, M. – ČÁDA, F.: *Beschreibung*, s. 269–270. „644b: aufgeklebt ein abgeschnittenes Stück einer lateinischen Hs. aus dem XII. Jh. mit dem Fragment eines Lectionars“; souvislost mezi brněnskými a olomouckými zlomky nebyla dosud známá.

Obrazová dokumentace: **Obr. 41** na s. 153.

Brno, MZA, G2/II – Zlomky, kart. 12, sign. č. 740–frag. 6/3

(42)

XI./XII., perg., 1f., 33,2 × 21,8 cm, rubrikace

Mírně seříznutý perg. jednolist (A) se zachovanými vpichy a slepým horizontálním a vertikálním linkováním. Text psán per columnas (2) o rozměrech 27,0 × 8,8 cm se spatiem 1,4 cm a v liniatuře 1,0 cm. Sloupky ohraničeny vně slepou dvoulinkou 0,7 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Missalis frag.]

Zachována část Propria de tempore s lekcemi odpovídajícími velikonočnímu cyklu (Sabb. in alb.).

Frag. A: (Gn 1,6–2,2): in medio aquarum ... × ... quod patrarat
(Ex 14,24–28): Factum est ... × ... ingressi fuerant.

Lit.: ŠVÁBENSKÝ, M.: *Zlomky*, s. 52: „Liturgický rukopis ... texty na velikonoční sobotu“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 42** na s. 153.

Brno, MZA, G2/II – Zlomky, kart. 12, sign. č. 740–frag. 6/4

(43)

IX., perg., 1f., 31,3 × 24,2 cm, podtrhávání citátů rumělkou

Téměř cele zachovaný perg. jednolist (A) sejmutý z nepoznamenané vazby, kde sloužil bezpochyby jako předsádka; fragment je bez vpichů, ale s horizontálním i vertikálním linkováním. Text psán per columnas (2) o rozměrech 26,5 × 8,5 cm a spatiem 2,2 cm v liniatuře 1,0 cm. Oba sloupky vně ohraničeny slepou jednolinkou.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina; lig. „rt“, „p&russ“; v XI. stol. byly někt. vybledlé pasáže obtahovány tmavším inkoustem.

[Beda Venerabilis: Hom. in ev., ex lib. I, Hom. 20 frag.]

Zachován text Bedovy homilie (počátek) na lekcí Mt 16,13nn. odpovídající festivitě „Nat. beat. apostol. Petri et Pauli“.

Lectio sancti evangelii ... × ... factus est propter nos.

Cf. PL 94 col. 219–224.

Lit.: ŠVÁBENSKÝ, M.: *Zlomky*, s. 52: „Homiliář nebo teologické pojednání“; HAVEL, D.: *Fragmenta Brunensia*, s. 109–118 (edice a časové zařazení zlomku).

Obrazová dokumentace: **Obr. 43** na s. 154.

Brno, MZA, G2/II – Zlomky, kart. 12, sign. č. 740–frag. 6/5

(44)

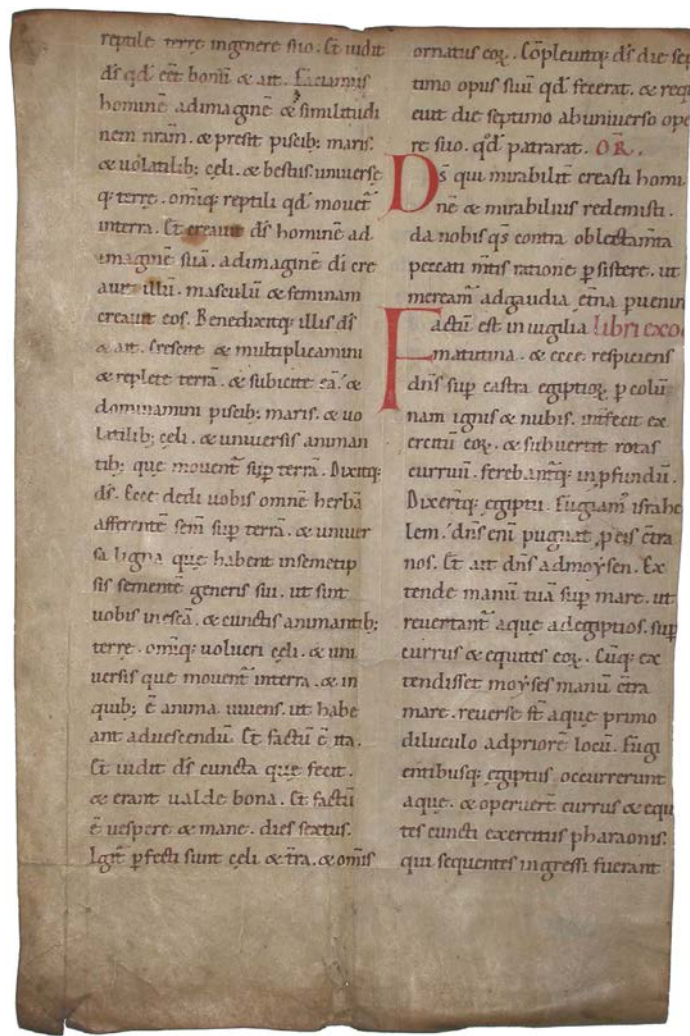
Strahov, knih. premonstrátů, sign. 329/zl.

XII.², perg., 4ff., 20,7 × 14,2 cm

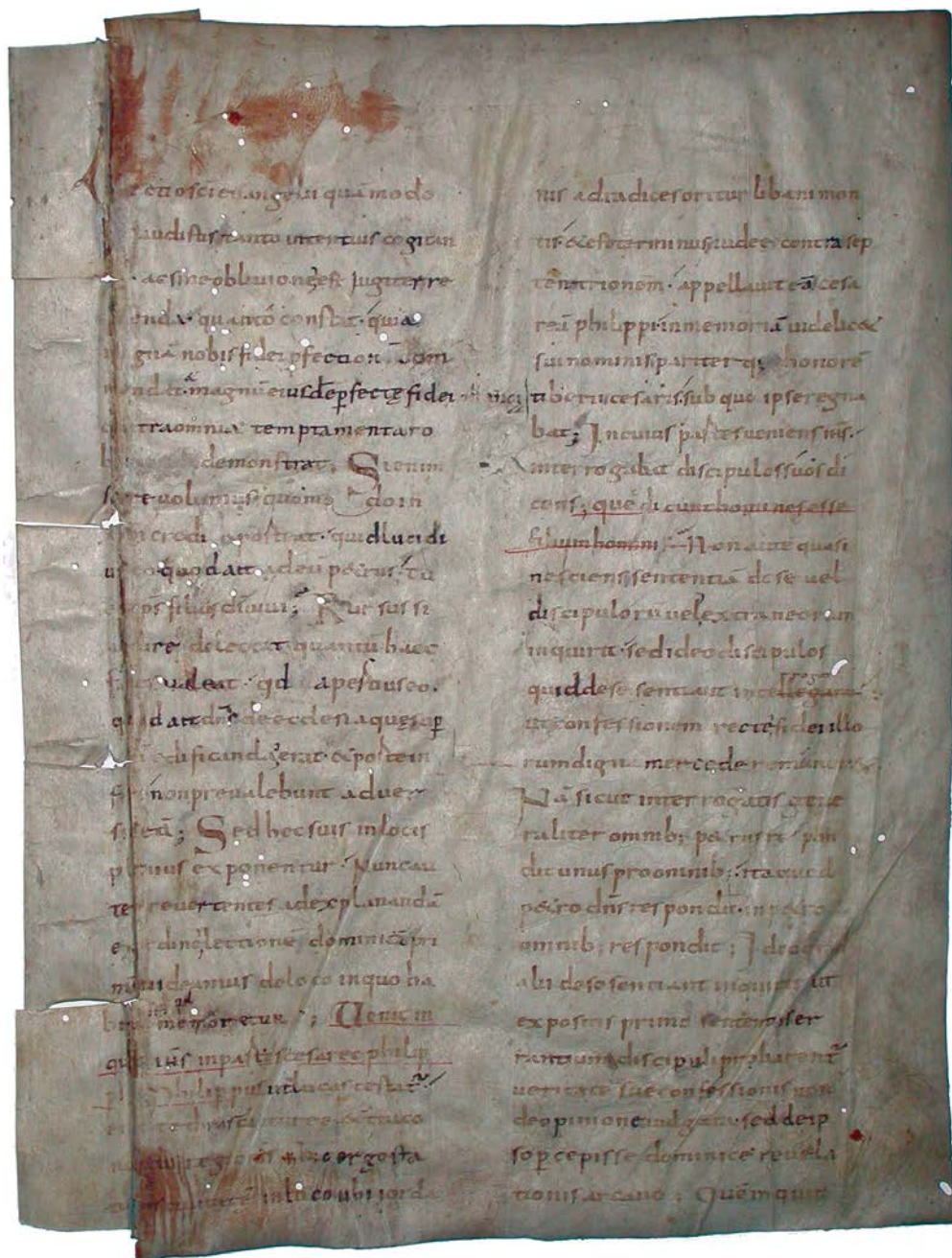
Vždy po dvou samostatných pergamenových jednolístech bez vpichů (A, B v Brně, C, D na Strahově), psací látka má zachováno slepé linkování i vnější ohraničení textového zrcadla (11,8 × 17,2 cm) slepou jednolinkou. Text psán per extensum v liniatuře 0,5 cm. A – D

Obr. 41: Brno, MZA, G 2/II – Zlomky, sign. č. 740–frag. 6/2.
© Moravský zemský archiv v Brně.

Obr. 42: Brno, MZA, G 2/II – Zlomky, sign. č. 740–frag. 7/3.
© Moravský zemský archiv v Brně.

Obr. 43: Brno, MZA, G 2/II - Zlomky, sign. č. 740-frag. 6/4.

© Moravský zemský archiv v Brně.

pocházejí evidentně z jednoho původního celku, navíc strahovský zlomek C bezprostředně textově navazuje na brněnský B.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[Johannes Cassianus: Collationes XVII,25–26; XVIII,14–15 (A – B); XVIII,15–16; XIX,16–XX,3 (C – D).]

Frag. A: Macedoniam enim ... × ... quod constituerim

PL 49 col. 1077–1081.

////////

Frag. B: [fe]mine, quam patientię ... × ... qui furti crimine

PL 49 col. 1114–1116.

Frag. C: agnosceret, satisfactioni ... × ... cuius antiquum

PL 49 col. 1116–1121.

////////

Frag. D : deprehenderit excitari ... × ... celsitudine conferentes.

PL 49 col. 1149–1152.

Liber tradens: (C, D): „... listy pergamenové ... podle uchovaného záznamu odlepeny dr. Isidorem Zahradníkem (1864–1926) s desek inkunábule Gregoria Magna z r. 1480 strahovské knihovny zn. DP V 21“ (Ryba).

Lit.: ŠVÁBENSKÝ, M.: *Zlomky*, s. 52: „Náboženský traktát“ (jen A, B); RYBA, B. – nepublikované detailní zpracování frag. C, D (zde obecně datováno do XII. stol.) přiložené k originálům strahovských zlomků, bez znalosti brněnských zlomků A, B.

Obrazová dokumentace: **Obr. 44** na s. 156.

Brno, MZA, G 11, sign. FM 946

(45)

XII.¹, perg., 1f., 21,1 × 29,5 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Výkroj (cca spodní třetina) perg. folia (A) tvořící přebal citovaného rukopisu, zach. vpichy, horizontální i vertikální linkování olůvkem; text psán per columnas (2) širokých 9,5 cm v liniatuře 0,9 cm. Oba sloupky vně ohraničeny olůvkem provedenou jednolinkou.

Píše jedna ruka: scriptura carolina; s chybami: „arche aperta“ – arefacta (recte!).

[Breviarii frag.]

Zachovaná čtení: Gn 7,22–9,13; rubr.: „Sabbato“; na verso-foliu zlomku responsorium officia neděle Septuagesima.

Liber tradens: Roberti Grosseteste *Liber astronomicus*, perg. rkp 14. stol.

eide relatum p[re]e. eoq[ue] scdm desideriu suu[um] tal[em] p[ro]p[ri]a ei p[ro]m[iss]ione p[ro]m[iss]isset.
 cui iun[ct]is iugib[us] ut q[ui]da[m] palestine oleo cond[ita] rebornata ad su[m]m[am] animi p[ro]p[ri]etate[m]
 pueniret. Unde iugens dechth m[er]it[um] r[ati]o[n]is. Illi illa p[ro]p[ri]a fuit me poci[us] honora
 bat ac refrigerabat obsequi[um]. Hec de sexu muliebri dixisse sufficiat. ut comemora
 tione hac. n[on] solu[m] n[on] adificem. uer[um] q[ui] fundam[us] q[ui] pauentia[m] n[ost]ram n[on] fuerim[us] in more
 ferax retr[act]i in caues[us] cellulaz[um] tenere n[on] possim[us].
N v[er]o aliud abbas p[ro]p[ri]etate[m] pandam[us] ex[em]plu[m] q[ui] mali[us] i[n]signis & ubiq[ue] p[ro]dicabi
 lus scdm notice heremi. i[n] q[ui] n[on] p[ro]b[er] e[st]. secretis tanto studio se[m]p[er] i[n]sedat. ut ei ceteri
 anachoret[ar]u[m] bubali cognom[ina] i[n]diderunt. eoq[ue] ingrato ut ita dixerim desiderio. soli
 tudinis se[m]p[er] habitatione gaudere. Itaq[ue] cu[m] tantu[m] i[n] puericia sua e[ss]et uirtutis & gr[ati]e.
 ut i[n] p[ro]p[ri]etate & sum[mo] id t[em]p[or]is un[us] g[ra]uitate ei[us] & i[m]mobile ostantia mirarentur.
 cu[m] q[ui] licet minor e[ss]et etate. p[ro] uirtutu[m] t[ame]n merito seniorib[us] exequere. suo q[ue] or
 dini ducerent i[n]ferendu[m]. luor ille q[ui] aditu[m] ioseph patriarcha[m] fr[atr]es q[ui]nda[m] ani
 mos i[n]stigauit. q[ui]nda[m] de numero fr[atr]u[m] edacis zeli igne succendit. Q[ui] uero q[ui]da[m] nec
 hac macula pulehritudine[m] capiens deformare. hoc gen[er]is malignitatis excoGITat.
 ut oportunitatis t[em]p[or]e captas. q[ui] p[ro]p[ri]etate ad eccl[esi]am d[omi]ni d[omi]na p[ro]cessu[m] ab e[ss]et.
 a cella. Inq[ui] fur n[on] uirtutis. codicem suu[m] i[n]t[er] ei[us] plectas q[ui] de palmar[um] foliis solebat
 i[n]terere. latenti abscedit. hac de geminata factione secun[do] ipse q[ui]q[ue] i[n]t[er] p[ro]p[ri]etate ac s[er]p[er]
 e[ss]entia ad eccl[esi]am uenit. Qu[ia] celebrata o[mn]i[um] fuisse ex more sollepnitas. q[ui]rela sc[ilicet]
 thodoro q[ui] ante h[oc] eundem p[ro]p[ri]etate[m] e[ss]et heremi p[ro]b[er] fuit. Cora[m] c[eter]is fr[atr]ib[us] de
 tulit. asserens s[er]u[us] codicem de cella furto fuisse sublatu[m]. Q[ui] cu[m] ei[us] q[ui]rimonia ita c[eter]o[rum]
 fr[atr]u[m] p[ro]p[ri]etate q[ui] p[ro]b[er] animos p[ro]mouisset. ut q[ui] p[ro]p[ri]etate[m] suspicarent. q[ui] due decerneret
 n[on] haberent. su[m]ma c[eter]is am[er]itione p[er]culsis. det[er]a in auditu illic facinor[um] noui
 tate. q[ui]ppe q[ui] nec aut illud t[em]p[or]e factu[m] nulla heremo q[ui]s meminerat. nec p[ro] aliq[ui]do
 comissu[m] e[ss]et. ille q[ui] r[ati]o[n]e detulit. acculator urgebat. ut retentis in eccl[esi]a o[mn]ib[us] nulli
 electi q[ui]q[ue] c[eter]o[rum] singillatim fr[atr]u[m] cellulas scrutarentur. Q[ui] cu[m] trib[us] seniorib[us] a p[ro]b[er]
 fuisse inuuentu[m]. uniu[er]so[rum] cubitare uolueret. ad extremu[m] in p[ro]p[ri]etate[m] cellu
 la abscedit. codicem i[n]t[er] plectas palmar[um] q[ui] illi s[er]u[us] uocant. sic cu[m] insidiator oc
 cultauerat p[ro]p[ri]etate[m]. Q[ui] uero cu[m] i[n]q[ui]snores e[ss]et ad eccl[esi]am delatu[m] cora[m] o[mn]ib[us] p[ro]u
 lissim[us]. p[ro]p[ri]etate[m] licet de c[eter]is sup[er] e[ss]et sinceritate secun[do] t[ame]n h[ic] q[ui] furti crim[en]

Obr. 44: Brno, MZA, G 2/II - Zlomky, sign. č. 740-frag. 6/5.

© Moravský zemský archiv v Brně.

Lit.: MUSILOVÁ, M.: *Sbírka rukopisů Františkova muzea v Brně*, s. 312; ZACHOVÁ, I. – PETR, S.: *Soupis sbírky rukopisů*, s. 443–444 č. 971.

Obrazová dokumentace: **Obr. 45** na s. 158.

Brno, Archiv města Brna, A 1/3, rkp. č. 250

(46)

XII.¹, perg., 2ff., 5,0 × 19,5 cm, rubrikace

Zlomek dvoulistu (A' – A) je součástí slepence různých pergamenových fragmentů, do nichž je nosič přebalen. Nejlépe je přístupný na vnitřní straně zadních desek. Nemá žádné vpichy ani linkování, text psán per extensum v liniatuře 0,9 cm. Rekonstruovatelná je původní šíře fol.: 19,5 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Lectionarii frag.]

Zachované (viditelné) evangelní lekce: Io 4,46–49; Mc 2,6–7; Io 10,2–6 (nejspíše na festivitě Fer. III post Pentecostes).

Liber tradens: [Zusammenfassung der Kammermeisterrechnungen 1540–1545], pap. rkp. XVI. stol.

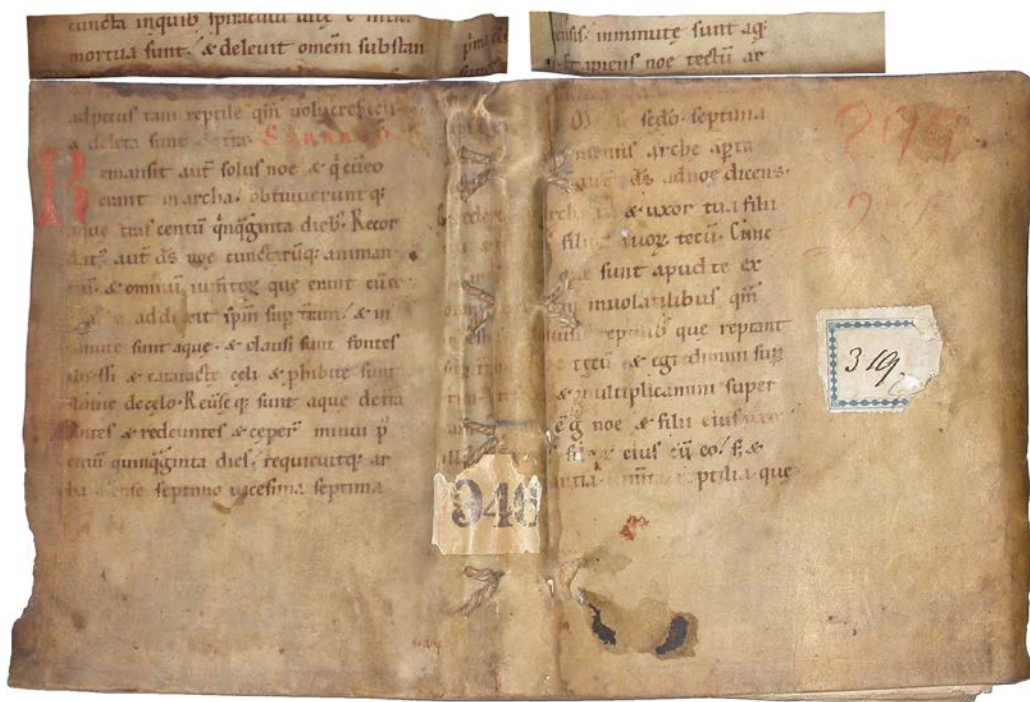
Lit.: SULITKOVÁ, L.: *Městské úřední knihy I*, s. 14–16 sign. 250: „Na pergamenových listech (podložených dovnitř) části textu v rané gotice (inkust červený a černý)“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 46** na s. 158.

ČESKÉ BUDĚJOVICE

Průvodce IV, s. 70–71 č. 2 (Jihočeská vědecká knihovna)

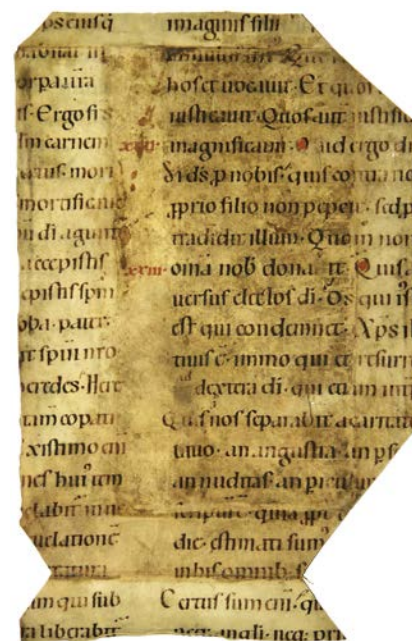
Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích, jíž po restituci významné vyšebrodské knihovny stále zůstalo ve správě několik menších knižních fondů jihočeského regionu, je zastoupena zlomkem jediným, který se nachází ve zdejší sbírce nesignovaných fragmentů postupně snímaných restaurátory z vazeb knih deponovaných v Oddělení historických fondů Jihočeské VK dislokovaném v klášteře Zlatá Koruna, jejímuž vedoucímu – mgr. Jindřichu Špinarovi – děkuji za umožnění systematického studia všech relevantních vazeb a rovněž za zpřístupnění zatím nezpracované sbírky fragmentů.

Obr. 45: Brno, MZA, G 11, sign. FM 946. © Moravský zemský archiv v Brně.

Obr. 46: Brno, Archiv města Brna, A 1/3, rkp. č. 250. © Archiv města Brna.

Obr. 47: České Budějovice, Jihočeská vědecká knihovna, pobočka Zlatá koruna, sine sign.
© Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích.

Jihočeská VK v Českých Budějovicích, pob. Zlatá koruna, sine sign. (47)

XII.¹, perg., 2ff., 20,5 × 13,0 (A) resp. 20,7 × 13,2 (B) cm

Výkroje dvou perg. folií (A, B) se zachovanými vpichy a slepým horizontálním a vertikálním linkováním, text psán per columnas (2) se spatiem 2,0 cm a v liniatuře 1,0 cm. Sloupky ohraničeny vně slepou jedolinkou. Oba fragmenty pocházejí ze stejného původního celku. Zlomek byl sejmut z vazby vyšebrodského rukopisu sign. I VB 145, kde tvořil jeho vnější přebal.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Lectionarii frag.]

Liber tradens: Tractatus de sacramentis in genere et in specie, pap. rkp. psaný 1659 Petrem Králem ve Vyšším Brodě.

Lit.: PAVEL, R.: *Beschreibug*, s. 286 č. 145: „Aussen auf den Einbanddeckeln liest man Fragmente eines Epistolars auf Pg. des XIII. Jahrh.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 47** na s. 158.

DĚČÍN

Průvodce II, s. 83–84 č. 12 (Státní okresní archiv)

Státní okresní archiv v Děčíně dnes spravuje skupinu dosti významných a v literatuře již částečně známých rukopisných zlomků. Nejstarší vrstvu tvoří tři fragmenty, jejichž původ lze spojit s Muzeem v České Kamenici. Tyto zlomky jsou chovány ve formě u nás dosti neobvyklé – jsou zapaspartovány a jsou k nim přilepeny strojopisné identifikace prof. Hermannu Degeringa.

Děčín, SOKA, ev. č. R-10**(48)****Děčín, SOKA, ev. č. R-11**

IX.^m (*severní Itálie*), perg., 2ff., 19,8 × 30,0 (A) resp. 35,8 × 15,5 (B) cm, rubrikace unciálou

Oba perg. zlomky (A: R-11, B: R-10) jsou v dnešní podobě zapaspartovány do tvrdého černého papírového rámu, charakter obou zlomků umožňuje rekonstruovat původní rozměry fol.: min. 36,0 × 30,0 cm. Vpichy (vzhledem ke způsobu uložení) dnes neviditelné, má slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per columnas (2) o rozměrech 34,0 × 11,5 cm se spatiem 3,5–4,0 cm a v liniatuře 0,8 cm. Oba sloupky vně ohraničeny slepou dvoulinkou 0,8 cm širokou. A i B pocházejí z jednoho původního celku, textově ale na sebe nenavazují.

Psáno jedním písařem: scriptura fere carolina severoitalské proveniencce; lig. „ro“, „ri“, „re“, „rt“.

[**Gregorii Magni Moralia XV,28–XVI,29 (A); XXXII,75–XXXIII,77 (B).**]

Frag. A: In novissimis ergo ... × ... ita ut vincula mea
PL 76 col. 492–493 (se ztrátou textu v rozsahu 3 řádků).

Frag. B: [omnes, qui non] crediderunt ... × ... rationem eius in terra? INCIPIT LIBER TRICESIMUS (sic!).

PL 76 col. 520–522.

K originálům je přiložen strojopisný lístek s identifikací textu a jeho časovým a mylným provenienčním zařazením („Handschrift des 9. Jhs., Vermutlich Schweizerischen Ursprungs“) pocházejícím od Hermanna Degeringa.

Prov.: muzeum v České Kamenici.

Lit.: *Průvodce II*, s. 83–84 č. 12 zlomky neeviduje (jen obecně: „Ve zdejšímu archivu se uchovává sbírka středověkých rukopisů obsahující 17 zlomků z XII. až XV. století“); HAVEL, D.: *Zu den ältesten Handschriftenfragmenten*, s. 124.

Obrazová dokumentace: **Obr. 48** na s. 161.

Děčín, SOkA, ev. č. R-13

(49)

XI.^{ca}, perg., 1f., 22,8 × 16,1 cm

Zapaspartovaný (viz výše) výkroj perg. jednolistu A (s cele zachovanou výší textového zrcadla: 22,0 cm) se zachovanými vpichy a slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Text psán per extensum (?) v liniatuře 1,0–1,2 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 1,2 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

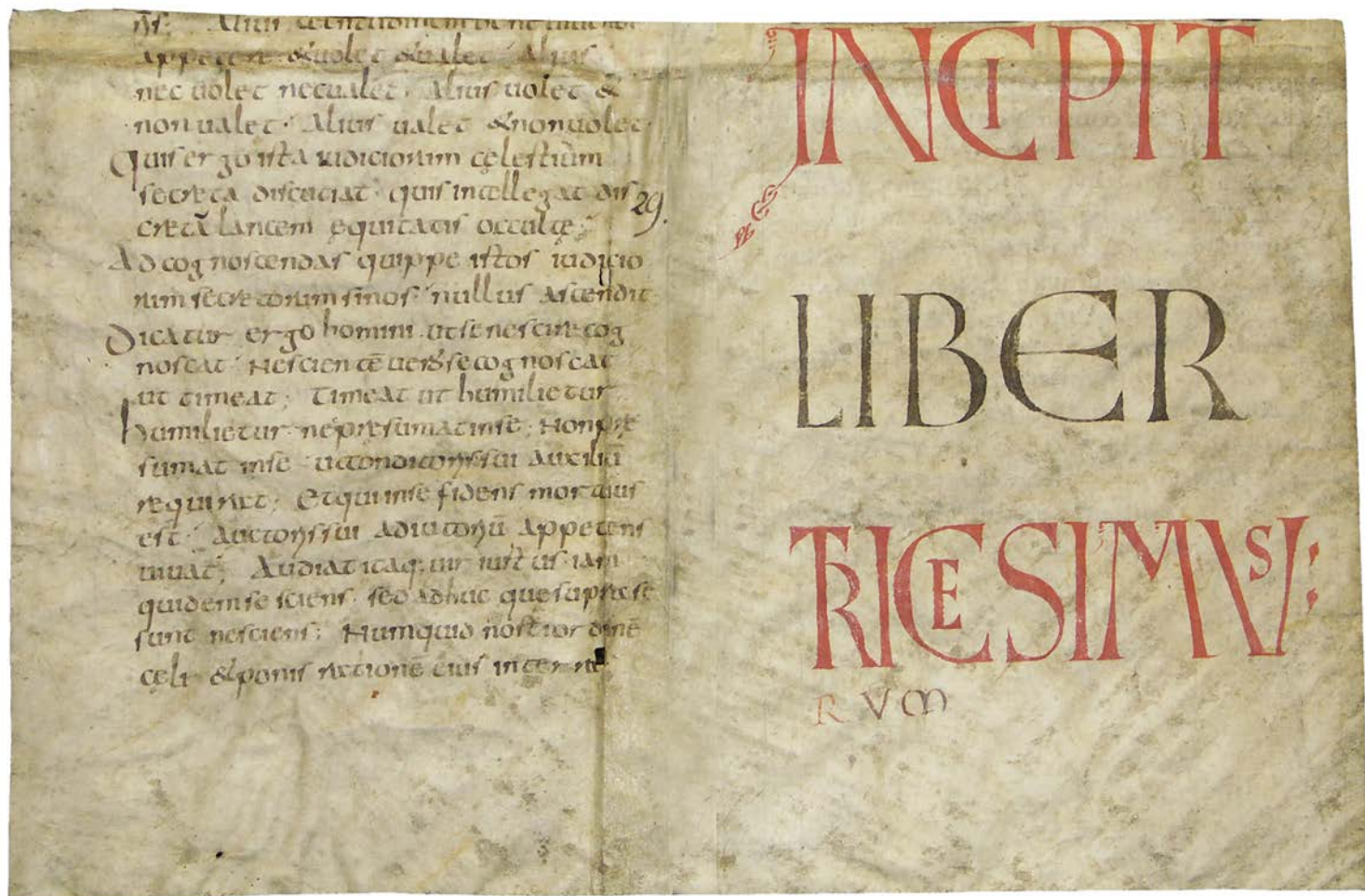
[**Burchardi Wormaciensis Decretorum lib. XVI,29 (De oppressoribus pauperum), frag.**]

Frag. A: ... hac vita boni iudicantur ... × ... dum eos mali per tribulationis

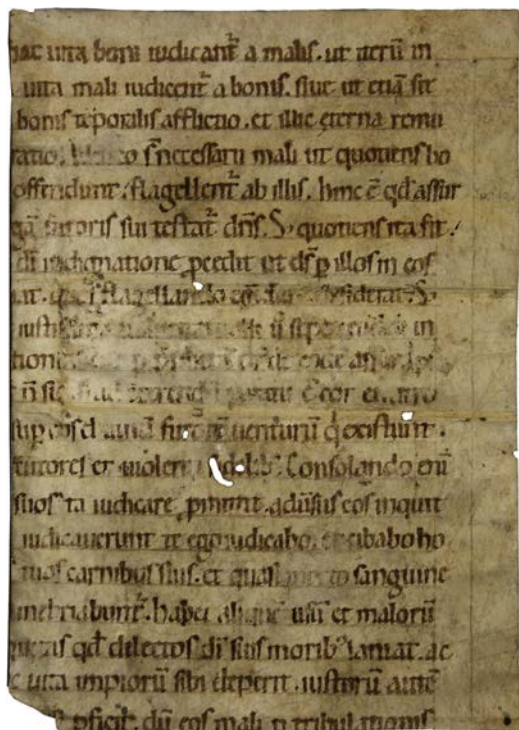
Frag. A: exercitium ad presentem odiendam vitam ... × ... Quid simplicium nescientes di[spensationem ...

K originálu přiložen strojopis Hermanna Degeringa: „Oberer Teil eines Blattes aus einer Predigt, Hs. des 12. Jhs. Die Predigt handelt über das jüngste Gericht.“

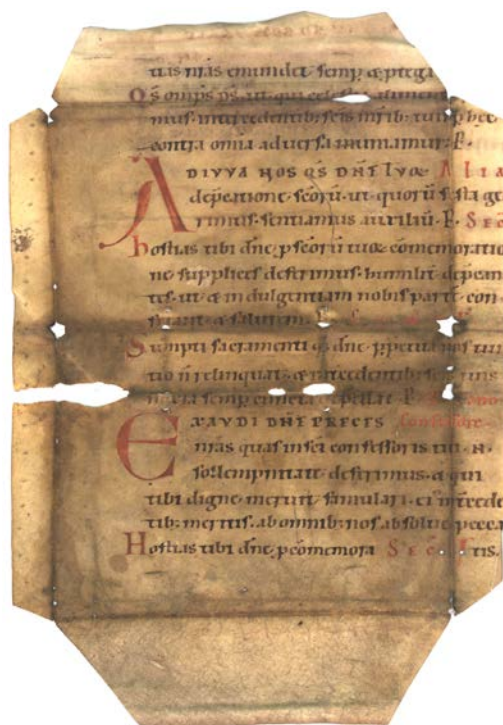
Prov.: muzeum v České Kamenici.

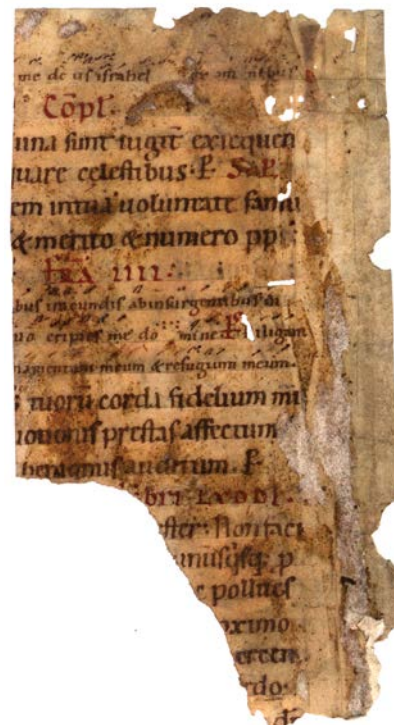
Obr. 48: Děčín, SOka, ev. č. R-10. © Státní okresní archiv Děčín.

Obr. 49: Děčín, SOKA, ev. č. R-13.
© Státní okresní archiv Děčín.

Obr. 50a-50b: Havlíčkův Brod, SOKA, Děkanský úřad Havlíčkův Brod, kart. č. 9,
inv. č. 271. © Státní okresní archiv Havlíčkův Brod.

Lit.: *Průvodce II*, viz výše.

Obrazová dokumentace: **Obr. 49** na s. 162.

HAVLÍČKŮV BROD

Průvodce II, s. 85–87 č. 15 (Státní okresní archiv)

Ve *Státním okresním archivu* v Havlíčkově Brodě se ve fondu Děkaný úřad Havlíčkův Brod nacházejí tři drobné pergamenové výkroje, které jsou zatím v literatuře zcela neznámé.

Havlíčkův Brod, SOkA, Děkan. úřad Havl. Brod, kart. č. 9, inv. č. 271 (50)

Zl. ex., perg., 2ff., 24,0 × 16,5 (A) resp. 16,5 × 8,6 (B) cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu (B)

Pod uvedenou signaturou nadepsanou „Zlomky rukopisů ze 14.–18. století“ se mj. nacházejí dva perg. zlomky: A je téměř cele zachovaným foliem upraveným pro potřeby vazby nepoznamenaného nosiče (tvořil evidentně vnější přebal jeho vazby), z druhého zlomku se zachoval jen výkroj horního rohu folia (B). A je psán per extensum se zachovanými vpichy a slepým horizontálním i vertikálním linkováním v liniatuře 0,8 cm. Textové zrcadlo ohraničeno vně slepou dvoulinkou širokou 0,7 cm. Frag. B je bez vpichů, ale se zachovaným slepým horizontálním i vertikálním linkováním, text psán zřejmě per extensum v liniatuře 0,8 cm. Textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou o šíři 0,8 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina (A i B).

Frag. A:

[Sacramentarii frag.]

Zachována část z Commune sanctorum, rubr.: „De uno confessore“, „De uno martyre, [qui fuit pontifex]“, „De martyribus“.

Frag. B:

[Breviarii frag.]

Rubr.: „Feria IIII“.

Prov.: „Převzato z pozůstalosti po † děkanovi dr. Kalouskovi dne 2. 5. 1963“.

Lit.: *Průvodce II*, s. 85–86 č. 15, zlomky zde nerozebírány jednotlivě, jen paušálně datovány do XII. stol.

Obrazová dokumentace: **Obr. 50a – 50b** na s. 162.

HRADEC KRÁLOVÉ

Průvodce II, s. 88–89 č. 17 (Státní okresní archiv)

Královéhradecký *Státní okresní archiv* uchovává jeden nesignovaný pergamenový list uložený mimo fondy, který byl již zmíněn v *Průvodci II*, a dále předsádkový jednolist známé nejstarší novobydžovské městské knihy, který (na rozdíl od vlastní soudní knihy Nového Bydžova z let 1311–1470) zatím badatelské pozornosti unikal.

Hradec Králové, SOkA, Sb. rukopisů, sine sign. („Ukázkové písemnosti a tisky“)

(51)

XI.^{ca}, perg., 1f., 21,5 × 15,6 cm, rubrikace

Téměř cele zachovaný perg. jednolist (A) sejmutý z nepoznamenané vazby (stará sign.: 656, zlomek tvořil evidentně vnější přebal), nemá žádné vpichy ani linkování, text psán na recto-foliu per extensum v liniatuře 0,9 cm, na verso-foliu per columnas (2) o rozměrech 19,8 × 6,0 cm se spatíem 1,0 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Libri proverbiorum cum prologo Hieronymi frag.]

Frag. A^r: Parabolas, vulgata editio ... × ... commenda||

Frag. A^v: ||ta testę [s]uum saporem servaverint. Explicit prefacio, [incipiunt] capitula in Librum proverbiorum: I. De parabolis Salemonis ... × ... [XVI] Sapientia loquitur ... cum patre suo.

Lit.: *Průvodce II*, s. 88–89 č. 17: „Zlomek (1 fol.) Biblia – liber Proverbiorum (Prolog a začátek), XII.ⁱⁿ, bez sign.“

Obrazová dokumentace: **Obr. 51** na s. 165.

Hradec Králové, SOkA, AM Nový Bydžov, kn. č. 1

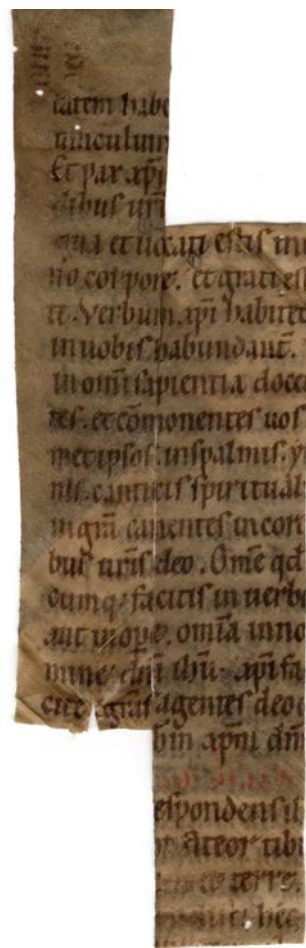
(52)

XII./XIII., perg., 1f., 16,8 × 12,4 cm, rubrikace

Zlomek perg. dvoulistu (A^r – A) tvoří přední předsádku ve svém nosiči, bez vpichů, má ale zachováno slepé horizontální i vertikální linkování, text psán per extensum v liniatuře 0,7–0,8 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno 0,5 cm širokou slepou dvoulinkou.

Obr. 53: Hradiště sv. Hypolita u Znojma, sign. GN 131. © Klášter křížovníků s červenou hvězdou u sv. Hypolita u Znojma.

Obr. 54: Jihlava, SOKA, Sbíрка městského muzea Telč, sine sign. © Státní okresní archiv Jihlava.

Psáno jednou rukou: scriptura gothica primitiva; písař silně ovlivněn soudobou diplomatickou minuskulou, píše s chybami: „[co]gitatione“ – recte: cognatione, „incendebat“ – recte: incedeabat.

[Breviarii frag.]

Zachovaný frag. obsahuje *horae diurnales*: Rab. Mauri Hom. 106 (odpovídající festivitě Dom. VI post Pentecostes), evangelní čtení Lc 5,2 (odpovídající Dom. V post oct. Pentecostes), jako „capitola“ (rubr.) I Pt 3,8–9; dále II Sm 15,13–16; II Sm 15,30; II Sm 16,5–9.

Liber tradens: *Liber consciencie* města Nového Bydžova z let 1311–1470.

Obrazová dokumentace: **Obr. 52** na s. 165.

HRADIŠTĚ SV. HIPOLYTA U ZNOJMA

Průvodce IV, s. 183–184 č. 18 (Knihovna křížovníků od sv. Hipolyta)

Dnes restituovaná *Knihovna křížovníků s červenou hvězdou ve Znojmě – Hradišti*, která byla jako deponát dříve uložena v MZK Brno, uchovává jeden obalový fragment na starém tisku, který jsem objevil při excerpici zdejší knihovny umožněné laskavostí hradištského probošta Josefa Hudce, O.Cr. Ostatní zlomky, které byly v interních materiálech MZK kladeny do karolínského horizontu, a tudíž datovány do XI. respektive XII. století, byly na místě (při konfrontaci s originály) shledány jako humanistické.

Hradiště sv. Hipolyta u Znojma, sign. GN 131

(53)

XII.^{ca.}, perg., 1f., 19,0 × 13,5 cm, rubrikace

Výkroj silně poškozeného perg. jednolistu (A) tvoří vnější pokryv vazby nosiče, nejsou zachovány žádné vpichy, má ale horizontální i vertikální linkování olůvkem. Text psán per extensum v liniatuře 0,9 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno dvoulinkou olůvkem provedenou v šířce 0,7 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[Sacramentarii frag.]

Liber tradens: *Enchiridion, das ist der kleine und reine Catechismus mit einer zugethaner notwendigen Schutzred, sampt dem Euangelischen Wetter Han: Alles für die Gemeine Pfarherrn und Prediger zugericht gemehrt und Gebessert, auss D. M. Lutheri eignen Schrifften und Büchern, so zu Wittenberg getruckt*. Mainz: J. Albin i. V. Nic. Steinii 1606. 12°.

Obrazová dokumentace: **Obr. 53** na s. 166.

JIHLAVA

Průvodce II, s. 94–96 č. 24 (Státní okresní archiv)

Rukopisný fond *Státního okresního archivu* v Jihlavě má dnes moderní soupis pořízený Františkem Hoffmannem, který sem zařadil rovněž všechny z nosičů sejmuté zlomky. S Hoffmannovými závěry se ale pro horizont zlomků do XII. století neztotožňují, jednak slučují dvě Hoffmannem odděleně traktované a různě datované signatury (zlomky č. 421 a 422), které pocházejí evidentně z jednoho původního celku: jde o dva úzké pergamenové výkroje z jednoho folia, které na sebe částečně navazují; jednak zužují dataci fragmentu Comestorovy *Historia scholastica* (zlomek č. 430, v obrazové příloze Hoffmannova soupisu na s. 463 obr. 31) jen na stol. XIII.¹, a proto jej do Katalogu nezařazují.

Jihlava, SOKA, Sbíрка městského muzea Telč, sine sign.

(54)

XII.^{ex}, perg., 1f., 18,5 × 4,0 cm (A) resp. 18,3 × 3,8 (B) cm, rubrikace

Dva úzké a na sebe navazující perg. výkroje (A, B) pocházející z jednoho původního celku, nemá žádné stopy vpichů ani linkování; text byl zřejmě psán pe extensum v liniatuře 0,9 cm. Při sestavení obou zlomků vznikne fragment zachovávající zhruba celkovou původní výšku folia: 24,0 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura gothica primitiva.

[Missalis frag.]

Zachovány lekce Lc 9,59–62; Col. 3,12–17 a (rubr.) Mt 11,25.

Prov.: Z píšťal starých varhan v jezuitském kostele odlepil Jan Tiray (1858–1925); pak Městské muzeum v Telči (stará sign. Q 60).

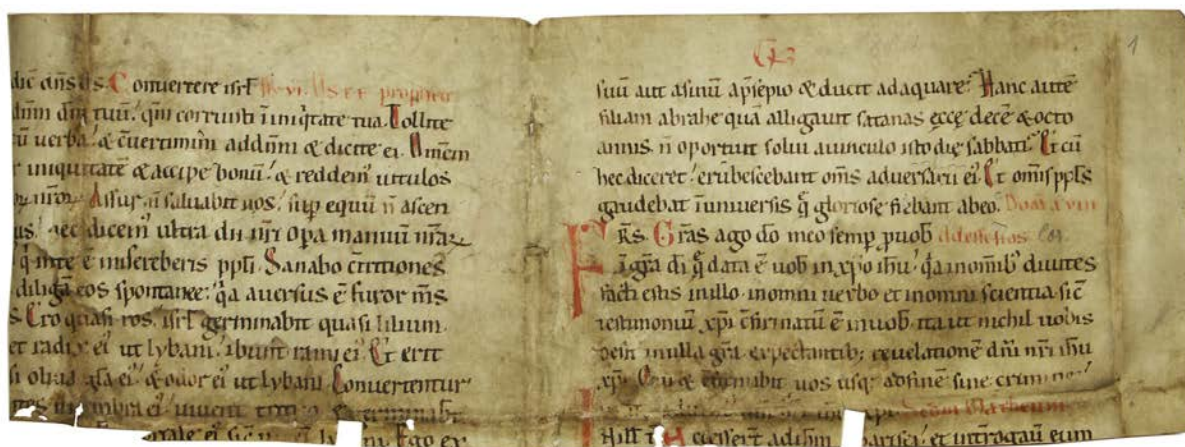
Lit.: HOFFMANN, F.: *Soupis rukopisů*, s. 304 č. 421 (= A: „Codex liturgicus“, XIII. stol.) a č. 422 (= B: „Codex liturgicus“, stol. XII.^{ex}–XIII.ⁱⁿ); Hoffmann tedy neuvažuje o společném původu obou fragmentů.

Obrazová dokumentace: **Obr. 54** na s. 166.

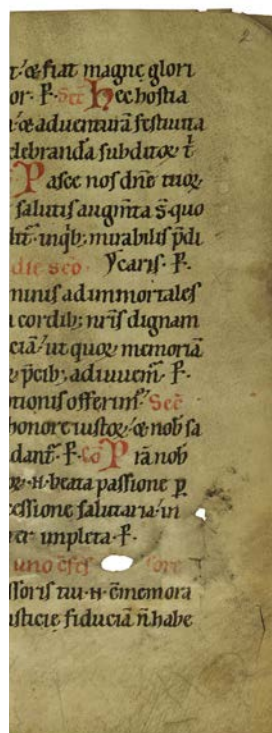
JINDŘICHŮV HRADEC

Průvodce II, s. 187–189 č. 82b (Státní oblastní archiv Třeboň, pobočka Jindřichův Hradec)

Jindřichohradecká pobočka *Státního oblastního archivu v Třeboni* uchovává zatím jen povšechně inventovanou sbírku rukopisných zlomků sejmutých veskrze z nepoznamenaných vazeb, mezi nimiž se nacházejí čtyři exempláře hlásící se písmem do předgotické periody.

Obr. 55: Jindřichův Hradec, pob. SOA Třeboň, sb. zlomků sine sign., inv. č. 1. © Státní oblastní archiv Třeboň.

Obr. 56: Jindřichův Hradec, pob. SOA Třeboň, sb. zlomků sine sign., inv. č. 2.

© Státní oblastní archiv Třeboň.

Jindřichův Hradec, pob. SOA Třeboň, Sb. zlomků sine sign., inv. č. 1 (55)

XII.¹, perg., 2ff., 12,8 × 15,4 resp. 19,3 cm, rubrikace

Výkroj (asi horní polovina) seříznutého perg. dvoulistu A' – A sejmutého z nepoznamenané vazby, se zachovanými vpichy a horizontálním i vertikálním linkováním provedeným olůvkem (dnes jen velmi slabě patrným). Text psán per extensum v liniatuře 0,8–0,9 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno jednolinkou. Fol. A zachováno v původní šířce: 19,3 cm. Fragment má starou foliaci (XV. stol.) provedenou rumělkou, která svědčí o původní poloze dvoulistu v knižním bloku: 140 (A'), 143 (A). V XVI. stol. byl dvoulist již makulaturou – viz německé účetní marginální přípisky.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina; chyby v rubrikaci: „Ad Effesios“ (recte: Ad Corr.).

[Lectonarii frag.]

Zachovány lekce: Mc 9,16–20; (rubr. „Fer. VI.^a“): Os 14,2–9; Lc 13,15–17; (rubr. „Dom. XVIII“): I Cor. 1,4–8; Mt 16,1; Mt 13,24–30.

Lit.: Průvodce II, s. 187–189 č. 82b: na zlomky (jako celek) zde upozorněno jen sumárně: „zlomky od XII. do XVIII. stol.“

Obrazová dokumentace: **Obr. 55** na s. 169.

Jindřichův Hradec, pob. SOA Třeboň, sb. zlomků sine sign., inv. č. 2 (56)

XII.^{ex}, perg., 1f., 28,5 × 10,6 cm, rubrikace

Pruh asi poloviny perg. folia (A) zachovávajícího původní výšku (28,5 cm) bez vpichů, jen s nepatrnými stopami liniatury provedené olůvkem. Text psán per extensum v liniatuře 1,1 cm.

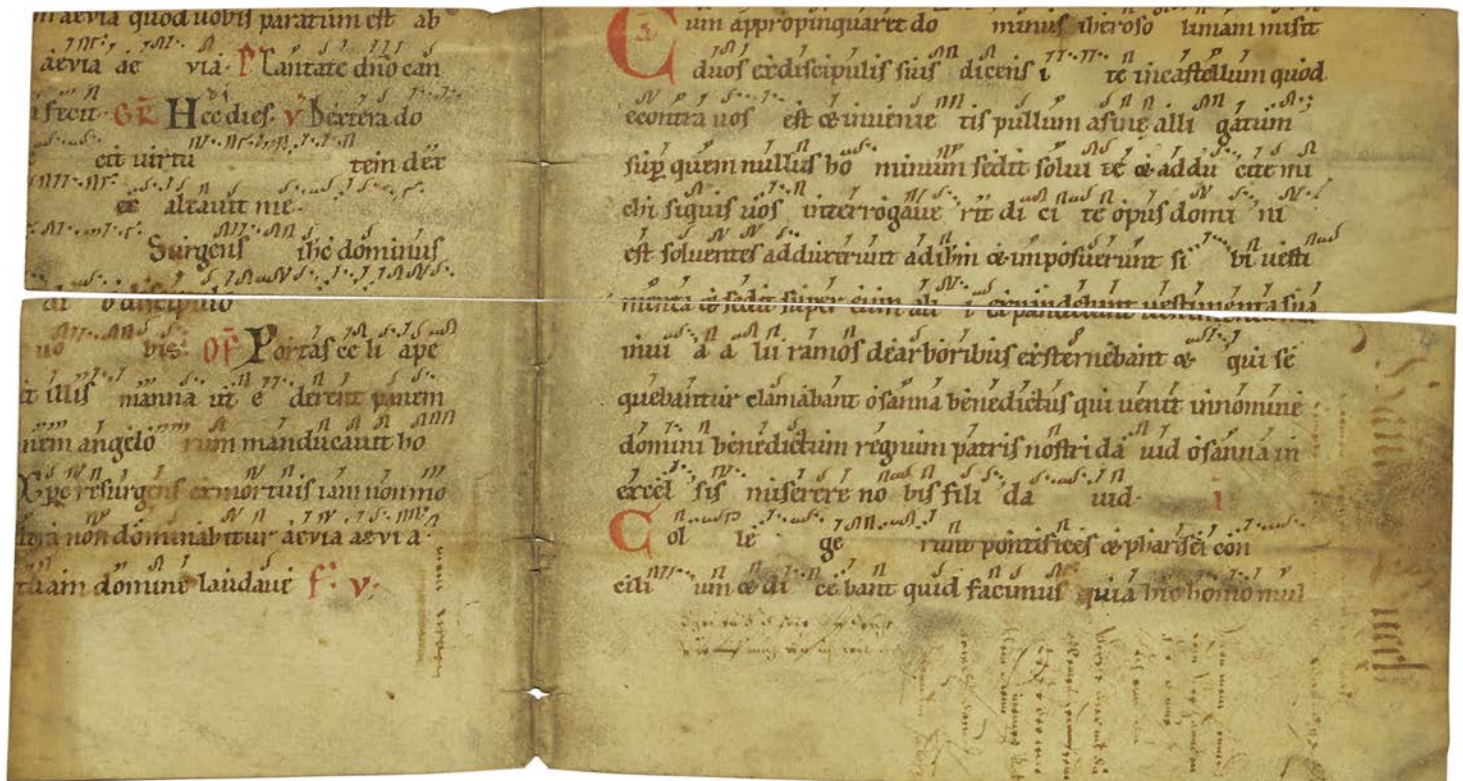
Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[Sacamentarii frag.]

Zachovány rubr.: „[In] die sancto“ a „[De] uno confessore“.

Lit.: Průvodce II, s. 187–189 č. 82b: na zlomky (jako celek) zde upozorněno jen sumárně: „zlomky od XII. do XVIII. stol.“

Obrazová dokumentace: **Obr. 56** na s. 169.

Obr. 57: Jindřichův Hradec, pob. SOA Třeboň, sb. zlomků sine sign., inv. č. 3, 4. © Státní oblastní archiv Třeboň.

Jindřichův Hradec, pob. SOA Třeboň, sb. zlomků sine sign., inv. č. 3, 4 (57)

XII./XIII., perg., 2ff., 17,6 × 20,9 (A´) resp. 11,9 (A) cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Zachovány dva na sebe navazující perg. pruhy z jednoho dvoulistu A´ – A, původní folio bylo cca 30,0 cm široké. Nezachovány žádné vpichy, má ale horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm. V XVI. stol. byl již makulaturou – viz německé marginální přípisky účetního charakteru: „Haupt Buech“.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[Gradualis frag.]

Zachována část temporálu velikonočního cyklu s Květnou nedělí; zachovaná rubr.: „F. V.“.

Lit.: Průvodce II, s. 187–189 č. 82b: na zlomky (jako celek) zde upozorněno jen sumárně: „zlomky od XII. do XVIII. stol.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 57** na s. 171.

KROMĚŘÍŽ

Průvodce I, s. 68–72 č. 88 (Zámecká knihovna)

Arcibiskupská zámecká knihovna v Kroměříži, která byla jako systematicky budovaná a pro veřejnost otevřená instituce založena olomouckým biskupem Karlem II. Liechtensteinem z Castelnoru (1664–1695), je dobře známa uložením vzácného rukopisu sakramentáře z IX. století, vazby zdejších prvotisků však poskytly další doklady karolínských písemných památek.

Kroměříž, Arcibiskupská knihovna, prvotisk sign. 21.342 (58)

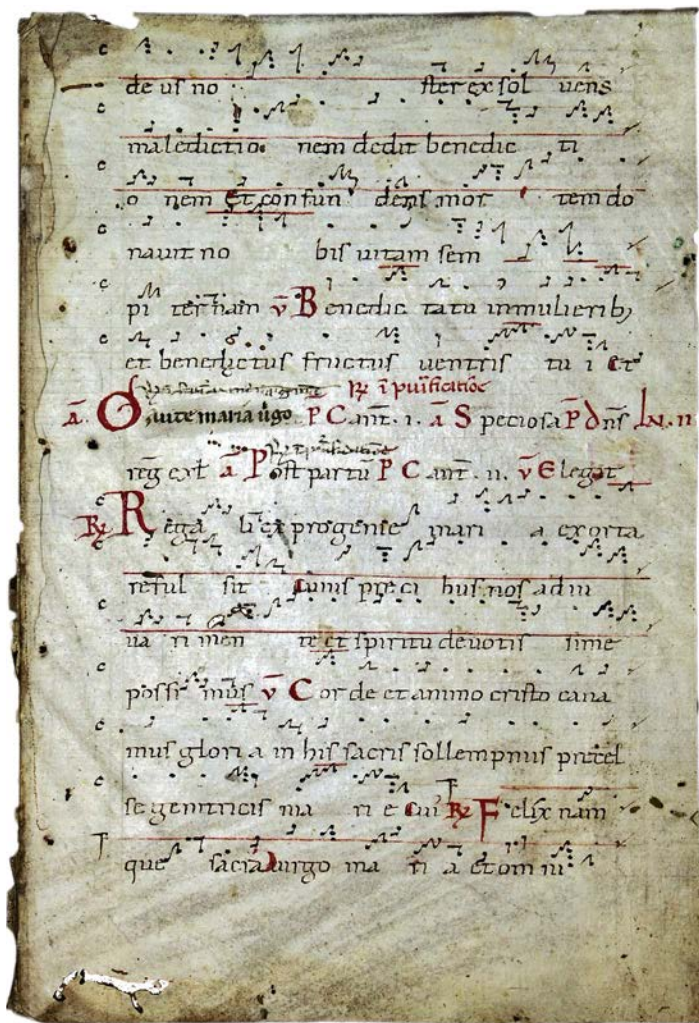
XI./XII., perg., 2ff., 28,3 × 19,0 cm, rubrikace, neумы (italská kurzivní notace v osnově o třech slepých linkách) v klíči C a F

Dva perg. jednolisty nalepené na předním (A) resp. zadním (B) přideštní nosiče. Nezachovány vpichy, má ale slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 1,5 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,4 cm širokou. Rukopis byl aktivně užíván a aktualizován ještě počátkem XIV. stol.

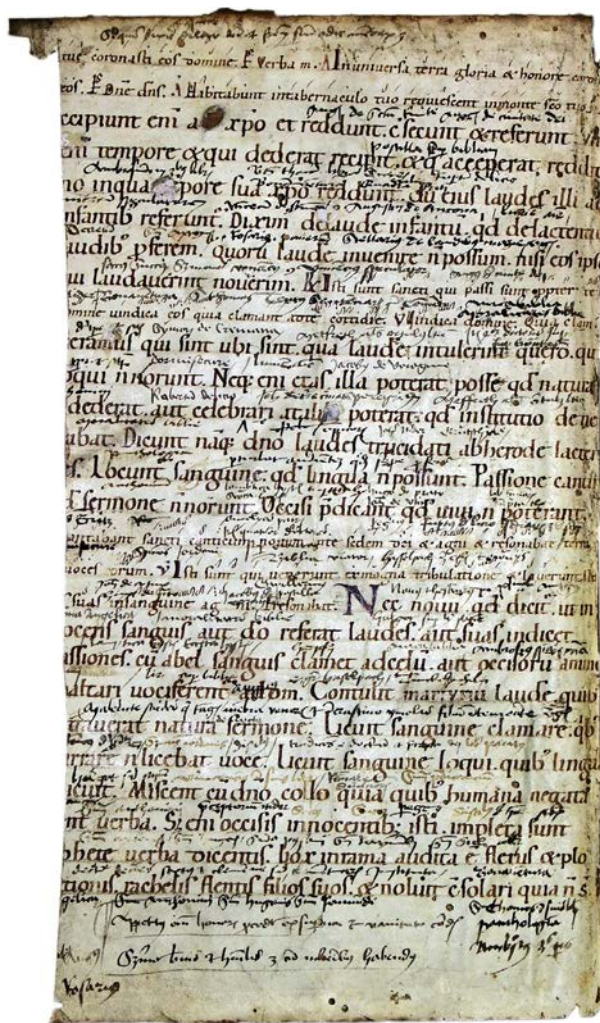
Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Antiphonarii frag.]

Rubr.: „S. Marię in nativitate“ (frag. A); „In purificatione“ (frag. B).

Obr. 58: Kroměříž, Arcibiskupská knihovna, prvotisk sign. 21.342. © Arcibiskupství Olomouc.

Obr. 59: Kroměříž, Arcibiskupská knihovna, prvotisk sign. 21.352. © Arcibiskupství Olomouc.

Liber tradens: Duranti, Guillelmus: *Rationale divinatorum officiorum*. Ed.: Johannes Aloisius Tuscanus. Vicenza: Hermannus Liechtenstein 1480. 2°. GW 9120

Lit.: BRADA, V.: *Nález notovaných pergamenů*, s. 97–109: text datuje do druhé půle XI. stol.; ŠIMÁKOVÁ, J. – VRCHOTKA, J.: *Katalog prvotisků*, s. 152 č. 705: „Na obou předešlích použitých pergamenových notových záznamů s latinským textem“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 58** na s. 173.

Kroměříž, Arcibiskupská knihovna, prvotisk sign. 21.352

(59)

XI.^{ca}, perg., 3ff., 27,3 × 4,6 cm (A) resp. 28,3 × 17,0 (B) resp. 27,9 × 20,3 (C) cm, neumová ne-diastrmatická notace německého typu

Zachovány tři frag. z jednoho původního celku: A a B nalepené na předním předešlím a C nalepené na zadním předešlím nosiče. Zlomky B a C představují téměř cele zachovaná folia, původní rozměr folia byl minimálně 28,3 × 20,3 cm. Vpichy nezachovány, má slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,9 cm, textové zrcadlo ohraničeno vně slepou dvoulinkou 0,8 cm širokou. V XV. stol. byly zlomky již makulaturou, jak dosvědčují četné kurzivní marginální přípisky nesouvisející s obsahem: „Augustini De sancta Trinitate, Augustini De civitate Dei, Postilla super Bibliam atd.“.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Missalis frag.]

Liber tradens: Albertus de Padua: *Expositio Evangeliorum dominicalium et festivalium*. – Add.: Nicolaus de Dinkelsbühl: *Concordantia in passionem dominicam*. Ulm: Johann Zainer circa 15. VI. 1480. GW 785

Lit.: ŠIMÁKOVÁ, J. – VRCHOTKA, J.: *Katalog prvotisků*, s. 13 č. 50: „Při vazbě použity na předním i zadním předešlím celostránkové pergamenové latinské rukopisy s poznámkami.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 59** na s. 173.

KŘIVOKLÁT

Průvodce I, s. 73–75 č. 91 (hradní knihovna)

Fürstenberská *hradní knihovna na Křivoklátě*, kterou založil nejvyšší purkrabí Království českého Karel Egon Fürstenberg (1729–1787), vznikla sloučením původní fürstenberské knihovny přivezené z Řezna a knihovny zakladatelovy matky – Anny, rozené z Valdštejna. Její obsah je, pokud jde o rukopisy, dobře znám díky kvalitnímu soupisu Jiřího Pražáka, který zohlednil i fragmenty ve vazbách popisovaných rukopisů; ostatní (tištěné) nosiče

bylo třeba analyzovat přímo v depozitáři. Za umožnění studia, jehož výsledkem byl nález trojice nových rukopisných fragmentů sledovaného časového horizontu ve vazbách křivoklátských prvotisků, jsem díky zavázán správkyňi Libuši Vokounové.

Křivoklát, hradní knihovna, sign. I d 33

(60)

XI. med., perg., 2ff., 24,4 × 22,0 cm, rubrikace

Téměř cele zachovaný perg. dvoulist (A' – A) tvoří přebal nosiče, má zachovány vpichy, ale dnes není patrné žádné linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,7 cm. Text obou folií na sebe bezprostředně navazuje, fragment tvořil tudíž středový dvoulist příslušné složky původního knižního bloku, pouze seříznutí obou folií v horní části způsobilo ztrátu 2 řádků textu.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Lectionarii frag.]

Rubr.: „Dominica XII“ s lekcemi Col 2,1–7 a Mt 11,20–24; „Feria VI“; „Dominica III“ s lekcí I Th 2,2–8 a Lc 13,22–30; „Feria VI“; „Dominica XIII“ s lekcemi Eph 2,2–6 a Mt 19,16–21; „Dominica XV“ s lekcemi Phil 2,12–18 a Lc 20,1–8; „Feria VI“; „Dominica XVI“ s lekcí Mc 8,22–26; „Feria III“.

Liber tradens: Statuta canonicorum regularium data auctoritate apostolica per Brandam Placentinum nunc., cardinalem et legatum a latere domini Martini pape Quinti, perg. rkp. z pol. XV. stol.

Lit.: PRAŽÁK, J.: *Rukopisy*, s. 167 č. 121: „Jako obálky užito pergamenového dvojlistu z lat. lekcionáře první poloviny XII. stol. (Carolina s počínající gotisací)“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 60** na s. 176.

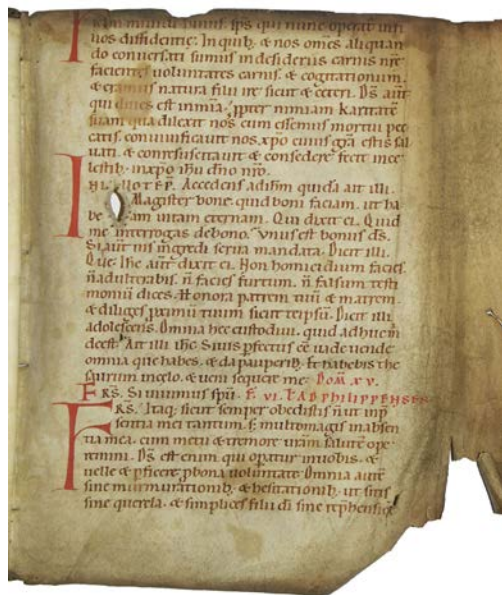
Křivoklát, hradní knihovna, sign. 22 e 19

(61)

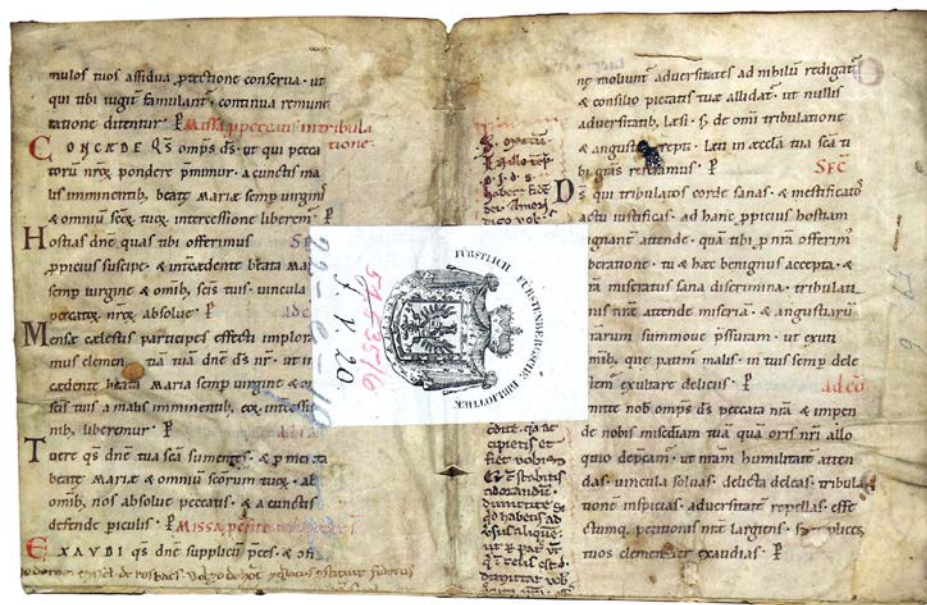
XI. ex., perg., 4ff., 18,2 × 13,9 resp. 15,0 (A' – A) a 17,8 × 14,1 resp. 14,9 (B' – B) cm, rubrikace

Zachovány dva mírně seříznuté perg. dvoulisty nalepené na předním (A' – A) resp. zadním (B' – B) přídeštní nosiče; fragmenty mají vpichy, rovněž slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,8 cm, textové zrcadlo ohraničeno vně slepou dvoulinkou 0,8 cm širokou. Rukopis byl aktivně používán ještě na přelomu XIII./XIV. stol., což dosvědčují marginální aktualizace ritu.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

Obr. 60: Křivoklát, hradní knihovna, sign. I d 33. © Národní památkový ústav, ÚPS v Praze.

Obr. 61: Křivoklát, hradní knihovna, sign. 22 e 19. © Národní památkový ústav, ÚPS v Praze.

[Sacramentarii frag.]

Rubr.: „Missa pro peccatis in tribulatione“, „Missa pro confitentibus pecatis (*sic!*)“, „Missa pro omni gradu aeclesie“, „Missa contra temptanionem carnis“.

Liber tradens: Guillelmus Parisiensis: *Postilla super Epistolas et Evangelia*. [Speyer: Peter Drach 1476?] 2°. GW 11924

Lit.: ŠIMÁKOVÁ, J. – VRCHOTKA, J.: *Katalog prvotisků*, s. 192 č. 891: „Při vazbě použito na předním i zadním příděští zlomků pergamenových latinských rukopisů“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 61** na s. 176.

Křivoklát, hradní knihovna, sign. 22 e 23**(62)**

X./XI., perg. (Itálie), 2ff., 28,0 × 20,0 cm, rubrikace (unciálou)

Zachovány dva seříznuté perg. listy tvořící přední (A) a zadní (B) předsádku v nosiči. Nezachovány žádné vpichy, má ale slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per columnas (2) o rozměrech 27,0 × 9,0 cm se spatiem 2,1 cm a v liniatuře 1,0 cm. Oba sloupky vně ohraničeny slepou jednolinkou. Text byl aktivně používán ještě počátkem XIV. stol. (viz identifikace autorství homilie na A: „homelia S. Ieronimi presbyteri“), v XVI. stol. byly již zlomky makulaturou – viz různé marginální a interlineární přípisky nesouvisějící s textem („Hora pro nobis“ atd.). Oba zlomky na sebe v původním knižním bloku bezprostředně navazovaly, avšak seříznutí ve spodní části obou listů způsobilo ztrátu nejméně 7 řádků textu.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina; velmi archaická lig. „ri“ opsaná zřejmě z předlohy?

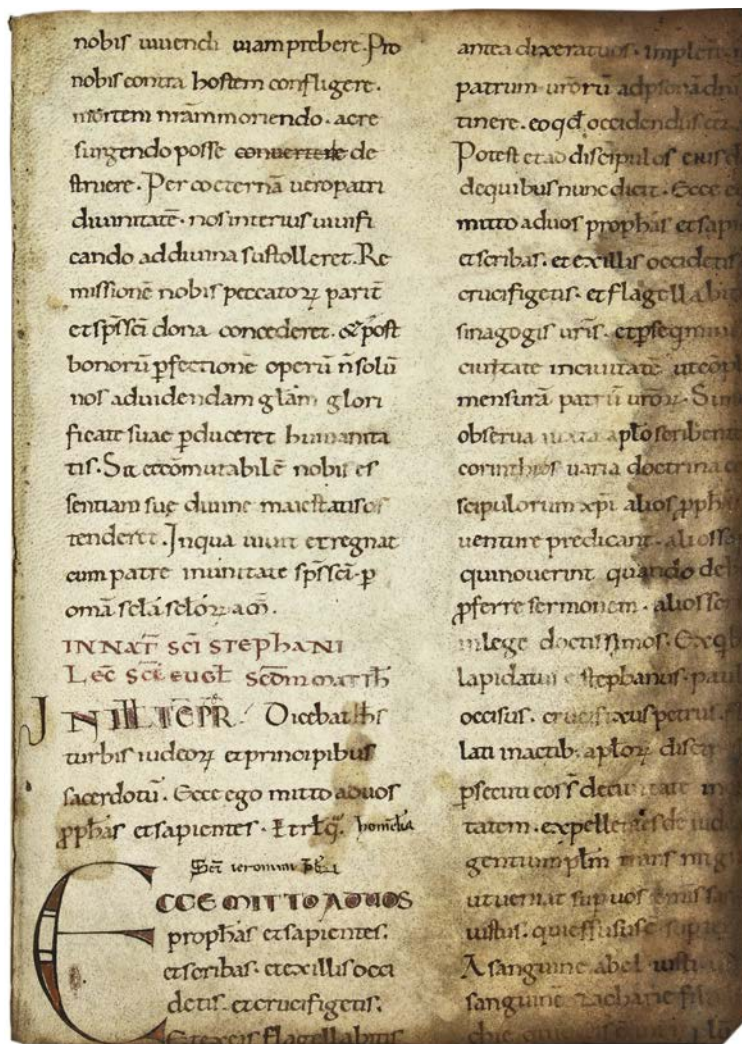
[Homiliarii frag.]

Frag. A: (*Bedae Ven. Hom. VII – PL 94 col. 43*): Et vidimus gloriam eius ... × ... regnat cum Patre in unitate Spiritus Sancti per omnia secula seculorum. Amen. (Rubr.:) IN NAT. S. STEPHANI LEC. S. EUANG. SEC. MATH. (Mt 23,34–39). (*Hier. Comm. In Math.*): Ecce mitto ad vos ... × ... quem occiditis inter templum| |

Frag. B: Iustus autem non solum ... × ... Christi ora conspicient. (Rubr.:) IN NAT. S. IOH. EUANG.

Zachována část homiliáře hlásícího se k vánočnímu cyklu (25.–27. XII.): Bedova 7. Hom. souvisí s festivitou Nat. Dom., dále rubrikována festivita s. Stephani a Ioh. Evang.

Liber tradens: Horatius Flaccus, Quintus: *Opera*. Ed. Et comm.: Christophorus Landinus. Firenze: Antonio di Bartolommeo Miscomini 5. VIII. 1482. 2°.

Obr. 62: Křivoklát, hradní knihovna, sign. 22 e 23.

© Národní památkový ústav, ÚPS v Praze.

Lit.: ŠIMÁKOVÁ, J. – VRCHOTKA, J.: *Katalog prvotisků*, s. 208 č. 971: „Na přední i zadní předsádku použito pergamenu s rukopisným latinským textem“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 62** na s. 178.

KYNŽVART

Průvodce I, s. 77–78 č. 94 (zámecká knihovna)

Cenný fond *zámecké knihovny v západočeském Kynžvartě*, o němž se nejvíce zasloužil známý rakouský kancléř Klement Václav Nepomuk Lothar Metternich (1773–1859), s jehož působením souvisí i akvizice (proběhla v průběhu let 1833–1845) nejstarších kodexů a některých tisků pocházejících z württemberského benediktinského kláštera v Ochsenhausenu, má rovněž moderní soupis rukopisů pocházející z pera Františka Čády. Kynžvartské zlomky hlásící se do XII. století (jde o necelou desítku jednotlivin) se nacházejí výhradně ve vazbách rukopisů.

Kynžvart, zámecká knihovna, sign. 20 E 10

(63)

XII., perg., 2ff., 27,5 × 19,0 (A) resp. 25,5 × 18,0 (B) cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Zlomky tvoří přední (A) a zadní (B) předsádku. Nejsou zachovány žádné vpichy, mají však slepé horizontální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 1,1 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina (A, B).

Frag. A:

[**Tonarii frag.**]

Rubr.: „Plagis priti (*sic!*)“, „Autenticus deuterus“, „Plagis deuteri“.

Frag. B:

[**Missalis frag.**]

Frag. B^r: inditionis, sed preciosos sanguine quasi agni ... × ... Erat autem Maria Magdalena et Iohanna et Maria

////////

Frag. B^v: et procumbens vidit linteamina sola posita ... × ... glorificent Deum in die visitationis.

Jde o liturgii neděle „Jubilate“ a perikopy fer. VI. předchozího týdne.

Liber tradens: [Gregorii *Homiliae super Ezechielem* initio carentes], perg. rkp. z druhé půle XII. stol.

Prov.: Ochsenhausen.

Lit.: ČÁDA, F.: *Rukopisy*, s. 70–71 č. 43 (správné určení obsahu i časové zařazení).

Obrazová dokumentace: **Obr. 63a–63b** na s. 181.

Kynžvart, zámecká knihovna, sign. 20 E 26

(64)

Kynžvart, zámecká knihovna, sign. 25 C 5

Kynžvart, zámecká knihovna, sign. 20 K 19

XII., perg., 6ff., 26,0 × 18,7 (A), 24,0 × 19,2 resp. 13,0 (B' – B), 24,0 × 13,5 resp. 21,0 (C' – C), 9,5 × 16,0 (D) cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Čtyři poměrně rozsáhlé zlomky z jednoho původního celku: A volně vložený jednolist tvořící původně zadní předsádku rukopisu 20 E 26, dále přední (B' – B) a zadní (C' – C) perg. předsádky rukopisu 25 C 5 a zadní předsádku (D) rukopisu 20 K 19. Psací látka zachovává vpichy a slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm, textové zrcadlo ohraničeno vně slepou dvoulinkou 0,7 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Antiphonarii frag.]

První tři zlomky pocházejí z Propria de sanctis, na A festivity sv. Vavřince, na B' – B a navazujícím C' – C festivity sv. Mikuláše.

Libri tradentes:

(20 E 26): [*Johannis Lectoris sive Friburgensis Quaestiones casuales*], perg. rkp. z první půle XV. stol.

(25 C 5): [*Veteris Testamenti fragmenta*], perg. rkp. z cca 800 (sv. Havel).

(20 K 19): viz níže.

Prov.: Ochsenhausen.

Lit.: ČÁDA, F.: *Rukopisy*, s. 73–74 č. 47, s. 136–138 č. 92 (správné časové i obsahové určení, o společném původu všech zlomků však autor neuvažuje); BISCHOFF, B. – EBERSPERGER, B.: *Katalog I*, s. 410 č. 1977 (provenience a časové zařazení nosiče 25 C 5: „Sankt Gallen, IX. Jh., 1. Viertel“).

Obrazová dokumentace: **Obr. 64** na s. 183.

eculorum amen. **D** ista est gratia
 eculorum amen. **U** cur lumen.
Secundum autem simile est. **PLAGIS PROPTER**
Gloria patri & filio & spiritui sancto. Sicut erat in principio &
 nunc & semper & in secula seculorum. **A D E N.**
 eculorum amen. **A** De syon erit lex
 eculorum amen. **A** C onsolamini
Tercia dies est quo hec facta sunt. **PLAGIS DE VITIA**
Gloria patri & filio & spiritui sancto. Sicut erat in principio &
 nunc & semper & in secula seculorum. **A D E N.**
 eculorum amen. **A** T u bethleem.
 eculorum amen. **A** E cce dominus noster.
 eculorum amen. **A** U uo ego dicit dominus
 eculorum amen. **A** O mnia quecumq;
 eculorum amen. **A** Q ui de terra est
Quarta uigilia uenit ad eos. **PLAGIS DE VITIA**
Gloria patri & filio & spiritui sancto. Sicut erat in principio &
 nunc & semper & in secula seculorum. **A D E N.**
 eculorum amen. **A** B enedicta tu in mulieribus
 eculorum amen. **A** Q uare dominum.
 eculorum amen. **A** G erminauit radix
 eculorum amen. **A** Q uod autem cecidit
 eculorum amen. **A** I n ple mater.

& procumbens uidet luteamina sola posita; & abire secū mīn
 quod factum fuerit.
 nullo tempore accesserit ad hunc discipulum uocabuntur dicentes.
 Quare nos & pharisaei ieiunamus frequenter; & discipulus
 tu non ieiunat? & ait illis ih̄s; Nunquid possunt filii spo
 si lugere. quamdiu cū illis est sponsus? Venient autē dies cū
 auferetur ab eis sponsus; & tunc ieiunabunt; Nemo autē in
 mittit cōmissuram panni rudis. inuestimentū uetūs; tollit
 eū plenitudinē eius. & peior scissura fit; Neq; mittunt in
 nū nouum in utres ueteres; alioquin rūpūnt utres & uinū
 effunditur. & utres pereunt. Sed unum nouum in utres
 uenos mittunt. & ambo ^{Pater} conseruabuntur;
 ubilare deo omnis terra ac uia. psalmum dicite nomini eius
 ac uia. date gloriam laudis eius ac uia ac uia ac uia. & dicit
 deo. quam terribilia sūt opera tua dñe. in multitudine uirtutū tuarū.
 s̄ qui errantibus ut in uia possint redire
 iusticię ueritatis tuę lumen ostendis. da cunctis q̄ xpi
 na p̄fessione conseruatur. & illa respicere que hanc inuicem
 sunt nomini. & ea que sūt apta sectari. P
 mī. Obsecro uos tanquā aduenas & peregrinos abstinetē uos
 ac carnalibus desideriis que militat ad uersus animā. cū
 sationē uiam uir̄ gētes habentes bonā. ut in eo que
 tractat de uobis. tanquam donalefactoribus. ex bono op
 uobis uos considerantes. glorificent dñm in die iustitiarū.
 hieci.

Obr. 63a-63b: Kynžvart, zámecká knihovna, sign. 20 E 10. © Národní památkový ústav, ÚPS v Praze.

Kynžvart, zámecká knihovna, sign. 20 K 19**(65)***XI./XII., perg., 1f., 15,5 × 11,5 cm*

V nosiči se nacházejí: přední (A) a zadní perg. předsádka (o ní viz výše). Frag. A představuje seříznutý jednolist bez zachovaných vpichů, ale se slepým linkováním. Text psán per extensum v liniatuře 0,9 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Litaniarum cum conspectu sanctorum frag.]

In hora mortis succurre nobis, Domine ... × ... ut cunctum populum christianum preciososangu[ne].

V přehledu světců: s. Perpetua ... × ... s. Walpurga.

Liber tradens: [Novi Testamenti frag.], perg. rkp. z první půle XII. stol.

Prov.: Ochsenhausen.

Lit.: ČÁDA, F.: *Rukopisy*, s. 117–118 č. 74 (přední předsádka nedatována).

Obrazová dokumentace: **Obr. 65** na s. 183.

LITOMĚŘICE

Průvodce IV, s. 315–319 č. 259 (biskupská knihovna)

Průvodce II, s. 106–110 č. 34 (Státní oblastní archiv)

Sledovaný časový horizont je zastoupen ve vazbách prvotisků a starých tisků *biskupské a kapitulní knihovny v Litoměřicích*, která byla založena litoměřickým biskupem Emanuelem Arnoštem z Valdštejna (1760–1789). Zdejší nejvzácnější (a nejstarší) zlomek je již v literatuře alespoň zmínkově znám: uvádí jej Bernhard Bischoff v příloze své monografie věnované převážně bavorským skriptoriím karolínské epochy. Nejedná se ale o Bischoffův objev, zlomek objevil prof. Ivan Hlaváček, jemuž děkuji za upozornění na jeho existenci. Studium vazeb litoměřických biskupských a kapitulních rukopisů a tisků, které jsou postupně restituovány ze Státního oblastního archivu v Litoměřicích zpět litoměřickému biskupství, jsem prováděl se souhlasem biskupského kancléře Jaroslava Macka a s pomocí mgr. Lady Hlaváčkové.

Litoměřice, biskupská knihovna, sign. B.II.O.1**(66)***IX. med. (Fulda?), perg., 1f., 25,0 (12,5 + 12,5) × 16,5 cm, rubrikace*

Zlomek perg. jednolistu je dnes zhruba v půli své výšky rozříznut a všit do vazby nosiče jako přední (A) resp. zadní (B) předsádka. Nejsou zachovány vpichy, má ovšem slepé horizontální i vertikální linkování. Zlomek zachovává původní šíři folia 16,5 cm. Text psán

cora tibi debentur. pro me xpi et cetera. **V**no quod ieno
 pugne cursum recipimus te quasi iuuenem magnam gloriosior decem
 triumphus expecta post triduum me sequeris sacerdotem leuata
 Non ego. **R** Olypote sacerdos in dominum ihesum xpm et thesau
 ros tibi ostendo et vitam eternam pro merito. **V** Si dicitis facta com
 pensas faciam que hortaris. **fr. thesauros. n. n. hoc. a** Surrexerunt
 corporis membra posita super cruentam ministrantibus prout exulta
 te iuxta xpi. **C**arnifices uero urgentes ministrabant carbonem subter cra
 rem ferram. **E** dne quis b. **A** Ique me exanimasti et non est inuenta in
 me iniquitas. **V** Iohanni domine cor meum et uisceribus uolte. **E** Exaudi dne
 iustitiam. **A** Interrogauit te domine confessus sum alia tui gratias ago.
N on tui tibi ago domine ihesu xpe quia inuas tui ingredi merui. **E** dne
 inuirtute. **A** Beatus Laurentius orabat. **d**ecor gratias tibi ago domine qui
 iustitias tuas in me habuisti. **V** Campi in uul asserunt puerberunt uultu
 emendat. **E** Exaudi dne. **A** Gratiis tibi ago domine qui inuas tui in
 gredi merui. **V** Beatus martyr inerat irridens penas hinc. **E** Te decet.
A Olypote sacerdos in dominum ihesum xpm et thesauros tibi ostendo et
 vitam eternam pro merito. **V** Si dicitis facta compensas faciam que hortaris.
E domi e conf. **V** Posuisti domine. **R** Puer me ut non timere quia ego
 sum te uis. **E** dne. **P** uis dum transieris per ignem. **A** nima non
 uoce bit te e odor ignis non erit in te. **V** Iherabe te denunt
 pessimorum de crum te denunt. **n** uis. **V** uis. **E** dne. **R** Beatus lau

Obr. 64: Kynžvart, zámecká knihovna, sign. 20 E 26.
© Národní památkový ústav, ÚPS v Praze.

Serpetua
Agatha
Sca Lucia
Sca Agnes
Sca Cecilia
Sca Anastasia
Sca Eugenia
Sca Sabina
Sca Margareta
Sca Anna
Sca Regula
Sca Verina
Sca Scolastica
Sca Walpurga
Sca Margareta
Sca Margareta

Abyinmentab; pe
 cator nra pculat
Abyinmentab; de
 monu. b. n. d.
Aspu fornicationis
Abappetitū manus
 gla. b. n. d.
Abyinmentab; de
 pculat & corpori
Abyinmentab; de
 pculat & odio a. on
 mala uoluntate
Abyinmentab; de
 pculat & d.
Abyinmentab; de
 pculat & d.
Abyinmentab; de
 pculat & d.

Non Beatus Laurentius in uis. **V** uis. **E** dne. **R** Beatus lau

Obr. 65: Kynžvart, zámecká knihovna, sign. 20 K 19.
© Národní památkový ústav, ÚPS v Praze.

Fuit homo missus ad dō. cui nomen erat
 Iohannis, hic uenit In terram monium. ut
 terram monium perhiberet de lumine. ut
 omnes crederent per illum, Non erat
 ille lux. sed ut terram monium perhiberet
 de lumine. Erat lux uera. quae illuminat
 omnem hominem uenturam In hunc mundū,
 In mundo erat. Et mundus per ipsum
 factus est. Et mundus eum non cognouit,
 In propria uenit. Et qui eum non receperunt,

neq. de uoluntate carnis. neq. de uolunta
 te uiri. sed de dō nati sunt, Et quidam
 capto factum est. Et habitauit In nobis,
 Et uidimus gloriam eius. gloriam quasi
 unigeniti a patre, plenum gratiae. Et ue
 ritatis. *In die scti stephani*
lato actum a portolopum
In diebus illis. Stephanus plenus

Obr. 66: Litoměřice, biskupská knihovna, sign. B.II.O.1. © Litoměřické biskupství.

per extensum v nepravidelné liniatuře 0,8–1,0 cm. A i B textově na sebe bezprostředně nenavazují, došlo ke ztrátě cca tří řádků textu.

Psáno jednou rukou: scriptura minuscula Anglo-Saxonica („späte kalligr. ags. Min.“ B. BISCHOFF); fakultativní užití karolínského „a“ implikuje kontinentální písařskou školu (Fulda?).

[Lectionarii frag.]

Zachovány lekce (ze smíšeného Propria de tempore et de sanctis): Io 1,6–1,11 // // // // // Io 1,13–14 (odpovídá festivitě In Nat. Dom.); rubr.: „Natale s. Stephani martyris“, lekce: Act. 6,8–10 // // // // // Act. 7,55–57.

Liber tradens: Quadragesimale novum editum ac praedicatum a quodam fratre minore de observantia in inclita civitate Basiliens. De filio prodigo et de angeli ipsius ammonitione salubri per sermones divisum. 1494. 8°.

Lit.: BISCHOFF, B.: *Die süddeutschen Schreibschulen* 2, s. 255 (správné provenienční a časové zařazení; na existenci zlomku byl Bischoff upozorněn Ivanem HLAVÁČKEM, který jej objevil, ale nepublikoval); BISCHOFF, B. – EBERSPERGER, B.: *Katalog II*, s. 72 č. 2285 („Deutsch-angelsächsisches Gebiet, IX. Jh., 2. Viertel“) – Bischoff zná ale jen spodní polovinu folia, tedy přední předsádku nosiče.

Obrazová dokumentace: **Obr. 66** na s. 184.

Litoměřice, biskupská knihovna, sign. B.II.F.17/1-3

(67)

XI², perg., 2ff., [27,0 × 20,0] cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

V třísvazkovém nosiči se zachovalo celkem pět úzkých horizontálních perg. výkrojů (ve funkci hřbetních záševků) původně pocházejících z jednoho dvoulistu A' – A. Charakter zlomků (o rozměrech 3,2–5,4 × 19,6 cm) umožňuje rekonstrukci původního rozměru folia (viz v záhlaví). Nejsou zachovány vpichy, má slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 1,1 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Sacramentarii frag.]

Zachovaná část náleží k Proprium sanctorum, rubr.: „In nat. ss. Iohannis et Pauli“, „Translatio et ordinatio s. Martini“.

Liber tradens: Biblia latina. Cum postillis Nicolai de Lyra et expositionibus Guillelmi Britonis in omnes prologos S. Hieronymi et additionibus Pauli Burgensis replicisque Matthiae Doering. P. I–III. Nürnberg: Anton Koberger 3. XII. 1487. 2°. GW 4289

Obrazová dokumentace: **Obr. 67** na s. 187.

LOUKA

Drobný výkroj pergamenového folia byl objeven při stavebně historickém průzkumu prováděném brněnským Památkovým ústavem v kapli zvané Šebestiánka v areálu bývalé *kanonie premonstrátů v Louce*. Za upozornění na jeho existenci a možnost zařadit jej do Katalogu děkuji mgr. Evě Staňkové.

Louka, klášterní knihovna, frag. sine sign.

(68)

XII.², perg., 1f., 8,3 × 14,1 cm

Výkroj jen po jedné straně popsaného perg. listu (A), který nemá žádné vpichy ani stopy po jakémkoliv linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,5 cm, zachována původní šíře folia. Zlomek byl objeven při terénním průzkumu v louckém klášteře v kapli zv. Šebestiánka prováděném brněnským Památkovým ústavem.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[Augustini Epist. 167 ad Hieronymum, i. e. „De sententia Jacobi“, cap. V,18–VI,19.]

quantum arbitror putandum est ... × ... [a lege quam] transgressores
PL 33 col. 740.

Obrazová dokumentace: **Obr. 68** na s. 187.

MĚLNÍK

Průvodce II, s. 116–117 č. 37 (Státní okresní archiv)

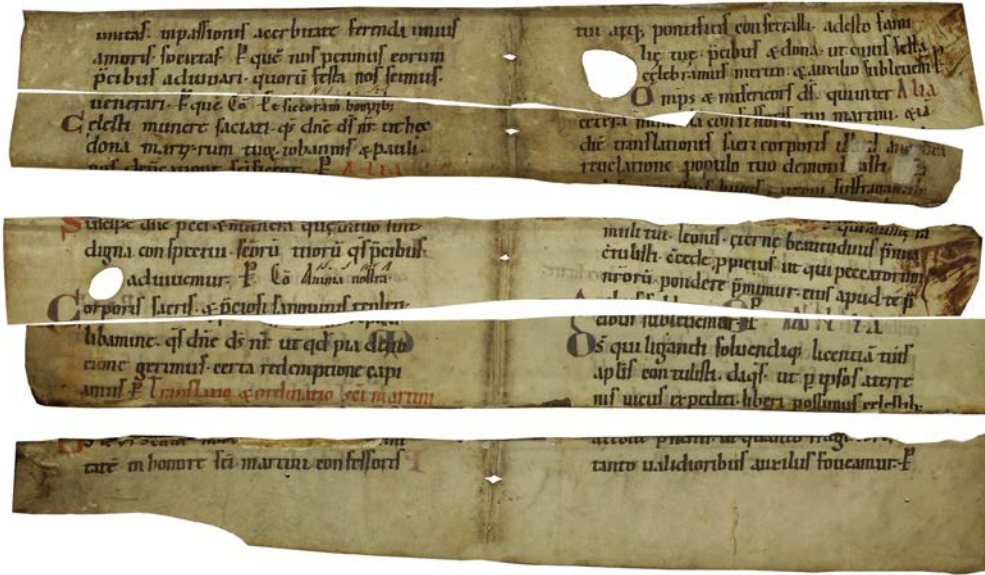
Sbírka z rukopisů sejmutých fragmentů mělnického *Státního okresního archivu* je doposud v literatuře prakticky neznáma a není opatřena ani žádnou interní archivní pomůckou, je tudíž na místě poděkovat ředitelce SOKA Mělník dr. Janě Kořínkové, že mi bylo umožněno s touto sbírkou pracovat. Výsledkem byl nález dvou fragmentů, z nichž jeden se použitým typem písma hlásí ještě do raně karolínského období.

Mělník, SOKA, Sbírka rukopisy, zlomek sine sign.

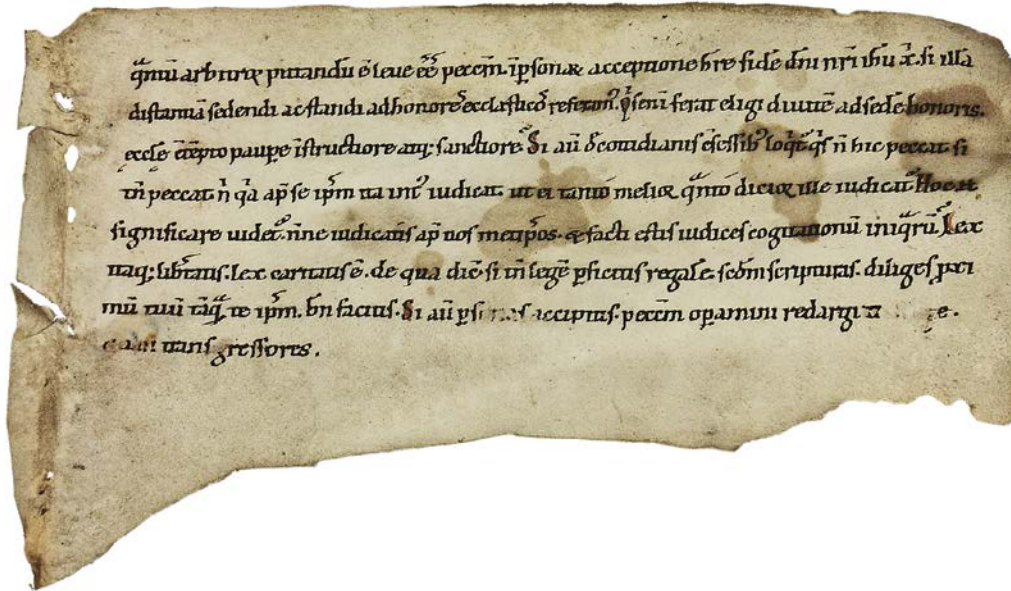
(69)

IX./X., perg., 1f., 31,7 × 26,6 cm

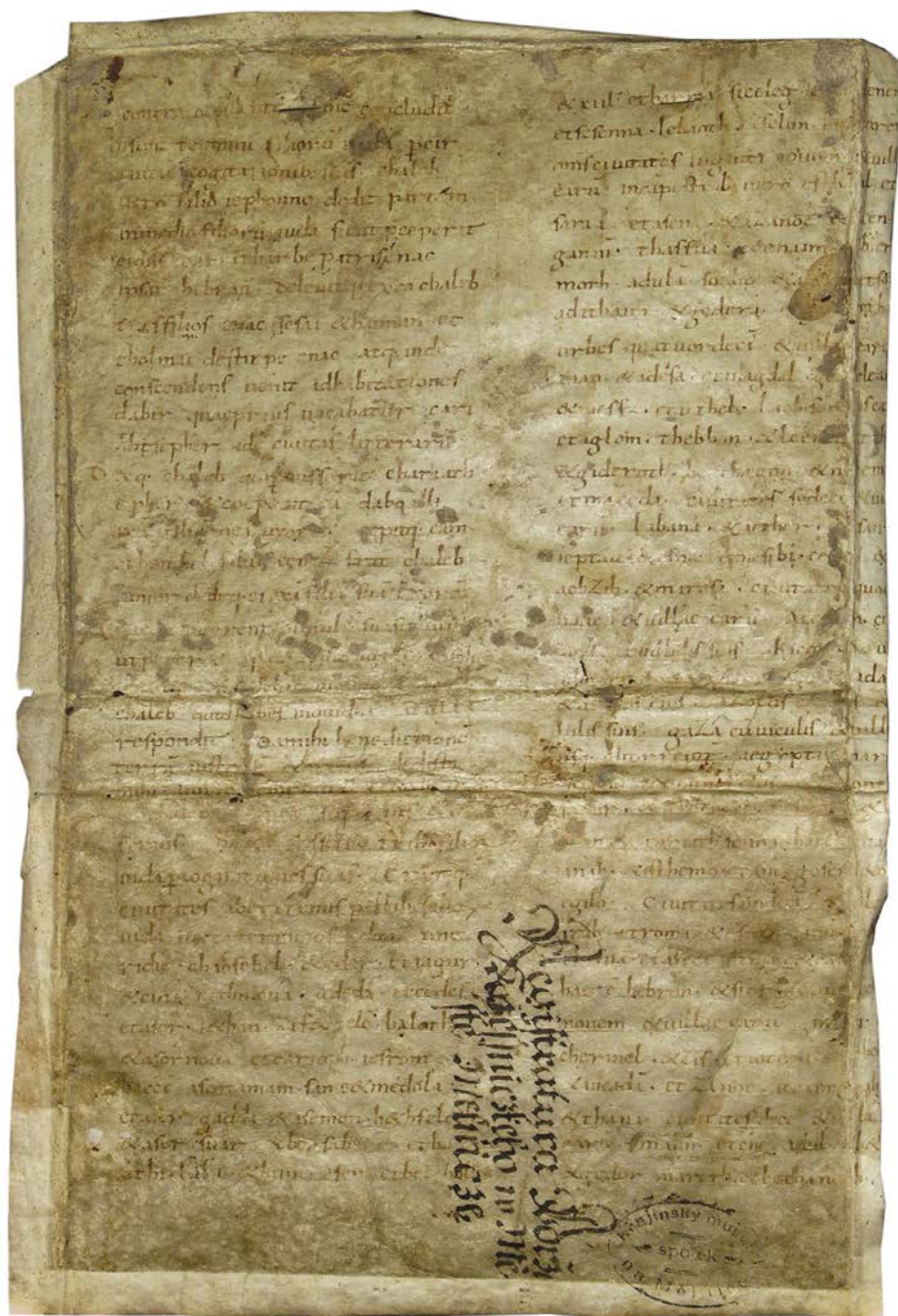
Dnes volně uložený perg. jednolist (A), k němuž náleží ještě úzký proužek tamtéž uložený, sejmutý z poznamenané vazby. Nemá žádné vpichy, avšak je slepě linkován, a to horizontálně i vertikálně. Text psán per columnas (2) o rozměrech 26,0 × 8,5 cm se spatiem 1,5 cm a v liniatuře 0,7–0,8 cm. Oba sloupky ohraničeny vně slepou dvoulinkou 0,7–0,8 cm širokou.

Obr. 67: Litoměřice, biskupská knihovna, sign. B.II.F.17/1-3. © Litoměřické biskupství.

Obr. 68: Louka, klášterní knihovna, frag. sine sign. © Farní úřad Louka.

Obr. 69: Mělník, SOkA, Sběrka rukopisy, zlomek sine sign. © Státní okresní archiv Mělník.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina; psáno s chybami: v Ios. 17,4 omylem vypuštěn text odpovídající zřejmě délce jednoho řádku předlohy: „nostrorum ... in medio fratrum“.

[Ex Libro Iosue frag.]

Zachována pasáž: Ios. 15,11–17,7.

Contra o[cci]dentem [f]ine c[on]cluditur ... × ... et egreditur ad dexteram iuxta habita ||
[tores ...

Liber tradens: Kniha přijímání mistrů do cechu kožešnického 1682–1715, pap. rkp. sign. SOkA Mělník, Cech krejčí a kožešníků, č. 613 (stará sign.: Knihovna krajinského musejního spolku na Mělníce č. 251).

Pergamen sejmут z knihy v r. 1938.

Lit.: Průvodce II, s. 116–117 č. 37: zlomky zde zmíněny jen sumárně: „Rukopisné zlomky 3 ks (XII. –XV. passionál, liturgie)“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 69** na s. 188.

MIKULOV

Průvodce I, s. 88–91 č. 121 (zámecká knihovna)

Na *mikulovském zámku* se nachází torzo bývalé bohaté dietrichštejské knihovny, nyní pod správou Regionálního muzea v Mikulově; jádrem stávající zámecké knihovny se stala rodová knihovna štyrských Hoffmannů z Grünbüchelu, kteří se roku 1568 usadili na Moravě a roku 1688 do Mikulova přenesli svou knihovnu. Primárně jsem ověřil informace o rukopisných zlomcích přinášěných v soupisu zdejších rukopisů publikovaném mgr. Stanislavem Petrem, dalším krokem pak byla analýza relevantních vazeb tištěných knih prováděná přímo na místě se souhlasem ředitelky Regionálního muzea v Mikulově mgr. Dobromily Brichtové. Výsledkem byl nález trojice pergamenových zlomků nacházejících se výhradně ve vazbách tištěných nosičů. O fragmentech na rukopisech a prvotiscích zakoupených z původní mikulovské dietrichštejské knihovny československým státem v letech 1933–1934 viz výše u MZK Brno.

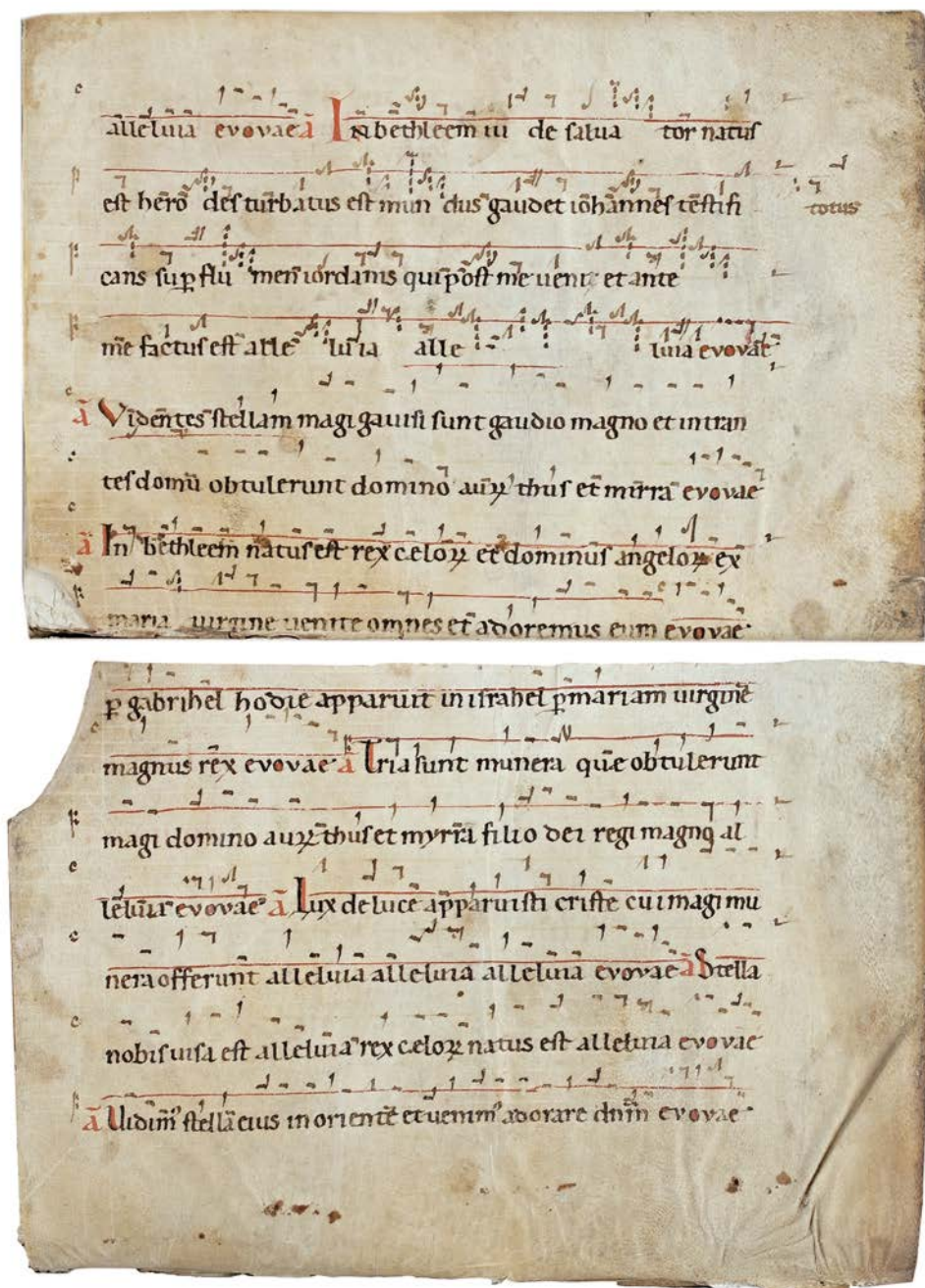
Mikulov, Regionální muzeum, sign. MIK 6404

(70)

Mikulov, Regionální muzeum, sign. MIK 6408

X., perg., 3ff., [21,5 × 19,5] cm, rubrikace

Zachovaly se celkem tři úzké perg. výkroje jednoho jednodlistu a jednoho dvoulistu pocházející ze stejného původního celku: frag. A (24,7 × 3,7 cm) a B (6,1 × 3,2 cm) jsou hřbetními záševky u zadního přídeští MIK 6404, frag. C´ – C (2,5 × 19,5 resp. 8,5 cm) je hřbetním záševkem u předního přídeští MIK 6408. Charakter zachovaných zlomků (kombinace A a C´ – C) umožňuje rekonstruovat rozměry původního folia (viz záhlaví). Na psací látce

Obr. 71: Nelahozeves, Roudnická Lobkowiczká knihovna, sign. II.Bd.6. © Lobkowicz Collections, o.p.s.

nejdou zachovány vpichy, má ale slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Lectionarii frag.]

Zachována část velikonočního cyklu (Sab. in alb.): Gn 1,16–2,2; dále Lc 4,31 a Rm 12,20.

Libri tradentes:

(MIK 6404): Tortellius, Johannes: *Orthographia dictionum e graecis tractarum*. Ed.: Hieronymus Bononius. Venezia: Hermannus Liechtenstein 12. XI. 1484. 2°.

Prov.: „Liber Hieronymi Holzschuers A. D. [1491].“.

(MIK 6408): Regnier, Helias: *Casus longi super Sexto et Clementinis*. [Strasbourg: Johann Prüss] 1488. 2°.

Prov.: „Liber Hieronymi Holzschuers qui mercatus est A. D. 1491“.

Lit.: ŠIMÁKOVÁ, J. – VRCHOTKA, J.: *Katalog prvotisků*, s. 355 č. 1672 a s. 404 č. 1906: „Vazba ... s makulaturou pergamenového latinského rukopisu“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 70** na s. 193.

NELAHOZEVES

Průvodce I, s. 100 č. 135 (Nelahozeves, zámecká knihovna)

Průvodce I, s. 119–129 č. 169 (Roudnice nad Labem, zámecká knihovna)

Na zámku v Nelahozevsi je deponována bohatá a dnes již restituovaná *Lobkowiczská knihovna z Roudnice nad Labem*. Její kořeny sahají až do pozdního středověku, zřetelně pak k osobnosti Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic (1461–1510), za Václava Eusebia z Lobkovic (1609–1677) byla (konkrétně roku 1657) převezena na Roudnici a stává se trvalým vlastnictvím roudnické větva Lobkowiczů. Zdejší knihovna je v literatuře dobře známa, mj. uložením jednoho z nejstarších našich rukopisných fragmentů, totiž zlomku insulárního evangeliáře z přelomu VIII./IX. století, který je dnes chován samostatně a neumožňuje dohledat svého původního nosiče, z něhož byl sejmuto. Vedle tohoto fragmentu byly analýzou vazeb zjištěny další dva zlomky zařaditelné do Katalogu. Důkladné studium roudnického lobkowiczského fondu bylo možné jen díky ochotě jeho správkyně – mgr. Soni Černocké.

Nelahozeves, Roudnická Lobkowiczská knihovna, sign. II.Bd.6

(71)

XII., perg., 1f., [28,6 × 22,5] cm, rubrikace, neумы (italská kurzívní notace) v klíči C

Původní perg. jednolist (A) dnes zhruba uprostřed horizontálně rozříznut a všit do vazby nosiče jako jeho přední resp. zadní předsádka, lze tedy zrekonstruovat jeho původní rozměry (viz záhlaví). Zachovány vpichy, má slepé horizontální i vertikální linkování. Text

psán per extensum v liniatuře 1,8 cm. Textové zrcadlo ohraničeno vně slepými dvoulinkami 0,7 cm širokými.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Antiphonarii frag.]

Rubr.: „In oct. Epiph.“, zachována tudíž pasáž vánočního cyklu.

Liber tradens: Hyginus (mythographus et astronomus): *Poeticon astronomicum*. [Ferrariae], Augustius Carnerius, 1475. Etc. 4°.

Prov.: Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic (1461–1510).

Lit.: BOLDAN, K. – URBÁNKOVÁ, E.: *Rekonstrukce knihovny Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic*, s. 380–381 č. 447 („Vazba soudobá polokožená, asi italského původu ... Jako předních předsádek použito zlomků z pergamenového liturgického rukopisu s neumami ze 12. století“).

Obrazová dokumentace: **Obr. 71** na s. 190.

Nelahozeves, Roudnická Lobkowiczská knihovna, sign. IV.Da.5 (72)

XII.², perg., 1f., 30,5 × 5,2 cm, rubrikace, neumová nediasmatická notace německého typu

Zlomek tvoří úzký hřbetní záševek (zachovávající celou výšku původního folia) u zadního přičeští nosiče (A). Nezachovává vpichy, má ale slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per columnas (2) o rozměrech 25,3 × min. 5,0 cm a v liniatuře 1,0 cm.

Psáno jednou hlavní rukou: scriptura carolina posterior; text in margine aktualizován soudobými rituálními přípisky jiným písařem: „In Cena Domini Gloria in excelsis non ...“.

[Missalis frag.]

Na fragmentu zachována evangelní lekce: Lc 23,48–53.

Liber tradens: Thomas Aquinas: *Commentaria in omnes epistolas sancti Pauli*. Ed. Petrus Bergomensis. Bologna: [Johannes Schriber], 1481. 2°.

Prov.: Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic (1461–1510).

Lit.: BOLDAN, K. – URBÁNKOVÁ, E.: *Rekonstrukce knihovny Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic*, s. 558 č. 828 („K vazbě použit zlomek z liturgického rukopisu z 12. stol.“).

Obrazová dokumentace: **Obr. 72** na s. 193.

Obr. 70: Mikulov, Regionální muzeum, sign. MIK 6404.
 © Regionální muzeum Mikulov.

Obr. 72: Nelahozeves, Roudnická Lobjkoviczká knihovna, sign. IV.Da.5.
 © Lobjkowicz Collections, o.p.s.

Obr. 73: Nelahozeves, Roudnická Lobkowiczká knihovna, sign. VI.Fe.50. © Lobkowicz Collections, o.p.s.

ci dederunt dicentes. Iphraza nobis xpc. quis e qui te
 percussit. Ictus uero sedebat foris in atrio. Et accessit ad
 eum una ancilla dicens. Et tu cum ihu galileo tras. At ille
 negavit. coram omnibus dicens. Hec scio qd dicit. Coeunte aut
 illo ianuam. uidit eum ancilla. ceat his qui ibi erant. Et hic

Obr. 74: Nová Říše, Knihovna kláštera premonstrátů, sign. NŘ P 40.

© Klášter premonstrátů Nová Říše.

Nelahozeves, Roudnická Lobkowiczká knihovna, sign. VI.Fe.50 (73)

VIII./IX. (jižní Anglie?), perg., 2ff., 30,5 × 24,0 cm, živá záhlaví rumělkou

Téměř cele zachovaný perg. dvoulist (A' – A) sejmutý z nepoznamenané vazby se zachovanými vpichy a slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Text psán per columnas (2) o rozměrech 24,3 × 9,0 cm se spatíem 1,7 cm a v liniatuře 1,0 cm. Oba sloupky ohraničeny vně slepou jednolinkou, fakultativně i dvoulinkou širokou 1,0 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura semiuncialis Anglo-Saxonica; „÷ = est“.

[Evangelii frag.]

Zachována pasáž: Mc 14,21; Mc 14,62–15,10.

Lit.: CLA X.1567: „Anglo-Saxon Majuscule saec. VIII. Written apparently in England, presumably in the South to judge by the ornamentation. It was in Germany certainly by the tenth century. Seventeenth-century stampillas of the Lobkowitz library...“, zde i vyobrazení: „Our plate from fol. 2.“; *Průvodce I*, s. 120 č. 169 datuje zlomek do VIII. stol.

Obrazová dokumentace: **Obr. 73** na s. 194.

Nová Říše

Průvodce IV, s. 190–191 č. 21 (Knihovna kláštera premonstrátů)

Bývalý deponát Moravské zemské knihovny v Brně, nyní restituovaná *knihovna premonstrátského kláštera v Nové Říši* má své kořeny na přelomu XVI./XVII. století, kdy byla založena za proboštů Šebestiána Chotěbořského (1595–1599) a Adama Skotnického (1605–1631). Uchovává vedle nepříliš známého a dlouho pohřešovaného rukopisu obsahujícího dvě knihy Makrobiova komentáře na Somnium Scipionis z XII. století rovněž dvojici rukopisných fragmentů hlásících se do stejného časového horizontu. Oba jsou již avizovány v příslušných soupisových pracích Dokoupilových respektive Vobrových – po jednom zlomku ve vazbě prvotisku a ve vazbě postinkunábule. Za umožnění práce v knihovně děkuji opatu novoříšské kanonie mgr. Marianu Rudolfo Kosíkovi, O.Praem.

Nová Říše, knihovna premonstrátů, sign. NŘ P 40 (74)

XII.¹, perg., 1f., 3,6 × 17,5 cm

Úzký výkroj perg. jednolistu (A) nalepený na zadním příděští nosiče. Nejsou zachovány vpichy ani stopy jakéhokoliv linkování. Text psán per extensum v nepravidelné liniatuře 0,7–0,8 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[**Lectionarii frag.**]

Zachována lekce z Propria de tempore: Mt 26,67–71 odpovídající čtení na festivitě Dom. Palmarum.

Liber tradens: Ivo Carnothensis: *Panormia seu Summa Decretorum*. Basel: Michael Furter 6. III. 1499. 4°.

Prov.: „Ex lib. Vict. Reylsperger“ (XVII./XVIII. stol.).

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis prvotisků*, s. 177 č. 654: „Na zad. přídeští proužky z lat. perg. biblického rukop. (lekcionář?) z 11. stol.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 74** na s. 194.

Nová Říše, knihovna premonstrátů, sign. NŘ C.I.6694

(75)

XII., perg., 1f., 15,1 × 20,4 cm

Výkroj perg. jednolistu (A) nalepen na předním přídeští bez vpichů, ale se slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Text psán per columnas (2) o šířce 7,6–8,3 cm se spatiem 2,2 cm a v liniatuře 0,8 cm. Oba sloupky vně ohraničeny slepou jednolinkou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[**Homiliarii cuiusdam frag.**]

Nejblíže stojí: *Bedae Venerabilis In ev. s. Lucae – cf. PL 92 col. 380*.

Liber tradens: Angeli Johannes: *Astrolabium*. Venezia: [Johann Emerich pro] Lucantonio Giunta I. XII. 1502. 4°.

Prov.: „Canonia Neoreisch 1816“.

Lit.: VOBR, J.: *Soupis postinkunábulí 1*, s. 34 č. 35: „Na předním přídeští nalepena část listu z lat. perg. theolog. rkp. z 11./12. stol.“.

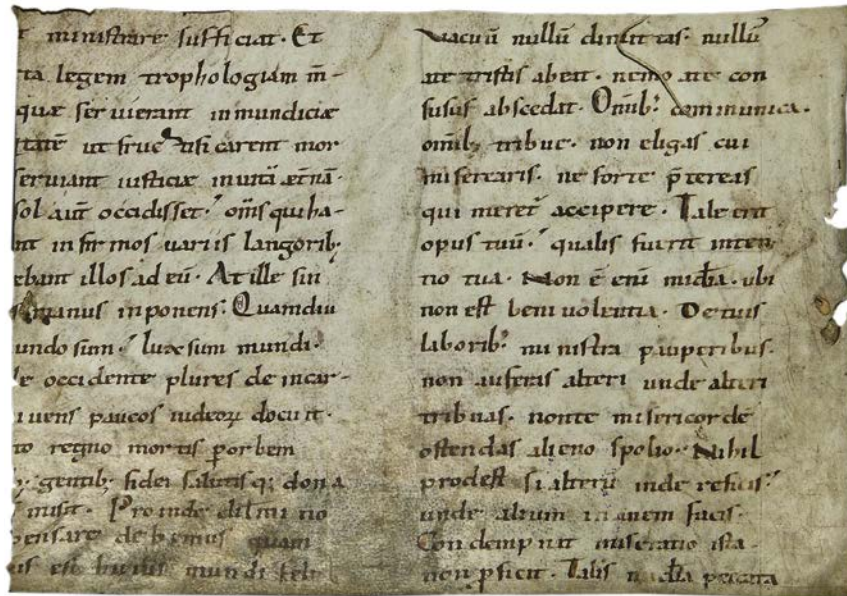
Obrazová dokumentace: **Obr. 75** na s. 197.

OLMOUC

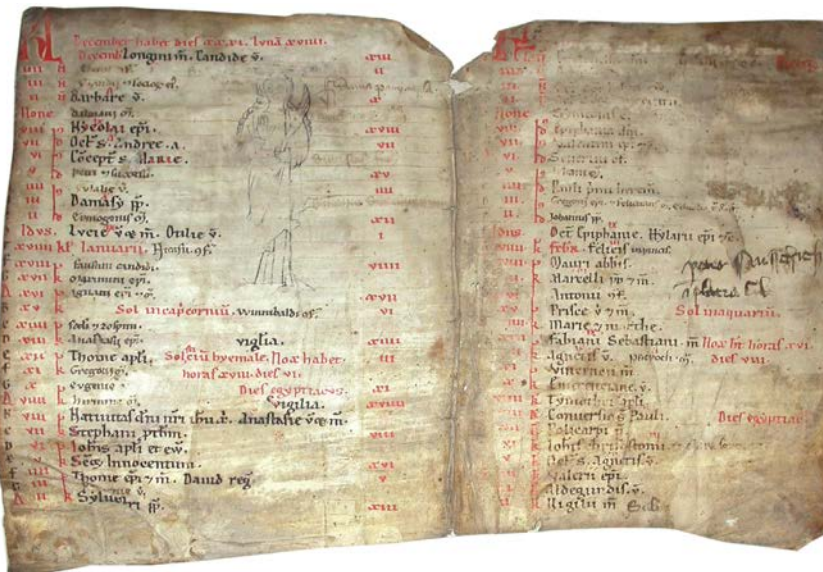
Průvodce II, s. 129–130 č. 45b (ZA Opava, pobočka Olomouc)

Průvodce IV, s. 73–79 č. 4 (Vědecká knihovna Olomouc)

Fragmenty pergamenových rukopisů zařaditelné do Katalogu je v Olomouci možné nalézt ve dvou institucích: v olomoucké pobočce Zemského archivu Opava a ve Vědecké knihovně v Olomouci. Olomoucká pobočka ZA Opava má mimořádný význam zejména tím, že spravuje fond pro předgotický horizont zcela jedinečný, totiž *knihovnu Metropolitní*

Obr. 75: Nová Říše, Knihovna kláštera premonstrátů, sign. NŘ C.I.6694.
© Klášter premonstrátů Nová Říše.

Obr. 76: ZA Opava, prac. Olomouc, knih. Metropol. kapituly v Olomouci, sign. CO 27.
© Arcibiskupství Olomouc.

kapituly u sv. Václava v Olomouci, která byla více či méně systematicky budována nejpozději od dob významného olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka (1126–1150) a zachovala se dodnes v obdivuhodně kompaktní podobě. Tato knihovna na své kritické zpracování teprve čeká, a jak jsem zjistil analýzou veškerého materiálu (včetně rukopisných celků) do XII. století, bude nutno opravit řadu informací obsažených v doposud používaných předběžných inventárních soupisech. Bylo tudíž zapotřebí zahrnout do množiny zkoumaného materiálu veškerý rukopisný a tištěný materiál tohoto fondu. Výsledkem byl nález řady dosud (až na výjimky) zcela neznámých fragmentů jak ve vazbách rukopisů, tak i prvotisků a starých tisků. Vedle fondu olomoucké kapitulní knihovny jsem mohl do Katalogu zařadit rovněž dosud zcela neznámé fragmenty z *pozůstalosti prof. Bohumila Zlámala* (1904–1984), na jejichž existenci jsem byl upozorněn správcem kapitulní knihovny mgr. Štěpánem Kohoutem, jemuž jsem zavázán díkem rovněž za mimořádnou ochotu a nezištnou pomoc při vlastních excerpcích v olomoucké kapitulní knihovně. Jeden zlomek byl do Katalogu zařazen z vazby rukopisu původně uloženého v zámecké knihovně v Bludově a nyní se nacházejícího v *Rodinném archivu Žerotínů*.

Poněkud snazší situace (alespoň pokud jde o rukopisy) byla v olomoucké *Vědecké knihovně*. Její význam tkví mimo jiné v tom, že sem po josefínských reformách přešly knihy z převážné většiny rušených moravských klášterních knihoven, jež byly vytrženy Janem Aloisem Hankem z Hankenštejna (1751–1806). Důkladný soupis zdejších středověkých rukopisů pořázený Miloslavem Boháčkem a Františkem Čádou zohledňuje rovněž fragmenty ve vazbách; volně se nalézající rukopisné zlomky, kterými VK rovněž disponuje, nebyly ale kupodivu do soupisových prací vůbec zařazeny, a jsou tak dosud v literatuře zcela neznámé. Naopak pro studium vazeb zdejších prvotisků nebylo možno použít jejich zatím jediný publikovaný soupis, který sestavil Jiří Louda, omezenou použitelnost pro tyto účely má i kontinuální řada soupisů tisků postupně vydávaná Václavem Pumprlou. A tak jsem přistoupil k postupnému průzkumu všech prvotisků, jehož výsledkem byl nález několika nových fragmentů na tištěných nosičích. Rád na tomto místě děkuji mgr. Rostislavovi Krušínskému za všestrannou podporu mého studia a účinnou pomoc při prohlídce vazeb starých tisků.

ZA Opava, pob. Olomouc, knih. Metropol. kapituly v Olomouci, sign. CO 27

(76)

XII., perg., 2ff., 22,4 × 13,5 resp. 15,8 cm

Téměř cele zachovaný perg. dvoulist (A' – A) tvoří přední předsádku v nosiči. Psací látka nenese žádné vpichy, má ale linkování provedené rozředěným inkoustem. Text psán per extensum v nepravidelné liniatuře 0,5–0,6 cm.

Psáno více rukama: scriptura carolina posterior; kalendárium postupně doplňováno až do XIV. stol.

[Kalendarii frag.]

Zachovány formuláře pro měsíce leden – únor a listopad – prosinec. V měsíci listopadu rubrikován (mladší ovšem rukou XIII./XIV. stol.) svátek sv. Ludmily, což implikuje pou-

žívání kalendáře v českém prostředí. Pozdější nekrologické interpolace ukazují na ženské monastické prostředí („Obiit Voizlava, soror nostra“).

Liber tradens: Homiliae patrum etc., pap. rkp. z počátku XV. stol.

Obrazová dokumentace: **Obr. 76** na s. 197.

ZA Opava, pob. Olomouc, knih. Metropol. kapituly (77) v Olomouci, sign. CO 92

X./XI., perg., 4ff., 20,2 × 13,0 resp. 17,2 (A' – A) a 20,5 × 14,0 resp. 15,8 (B' – B) cm, rubrikace, neumová notace neprovedena, ač měla být

Dva seříznuté dvoulisty tvoří přední (A' – A) a zadní (B' – B) předsádku v nosiči. Nejsou zachovány žádné vpichy, ale psací látka má zřetelné horizontální i vertikální slepé linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,7 cm, textové zrcadlo ohraničeno vně z obou stran slepou dvoulinkou 0,7 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Missalis frag.]

Zachovány lekce: Is 11,1–5; Lc 10,16–20; Mt 22,15–21; Io 4,49–53; Phil 1,6–11; Mt 18,23–35; Phil 3,17–21; Mt 25,14–15; Lc 1,26–38. Poslední lekce zařazuje příslušný frag. jednoznačně k vánočnímu cyklu temporálu.

Liber tradens: Sermones varii, pap. rkp. z počátku XV. stol.

Lit.: ČERVENKA, S.: *Poznámky*, s. 96 pozn. 30.

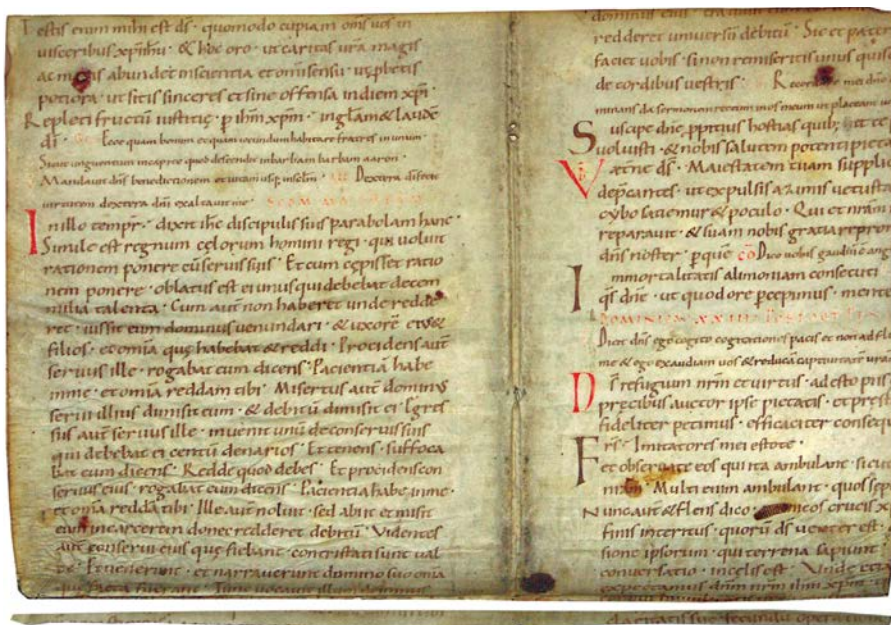
Obrazová dokumentace: **Obr. 77** na s. 200.

ZA Opava, pob. Olomouc, knih. Metropol. Kapituly (78) v Olomouci, sign. CO 93

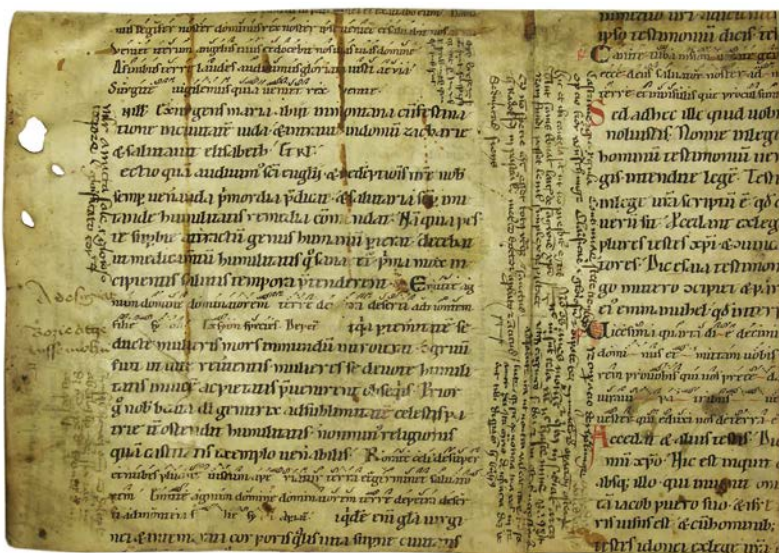
XII.¹, perg., 1f., 22,3 × 9,5 cm

Fragment perg. jednolistu (A) přilepen na předním příděstí nosiče. Má stopy vpichů a slepého horizontálního linkování. Text psán snad per extensum v liniatuře 1,0 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

Obr. 77: ZA Opava, prac. Olomouc, knih. Metropol. kapituly v Olomouci, sign. CO 92. © Arcibiskupství Olomouc.

Obr. 79: ZA Opava, prac. Olomouc, knih. Metropol. kapituly v Olomouci, sign. CO 156. © Arcibiskupství Olomouc.

Obr. 78: ZA Opava, prac. Olomouc, knih. Metropol. kapituly v Olomouci, sign. CO 93. © Arcibiskupství Olomouc.

[Sacramentarii frag.]

Liber tradens: Gregorii Libri moralium pars II, perg. rkp. XII. stol.

Obrazová dokumentace: **Obr. 78** na s. 200.

**ZA Opava, pob. Olomouc, knih. Metropol. kapituly
v Olomouci, sign. CO 156**
(79)

XII., perg., 1f., 21,0 × 29,4 cm, neumová nediastematická notace německého typu

Výkroj velkoformátového jednolistu (A) tvoří přední předsádku nosiče. Zachovány vpichy a slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per columnas (2) o šíři 13,5 cm se spatíem 3,5 cm a v liniatuře 0,9 cm. Oba sloupky vně ohraničeny slepou dvoulinkou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Breviarii frag.]

Zachovaná evangelní lekce Lc 1,39–40 s následnou Bedovou Homilií (lib. I, Hom. 2) odpovídá festivitě Visitatio BMV.

Liber tradens: Sermones de tempore, pap. rkp. počátku XV. stol.

Lit.: ČERVENKA, S.: Poznámky, s. 98.

Obrazová dokumentace: **Obr. 79** na s. 200.

**ZA Opava, pob. Olomouc, knih. Metropol. kapituly
v Olomouci, sign. CO 271**
(80)

XI./XII. (Itálie), perg. (italský), 1f., 37,0 × 22,0 cm, italská neumová notace

Prakticky cele zachovaný perg. jednolist (A) tvoří zadní předsádku nosiče. Má vpichy i slepé horizontální a vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 3,0 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,8 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura Beneventana.

[Gradualis frag.]

Zachovány zpěvní části formuláře Fer. II et III Maioris hebdomadae.

Liber tradens: Tituli Decretalium etc., perg. rkp. konce XIII. stol.

Prov.: Itálie (vlastní text psán rotundou).

Lit.: ČERVENKA, S.: *Poznámky*, s. 96: přesné určení obsahu.

Obrazová dokumentace: **Obr. 80** na s. 203.

**ZA Opava, pob. Olomouc, knih. Metropol. kapituly
v Olomouci, sign. CO 302**

(81)

**ZA Opava, pob. Olomouc, knih. Metropol. kapituly
v Olomouci, sign. prvotisk č. 32**

**ZA Opava, pob. Olomouc, knih. Metropol. kapituly
v Olomouci, sign. prvotisk č. 65**

XI./XII., perg., 4ff., 20,0 × 13,0 (A), 28,1 × 9,5 (B), 28,1 × 18,7 (C), 27,6 × 19,1 (D) cm, rubrikace, neumová nediasmatická notace německého typu

Všechny zlomky pocházející z jednoho původního celku jsou zachovány ve formě předních resp. zadních předsádek svých nosičů: A v CO 302, B v prvotisku 32, C a D v prvotisku 65. Zlomky mají zachovány vpichy a slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm. Textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulínkou 1,0 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Breviarii frag.]

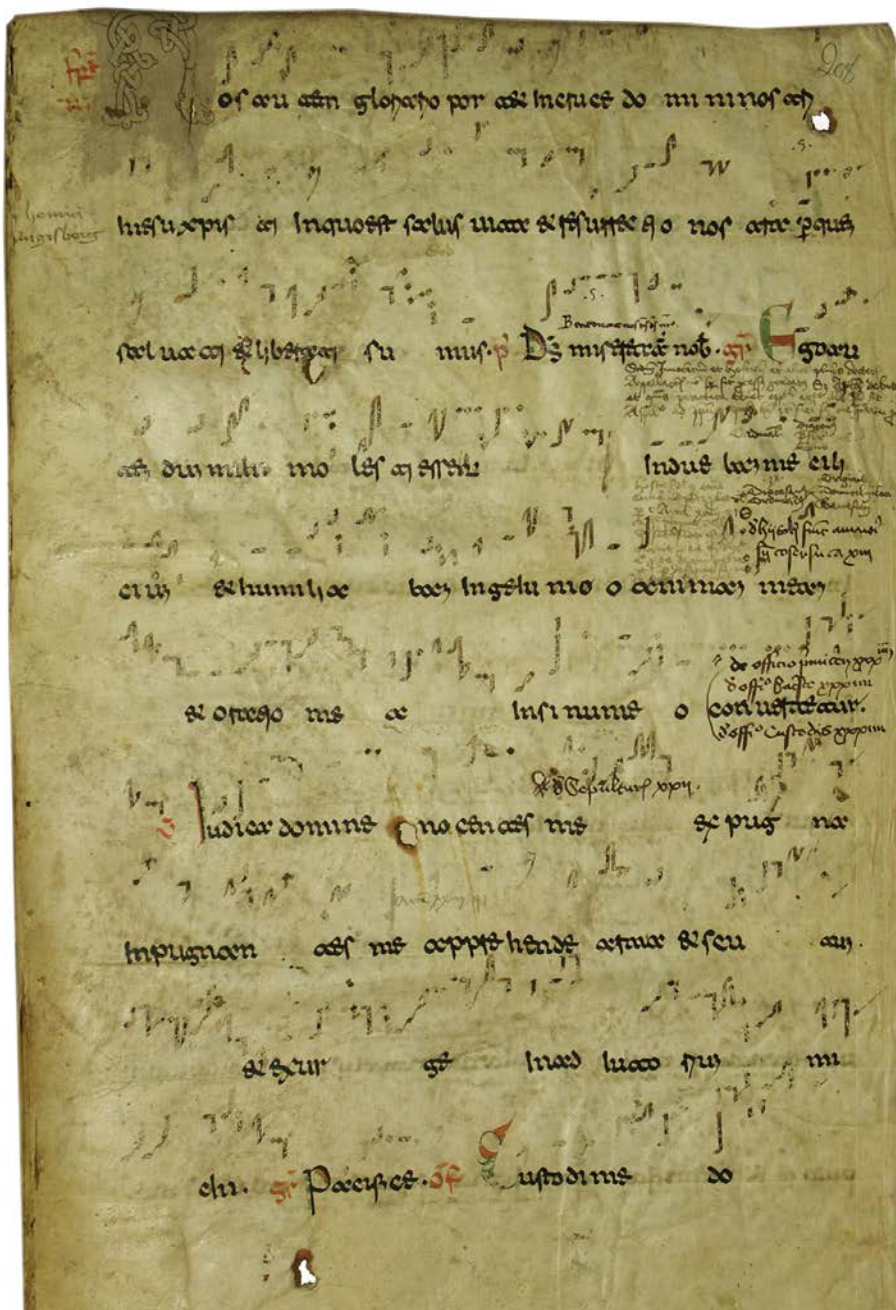
Zachována část z Commune sanctorum.

Libri tradentes:

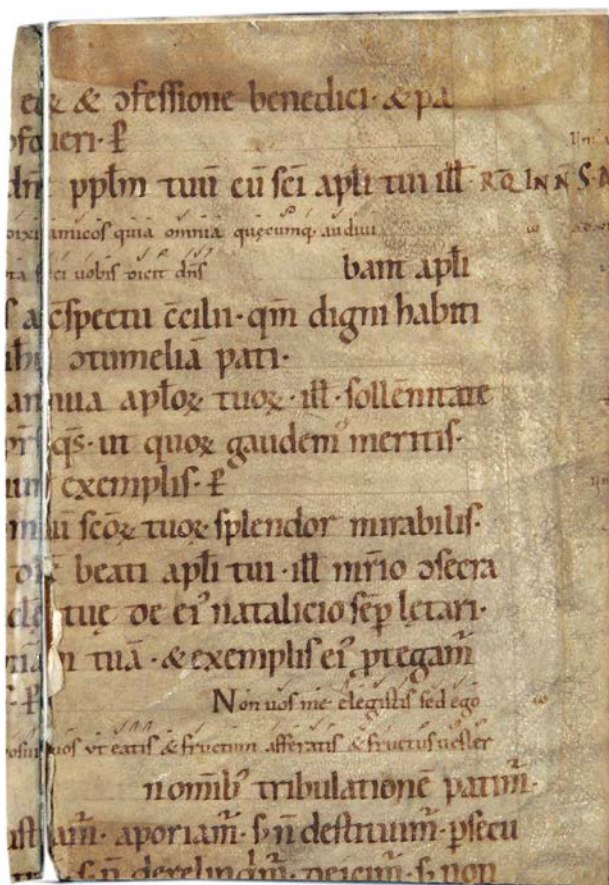
CO 302: Goffredus de Trano: *Summa super titulis Decretalium*, perg. a pap. rkp. XIV. stol. Prvotisk č. 32: Petrus Niger: *Clipeus thomistarum*. Venezia: Rainaldus de Novimagio 1481. Prvotisk č. 65: *Modus legendi abbreviaturas in utroque iure*. Strasbourg: [Wilhelm Schaffener] 20.–30. VIII. 1499. 2°.

Lit.: ČERVENKA, S.: *Poznámky*, s. 99: Červenka zná jen frag. z CO 302.

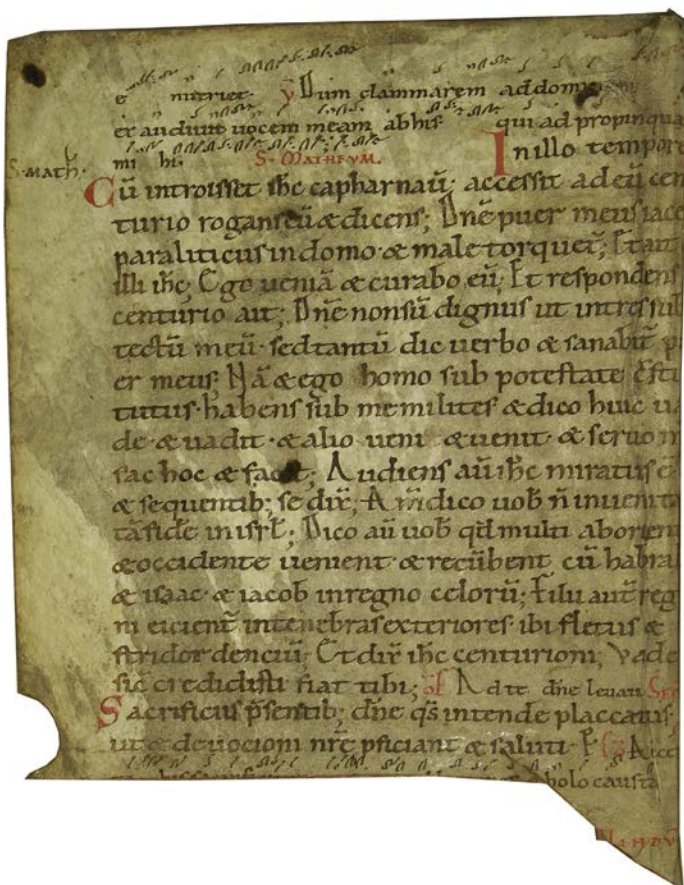
Obrazová dokumentace: **Obr. 81** na s. 204.

Obr. 80: ZA Opava, prac. Olomouc, knih. Metropol. kapituly v Olomouci, sign. CO 271. © Arcibiskupství Olomouc.

Obr. 81: ZA Opava, prac. Olomouc, knih. Metropol. kapituly v Olomouci, sign. CO 302. © Arcibiskupství Olomouc.

Obr. 82: ZA Opava, prac. Olomouc, knih. Metropol. kapituly v Olomouci, sign. CO 350. © Arcibiskupství Olomouc.

ZA Opava, pob. Olomouc, knih. Metropol. kapituly (82)
v Olomouci, sign. CO 350

XII.¹, perg., 1f., 21,0 × 17,0 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Výkroj perg. jednolistu (A) nalepen na předním přideští nosiče. Psací látka nemá žádné vpichy, původní slepé linkování je dnes již téměř neviditelné. Text psán původně zřejmě per columnas (2) o šíři cca 14,0 cm. Dnes se zachoval pouze levý sloupek. Psáno v liniatuře 0,8 cm. Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Missalis frag.]

Zachována lekce Mt 8,5–13 odpovídající mešnímu formuláři na Dom. IV post Epiphania.

Liber tradens: Petrus de Vineis: *Epistolarum libri sex*, perg. rkp. počátku XIV. stol.

Lit.: ČERVENKA, S.: *Poznámky*, s. 96.

Obrazová dokumentace: **Obr. 82** na s. 204.

ZA Opava, pob. Olomouc, knih. Metropol. Kapituly (83)
v Olomouci, sign. CO 408

30./40. léta XII. (Olomouc, Zdikovo skriptorium), perg., 1f., 29,2 × 20,3 cm, rubrikace

Seříznutý perg. jednolist (A) částečně přilepený na zadním přideští nosiče, zachovány vpichy a slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,7 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,6 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura Carolina posterior; psáno v olomouckém skriptoriu biskupa Jindřicha Zdíka (1126–1150).

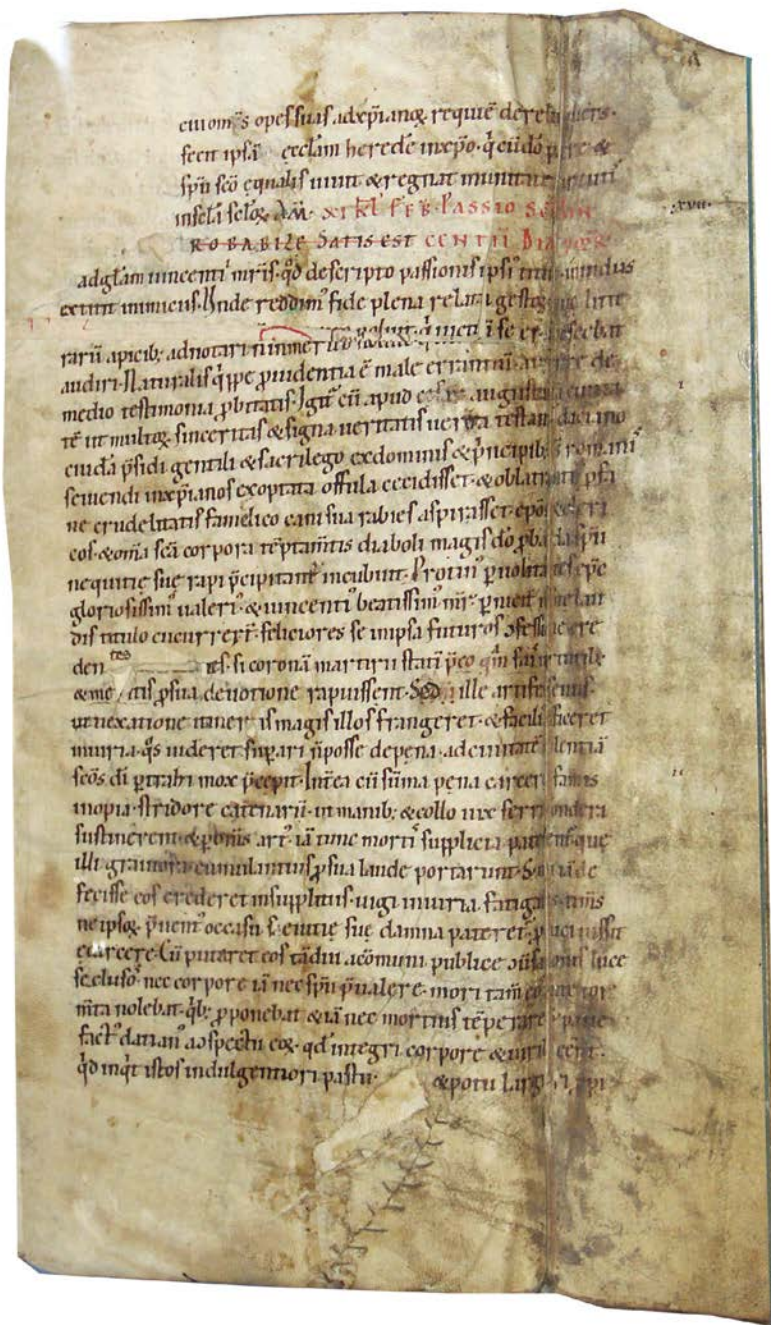
[Passionalis seu Martyrologii frag.]

Rubr.: „XI. Kl. Feb.: Passio s. Vincentii diac. et mr.“.

Liber tradens: Hugotius Pisanus: *Elucidarius nominum*, pap. rkp. konce XIV. stol.

Lit.: FLODR, M.: *Skriptorium olomoucké*, s. 44 et passim (zejm. s. 127); ČERVENKA, S.: *Poznámky*, s. 99: „nepředstavuje spíše folio z martyrologia než z pasionálu?“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 83** na s. 206.

Obr. 83: ZA Opava, prac. Olomouc, knih. Metropol. kapituly v Olomouci, sign. CO 408.

© Arcibiskupství Olomouc.

**ZA Opava, pob. Olomouc, knih. Metropol. kapituly
v Olomouci, sign. CO 444**

(84)

X./XI., perg., 2ff., 17,6 × 13,0 resp. 15,8 cm, neumová nediastematická notace německého typu

Výkroj dosti poškozeného perg. dvoulistu (A' – A) tvoří přední předsádku v nosiči. Psací látka nemá žádné vpichy, má ovšem dnes těžko zřetelné slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,9 cm. Textové zrcadlo ohraničeno vně slepou dvoulinkou 0,8 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Breviari i frag.]

Zachovaná část Propria de tempore se hlásí k vánočnímu cyklu, konkrétně k festivitě Nat. Dom., čemuž odpovídají jak biblické lekce (Is 40,1–7 a Is 9,1–7), tak i Bedova Homilie VII na v textu nezachovanou lekci Io 1,1nn.

Liber tradens: Robertus Holgoth: *Super librum Sapientiae*, pap. rkp. 1449.

Lit.: ČERVENKA, S.: *Poznámky*, s. 99.

Obrazová dokumentace: **Obr. 84** na s. 208.

**ZA Opava, pob. Olomouc, knih. Metropol. kapituly
v Olomouci, sign. prvotisk č. 223**

(85)

Olomouc, Vědecká knihovna v Olomouci, sign. J III 300.050

XII., perg., 3ff., [20,1 × 14,0 resp. 8,7] (A' – A) a [20,2 × 12,6] (B, C) cm, rubrikace

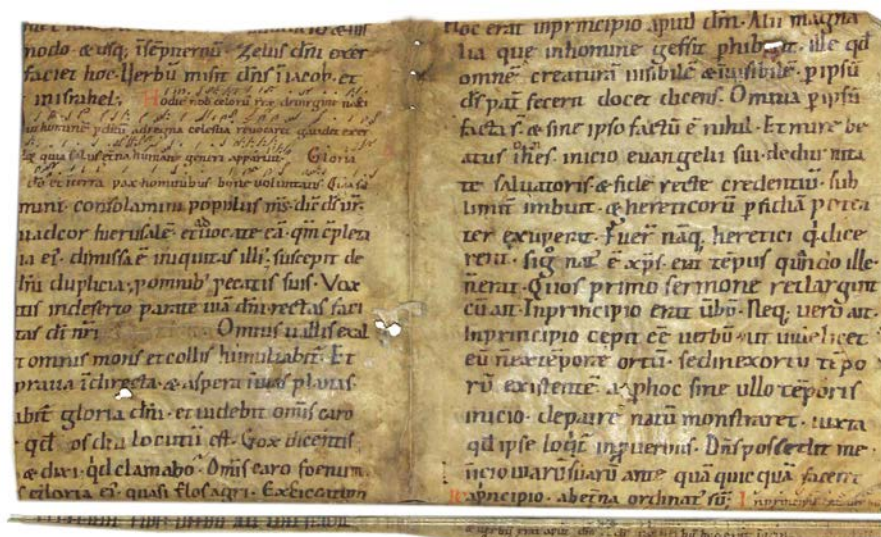
V kapitulním nosiči se nacházejí hřbetní záševky u první a poslední složky knižního bloku, které na sebe bezprostředně navazují a tvoří podstatnou část perg. dvoulistu (A' – A), dnes horizontálně rozříznutého. Z téhož celku se nacházejí v olomoucké VK dva vertikálně rozříznuté perg. jednolisty (B, C) zachované ve formě záševků u předního (B) resp. zadního (C) přídeští. Psací látka nemá žádné stopy vpichů, zlomky mají dnes jen slabě viditelné linkování olůvkem. Text psán per extensum v liniatuře 0,6 cm, textové zrcadlo ohraničeno vně jednolinkou provedenou olůvkem. Charakter zachovaných frag. dovoluje zrekonstruovat původní rozměry folia: bylo 20,2 cm vysoké a 14,0 cm široké.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

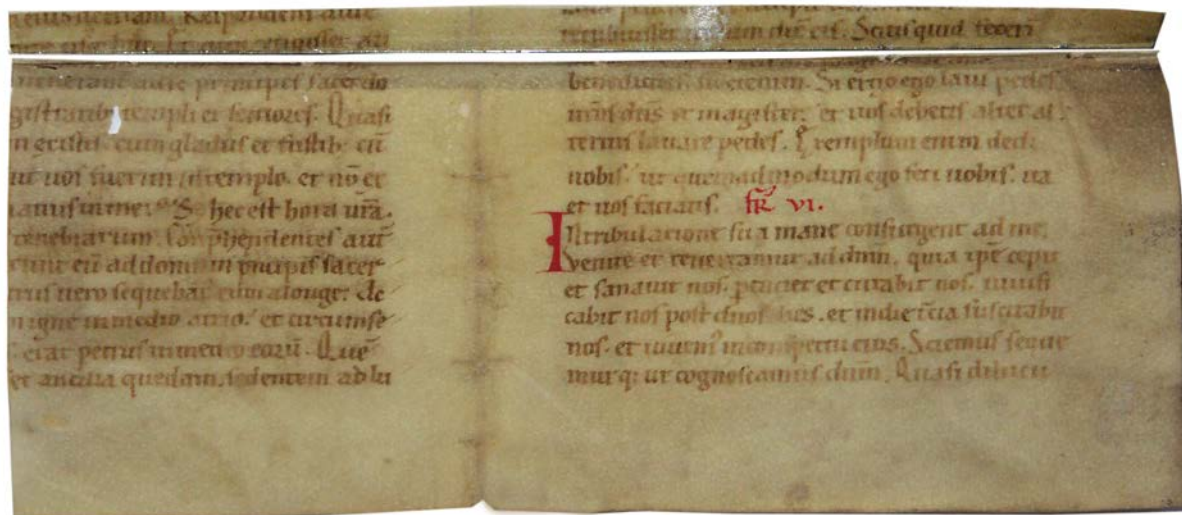
[Lectionarii frag.]

Frag. A' – A:

Zachované lekce vztahující se k velikonočnímu cyklu temporálu: Lc 22,28–56; Io 13,3–15; Os 6,1–6; Ex 12,1–9, rubr.: „Fer. VI“.

Obr. 84: ZA Opava, prac. Olomouc, knih. Metropol. kapituly v Olomouci, sign. CO 444.
© Arcibiskupství Olomouc.

Obr. 85: ZA Opava, prac. Olomouc, knih. Metropol. kapituly v Olomouci, sign. prvotisk č. 223.
© Arcibiskupství Olomouc.

Frag. B a C:

Zachované lekce sanktorálu: Lc 14,1–11; I Cor 1,4–8; Mt 22,35–46; Eph 4,23–28; Hebr 9,4–12; Lc 13,6–17 a Eph 4,1–6.

Libri tradentes:

1) prvotisk č. 223: Nicolaus de Lyra: *Repertorium in postillam Nicolai de Lyra super Vetus et Novum Testamentum*. Nürnberg: Anton Koberger 19. IV. 1494.

2) J III 300,050: *Digestum novum*. [Basel: Bertholdus Ruppel cca 1478–1479].

Prov.: Ex libris Karel st. ze Žerotína (1564–1636).

Lit.: LOUDA, J.: *Soupis prvotisků*, s. 89 č. 604: vazbu vůbec neuvádí.

Obrazová dokumentace: **Obr. 85** na s. 208.

ZA Opava, pob. Olomouc, Pozůstalost Bohumila Zlámala, zlomky sine sign.

(86)

XII., perg., 4ff., 23,7 × 15,8 resp. 16,5 cm, rubrikace

Dva volně uložené perg. dvoulisty z jednoho původního celku se zachovanými vpichy a slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Text psán per extensum v liniatuře 0,5 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou jednolinkou. Na dvoulistu A' – A zachována původní kustoda: „quartus quaternio“, psáno rukou písaře vlastního textu. B' – B byl v původním knižním bloku vložen do A' – A, textově však bezprostředně nenavazuje.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Hugonis de s. Victore: De sacramentis, frag.]

Frag. A' – A:

De sacr. III, cap. 28–31: et ex his Trinitatem ... × ... Filius a Patre.

PL 176 col. 230nn.

////////

Frag. B' – B:

De sacr. IV, cap. 2–9: ipsius. Igitur que ... × ... voluntas eius.

PL 176 col. 235nn.

////////

De sacr. IV, cap. 20–24: et utrumque esse non potest ... × ... sive malum sit. Et ideo.

PL 176 col. 242nn.

////////

Frag. A' – A:

De sacr. V, cap. 3–6: Dicimus quomodo rationalis creatura ... × ... in eis conditum esse.

PL 176 col. 147nn.

Prou.: Zlomky pocházejí z pozůstalosti prof. dr. Bohumila Zlámala (1904–1984).

Obrazová dokumentace: **Obr. 86** na s. 210.

ZA Opava, pob. Olomouc, RA Žerotínů Bludov, inv. č. 25 (87)

XII.¹, perg., 2ff., 29,7 × 22,0 resp. 21,5 cm, rubrikace

Téměř cele zachovaný perg. dvoulist (A' – A) tvořící vnější obal nosiče. Má zachovány vpichy i slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,9 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,9 cm širokou. Marginální přípisky rukou XIV. stol. prozrazují, že již tehdy byl pergamen makulaturou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Sacramentarii frag.]

Rubrikovány festivity: „In nat. s. Prisci m.“, „Vig. s. Mariae“, „De s. Corbiniano“, „S. Felicis, Simplicii et Beatrix“, „S. Abdon et Sennes“.

Liber tradens: [Kopíř českých i jinojazyčných listů Karla st. z Žerotína z r. 1605.], pap. rkp. XVII. stol.

Prou.: Z rukopisů hořovických, uloženo později jako tzv. žerotínské depozitum pod č. 29 v MZA Brno.

Lit.: BOHÁČEK, M. – ČÁDA, F.: *Žerotínské rukopisy*, s. 196 č. 214: „vazba ... potažená pergamenovým dvoulistem z missalu 13. stol.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 87** na s. 210.

Olomouc, Vědecká knihovna v Olomouci, sign. M I 301 (88)

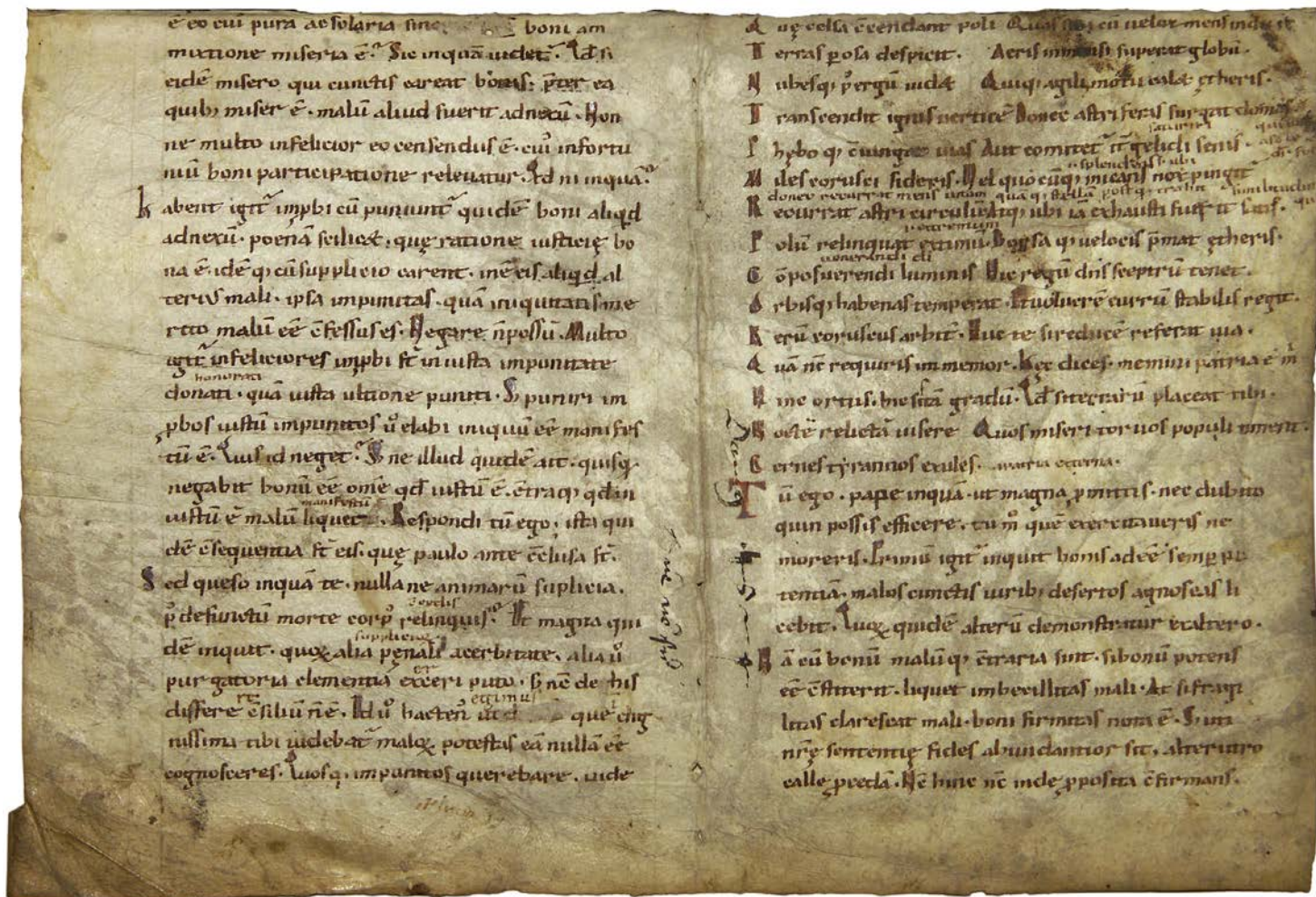
XI., perg., 4ff., 16,5 × 9,7 resp. 11,5 (A' – A) a 16,3 × 11,3 resp. 10,1 (B' – B) cm

Téměř cele zachované perg. dvoulisty (A' – A, B' – B) tvoří dvě přední předsádky nosiče pocházející ze stejného celku. Pergamen má zachovány vpichy a slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,5 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,5 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Boethii De consolatione philosophiae IV, 264, prosa II. et 271, prosa III.]

PL 63 col. 791nn.

Obr. 88: Olomouc, Vědecká knihovna v Olomouci, sign. M I 301. © Vědecká knihovna v Olomouci.

Liber tradens: Prothemata sermonum de tempore et de sanctis, pap. rkp. 2. půle XV. stol.

Lit.: BOHÁČEK, M. – ČÁDA, F.: *Beschreibung*, s. 234 č. 115 (přesné určení obsahu, zlomek časově zařazen do XII. stol.).

Obrazová dokumentace: **Obr. 88** na s. 212.

Olomouc, Vědecká knihovna v Olomouci, sign. M I 310 (89)
Praha, Národní knihovna ČR, sign. IV.H.22
Praha, křížovnická knihovna, frag. 7, 8

XI.¹ (ostrovské skriptorium?), perg., 6ff., 15,0 × 21,4 (A), 15,0 × 21,7 (B), 21,7 × 15,8 (C), 21,7 × 15,2 (D), 21,7 × 16,0 (E) a 22,5 × 17,0 (F) cm, rubrikace

Zlomky tvoří šest výkrojů perg. jednolistů. Umístěny jsou po dvou jako předsádky v olomouckém (A, B) resp. pražském (C, D) nosiči a v křížovnické knihovně jako dva jednolisty (E, F) sejmuté z nepoznamenané vazby. Pergamen zachovává vpichy, má slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per columnas (2) o šíři cca 8,0 cm se spatiem 1,5 cm a v liniatuře 0,7–0,8 cm. Sloupky ohraničeny vně slepou dvoulinkou 0,9 cm širokou.

Psáno třema různýma, vzájemně však příbuznýma rukama: scriptura carolina skriptoria působícího snad při benediktinském opatství v Ostrově u Davle (viz Exkurs 4.4 níže).

[Haymo Halberstatensis: Homiliarum frag.]

Rubr.: „Dom. II [post] oct. Pasce“, homílie na olomouckém frag. odpovídají „Dom. II post Pentecostes“, „Dom. XX [post Pentecostes]“.

PL 118 col. 503–506 (A–B), *PL 118 col. 593nn. (C–D)*, *PL 118 col. 711–712, 775–776 (F)* a *PL 118 col. 780–781, 800–801 (E)*.

Libri tradentes:

1) M I 310: *Collecta super passionem Domini*, pap. rkp. 2. půle XV. stol.

Prov.: „Dominus Iohannes Pataviensis dedit librum hunc domui s. Trinitatis in Campo Regio ...“.

2) IV.H.22: *Summa M. Bene de octo partibus oracionis* etc., pap. rkp. XIV.–XV. stol.

Lit.: BOHÁČEK, M. – ČÁDA, F.: *Beschreibung*, s. 252–253 č. 124: „Vorderer und hinterer Vorsatz aus einem Pergamentdoppelblatt (sic!) aus einer Hs. aus dem Anfang des XII. Jh. mit dem Fragment einer Predigt über Lazarus.“, souvislost s klementinským rkp. ani křížovnickými zlomky autoři neznají; TRUHLÁŘ, J.: *Catalogus I*, s. 320 č. 786: „Operculis adligata sunt fragmenta membr. homiliarum cuiusdam saec. X.–XI.“, souvislost s olomouckým rkp. a křížovnickými zlomky Truhlář nezná; PRAŽÁK, J.: *Katalog rukopisů*, s. 227–228 č. 217: křížovnické zlomky datuje autor do přelomu XI./XII. stol. a charakterizuje je jako „carolina posterior“, určen zde přesný obsah křížovnických zlomků, avšak bez znalosti souvislostí s klementinskými a olomouckými zlomky. Pražák dále upozorňuje na skutečnost, že tyto

zlomky byly nalezeny při opravě Pražského hradu a odevzdány v r. 1933 do křížovnické knihovny. Tato skutečnost implikuje jejich kapitulní provenienci.

Obrazová dokumentace: **Obr. 89** na s. 215.

Digitalizát (IV.H.22): http://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=NKCR__NKCR__IV_H_22_____22P8GS5-cs <cit. 2. 2. 2018>

PLZEŇ

Průvodce IV, s. 80–82 č. 7 (Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje)

Průvodce III, s. 108–110 č. 127 (Knihovna Západočeského muzea)

Fragmentární rukopisný materiál do XII. století je v Plzni možno nalézt na Oddělení rukopisů a vzácných tisků *Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje* a rovněž i v *Západočeském muzeu v Plzni*.

Plzeňská studijní a vědecká knihovna vznikla na základě Knihovny Městského historického muzea, podstatné rozšíření pak přenesly fondy klášterů rušených po roce 1950. Zdejší rukopisy a tisky jsou postupně zpracovávány (pro rukopisy jsou k dispozici tři díly Soupisů sestavených prof. Jaromírem Lindou, pro prvotisky je možné alespoň rámcově použít Soupis Evy Klausnerové), přesto jsem nejprve provedl předběžnou analýzu celého fondu, z něhož jsem získal čtveřici nových zlomků, jejichž nosičem byly vždy prvotisky. V jednom případě šlo o těžko přístupné hřbetní záševky, u nichž již pouhý náhled na trosku jednoho řádku prozrazoval, že se jedná o vzácný doklad rané karolínské minuskuly počátku IX. století. Vedení Studijní a vědecké knihovny vyhovělo mé žádosti a zabezpečilo odborné sejmутí těchto záševků. Svým díkem jsem zavázán obzvláště vedoucí rukopisného oddělení dr. Marii Hálové za všestrannou pomoc a podporu mého studia.

Knihovna *Západočeského muzea v Plzni* má významnou sbírku rukopisných zlomků, která je specifická tím, že zde převládají bohatě iluminované a uměnovědně hodnotné jednotliviny; jedná se tedy o sbírku vzniklou primárně shromažďováním z rukopisů vyřezaných vysoce zdobných iniciál i celých listů, nikoli o pergamenovou makulaturu. Ta je zde výrazně v minoritě. Muzejní fragmenty, z nichž jeden je zařaditelný do Katalogu, na rozdíl od rukopisných celků a prvotisků stále ještě čekají na své celkové kritické zhodnocení, a tak musím na tomto místě vyzdvihnout ochotu vedoucího knihovny dr. Ili Šedo, který mi umožnil práci s celou sbírkou fragmentů a rovněž i kontrolu vazeb veškerého relevantního knižního fondu Západočeského muzea.

Plzeň, StVK Plzeňského kraje, prvotisk V 28.349

(90)

UniB Würzburg, sign. M. p. th. f. 189

VIII./IX. (*Niederaltaich?*), perg., 3ff., 24,6 × 7,3 (A) a 17,7 × 15,0 (B' – B) cm

Celkem pět perg. zlomků (4 v Plzni a 1 ve Würzburgu) z jednoho původního celku. Plzeňské zlomky původně tvořily hřbetní záševky ve vazbě nosiče, ze kterého byly r. 2005 restaurátorsky vyjmuty a jsou dnes chovány samostatně. Fragmenty na sebe navazují tak,

qui. quare in doc
 de inter iura ecclesia de
 non essant. Sed mer
 & quinon e pastor
 p m uerentem & fa
 ando subiectos abhe
 prauis dectoribus
 p riam. & simplice
 iud & non p uic to
 d uerum scriptu
 contra dicit. De talib
 pphicam a. Cane
 onuales. A t r e m
 a. m. a. r. m. t. e. s. s. o. m
 t. a. r. s. q. u. d. i. c. i. s. s. i. m. i
 erunt futuram. Ipsi
 pastores
 uerunt se uencia. De q.
 illiue subditur. Mer
 uis aut fugit. quia mer
 uis e. & non pertina
 em deouibus. Sic aut
 ut quare mercenariu
 nulli uicuiorem
 uis nisi quia merce
 est. Qui enim non
 uino sed dilre
 upiditatis & pe
 trecti dominu

pore. tamen mente qui. in
 psalmiste. uocem illic trepid
 timore. ubi non erat timor.
 De talibus phueremā pphicā an
 dī. Mercenariū quoque
 tu quinq. sabanay. in medio
 tu. quasi utul i saginati fugi
 simul nec tate potuerunt.
 Diligunt enim principaliter
 quo p d e r e. otuerant lauda
 bilitate idē. Hī terrenas. &
 non timent. a m i t e r e. q d
 sine graui ficulo n
 possunt relinque. id ē. annas
 subiectos. De quib. h. specur. Ihu
 cionis pbeatum iob cū uando de
 relinquit interea oia sū. blunscu
 quod peshomnis concu
 tia agri conterant. Sū. ut n
 nulli fectores quia quāuis r. do
 ceant. tam quia male uiuū. na
 q. i. u. t. e. r. m. e. r. c. e. n. a. r. i. o. s. q. u. a. m.
 pastores deputantur. Quā quo be
 cendo epuchunt. hos male auuenci
 emplo destrunt. De quibus pphica
 dñs dicit. Cum ipsi limpidissimam
 aquā biberēt. reliquā pedibus ur
 turbabat. Et uis mex que pedibus
 conculcatis. fuerant pascebantur.

Obr. 89: Praha, NK ČR, sign. IV.H.22. © Národní knihovna ČR.

že z nich lze sestavit jednak vertikální výkroj jednolistu (A, tvořen dvěma pruhy v Plzni) zachovávající původní výšku (24,6 cm), jednak horizontální výkroj perg. dvoulistu (B' – B) zachovávající původní šířku folia (15,0 cm). Tento dvoulist sestává z horního pruhu dochovaného ve Würzburgu a dvou spodních pruhů v Plzni. Psací látka má vpichy a slepé horizontální linkování, dnes však jen slabě zřetelné. Text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina bavorské proveniencie (Niederaltaich?); ligatury „nt“, „rs“, „en“, „re“, „ec“, „rt“, cc = a, „matr&ue“. Nejbližší plzeňským zlomkům stojí Oxford, Bodleian Library, Ms. Laud. Misc. 139 – cf. BISCHOFF, B.: *Schreibschulen 2*, Tab. Ib.

[Corporis Paolini frag.]

Frag. A zachovává: I Tim 5,21–6,2 na recto-foliu a I Tim 6,2–6,9 na verso-foliu; frag. B' – B postupně II Tim 1,3–4,21 (Epist. brevis) a II Tim 1,1–1,12.

Liber tradens: Augustinus Aurelius: *Expositio evangelii secundum Joannem*. [Basel: Joannes Amerbach non post 1491]. 2°.

GW 2912

Prov.: „Ex Bibliotheca Monasterii Neustadt ad Moenum“; Klášter františkánů v Tachově; Dombibliothek Würzburg (würzburský zlomek).

Lit.: BISCHOFF, B.: *Schreibschulen 2*, s. 6 pozn. 13 (zná pouze würzburský zlomek); THURN, H.: *Die Pergamenthandschriften*, s. 84 (zná pouze würzburský zlomek); KLAUSNEROVÁ, E.: *Prvotisky*, s. 50 č. 30: „Nevázané proužky latinsky popsaného pergamenu.“; HAVEL, D.: *Zu den ältesten Handschriftenfragmenten*, s. 123 (jen plzeňské zlomky).

Obrazová dokumentace: **Obr. 90a – 90b** na s. 217.

Digitalizát (M. p. th. f. 189): <http://vb.uni-wuerzburg.de/ub/permalink/mpthf189-1> <cit. 2. 2. 2018>

Plzeň, StVK Plzeňského kraje, prvotisk V 3379–4

(91)

XII., perg., 1f., 33,8 × 10,5 cm

Vertikální výkroj perg. jednolistu (A) zašitý do vazby u zadního přídeští nosiče. Psací látka nemá žádné vpichy ani stopy jakéhokoliv linkování. Text psán per columnas (2) se zachovanou původní výškou (29,0 cm) a v liniatuře 0,9 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[Bedaе Venerabilis In ev. s. Lucae cap. XIX, frag.]

Frag. A^r: Et precurrens ascendit in [arborem syco]morum ... × ... Sed sicut cecus turb[urum]

PL 92 col. 559.

Obr. 90a: Plzeň, Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, prvotisk sign. V 28.349.

© Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje.

Obr. 90b: Plzeň, Studijní a vědecká knihovna

Plzeňského kraje, prvotisk sign. V 28.349.

© Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje.

Frag. A^v: [aliquand]o Dominus in domo principis ... × ... et manducasti cum illis? Tu autem
PL 92 col. 560–561.

Liber tradens: Biblia latina cum postillis Hugonis de Santo Charo. Pars 4. [Basel: Joannes Amerbach imp. Antonii Koberger non post 1501]. 2°.

Prov.: „Loci Capucinatorum Teinitii“.

Lit.: KLAUSNEROVÁ, E.: *Prvotisky*, s. 64 č. 72: „U zadního přیدهští široký pruh latinsky popsaného pergamenu“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 91** na s. 219.

Plzeň, StVK Plzeňského kraje, Knihovna františkánů v Plzni, sign. D 2 (92)

X., perg., 1f., [41,5 × 27,2] cm

V nosiči se na obou přیدهštích nacházejí dva velké výkroje z jednoho perg. folia (A), které na sebe bezprostředně navazují. Nezachovány žádné vpichy, avšak má slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per columnas (2) o šíři 12,0 cm se spatiem 1,5 cm a v liniatuře 0,9 cm. Oba sloupky vně ohraničeny slepou dvoulinkou 0,8 cm širokou.

Psáno jednou rukou (s četnými chybami): scriptura carolina.

[Libri Samuelis frag.]

Po složení zachovává recto-folio: I Sm 13,15–14,24, přičemž col. b má oproti col. a ztrátu 4 řádků textu; verso-folio zachovává: I Sm 14,32–15,11, přičemž col. a vykazuje proti col. b ztrátu 4 řádků textu.

Liber tradens: Gratianus: Decretum cum apparatu Bartholomaei Brixiensis. Venezia: Baptista de Tortis 1. 8. 1500. 2°.

Prov.: „Conventus Plsnensis BV Mariae in Coelos Asumptae frum. Minorum Reformatae“; jiná ruka: „Pro Notatus 1764“.

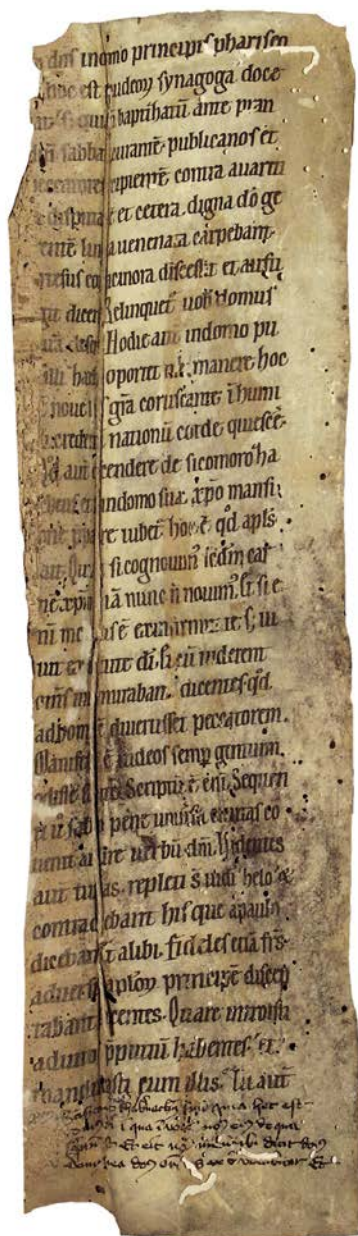
Lit.: KLAUSNEROVÁ, E.: *Prvotisky*, s. 93 č. 160: „U obou přیدهští široký pruh latinsky popsaného pergamenu“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 92** na s. 219.

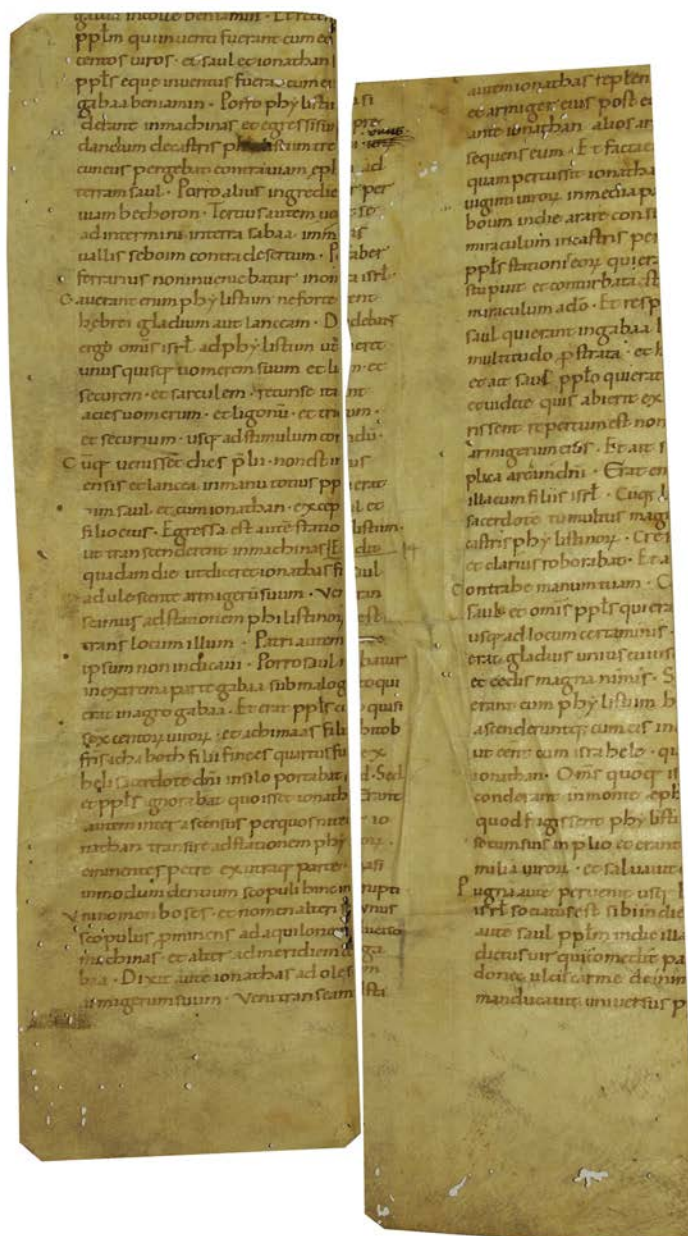
Plzeň, Západočeské muzeum v Plzni, inv. č. 3052 (93)

XI.^{ca}, perg., 1f., 21,0 × 10,0 cm, celostránková iluminace (Zvěstování P. Marii)

Volně chovaný perg. jednolist (A), nezachovává žádné stopy linkování ani vpichů, text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm.

Obr. 91: Plzeň, Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, prvotisk sign. V 3379-4. © Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje.

Obr. 92: Plzeň, Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, Knihovna františkánů v Plzni, sign. D 2. © Provincie bratří františkánů, Praha.

Psáno jednou rukou (s chybami): scriptura carolina; chyby opravuje interlin. jiná ruka.

[**Evangelistarii frag.**]

Zachovaná pasáž z vánočního cyklu temporálu: Io 1,19–28 odpovídající festivitě Ebdomada proxima ante Natale Domini.

Prov.: Na spodním okraji tužkou „13. prosince 1902“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 93** na s. 221.

PRAHA

Průvodce IV, s. 85–170 č. 10 (Národní knihovna ČR)

Průvodce III, s. 119–137 č. 135c (Knihovna Národního muzea)

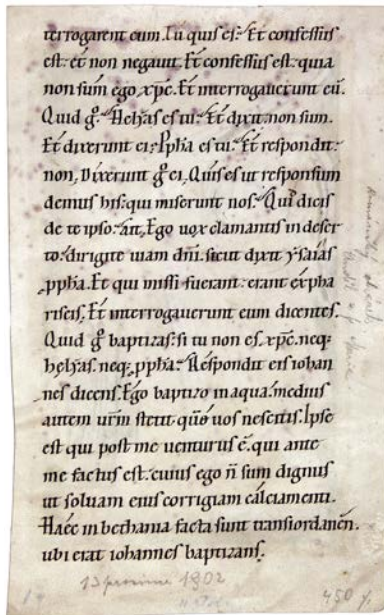
Průvodce II, s. 148–151 č. 58 (Archiv Pražského hradu)

Průvodce IV, s. 213–227 č. 35 (Knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově)

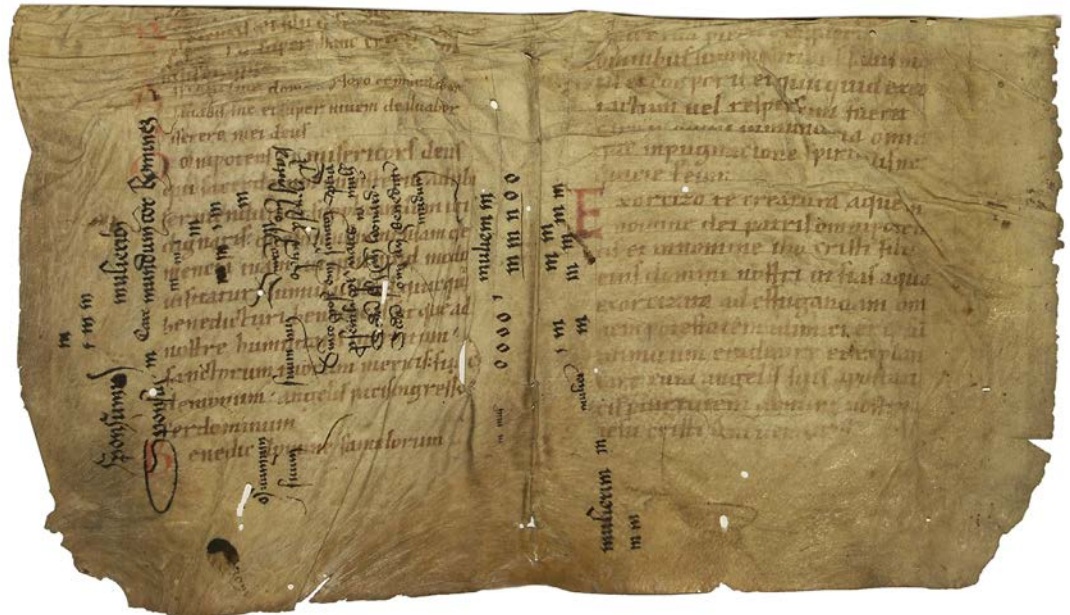
Průvodce II, s. 142 č. 54 (Archiv Akademie věd ČR při Masarykově ústavu)

Nejširší pramennou základnu pro excerpce rukopisných fragmentů poskytují naše nejrozsáhlejší rukopisné fondy těchto institucí: *Národní knihovny České republiky a Knihovny Národního muzea*, dále *Archivu Pražského hradu* spravujícího významnou knihovnu *Metropolitní kapituly u sv. Víta v Praze*; mimořádný význam má přes 800 jednotek čítající dosud nepublikovaná sbírka rukopisných zlomků knihovny *premonstrátské kanonie v Praze na Strahově*, zlomky předgotického horizontu lze nalézt i v knihovně řádu *křížovníků s červenou hvězdou od sv. Františka v Praze*, jejíž rukopisy včetně zlomků jsou stále jako deponát ve správě NK ČR. Kromě těchto velkých celků jsou latinské fragmenty do XII. století uloženy rovněž ve sbírce grafiky *Archivu Akademie věd ČR* a dále na *Ústavu pomocných věd historických a archivního studia* Filozofické fakulty Karlovy univerzity v Praze.

Excerpce rozsáhlých fondů (rukopisných i tištěných) Národní knihovny České republiky jsem zahájil revizemi již publikovaných soupisů: pro latinské rukopisy dvou svazků katalogu Josefa Truhláře, které si dodnes v zásadě zachovávají svou aktuálnost, pro německé manuskripty útlého svazku Walthera Dolcha a pro české (signované do oddělení XVII) jak soupisu Truhlářova, tak i dodatků dr. Milady Svobodové. Pro prvotisky, jejichž soupis se v současnosti pořizuje, jsem měl možnost využít dosud nepublikovaných výzkumů dr. Kamila Boldana, který mi ochotně zpřístupnil údaje o relevantních vazbách, které by mohly poskytovat materiál pro tuto monografii. Sejmuté rukopisné zlomky (latinské fragmenty jsou postupně signovány do oddělení XXIV A) byly dlouho (až na drobné výjimky) zcela neznámé, jejich inventární soupis byl publikován péčí dr. Jindřicha Marka a dr. Renáty Modrákové. Nemohu nezmínit, že tak rozsáhlé studium by nebylo možné bez podpory a přízně vedoucího Oddělení rukopisů a starých tisků NK ČR dr. Zdeňka Uhlíře. U fragmentů knihovny křížovníků s červenou hvězdou v Praze, která je významným deponátem ve správě NK ČR, byla situace podstatně usnadněna existencí soupisu Jiřího Pražáka, který zohlednil i fragmentární materiál. Rozsáhlou skupinu rukopisných fragmentů předgotické éry poskytují novější akvizice NK ČR – Knihovna chebských františkánů (sign. „MS Cheb“) a dále mimořádně bohatý fond Knihovny premonstrátské kanonie v Teplé (sign. „MS Teplá“ a „Teplá prvo/tisk“). Ten je v Katalogu zpracován samostatně, a to níže pod heslem Teplá (viz tam).

Obr. 93: Plzeň, Západočeské
 muzeum v Plzni, inv. č. 3052.
 © Západočeské muzeum v Plzni.

Obr. 94: Praha, NK ČR, sign. I.C.8. © Národní knihovna ČR.

Knihovna Národního muzea disponuje početně ještě rozsáhlejší sbírkou rukopisných fragmentů, které měly být evidovány již známým soupisem F. M. Bartoše, a to v rámci 3. svazku; k realizaci tohoto záměru nikdy nedošlo, nicméně tuto mezeru vyplňují Soupisy rukopisných zlomků Knihovny Národního muzea publikované po jednotlivých signaturových skupinách, které již brzy zásluhou skupiny soustředěné kolem dr. Michala Dragouna dospějí do svého finále. I v této knihovně jsem postupoval od verifikace již publikovaných údajů z Bartošova soupisu až po interpretaci volně sejmutých a dosud nezpracovaných zlomků. Řadu fragmentů ve vazbách Bartošem datovaných do XII. století a starších jsem musel předatovat, u prvotisků šlo o verifikaci a upřesnění údajů ze soupisu Šimákové a Vrchatky, kteří na fragmenty ve vazbách sice upozorňují, ale nedatují je. Vše jsem ale doprovázel vlastním primárním průzkumem celého knižního fondu v trezoru KNM, jenž mi byl umožněn laskavostí vedoucí rukopisného oddělení KNM dr. Marty Vaculínové, dr. Richarda Šípka a mgr. Moniky Koldové. Největší skupinu tvořily fragmenty dnes sejmuté, z nichž jsou doposud v literatuře známy jen jednotliviny. Rovněž za umožnění práce s tímto dosud nezpracovaným materiálem děkuji výše zmiňovaným kolegům a dále dr. Michalu Dragounovi, který spolu s dr. Jindřichem Markem soustavně pracuje na katalogizaci muzejních fragmentů.

Knihovna Pražské kapituly tvořící fond Archivu Pražského hradu patří bezpochyby spolu s výše probíranými českými ústředními knihovnami k nejdůležitějším fondům pro náš středověký kodikologický materiál. Je tudíž přirozené, že i tomuto fondu jsem věnoval ve svých excerpcích zvýšenou pozornost. Vedle pramenů pražské kapitulní (či biskupské) proveniencie se zde totiž vyskytují i významné pozůstatky středověké knihovny benediktinského opatství v Ostrově u Davle. Předně jsem se v tomto fondu soustředil na ověření údajů o vazbách v obou již publikovaných svazcích rukopisných soupisů Adolfa Patery a Antonína Podlahy, kde jsem opravil či upřesnil časové zařazení některých pergamenových fragmentů nacházejících se ve vazbách kapitulních rukopisů. Současně jsem měl možnost pracovat i s doposud zcela neznámou sbírkou sejmutých rukopisných zlomků. Rád na tomto místě děkuji správci pražské kapitulní knihovny i archivu dr. Markovi Suchému, který mi veškerý (i dosud nezpracovaný) materiál poskytl ke studiu a ochotně mne při něm podporoval. Na ostatních nosičích, tedy prvotiscích a starých tiscích kapitulní knihovny, se rukopisné zlomky do XII. století nenacházejí.

Rukopisné zlomky *Knihovny Královské kanonie premonstrátů na Strahově*, která byla – alespoň pokud jde o její novověkou éru – soustavně budována od dob opata Jana Lohela (1586–1612), jsou v literatuře částečně známy díky důkladným rukopisným soupisům prof. Bohumila Ryby, který na konec pátého dílu svého Soupisu přidal i výběr zlomků. Mezi nimi se nacházejí i některé jednotliviny, které spadají do časového horizontu stanoveného pro můj Katalog. Musím ale podotknout, že jsem časové zařazení některých Rybou již publikovaných fragmentů přehodnotil (důležité je to zejména u nejstarších, ještě raně karolínských zlomků z počátku IX. století). Ryba ovšem zpracoval veškerý strahovský fragmentární materiál, přičemž s jeho strojopisnými (dosud nepublikovanými) závěry jsem ve strahovské knihovně mohl pracovat a na příslušných místech budou citovány. Je mou milou povinností poděkovat správci rukopisného strahovského fondu dr. Janu Pařezovi, který mi nejen umožnil revidovat vazby všeho kodikologického materiálu, tedy i těch rukopisů, které dosud na své zpracování z pozůstalosti dr. Jiřího Pražáka čekají, ale vycházel mi vždy maximálně vstříc a byl mi nápomocen i při prohlídce vazeb veškerých tištěných knih.

Na existenci originálních zlomků uložených na *Ústavu pomocných věd historických a archivního studia* FF KU v Praze mne upozornil prof. Ivan Hlaváček. Jedná se o materiály sou-

visející s pedagogickým působením akad. Václava Vojtíška, který je získal od prof. Zdeňka Wirtha (z nich jsem do Katalogu zařadil jeden zlomek). Je mou milou povinností prof. Hlaváčkově nejen za příslušné informace, ale i za umožnění studia těchto zatím zcela neznámých zlomků poděkovat, můj dík patří i prof. Haně Pátkové, která mi pořídila jejich barevné digitální fotografie.

Poslední pražskou institucí uchováající latinské rukopisné zlomky předgotického horizontu je *Archiv Akademie věd ČR při Masarykově ústavu*. Na zdejší fragmentární materiál v obecné rovině odkazuje druhý díl *Průvodce po rukopisných fondech ČR*, jeho studium mi umožnil dr. Stanislav Petr, jemuž rovněž patří můj dík.

Praha, Národní knihovna ČR, sign. I.C.8

(94)

XI./XII., perg., 2ff., 16,5 × 14,1 resp. 13,8 cm

Výkroj perg. dvoulistu A' – A tvoří zadní předsádku nosiče. Zachovává vpichy, má slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,7 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno po obou stranách slepou dvoulinkou 0,7 cm širokou. Pozdější přípisky (většinou jde o *probationes penae*) rukou XV. stol. nesouvisející s textem prozrazují, že tehdy byl již zlomek makulaturou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Gregorii Magni Liber sacramentorum, frag.]

PL 78 col. 232nn.

Liber tradens: Gregorii Moralia etc., pap. rkp. XV. stol.

Prov.: „Iste liber Nicolai Pauli de Trzebon“, „Codex monast. Třebonensis“, „Bibliotheca Rosenbergica“.

Lit.: TRUHLÁŘ, J.: *Catalogus I*, s. 31–32 č. 99: „Operculo infer. adligatum est fol. membran. cuiusdam libri liturgici saec. XII, quo exorcisationes continebantur“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 94** na s. 221.

Digitalizát (I.C.8): http://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=AIPDIG-NKCR__I_C_8_____46BON47-cs <cit. 2. 2. 2018>

Praha, Národní knihovna ČR, sign. III.B.18

(95)

Praha, Národní knihovna ČR, sign. V.E.9

Praha, Národní knihovna ČR, sign. XXIV.A.140

X.^m (Corvey), perg., 3ff., 28,3 × 20,0 (A), 15,2 × 20,8 (B) a 28,2 × 20,0 (C) cm, rubrikace, chrysografie

Poměrně rozsáhlý soubor tří zlomků z původně jednoho celku tvoří: frag. A, který je přední předsádkou v nosiči III.B.18, frag. B, který je zadní předsádkou v nosiči V.E.9 a frag. C, který byl sejmut z nepoznamenané vazby a je dnes signován pod XXIV.A.140, přičemž frag. A a C představují prakticky cele zachovaná folia. Pergamen má vpichy a výrazné slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v nepravidelné liniatuře 1,1–1,4 cm, textové zrcadlo vně po obou stranách ohraničeno slepou dvoulínkou 1,0 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura fere Carolina skriptoria kláštera Corvey.

[**Liber sacramentorum Augustodunensis, frag.**]

Cf. PL 78 col. 66, 82–85; jde o zlomek sakramentáře francko-gelasiánského typu; zachované fragmenty odpovídají festivitě Fer. V post Dom. Palmarum.

Libri tradentes:

- 1) III.B.18: Iacobi de Voragine: *Legenda aurea*, pap. rkp. 1410.
- 2) V.E.9: *Quaestiones in Aristotelis libros Physicorum* V–VIII, pap. rkp. XV. stol.

Lit.: TRUHLÁŘ, J.: *Catalogus I*, s. 165 č. 427: „Operculo super. adligatum est folium membran. praeclarī cuiusdam codicis liturgici saec. XI (Missalis vel Benedictionalis), litt. init. deauratis ornatī.“; s. 371 č. 903: „Operculo infer. adligatum est fragmentum membran. libri liturgici saec. XI–XII, init. lit. deauratis exornati.“. Je tedy zřejmé, že autor neuvažuje u obou zlomků na citovaných klementinských rkp. o totožnosti; MAREK, J. – MODRÁKOVÁ, R.: *Zlomky rukopisů*, s. 41 č. 140; HOFFMANN, H.: *Schreibschulen und Buchmalerei*, s. 23 (zná jen frag. C, provenienční a časové zařazení).

Obrazová dokumentace: **Obr. 95** na s. 225.

Digitalizát (III.B.18): http://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=NKCR__NKCR__III_B_18____1DA6KFC-cs <cit. 2. 2. 2018>

Digitalizát (V.E.9): http://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=AIPDIG-NKCR__V_E_9____1P54JR0-cs <cit. 2. 2. 2018>

Praha, Národní knihovna ČR, sign. III.F.18

(96)

IX.^m (jižní Francie), perg., 2ff., 21,6 × 14,8 (A) a 21,0 × 14,7 (B) cm, rubrikace (unciálou)

Výkroje dvou perg. jednolistů pocházejících z jednoho původního celku tvoří přední (A) a zadní (B) předsádku nosiče. Nezachovány žádné vpichy, má ovšem slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,8–0,9 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,6 cm širokou. Marginální přípisky rukou XVI. stol. svědčí o tom, že tehdy již byly zlomky makulaturou.

Psáno jednou rukou (s chybami): scriptura fere carolina jihofrancouzské proveniencie (B. BISCHOFF); lig. „rt“, „÷ = est“, „cc = fakultativně a“, „a&ernum“; chyby opravovány soudobým korektorem interlin. světlejším inkoustem.

[Ex Libro filii Sirach frag.]

Frag. A zachovává: Sir 11,9–35; frag. B: Sir 13,30–14,23.

Liber tradens: Nicolai de Lyra: *Postilla super duodecim prophetas minores*, pap. rkp. 1430.

Lit.: TRUHLÁŘ, J.: *Catalogus I*, s. 205–206 č. 521: „Operculis adligata sunt fragmenta membran. cuiusdam codicis saec. IX–X argum. theol.“; BISCHOFF, B.: *Schreibschulen 2*, s. 261: časové a provenienční zařazení; BISCHOFF, B. – EBERSPERGER, B.: *Katalog III*, s. 259 č. 5201.

Obrazová dokumentace: **Obr. 96** na s. 225.

Praha, Národní knihovna ČR, sign. III.H.1

(97)

XI./XII., perg., 2ff., 21,0 × 12,4 cm

Dva výkroje perg. jednolistů tvořící přední (A) a zadní (B) předsádku nosiče a pocházející z jednoho původního celku. Zachovány vpichy, má slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,6 cm, text. zrcadlo vně ohraničeno slepou jednolinkou. Oba listy na sebe textově bezprostředně navazují. V XV. stol. byly zlomky již makulaturou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Gregorii Magni Homiliae in Ezechiel, frag.]

PL 76 col. 1063–1066.

Liber tradens: [M. Johannis de Příbram]: *Sermones de sanctis*, pap. rkp. XV. stol.

Lit.: TRUHLÁŘ, J.: *Catalogus I*, s. 228 č. 554: „Operculis adligata sunt fragmenta membran. codicis theologici saec. XII.“.

Quid e' h'is homi' qd' foris circumstant' carnes int' aromatata n' hoc qd' cor
 dant q' duo s' copunctio'nis genera. Alii & eni' adhuc p'imu
 ngunt. alii u' ia se p'amore' inlantis afficiunt. Multi naq' pec
 & memores du' supplicia et'na p'amefunt. cotidiana' se lacri
 u'gt. plangit' mala que fecerit. & incende' uicia igne' copuncti
 u'z adhuc suggestiones in corde' pacunt'. Quid isti n' altare' serens
 mel' ardent. quia adhuc ab eis carnalia opa plangunt'. Alii u' acarna
 nis liberi haud longis iam fletib' securi. amoris flama' in copuncti
 acrimis mandescunt. celestis patris p'ima cordis oculis p'ponunt.
 is ia cuius u'nter' copulscunt. Bura eni' apparet' serunt' longitudo
 inationis sup' rige' indecore suo uidere desiderant. & flere
 die' exel' amore' non cessant. Quid isti n' altare' s' aureu' in quoru'
 aromata incensa s't. que uirtute' ardent. bene aut' de eodem
 e' dr. qd' ante uelut' archa' sic positu' in sca' seq'. Archa' q' p'pe' testa
 ipse nob' factu' e'. de quo scriptu' nouu'. In q' s' om'is thesauri' sapi
 e' & scientie' absconditi. Archa' int' uelut' e' redemptor' in celo. Alta
 aureu' in q' u' u'ama incendit'. ante uelut' s' seq' corda que cum
 tuis uirtutib' in di' amore' succensa s't. p'sem' desideriu' in illo ar
 t' que' adhuc reuelata facie' uidere n' possit'. Int' archa' q' p'pe' e' al
 uelut' e'. q' hoc qd' nos adhuc auisione' di' separa' corruptionis
 obstaculu' remotu' n' e' s'. quousq' ante uelut' sum' oportet' ut q'si
 amatis incenso flama' amoris ardeant'. Copunctio'nis q' lacrimas
 il' t'ronu' nihil transitoriu' querant'. solus nob' ipse sufficiat. q' s'c'e' o'ma
 ascendant' p'desideriu' o'ma. ut eu' n're' diligant' unu'. Non ia timore
 artu' n' memoria uicior'. s' amoris flama' succensi ardeant' in laeri
 cu' odore uirtutu'. Ista electo' oratio p'spiciebat' cu' in s'ponse
 ue' diceret'. Que' e' ista que' ascendit' p'desertu' sic uirgula sum
 matis myrris & thuris. & uniuersi pulueris pigmentaru'. s'ca' q' p'
 lecto' s'ola cu' ab hoc mundo in se'is peib' ardenti amore' se eri
 p'desertu' qd' descenderat' ascendit'. Qualit' u' ascendit' ad unigt'.
 uirgula sumi ex aromatis. sum' de uicenso nascit'. Et p'p'la' m'ita
 n' r'gat' oratio mea sic incensu' in s'pectu tuo. sum' excurrere

Obr. 97: Praha, NK ČR, sign. III.H.1.
© Národní knihovna ČR.

tarunt. in consuetudine transierunt.
 et in membra permanserunt. ac si
 aliquid delicatū inrepererit. celeri
 pentitudine delectantur. Et quia an
 tuorum membrorum difficultas et tar
 ditas est. tanto uelocius adhi
 beant remedia. quanto recentiora
 sunt uulneta. ut semper bonis ob
 fensionibus in uentru' resurgentes
 ad illa corruptibilia glorificande
 carnis resurgente ratione p'uenire mere
 amur. Quia uirtus et reg' cum pure
 t' eccu' spulso in se'la seto'z. AMERIT.
ITEM DE PASSIONE
 Quamquidē dilmi
 pascale sacramentū
 euangēlica nobis
 narratio presenta
 ur. Et ut p'p'riam
 carnis penetrans est mentis
 auctas. ut nemini in re
 rum gestarum unago defu
 erit. Quia diuinitas in sp'ia
 te uicis istorie. euidenter
 ostendit'. quia d'ns ih'c' s'c'p's
 impietate tradit'. quo uidi
 cio ad dicit'. quasi una cruci
 xus. et quasi q'la' suscitatus. Sed
 adhaendum e'. eia' n'is s'c' monis
 officium. ut sicut p'ia expectatio
 ne t'p'o scere uos consuetudinis
 del'ium semo sel'p' n'at'. s'c'a
 t' s' me' lectio'is sub uingitur exor
 tatio s'c' d'ns. Quia uirtus fide
 les aure' signor' me' locu' non est.
 semen uer' b'. quod est in p'clati
 ger uirtus uo l'um'atun
 xpi que saluandis est
 talib'. et s'c'a' m'entū e'
 Sacramenti quod ur tu
 uina. Et x'plam quo
 citatur humana. Quia
 uis uigo' erunt. hoc est
 de p'no. uita' sequi post
 Nam s'c'a' m'clana sapi
 sus' gl'ia' errorib'. u
 e' quisq' delegerit. e
 nis e' m'ors atq' om'ia
 teur'. Quia nob' s'c'a' ern
 nominis s'c'p'i. nisi ur
 laet' uniamur que
 nu'aur' u' u'ertat' e'
 licet conuersionio'is
 doctrine uita' u'it'
 s'c'p'ine. Conlap' s'
 ab' p'p'riis humani
 tudine. tam s'c'a' d'
 re ad uig'iem suā
 nra' s'c'a' x'p'm uoluit
 in nec' ex'ant'atū e'
 rito. Et uita' p'p'ri
 gn'at' p'ficere' s'c'
 s'c'a' s'c'a' non d'c'et'
 fecit. Sed felicio' s'
 quod refert. Multi
 accepisse forma'. sed
 habere substantia'. s'
 m'ia' p'p'riatē illa
 in qua uoluerit men
 tas inflectit. nec uis
 nē mutabilitat' in
 nos illa natura. que

Obr. 98: Praha, NK ČR, sign. IV.A.24.
© Národní knihovna ČR.

Obrazová dokumentace: **Obr. 97** na s. 227.

Digitalizát (III.H.1): http://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=AIPDIG-NKCR_III_H_1_____4AHJ9UA-cs <cit. 2. 2. 2018>

Praha, Národní knihovna ČR, sign. IV.A.24

(98)

XI.^{med.} (Břevnov, Meinhardovo skriptorium), perg., 2ff., 31,1 × 21,0 cm, rubrikace

Dva výkroje perg. jednolistů tvořící přední (A) a zadní (B) předsádku nosiče a pocházející z jednoho původního celku. Zachovány vpichy a slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per columnas (2) o šíři 8,5 cm se spatiem 1,9 cm a v liniatuře 0,7 cm. Okraje obou sloupků vyznačeny slepou dvoulinkou 0,9 cm širokou. Obě folia za sebou v původním knižním bloku bezprostředně následovala, dnes se ztrátou 1 řádku textu. Zachována stará foliace rukou XV. stol. svědčící o tom, že tehdy byl rukopis ještě aktivně používán („95, 96“).

Psáno jednou rukou: scriptura carolina, břevnovské Meinhardovo skriptorium.

[Leonis Sermones LXXI, cap. 4–6 et LXXII, cap. 1–6, frag.]

Homilie se vztahují k festivitě Resurrectio Domini.

PL 54 col. 388–393.

Liber tradens: S. Pauli Epistolae ad Romanos et Corinthios etc., pap. rkp. 1455.

Lit.: TRUHLÁŘ, J.: Catalogus I, s. 244 č. 600: „Operculis adligata sunt fragmenta membran. codicis saec. XI–XII, quo homiliae quaedam (Gregorii papae?) contibantur“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 98** na s. 227.

Praha, Národní knihovna ČR, sign. VI.D.24

München, Bayer. Staatsbibl., Clm 27.270

München, Bayer. Staatsarchiv, Frag. sine num.

(99)

VIII./IX. (Mondsee), perg., 2ff., 30,9 × 24,5 resp. 22,8 cm

Cele zachovaný perg. dvoulist (A' – A) sejmutý z poznamenané vazby bez zachovaných vpichů, avšak se slepým horizontálním linkováním uzpůsobeným majuskulní osnově použitého písma. Text psán per columnas (2) o rozměrech 23,6 × 8,5 cm ve spatii 3,0 cm a s liniaturou 1,0–1,1 cm. Majuskulní osnova má výšku 0,5 cm. Kromě pražského dvoulistu se zachovalo 64 folií z téhož původního celku v Mnichově pod výše uvedenými signaturami. Hřbetní perforace: /////////////// + 2,5 + 6,2 + 6,5 + 6,5 + 6,2 + 2,5 + ///////////////

Psáno jednou rukou: scriptura uncialis bavorské provenience: skriptorium kláštera Mondsee (CLA; B. BISCHOFF – B. EBERSPERGER).

[**Evangelii frag.**]

Zachovaný text: Lc 22,58–71; 23,1–3; 24,45–53.

Liber tradens: Zámecká knihovna v Rychnově nad Kněžnou, starý tisk: Janez Vajkard Valvasor: *Topographia Archiducatus Carinthiae antiquae et modernae completa*. Nürnberg: Wolfgang Moritz Endters 1688.

Prov.: Roku 1839 daroval František Antonín II. Liebsteinský z Kolowrat (1778–1861) zlomek Klementinu.

Lit.: TRUHLÁŘ, J.: *Catalogus I*, s. 453 č. 1113: „Codicis membran. saec. VII–VIII binis col., 23 lin., literis uncialibus eleganter exarati folia duo ... Distinctio per singula vel bina puncta. Ligaturae et abbreviaturae perpaucae.“; CLA X. **1325; URBÁNKOVÁ, E.: *Rukopisy a vzácné tisky*, s. 27; HAUKE, H.: *Katalog*, s. 3–4 (jen část z BSB München); BISCHOFF, B.: *Schreibschulen 2*, s. 18; BISCHOFF, B. – EBERSPERGER, B.: *Katalog II*, s. 274 č. 3344 (provenience a časové zařazení).

Obrazová dokumentace: **Obr. 99** na s. 230.

Digitalizát (VI.D.24): http://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=AIPDIG-NKCR_VI_D_24_____369UNM1-cs <cit. 2. 2. 2018>

Praha, Národní knihovna ČR, sign. VII.A.16/9

(100)

X.^{ex} (*Itálie*), perg. (*Itálie*), 2ff., 33,3 × 32,2 (A) a 33,5 × 32,8 (B) cm

Dva silně poškozené perg. jednolisty (A, B) sejmuté z nepoznamenané vazby bez zachovaných vpichů, ale se slepým horizontálním linkováním. Text psán per columnas (2) o šíři 9,5–10,0 cm, se spatiem 2,0–2,5 cm a v liniatuře 1,0–1,1 cm.

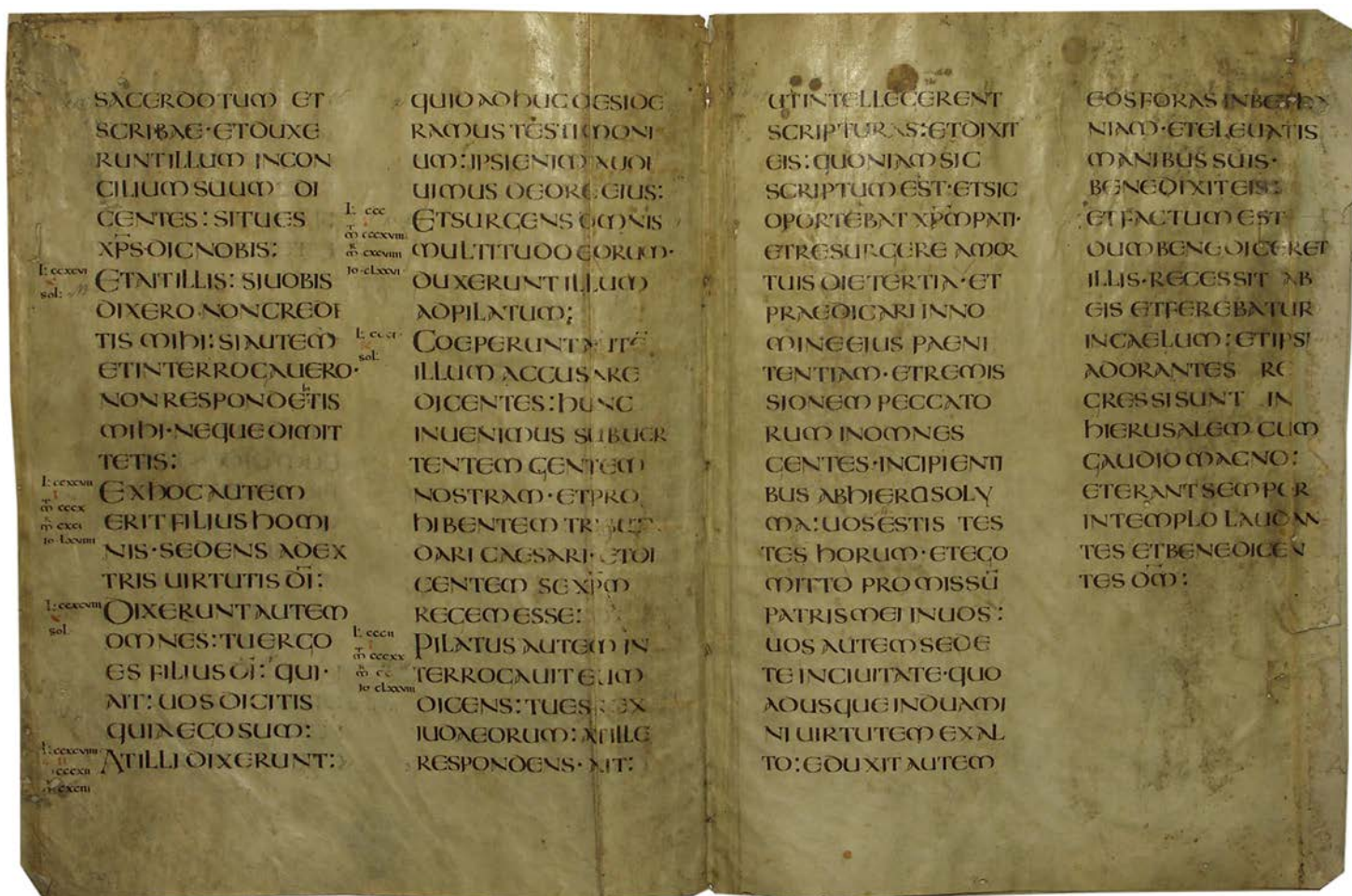
Psáno jednou rukou: scriptura Beneventana.

[**Titii Livii Hist. Rom. III, 35.7–40.4.**]

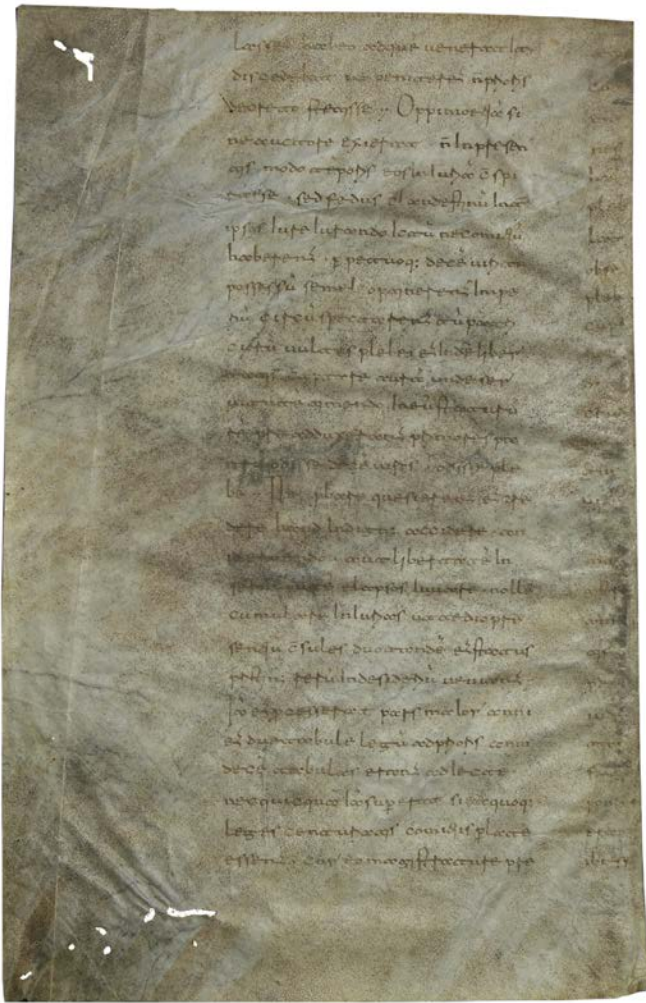
Lit.: TRUHLÁŘ, J.: *Catalogus I*, s. 478 č. 1224: „Duo folia membran. cod. saec. XI–XII characteribus langobardicis“, s přesným určením obsahu; LOEW, E. A.: *The Beneventan Script*, s. 17 a 357 datuje text do X. stol.

Obrazová dokumentace: **Obr. 100** na s. 231.

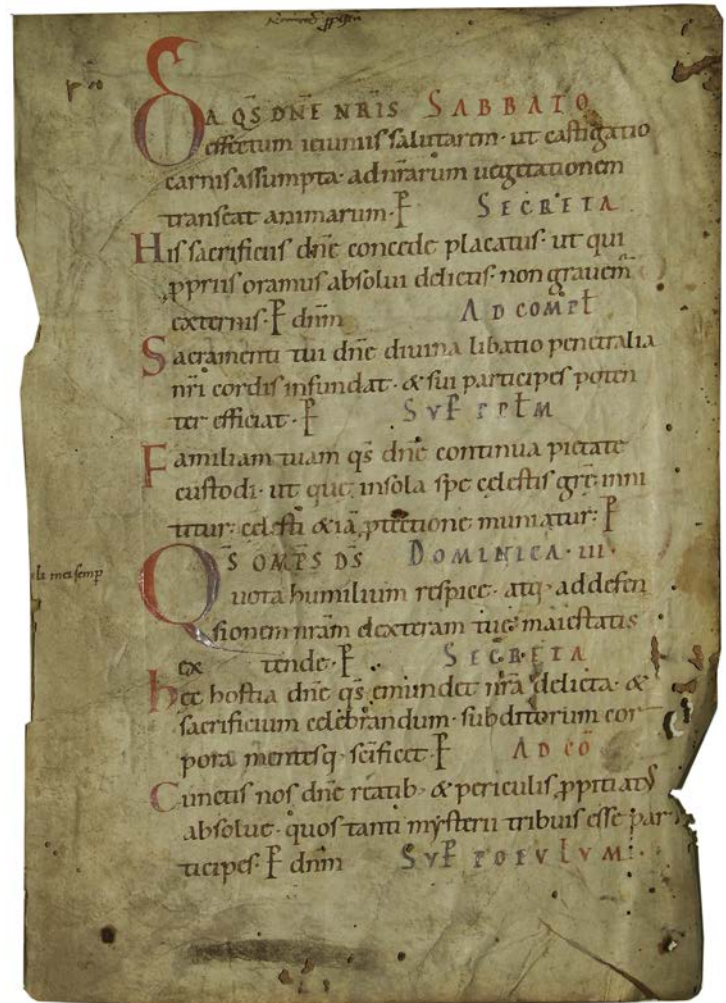
Digitalizát (VII.A.16/9): http://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=AIPDIG-NKCR_VII_A_16_9__11120M5-cs <cit. 2. 2. 2018>

Obr. 99: Praha, NK ČR, sign. VI.D.24. © Národní knihovna ČR.

Obr. 100: Praha, NK ČR, sign. VII.A.16/9. © Národní knihovna ČR.

Obr. 101: Praha, NK ČR, sign. IX.C.9. © Národní knihovna ČR.

Praha, Národní knihovna ČR, sign. IX.C.9

(101)

XI./XII., perg., 2ff., 29,5 × 21,0 cm, rubrikace

Prakticky cele zachovaná folia tvořící přední (A) a zadní (B) přideštní nosiče. Frag. B je dnes od zadní desky odlepen, takže je viditelný z obou stran. Oba listy pocházejí z jednoho původního celku. Psací látka zachovává vpichy, má slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulínkou 1,0 cm širokou. Provenienční přípisky XV. stol. prozrazují, že již tehdy byly zlomky makulaturou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Missalis frag.]

Zachovány lekce z IV Rg 5,1–11 (na A) a rubr.: „Sabbato“, „Dom. III“, „Fer. III“ (na B).
Liber tradens: Isidori Hispalensis Liber prooemiorum sacrae Scripturae, pap. rkp. 1382–1385.

Lit.: TRUHLÁŘ, J.: *Catalogus II*, s. 14–15 č. 1720: „Operculis adglutinata sunt fragmenta membran. codicis liturgici saec. XII“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 101** na s. 231.

Digitalizát (IX.C.9): http://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=AIPDIG-NKCR__IX_C_9_____2B0TYPD-cs <cit. 2. 2. 2018>

Praha, Národní knihovna ČR, sign. IX.E.4

(102)

XII., perg., 2ff., 22,2 × 9,0 (A) a 22,3 × 10,0 (B) cm

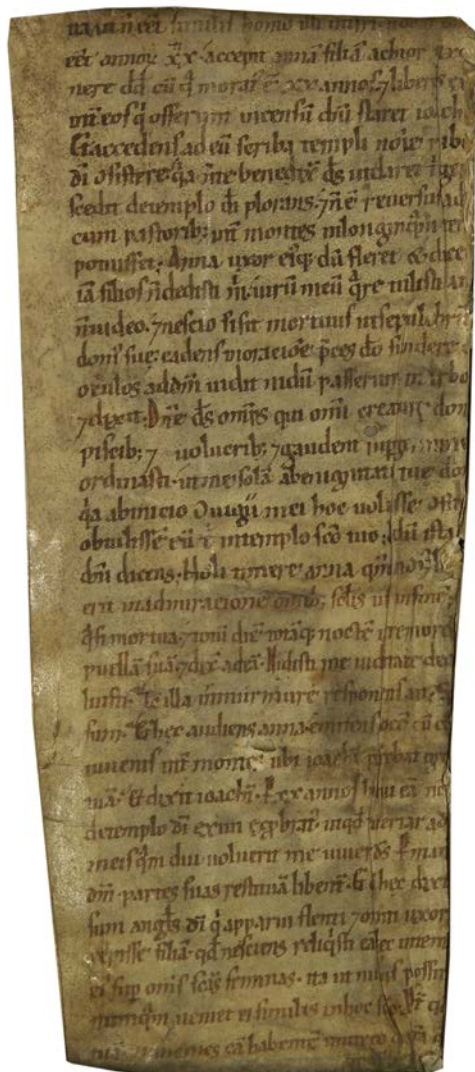
Dva dosti poškozené výkroje perg. folií pocházejících z jednoho celku jsou nalepeny na předním (A) resp. zadním (B) přideštní nosiče. Psací látka nezachovává žádné vpichy, má však slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán s největší pravděpodobností per extensum v liniatuře 0,6 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

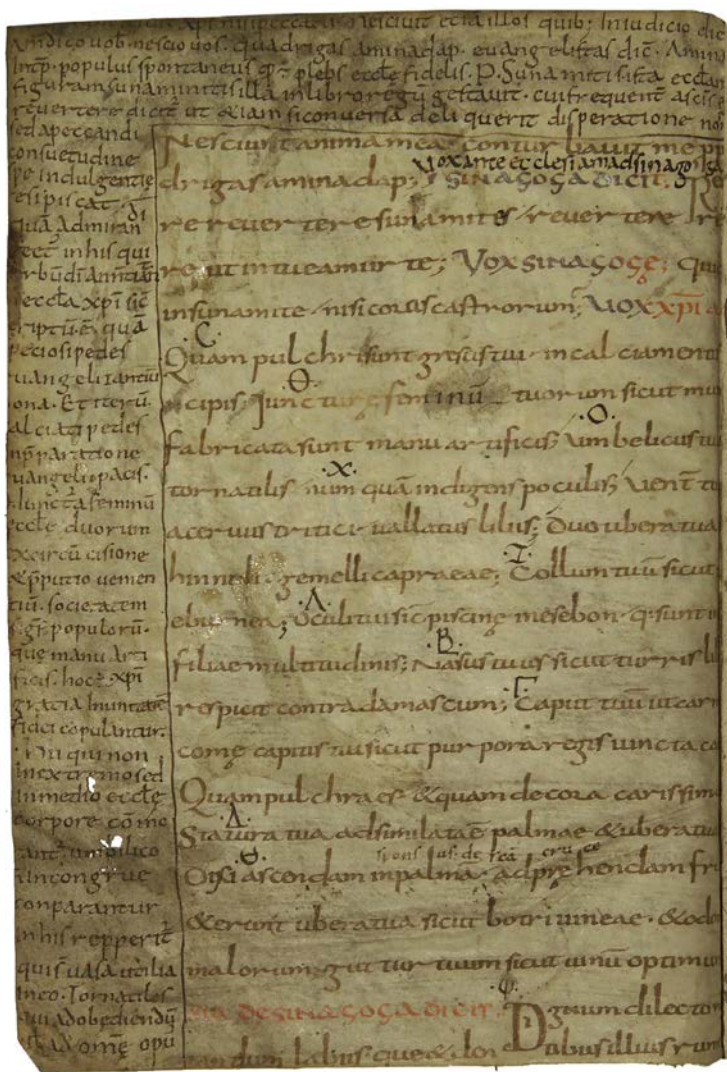
[Ps.-Matthaei Euangelium, textus P: Liber de ortu b. Mariae, frag.]

Liber tradens: Ars dictandi (Rhetorica) etc., pap. rkp. XV. stol.

Lit.: TRUHLÁŘ, J.: *Catalogus II*, s. 22–23 č. 1760: „Operculis adglutinata sunt fragmenta membr. codicis saec. XII–XIII, quo euangelium apocryphum de nativitate s. Mariae virg. continebatur“.

Obr. 102: Praha, NK ČR, sign. IX.E.4.
 © Národní knihovna ČR.

Obr. 103: Praha, NK ČR, sign. X.E.3.
 © Národní knihovna ČR.

Obrazová dokumentace: **Obr. 102** na s. 233.

Digitalizát (IX.E.4): http://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=AIPDIG-NKCR_IX_E_4_____4F1GVL2-cs <cit. 2. 2. 2018>

Praha, Národní knihovna ČR, sign. X.E.3

(103)

IX., perg., 2ff., 21,0 × 14,7 cm, rubrikace

Fragmenty dvou perg. jednolistů tvoří přední (A) a zadní (B) předsádku nosiče. Psací látka nemá žádné vpichy, má ale slepé horizontální linkování. Text psán per extensum v nepravidelné liniatuře 0,8–0,9 cm. V původním knižním bloku se jednalo o dvě za sebou bezprostředně následující folia.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina; text in margine glosován jinou soudobou rukou.

[**Ex Cant. canticorum frag.**]

Frag. A obsahuje: Cant 4,13–5,16, frag. B: Cant 5,17–7,9.

Liber tradens: Excerpta de Iosephi Flavii libris Antiquitatis Iudaicae etc., pap. rkp. XV. stol.

Lit.: TRUHLÁŘ, J.: Catalogus II, s. 72–73 č. 1904: „Operculis adligata sunt fragmenta membr. codicis saec. X–XI, quibus continetur pars Cantici canticorum cum commentario marginali“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 103** na s. 233.

Praha, Národní knihovna ČR, sign. XII.B.12

(104)

XII.^{ex}, perg., 1f., 29,1 × 19,7 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

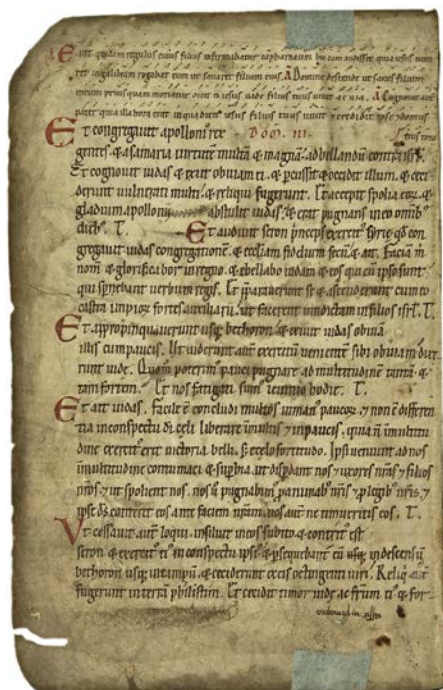
Výkroj perg. jednolistu (prakticky cele zachované folio: A) nalepený na zadním předeštlí nosiče. Psací látka nemá žádné vpichy ani linkování. Text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura gothica primitiva.

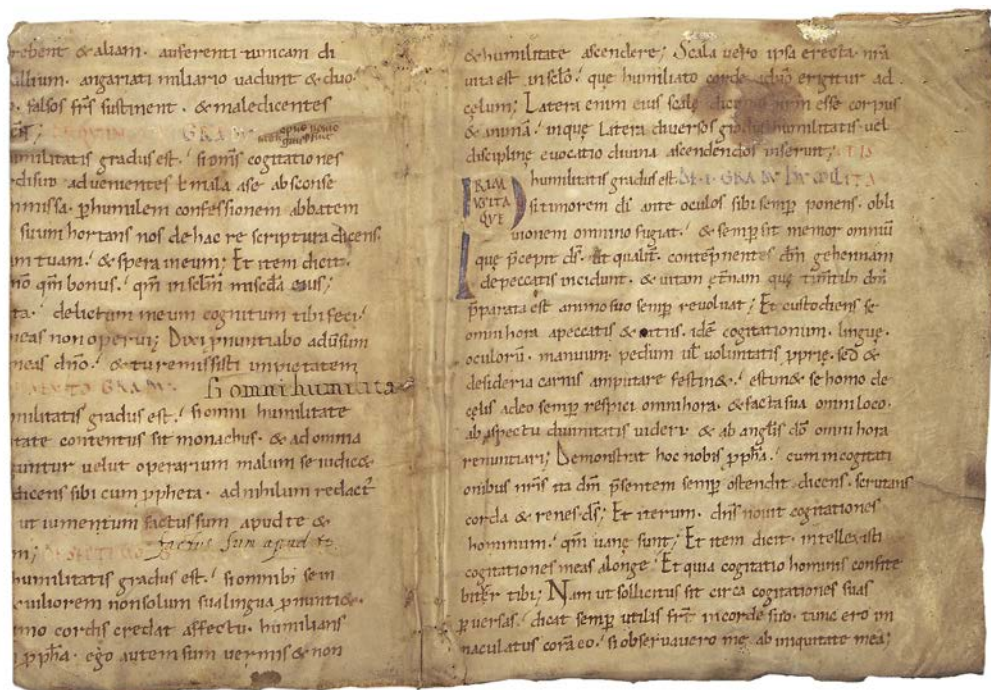
[**Breviarii frag.**]

Rubr.: „Dom. III“.

Liber tradens: Tibini Commentarius in Godefridi de Vino Salvo Poetrium novam etc., pap. rkp. XIV. stol.

Obr. 104: Praha, NK ČR, sign. XII.B.12.
© Národní knihovna ČR.

Obr. 105: Praha, NK ČR, sign. XII.B.16. © Národní knihovna ČR.

Prov.: „Ex monasterio S. Coronae“.

Lit.: TRUHLÁŘ, J.: *Catalogus II*, s. 177 č. 2117: zlomek vůbec nezaznamenává.

Obrazová dokumentace: **Obr. 104** na s. 235.

Digitalizát (XII.B.12): http://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=AIPDIG-NKCR__XII_B_12____0IUYPH7-cs <cit. 2. 2. 2018>

Praha, Národní knihovna ČR, sign. XII.B.16

(105)

XI.¹ (O.S.B.), perg., 2ff., 20,5 × 12,0 resp. 18,0 cm, rubrikace (unciálou)

Výkroj perg. dvoulistu (A´ – A) tvořil zadní přídeštlí nosiče, dnes je ale odlepen, takže je oboustranně přístupný. Psací látka zachovává vpichy, má slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v nepravidelné liniatuře 0,7–0,8 cm. Textové zrcadlo ohraničeno vně slepou dvoulinkou 0,7 cm širokou. Text dvoulistu na sebe bezprostředně navazuje, takže šlo o středový arch příslušné složky původního knižního bloku. Hřbetní perforace: //////////////+ 3,5 + 6,5 + 6,5 + 3,0 •

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Regula s. Benedicti, ex capite VII (De humilitate) frag.]

Frag. A´: et humilitate ascendere ... × ... si propriam quis non

Frag. A: amans voluntatem ... × ... Ego autem sum vermis et non.

Liber tradens: Bernardi Claraevallensis Epistolae etc., perg. a pap. rkp. z přelomu XIV./XV. stol.

Prov.: „E monasterio S. Coronae“; „Liber Tilmanni de Corona mihi concessus restituatur Coronensibus“.

Lit.: TRUHLÁŘ, J.: *Catalogus II*, s. 179 č. 2121: „Operculo inferiori adligatum est fragmentum codicis cuiusdam membran. saec. XI–XII, quo pertractantur gradus humilitatis.“; HAVEL, D.: *Nález zlomku*, s. 345–355 (identifikace obsahu a upřesnění časového zařazení).

Obrazová dokumentace: **Obr. 105** na s. 235.

Digitalizát (XII.B.16): http://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=AIPDIG-NKCR__XII_B_16____0FTLKKE-cs <cit. 2. 2. 2018>

Praha, Národní knihovna ČR, sign. XIII.F.11**(106)***XI., perg., 1f., 22,0 × 15,5 cm*

Zlomek oboustranně velmi poškozeného perg. jednolistu (A) tvoří přední předsádku nosiče. Psací látka má zachovány vpichy, má rovněž výrazné slepé vertikální linkování. Text psán per columnas (2) o rozměrech 16,6 × 4,5 cm ve spatii 0,7 cm a v liniatuře 0,6 cm. Oba sloupky vně ohraničeny slepou dvoulinkou 0,6 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura Visigothica.

[Vocabularii cuiusdam Latini frag.]

Zachována hesla litery „O“.

Liber tradens: [Isaac Israelitae filii Salomonis]: *Viaticus a Constantino translatus* etc., perg. rkp. přelomu XIII./XIV. stol.

Prov.: „Liber Petri de Sepekow“ (XV. stol.).

Lit.: TRUHLÁŘ, J.: *Catalogus II*, s. 246–247 č. 2349: „Operculo superiori adglutinatum est fragmentum cuiusdam lexicī (in Aeneidem?) characteribus langobardicis aut visigothicis saec. XII exarati“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 106** na s. 238.

Praha, Národní knihovna ČR, sign. XIV.D.21**(107)***X./XI., perg., 2ff., 20,5 × 12,5 resp. 15,6 cm*

Výkroj perg. dvoulistu (A' – A) tvoří přední předsádku nosiče. Psací látka nemá zachovány vpichy, má ovšem slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v nepravidelné liniatuře 0,7–0,8 cm, textové zrcadlo z obou stran vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,7 cm širokou. Text na zachovaném dvoulistu na sebe bezprostředně navazuje, takže zlomek tvořil středový arch příslušné složky původního knižního bloku. hřbetní perforace: /////////////// + 3,3 + 6,8 + 4,6 + 5,0 + ///////////////

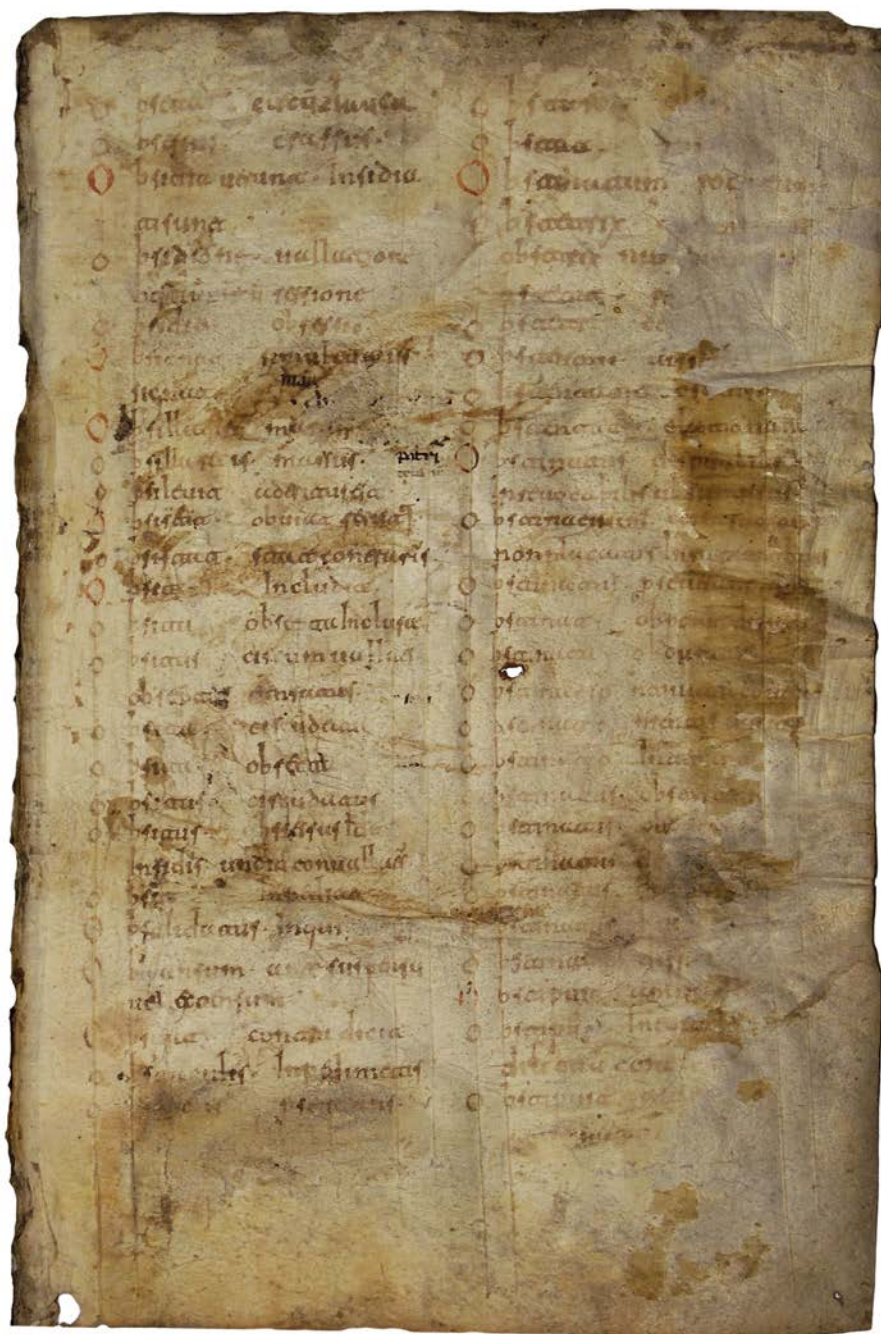
Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Lectionarii frag.]

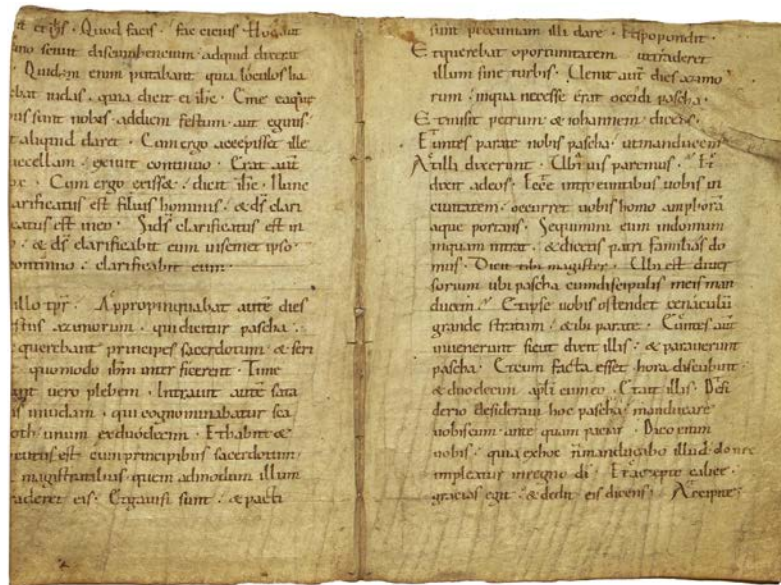
Zachovány lekce: Io 13,16–32 a Lc 22,1–27.

Liber tradens: *Antiphonarium particulare notis musicis instructum monasterii s. Georgii in castro Pragensi*, perg. rkp. XV. stol.

Prov.: „Ex monast. S. Georgii“.

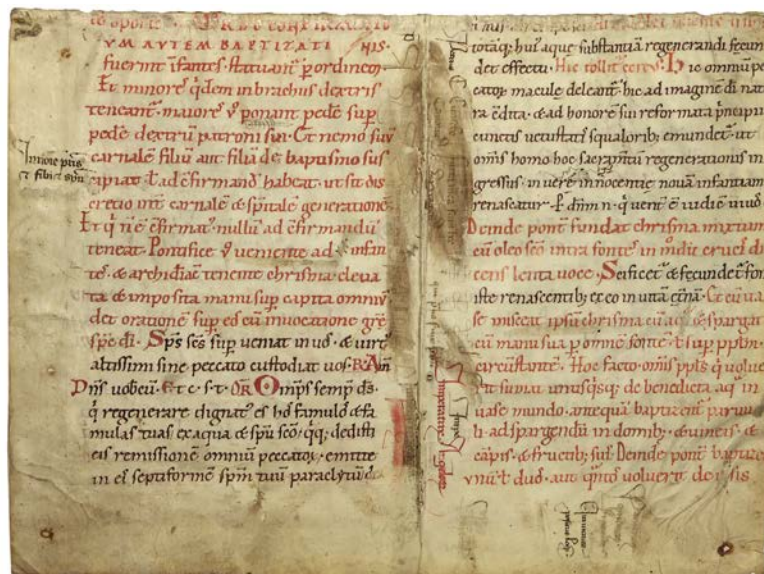

Obr. 106: Praha, NK ČR, sign. XIII.F.11. © Národní knihovna ČR.

Obr. 107: Praha, NK ČR, sign. XIV.D.21.

© Národní knihovna ČR.

Obr. 108: Praha, NK ČR, sign. XIV.D.23.

© Národní knihovna ČR.

Lit.: TRUHLÁŘ, J.: *Catalogus II*, s. 305 č. 2529: „Operculo super. adligatum est fragmentum membran. evangeliarii saec. XI/XII.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 107** na s. 239.

Digitalizát (XIV.D.21): http://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=AIPDIG-NKCR__XIV_D_21____25ECIZC-cs <cit. 2. 2. 2018>

Praha, Národní knihovna ČR, sign. XIV.D.23

(108)

XI.², perg., 4ff., 21,0 × 15,0 resp. 13,0 (A' - A) a 20,7 × 14,8 resp. 13,3 (B' - B) cm, rubrikace

Téměř cele zachované perg. dvoulisty tvoří přední (A' - A) resp. zadní (B' - B) předsádku v nosiči. Oba dvoulisty pocházejí ze stejného původního celku. Psací látka má zachované vpichy a slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,8 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,7 cm širokou. Jako *probationes penae* se na zlomcích vyskytují kancelářské přípisky: „Johannes Dei gra. marchio Moravie et dns. terre“ gotickou kurzívou XIV. stol., a dále „Wenczlau, Dei“ bastardou XIV. stol. atd. Již tehdy musely být zlomky makulaturou. Hřbetní perforace:

Frag. A' - A: //////////////+ 5,4 + 4,5 + 3,5 +////////////////

Frag. B' - B: //////////////+ 3,5 + 5,5 + 4,5 + 3,4 +////////////////

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Libri processionalis seu Agendae frag.]

Liber tradens: Iohannis Hildesheimensis Historia trium regum etc., pap. rkp. konce XIV. stol. *Prov.:* „Ex bibl. S. J. Crumloviensi“.

Lit.: TRUHLÁŘ, J.: *Catalogus II*, s. 306–307 č. 2531: „Operculis adligata sunt fragmenta membran. libri ritualis saec. XII (de sacramentis baptismi et confirmationis administrandis)“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 108** na s. 239.

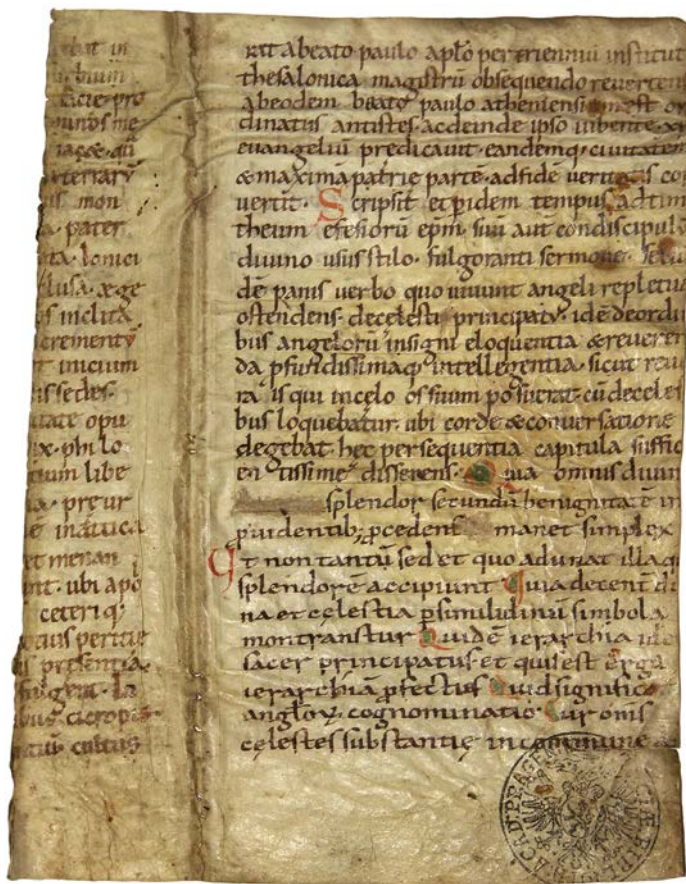
Digitalizát (XIV.D.23): http://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=AIPDIG-NKCR__XIV_D_23____2LM67T0-cs <cit. 2. 2. 2018>

Praha, Národní knihovna ČR, sign. XVII.F.49

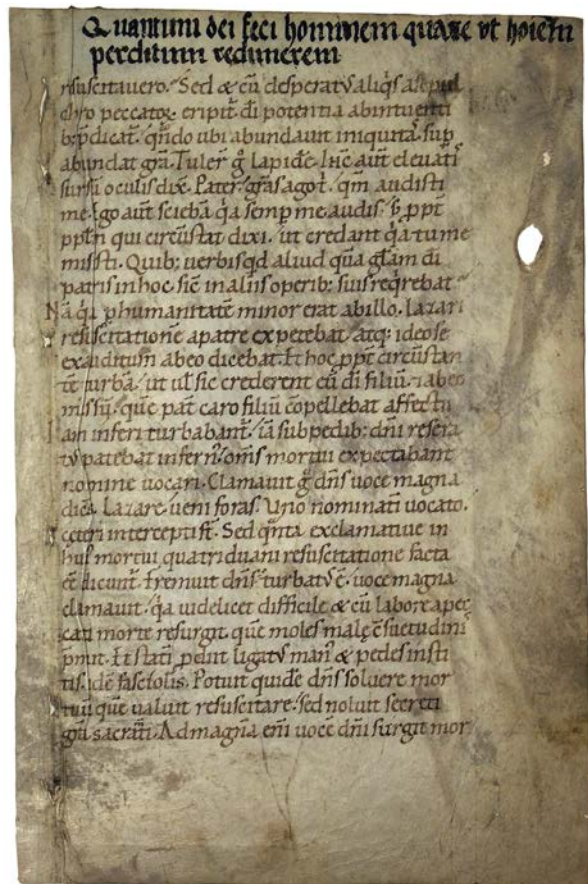
(109)

XI.¹, perg., 2ff., 20,0 × 4,5 resp. 11,4 cm

Výkroj perg. dvoulistu A' - A tvoří přední předsádku nosiče. Psací látka nezachovává žádné vpichy, má ale slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum

Obr. 109: Praha, NK ČR, sign. XVII.F.49.
 © Národní knihovna ČR.

Obr. 110: Praha, NK ČR, sign. XXIV.A.27.
 © Národní knihovna ČR.

v nepravidelné liniatuře 0,5–0,7 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,6 cm širokou. Hřbetní perforace: // // // // + 5,5 + 0,4 + 5,2 + // // // // //

Psáno dvěma rukama: scriptura carolina.

[Hilduini Vita s. Dionysii, ex cap. VIII et IX frag.]

PL 106 col. 29.

Liber tradens: Řád práva zemského atd., pap. rkp. konce XV. stol.

Prov.: Jezuitská knihovna – Klementinum.

Lit.: TRUHLÁŘ, J.: *Katalog českých rukopisů*, s. 109 č. 279: „Přídeštím svrchním jest zlomek lat. rkp. XII stol. církv.-dějep. obsahu.“

Obrazová dokumentace: **Obr. 109** na s. 241.

Digitalizát (XVII.F.49): http://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=AIPDIG-NKCR_XVII_F_49__2XS2QWA-cs <cit. 2. 2. 2018>

Praha, Národní knihovna ČR, sign. XXIV.A.27

(110)

XI., perg., 1f., 26,1 × 17,1 cm

Téměř cele zachovaný perg. jednolist (A) sejmutý z nepoznamenané vazby, psací látka má vpichy a dnes již slabě zřetelné horizontální i vertikální slepé linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,8 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,8 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Heiricus Autissiodorensis?: Homiliae per circulum anni, pars hiemalis, ex Hom. I, 54 frag.]

Zachovaný fragment se vztahuje k fer. VI post Dom. IV in Quadragesima.

Prov.: Sběrka Artur Ritter, Jablonec nad Nisou (přelom XIX./XX. stol.), akces. č. 1365/89.

Lit.: MAREK, J. – MODRÁKOVÁ, R.: *Zlomky rukopisů*, s. 29 č. 27.

Obrazová dokumentace: **Obr. 110** na s. 241.

Praha, Národní knihovna ČR, sign. XXIV.A.37**(111)**

XII.¹, perg., 2ff., 9,2 × 17,0 (A) a 9,3 × 17,1 (B) cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Dva perg. výkroje ze dvou různých folií (A, B), avšak ze stejného celku, sejmuté z nepoznamenané vazby. Psací látka nezachovává vpichy a nemá ani stopy žádného linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,5 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[Breviarii frag.]

Zachována část z Propria de sanctis se zachovanými svátky sv. Alexandra, Filipa a Jakuba (na A) a Nalezení sv. Kříže (na B).

Prov.: Sbírka Artur Ritter, Jablonec nad Nisou (přelom XIX./XX. stol.), akces. č. 1365/89.

Lit.: MAREK, J. – MODRÁKOVÁ, R.: *Zlomky rukopisů*, s. 31 č. 37.

Obrazová dokumentace: **Obr. 111** na s. 244.

Praha, Národní knihovna ČR, sign. XXIV.A.46**(112)**

XI.², perg., 1f., 22,0 × 13,5 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Výkroj perg. jednolistu (A) sejmutý z nepoznamenané vazby bez vpichů, avšak se slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Text psán v liniatuře 1,3 cm. Zlomek byl ještě aktivně používán na přelomu XIV./XV., o čemž svědčí texturou upravované pasáže.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

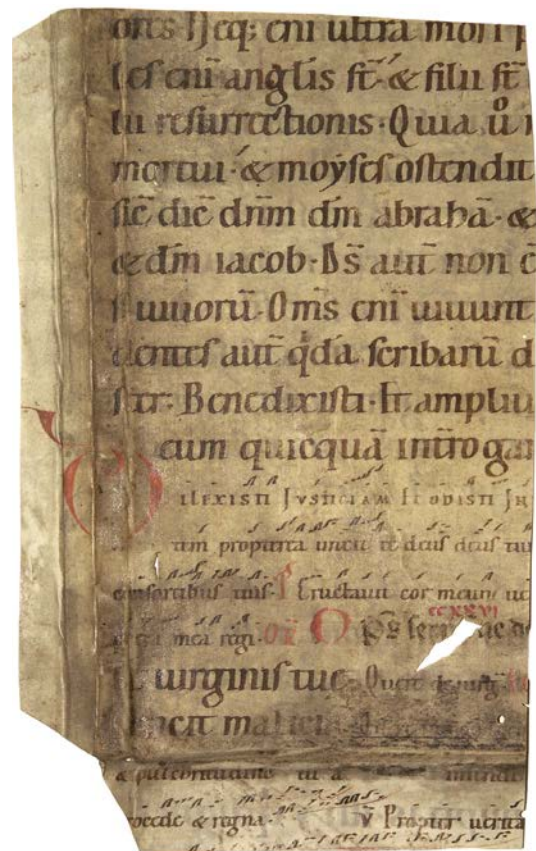
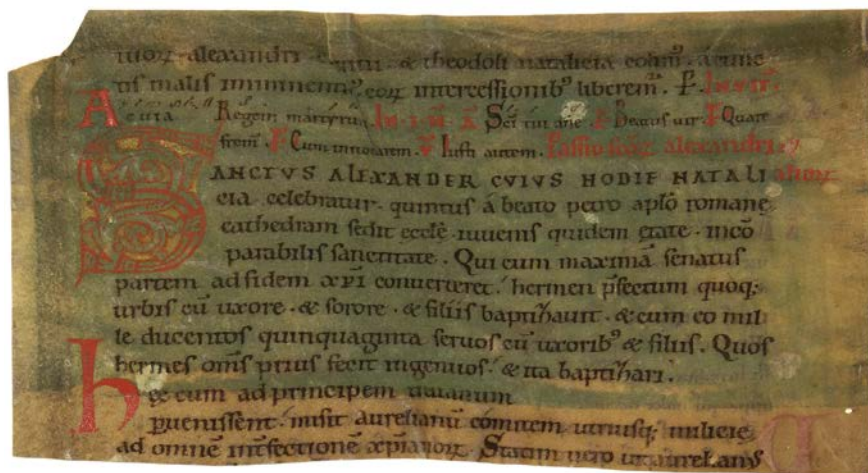
[Missalis frag.]

Zachovány lekce z: Lc 20,27–33; Lc 20,35–40.

Prov.: Sbírka Artur Ritter, Jablonec nad Nisou (přelom XIX./XX. stol.), akces. č. 1365/89.

Lit.: MAREK, J. – MODRÁKOVÁ, R.: *Zlomky rukopisů*, s. 32 č. 46.

Obrazová dokumentace: **Obr. 112** na s. 244.

Obr. 112: Praha, NK ČR, sign. XXIV.A.46.
 © Národní knihovna ČR.

Obr. 111: Praha, NK ČR, sign. XXIV.A.37. © Národní knihovna ČR.

XII.², perg., 1f., 21,5 × 14,4 cm, rubrikace

Cele zachovaný perg. jednolist (A) sejmutý z nepoznamenané vazby, kde plnil funkci před-
sádky; má zachovány vpichy, avšak beze stop jakéhokoliv linkování. Text psán per exten-
sum v liniatuře 0,5 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[**Varia ex collectoribus canonum.**]

(a): Gratianus: *Concordia discordantium canonum*, Quaes. V, c. XXI, VI pars.

PL 187 col. 1492.

(b): *Epist. I Clementis ad Iacobum*.

PL 130 col. 22.

(c): Isidorus Hispalensis: *Mysticorum expositiones sacramentorum seu Quaest. in VT* – In Ex 29,11.

(d): Ex conc. Tribur., capit. III – cf. *Burchardi Wormaciensis Libri decretorum*, lib. IX (De feminis non consecratis), cap. 66.

PL 140 col. 826.

(e): Ex conc. apud Alth. habito cap. 5 – cf. *Burchardi Worm. Lib. decr.*, lib. IX, cap. 74.

PL 140 col. 828.

(f): Gratianus: *Concordia*, Quaes. V, c. XIX (Item Hieronymus Ad Oceanum de morte Fabiolae).

PL 187 col. 1491.

(g): S. Augustinus: *De coniugiis adulterinis*, lib. II, cap. 15.

PL 40 col. 481.

(h): Ivo Carnotensis: *Decretis* pars VIII, cap. 243; 34, q. 2, c. Ego dixi (Hermes in libro Pastoris, mandato 4).

(i): cf. Ivo Carnotensis: *Decretis* pars VIII, cap. 233 (Chrysostomus super Matthaicum cap. 109 = homil. 32 in Matth.).

PL 161 col. 633.

(j): S. Augustinus: *De coniugiis adulterinis*, lib. II, cap. 6.

PL 40 col. 473.

(k): Burchardus Worm.: *Libri decr.*, lib. VII, cap. 12 (recte: Ex concil. apud Theodonis villam, cap. 8).

PL 140 col. 782.

(l): *ibid.*, cap. 16 (Ex concil. Meldensi, cap. 7).

PL 140 col. 782.

(m): *Concilia Hispaniae XLVI (Concilium Toletanum)*, cap. 17.

PL 84 col. 331.

Prov.: Sbíрка Artur Ritter, Jablonec nad Nisou (přelom XIX./XX. stol.), akces. č. 1365/89.

Lit.: MAREK, J. – MODRÁKOVÁ, R.: *Zlomky rukopisů*, s. 32 č. 49.

Obrazová dokumentace: **Obr. 113** na s. 247.

Praha, Národní knihovna ČR, sign. XXIV.A.65

(114)

XII., perg., 2ff., 23,5 × 16,6 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Cele zachovaný perg. dvoulist (A' – A) s textem, který na sebe bezprostředně nenavazuje. Psací látka nezachovává žádné vpichy, ale má slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v nepravidelné liniatuře 0,6–0,7 cm. Stará paginace: „454–455, 468–469“ rukou XVII. –XVIII. stol. Hřbetní perforace: •2,0 + 3,0 + 7,0 + 7,0 + 3,0 + 1,5 •

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior, benediktinské provenience.

[Breviarii O.S.B. frag.]

Díky breviářových hodiněk prozrazuje, že šlo o *breviarium chori* ženského kláštera („Interim dum sorores communicant, cantatur“). Vzhledem k identifikaci nosiče (viz níže) zřejmé, že šlo o klášter benediktinek u sv. Jiří na Hradě, v němž byla věnována zvýšená pozornost liturgickému zpěvu: lze tak usuzovat z distribuce liturgického zpěvu mezi chór a kantory. Na zlomku zachována evangelní lekce: Mc 16,1 vážící se k velikonočnímu cyklu Propria de tempore.

Prov.: Fragment náleží do breviáře NK ČR Praha, sign. VI.E.4c (TRUHLÁŘ, J.: *Catalogus I*, s. 454 č. 1119), který byl užíván v klášteře benediktinek u sv. Jiří na Hradě; ten v dnešní podobě končí pag. 453. U frag. je uložen pap. předsádkový list s vlastnickou proveniencí „Caesarei collegii societatis Jesu Pragae“.

Lit.: MAREK, J. – MODRÁKOVÁ, R.: *Zlomky rukopisů*, s. 35 č. 65.

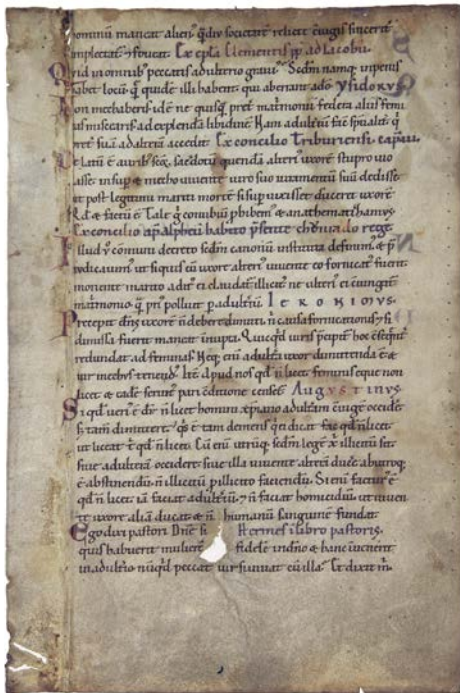
Obrazová dokumentace: **Obr. 114** na s. 247.

Praha, Národní knihovna ČR, sign. XXIV.A.78
Praha, Národní knihovna ČR, sign. XXIV.A.97

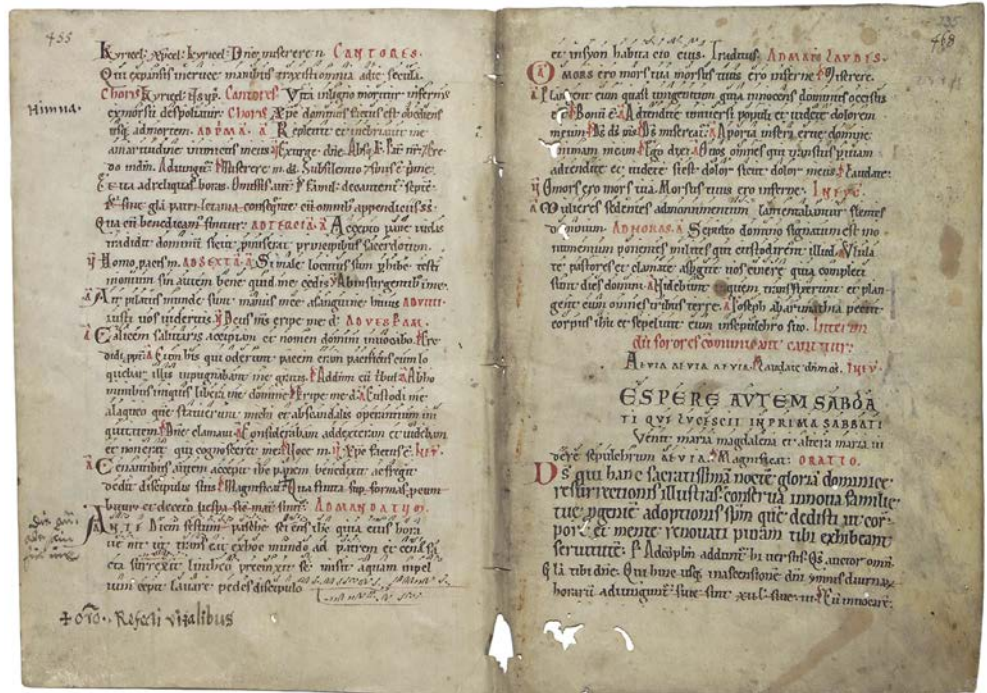
(115)

IX./X., perg., 3ff., 25,6 × 16,3 resp. 13,5 (A' – A) a 25,0 × 9,8 (B) cm, rubrikace (uncialou), živá záhlaví

Silně poškozený perg. dvoulist sejmutý z vazby sign. G.290 (A' – A), z téhož celku se zachoval ještě úzký výkroj jednolistu (B), který byl původně přilepen ve stejné vazbě na okraji dvoulistu A' – A, kde se zachoval jeho zrcadlový otisk. Psací látka zachovává vpichy, má slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,7 cm. Hřbetní perforace:

Obr. 113: Praha, NK ČR, sign. XXIV.A.49.
© Národní knihovna ČR.

Obr. 114: Praha, NK ČR, sign. XXIV.A.65. © Národní knihovna ČR.

Obr. 115: Praha, NK ČR, sign. XXIV.A.78. © Národní knihovna ČR.

(A' - A): •3,5 + 6,5 + 4,0 + 8,5 + 4,6•

Psáno dvěma rukama: scriptura carolina.

[**Evangelii frag.**]

Zachovány pasáže (na A' - A): Lc 22,36–59 a Io 1,1–27. Je tedy zřejmé, že šlo o dvoulist spíše ve vnějších pasážích dané složky knižního bloku; zachovaná pasáž (na B): Lc 12,31–55.

Prov.: Sejmuto z tisku NK ČR, sign. 22.G.290, který má ex libris chebských jezuitů z r. 1663, a to „ex donatione Mastadiana“ (za bližší informace o nosiči zlomku děkuji dr. J. Markovi).

Lit.: MAREK, J. – MODRÁKOVÁ, R.: *Zlomky rukopisů*, s. 36 č. 78 a s. 38 č. 97.

Obrazová dokumentace: **Obr. 115** na s. 248.

Praha, Národní knihovna ČR, sign. XXIV.A.83

(116)

XII., perg., 1f., 28,0 × 19,3 cm, rubrikace

Seříznutý perg. jednolist (A) sejmutý z poznamenané vazby nemá žádné vpichy, má ovšem horizontální i vertikální linkování provedené olůvkem. Text psán per columnas (2) o rozměrech 23,5 × 8,7 resp. 7,6 cm ve spatii 1,6 cm a s liniaturou 0,8 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[**Aurelius Augustinus: Enarrationes Psalmorum 77, cap. 29–35, frag.**]

PL 36 col. 1002–1005.

Liber tradens: Sejmuto z vazby tisku NK ČR, sign. 33.K.89.

Lit.: MAREK, J. – MODRÁKOVÁ, R.: *Zlomky rukopisů*, s. 36 č. 83.

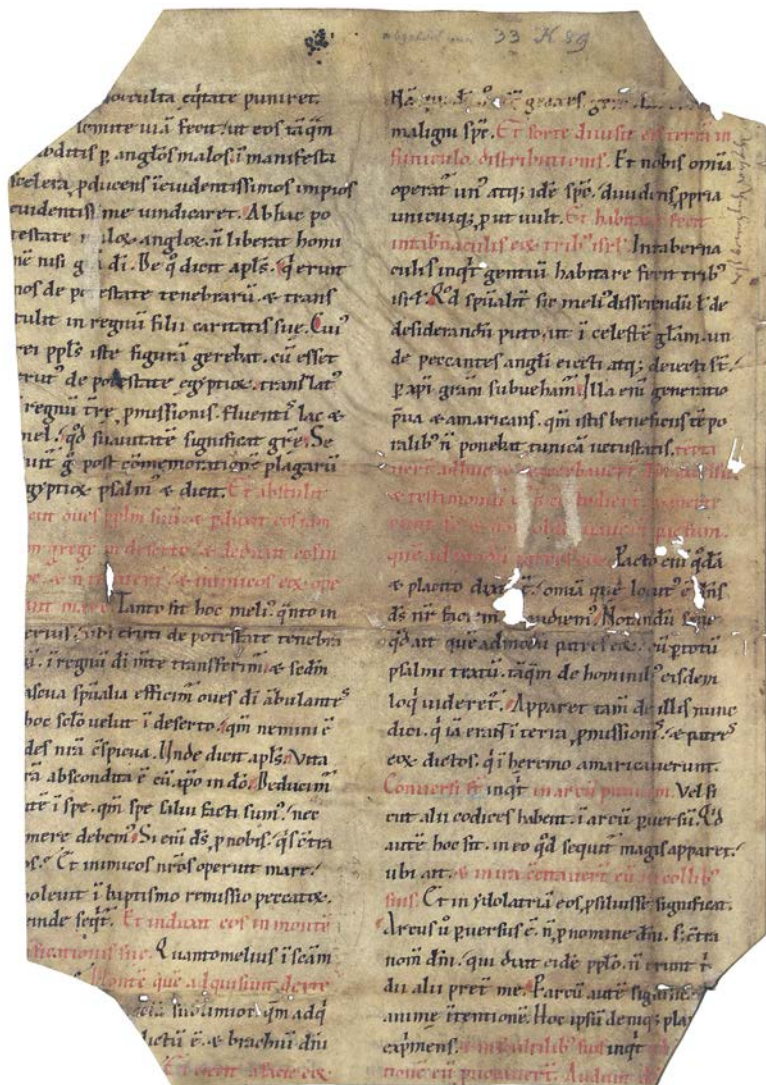
Obrazová dokumentace: **Obr. 116** na s. 250.

Praha, Národní knihovna ČR, sign. XXIV.A.115

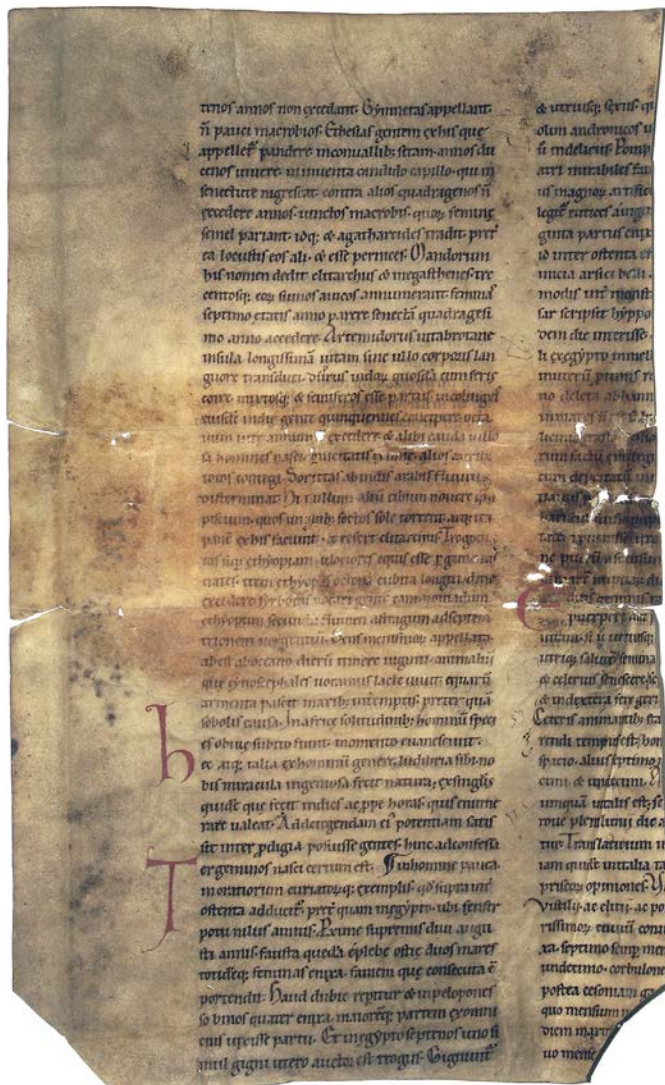
(117)

XII., perg., 1f., 37,1 × 22,5 cm

Výkroj perg. jednolistu (A) sejmutého z nepoznamenané vazby, psací látka zachovává vpichy a horizontální i vertikální linkování. Text psán per columnas (2) o šíři 10,0 cm ve spatii 1,6 cm a s liniaturou 0,7 cm. Zachována stará foliace: „49“.

Obr. 116: Praha, NK ČR, sign. XXIV.A.83. © Národní knihovna ČR.

Obr. 117: Praha, NK ČR, sign. XXIV.A.115. © Národní knihovna ČR.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[Plinius Sec.: *Naturalis historia, ex cap. VII frag.*]

Lit.: MAREK, J. – MODRÁKOVÁ, R.: *Zlomky rukopisů*, s. 39 č. 115.

Obrazová dokumentace: **Obr. 117** na s. 250.

Praha, Národní knihovna ČR, sign. XXIV.A.134

(118)

XII., perg., 1f., 5,2 × 19,0 cm, neumová nediastematická notace německého typu

Úzký výkroj perg. jednolistu (A) se zachovanými vpichy a slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Text psán per extensum v liniatuře 0,9 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,8 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[*Missale plenarium.*]

Na recto-foliu zachován frag. mešního formuláře pro Fer. VI post Dom. III in Quadragesima s koncem evangelní perikopy: Io 4,42 / *Of.*: „Intende voci ora[cio]nis mee...“ / *Secr.*: „Respice, Domine, propicius ad munera...“ / *Co.*: (Io 4,13) „Qui biberit aquam...“.

Na verso-foliu zachován frag. mešního formuláře pro Sabb. post Dom. III in Quadragesima se zachovaným úryvkem ze starozákonní lekce: Dn 13,8–9; 13,15.

Lit.: MAREK, J. – MODRÁKOVÁ, R.: *Zlomky rukopisů*, s. 40 č. 134.

Obrazová dokumentace: **Obr. 118** na s. 252.

Praha, Národní knihovna ČR, sign. XXIV.A.141

(119)

XII., perg., 1f., 21,7 × 13,5 cm, rubrikace

Cele zachovaný perg. jednolist (A) sejmutý z nepoznamenané vazby se zachovanými vpichy a slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Text psán per extensum v liniatuře 0,7 cm, textové zrcadlo ohraničeno vně slepou dvoulinkou 0,7 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

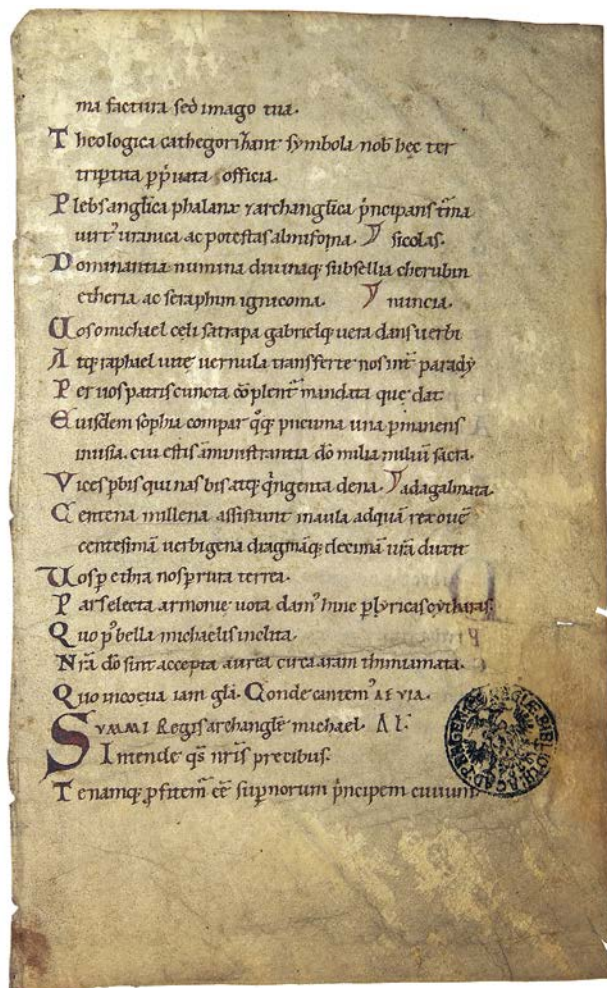
[*Notker Balbulus: Sequentiae, frag.*]

PL 131 col. 1018.

Rubr.: „De s. Gallo“.

Obr. 118: Praha, NK ČR, sign. XXIV.A.134. © Národní knihovna ČR.

Obr. 119: Praha, NK ČR, sign. XXIV.A.141. © Národní knihovna ČR.

Prov.: Razítko klementinské knihovny z XVIII. stol.

Lit.: MAREK, J. – MODRÁKOVÁ, R.: *Zlomky rukopisů*, s. 42 č. 141.

Obrazová dokumentace: **Obr. 119** na s. 252.

Praha, Národní knihovna ČR, sign. XXIV.A.143

(120)

XI., perg., 2ff., 19,8 × 17,7 resp. 12,2 cm, rubrikace

Výkroj perg. dvoulistu (A' – A) sejmutého z nepoznamenané vazby nemá žádné vpichy ani stopy jakéhokoliv linkování. Text psán per extensum v nepravidelné liniatuře 0,7–0,8 cm. Text na sebe bezprostředně navazuje, šlo tudíž o dvoulist původně umístěný uprostřed příslušné složky v původním knižním bloku. Hřbetní perforace: /////////////// + 1,5 + 2,0 + 6,4 + 6,6 + ///////////////

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Lectionarii frag.]

Zachovány lekce: Dn 3,49–51; I Thes 5,14–23; Mt 17,4–9; I Thes 4,1–7; Mt 15,21–28; Dn 9,15–19; Io 8,21–29; III Rg 17,8–12. Rubr.: „Fer. III.“.

Lit.: MAREK, J. – MODRÁKOVÁ, R.: *Zlomky rukopisů*, s. 42 č. 143.

Obrazová dokumentace: **Obr. 120** na s. 254.

Praha, Národní knihovna ČR, sign. XXIV.A.157

(121)

XII., perg., 2ff., 33,2 × 24,6 resp. 22,0 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

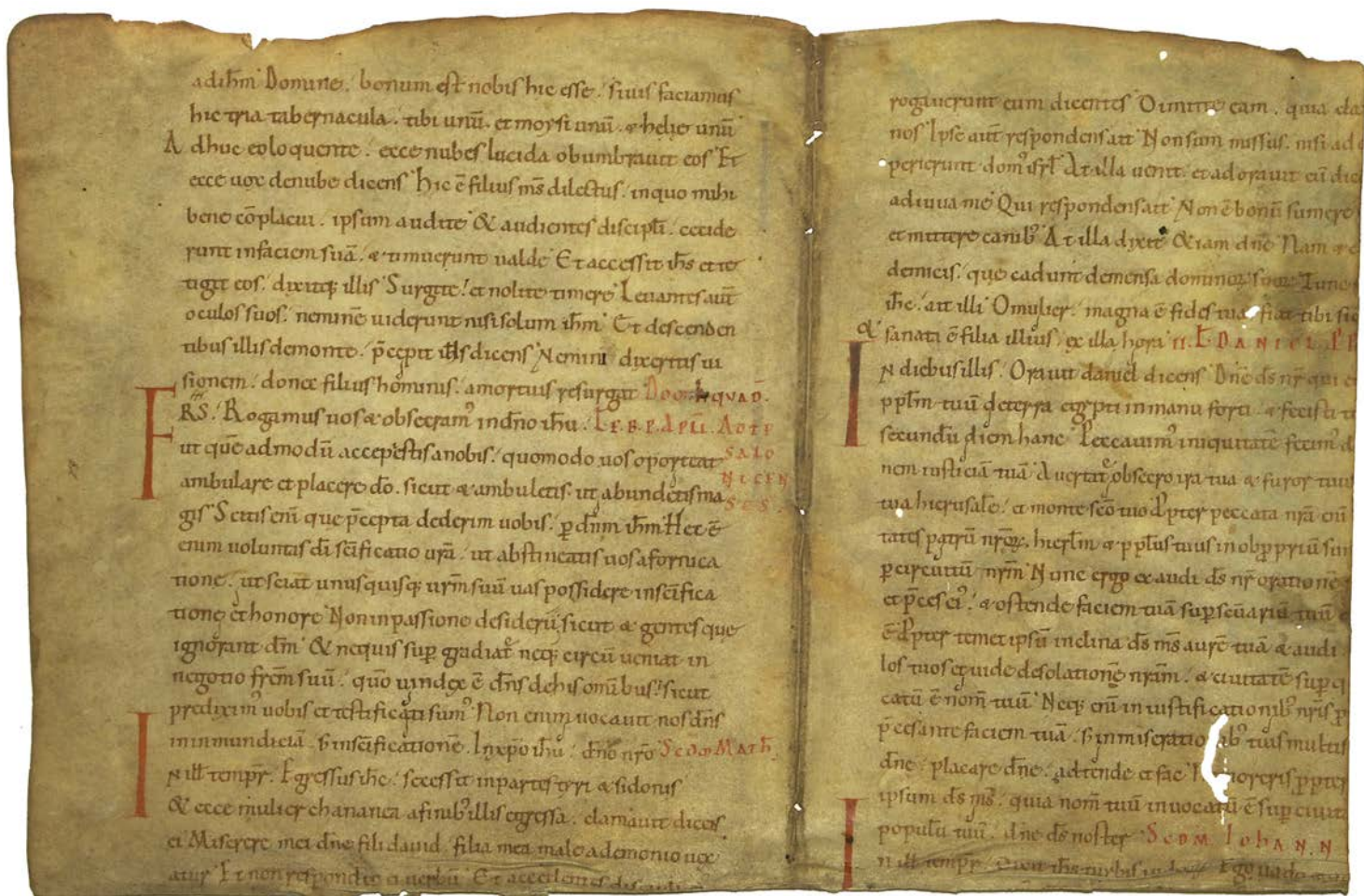
Cele zachovaný perg. dvoulist (A' – A) sejmutý z nepoznamenané vazby nezachovává vpichy, má ale horizontální i vertikální linkování provedené olůvkem. Text psán per extensum v liniatuře 0,9 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou jednolinkou. Marginální přípisky rukou počátku XIV. stol. prozrazují, že rkp. byl tehdy ještě aktivně používán. Hřbetní perforace: /////////////// + 3,5 + 5,0 + 9,5 + 10,0 + 4,8 + ///////////////

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Breviarii frag.]

Lit.: MAREK, J. – MODRÁKOVÁ, R.: *Zlomky rukopisů*, s. 43 č. 157.

Obrazová dokumentace: **Obr. 121** na s. 255.

Obr. 120: Praha, NK ČR, sign. XXIV.A.143. © Národní knihovna ČR.

Praha, Národní knihovna ČR, sign. XXIV.A.189

(122)

XII./XIII., perg., 1f., 37,8 × 26,7 cm

Cele zachovaný perg. jednolist (A) sejmutý z poznamenané vazby má vpichy i vertikální a horizontální linkování provedené olůvkem. Text psán per columnas (2) o rozměrech 27,9 × 8,4 resp. 8,7 cm se spatiem 2,0 cm a v liniatuře 0,7 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura gothica primitiva.

[Hieronymi Commentaria in Isaiam, cap. XLVII vers. 12n. et cap. XLVIII, vers. 3–13.]

PL 24 col. 457–460.

infertur homo in semetipso ... × ... antequam fieret ibi.

Prov.: Zlomek pochází z benediktinského kláštera u sv. Mikuláše na Starém Městě pražském (1628), kam se dostal z kláštera Na Slovanech. Sloužil jako obal kopiáře XVI. stol. kláštera Na Slovanech sign. I.D.49, stará sign. „Lit. Z. Num. XXXIV“.

Lit.: MAREK, J. – MODRÁKOVÁ, R.: *Zlomky rukopisů*, s. 45 č. 189.

Obrazová dokumentace: **Obr. 122** na s. 257.

Praha, Národní knihovna ČR, sign. XXIV.A.206

(123)

IX.¹ + XI., perg., 1 + 2ff., 24,8 × 19,4 (A) a 8,0 × 10,0 resp. 9,4 (B' – B) cm

Vnější pokryv vazby nosiče sign. 34.C.327 tvoří jednak výkroj perg. jednolistu (A) a dále úzký výkroj perg. dvoulistu (B' – B). A má zachovány vpichy a slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per columnas (2) s šíří sloupku 7,8 cm a ve spatii 2,0 cm s liniaturou 0,9 cm. Oba sloupky vně ohraničeny slepou dvoulinkou 1,0 cm širokou. Výkroj dvoulistu B' – B nemá vpichy, ale pouze nepatrné stopy slepého horizontálního i vertikálního linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,6–0,7 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,7 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina (A), scriptura carolina (B' – B).

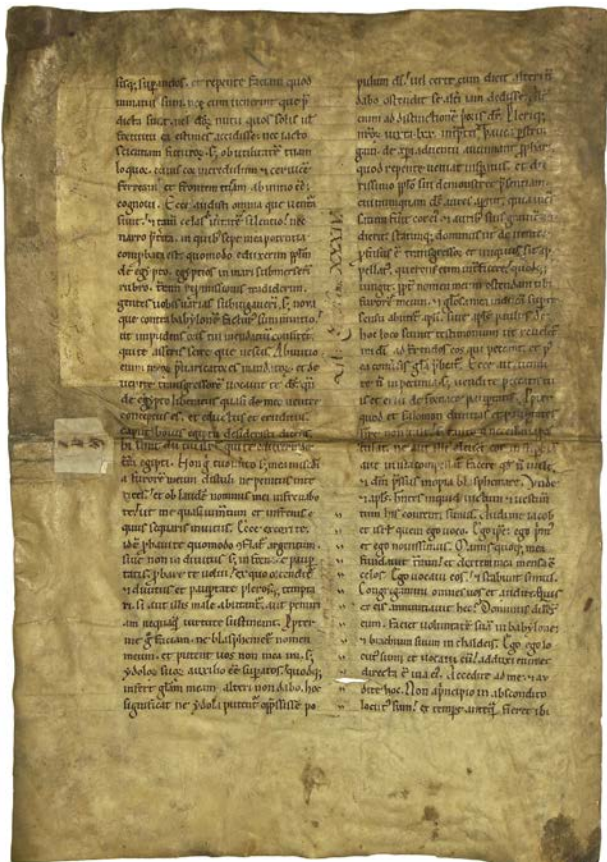
Frag. A:

[Psalterii frag.]

Zachovaný text: Ps 118,131–148: [s]piri[tum], [qu]ia ... × ... m[edi]tarer eloquia tua.

Frag. B' – B:

[Evangelarii frag.]

Obr. 122: Praha, NK ČR, sign. XXIV.A.189. © Národní knihovna ČR.

Obr. 123: Praha, NK ČR, sign. XXIV.A.206. © Národní knihovna ČR.

Zachovaný text: Mt 1,13–18; Mt 3,3–7.

Prov.: Sňato z tisku NK ČR, sign. 34.C.327.

Lit.: MAREK, J. – MODRÁKOVÁ, R.: *Zlomky rukopisů*, s. 46 č. 206.

Obrazová dokumentace: **Obr. 123** na s. 257.

Praha, Národní knihovna ČR, sign. XXIV.A.284

(124)

XII. (Itálie), perg., 2ff., 16,6 × 11,9 cm, rubrikace

Cele zachovaný perg. dvoulist (A' – A) se zachovanými vpichy a slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Text psán per extensum v liniatuře 0,7 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou jednolinkou. Text na sebe nenavazuje, dvoulist se nacházel spíše ve vnější části příslušné složky. Zachována stará paginace: „143, 144, 157, 158“. Hřbetní perforace: //////////////+ 1,8 + 2,9 + 5,7 + 4,6 +////////////////

Psáno jednou rukou: scriptura carolina výrazně okrouhlého ductu, nejspíše italské provenience.

[Iulianus Toletanus: Prognosticorum futuri saeculi, ex lib. I et III frag.]

cf. PL 96 col. 476 s výraznými odchylkami a doplňky.

Lit.: MAREK, J. – MODRÁKOVÁ, R.: *Zlomky rukopisů*, s. 58 č. 284.

Obrazová dokumentace: **Obr. 124** na s. 259.

Praha, Knihovna křížovníků s červ. hvězdou, sign. frag. 1

(125)

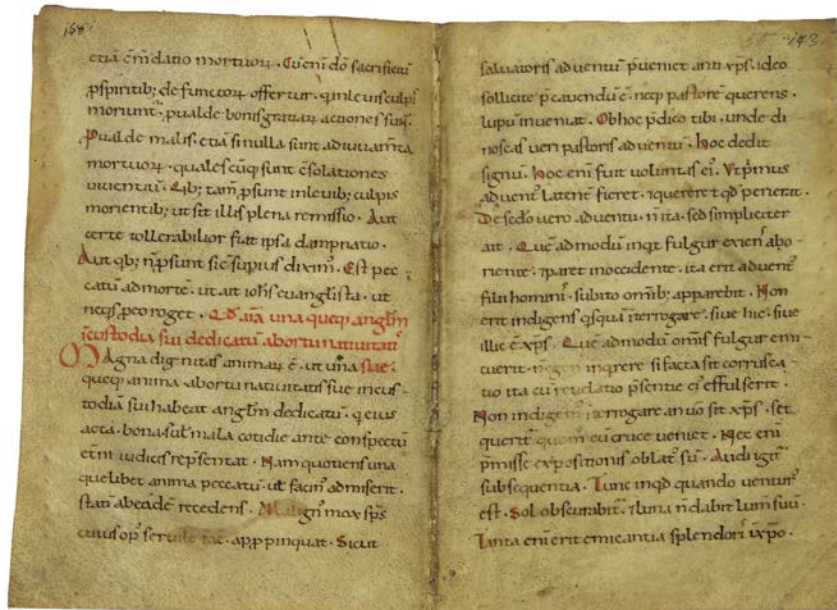
XII., perg., 4ff., 19,2 × 14,5 cm, rubrikace

Dva cele zachované perg. dvoulisty (A' – A, B' – B), zachovány vpichy a slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,8–0,9 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,7 cm širokou. Oba dvoulisty v původní složce za sebou bezprostředně následovaly, a to tak, že B' – B byl vložen do A' – A. Hřbetní perforace:

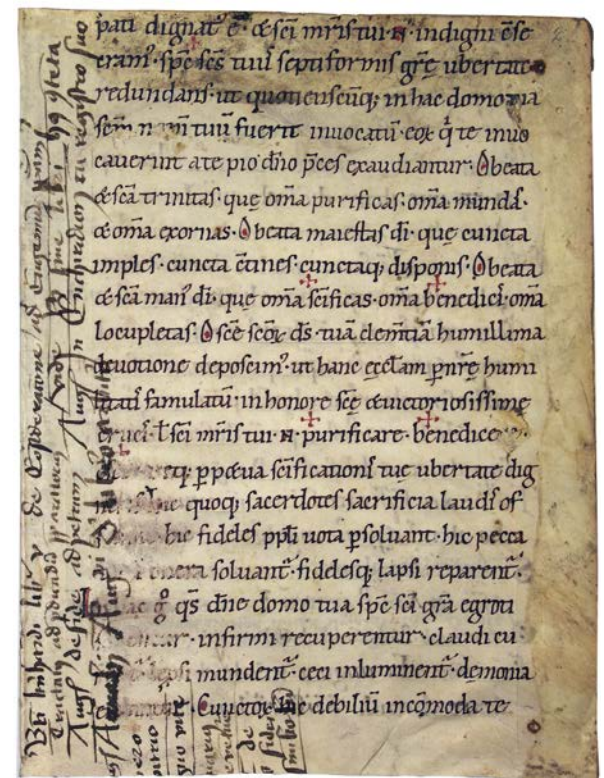
Frag. A' – A: //////////////+ 1,5 + 3,5 + 5,2 + 4,5 + 3,2 +////////////////

Frag. B' – B: //////////////+ 1,5 + 3,5 + 5,2 + 4,5 + 3,2 +////////////////

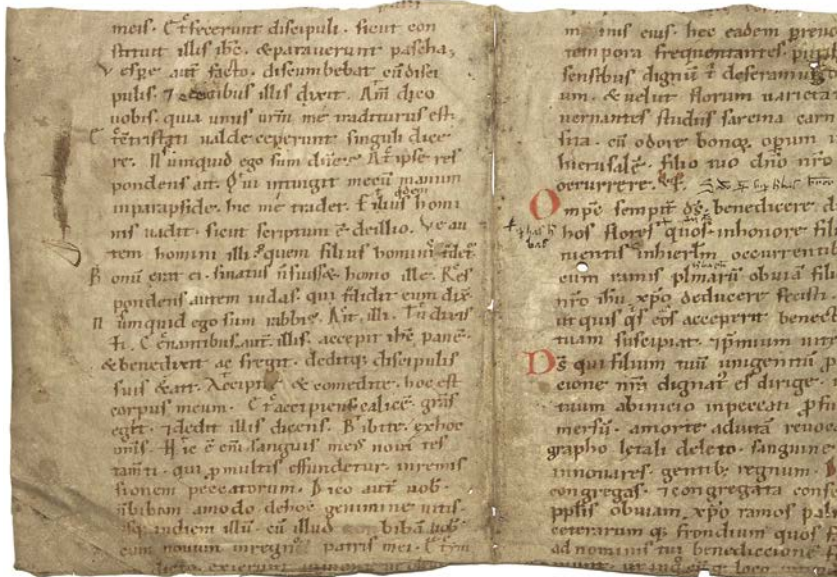
Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

Obr. 124: Praha, NK ČR, sign. XXIV.A.284. © Národní knihovna ČR.

Obr. 125: Praha, knihovna křižovníků s červ. hvězdou, sign. frag. 1. © Klášter křižovníků s červenou hvězdou v Praze.

Obr. 126: Praha, knihovna křižovníků s červ. hvězdou, sign. frag. 4.
© Klášter křižovníků s červenou hvězdou v Praze.

[Pontificalis frag.]

Formuláře obřadů při svěcení kostela a oltáře.

Liber tradens: Petri Damiani Epistola ad Golfredum etc., pap. rkp. konce XIV. stol., APH, Knihovna Pražské kapituly, sign. C 84.

Prov.: Pražská kapitulní knihovna.

Lit.: PRAŽÁK, J.: *Katalog rukopisů*, s. 223 č. 211 (přesné obsahové, provenienční i chronologické údaje).

Obrazová dokumentace: **Obr. 125** na s. 259.

Praha, Knihovna křížovníků s červ. hvězdou, sign. frag. 4

(126)

XII.¹, perg., 2ff., 20,0 × 12,5 resp. 17,0 cm, rubrikace

Seříznutý perg. dvoulist (A' – A) sejmutý z nepoznamenané vazby bez zachovaných vpichů, avšak se slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Text psán per extensum v liniatuře 0,7–0,8 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulínkou 0,7 cm širokou. Přípisky pokročilého XIII. stol. in margine vztahující se k textu svědčí o tom, že ještě tehdy byl text aktivně používán. Obě folia na sebe textově nenavazují. Hřbetní perforace:

////////+ 7,0 + 1,4 +////////

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Missalis frag.]

Zlomek zachovává čtení na Dom. Palmarum, rituál svěcení ratolestí a lekcí Mt 26,7–30.

Prov.: Pražská kapitulní knihovna (viz u frag. 1).

Lit.: PRAŽÁK, J.: *Katalog rukopisů*, s. 225–226 č. 214 (přesné obsahové, chronologické i provenienční údaje).

Obrazová dokumentace: **Obr. 126** na s. 259.

Praha, knihovna křížovníků s červ. hvězdou, sign. frag. 6

(127)

XI., perg., 1f., 24,7 × 18,3 cm

Fragment dosti poškozeného perg. jednorádku (A), který vzhledem k charakteru poškození sloužil jako výlep přídeští; bez zachovaných vpichů, avšak se slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Text (15,5 × 23,2 cm) psán per extensum v liniatuře 0,7–0,8 cm, textové

25x18 hand. n. v. d. 17

aut ad corruptio nem nam in quod finis. Non uero non solum omni sed
 latam singillatimque credentis congregamus in unam quandam civitatem. In unum popu-
 lum. Sed in unum quoque in unum etiam singulo contingunt hec que scripta sunt. Contingunt
 in populo. Secum populi de singulis non singuli de populo. Nam quid enim unus homo ex
 liffed uolens de singulis hominibus consistat. Quicquid ergo cum loquor agnoueris uice quisa
 ex pius est. noli cogitando quasi remanere in te deputare quod in solo te contingit. Sed de
 ista contingere aut in omni aut in parte in omni quoniam ad hunc populum. et de manu in
 coram pretioso sanguine redimantur. Repenturus est enim ad iudicium quod cum uita in
 Constat enim domino miserationes eius et mirabilia eius filius hominum. Iste uersus quatuor
 animi ad uertere potuit quod potestis et uos quatuor uertere in quo numero quantum dicitur
 in uita seruitur ualimus. significat nobis quatuor quasdam temptationes. Equi
 nos liberat. Conuenit super miserationes. Facit enim hominem primo nihil querentem sed deum
 uertere. seductoria secundum uiuentem. Nihil putant aliquid esse post hanc uitam quam de
 finienda. neglegentem quedam. et sic corda obrutum cor habentem in lecebris mundi. et in
 tiversis delectationibus consopitum. peccat iste ad querenda gratiam dei ut fiat sollicitus. et de
 de domino et uigile. Nonne manus dei excitat eum. Sed tam aquo fit excitat igno rat. In
 aut esse facti cum agnouerit ueritatis fidem. Sed antequam agnoscat dolo et errore se
 Inuenit enim se in errore. uult cognoscere ueritatem. pulsat ubi potest. temptat quod uerit
 uagatur qua potest. facti enim patitur ipsius ueritatis. Prima ergo ueritatio est. erroris et
 ubi in hunc ueritatem fatigatus exclamauerit ad deum. pducit ad ueritatis ueritatem. et
 ad ciuitatem querens. perducit ergo ad deum qui dixit. Ego sum uita. Cum illi fuerit ita sciens
 obseruare debeat. Nonnunquam multum sibi tribuendo et quasi de factis ueritatis presumen-
 Incipit constringere uelle contra peccata. et per superbiam superari. Inuenit enim in hunc
 tatis cupiditatem et non posse uiam per se pedes ambulare. in clausa se sentit. difficultate
 oru. et quia muro impossibilitatis erecto. portis et clausis. qua eua dat ut ueritatem
 uenit. iam se quomodo uiui debeat. Prius enim in errore erat. et facti ueritatis ueritatis
 piram iam ueritatis et positus est in uia. Ad ueritatem bene scilicet quod nostra. Am-
 non eras quem ammodum uideris. O modo accepisti et nostrum conuenit. et facti
 te. Exclamauit ad deum. Secunda ueritatio difficultatis in bene op. et facti
 ma erroris et facti. Exclama et in hac ad deum. Libera deus de necessitate
 ueritatis difficultatis et in ueritatis. Incipit etiam facile
 lo. facti et in hunc ueritatis. et facti deus. Non fuerit se. et in hunc ueritatis.

Obr. 127: Praha, knihovna křižovníků s červ. hvězdou, sign. frag. 6.

© Klášter křižovníků s červenou hvězdou v Praze.

zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,5 cm širokou. Zachována stará foliace rukou pozního XV. stol.: „13“. Hřbetní perforace: •1,2 + 3,6 +////////

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Tractatus moralis?]

Prov.: Pražská kapitulní knihovna (viz u frag. 1).

Lit.: PRAŽÁK, J.: *Katalog rukopisů*, s. 227 č. 216 (přesné obsahové, chronologické i provenienční údaje).

Obrazová dokumentace: **Obr. 127** na s. 261.

Praha, Knihovna křížovníků s červ. hvězdou, sign. frag. 9 (128)

IX., perg., 2ff., 17,5 × 13,8 resp. 12,5 cm

Velmi poškozený výkroj perg. dvoulistu (A' - A) sejmutého z nepoznamenané vazby bez zachovaných vpichů, avšak se slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Text psán per extensum v nepravidelné liniatuře 0,5–0,7 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou jednolinkou. Hřbetní perforace: ///////////+ 7,0 + 7,0 +////////

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina; „cc = a“.

[Tractatus medicus cum receptis.]

Prov.: Pražská kapitulní knihovna (viz frag. 1).

Lit.: PRAŽÁK, J.: *Katalog rukopisů*, s. 228 č. 218 (přesné obsahové i provenienční údaje, zlomek ale datuje do „X./XI.“).

Obrazová dokumentace: **Obr. 128** na s. 263.

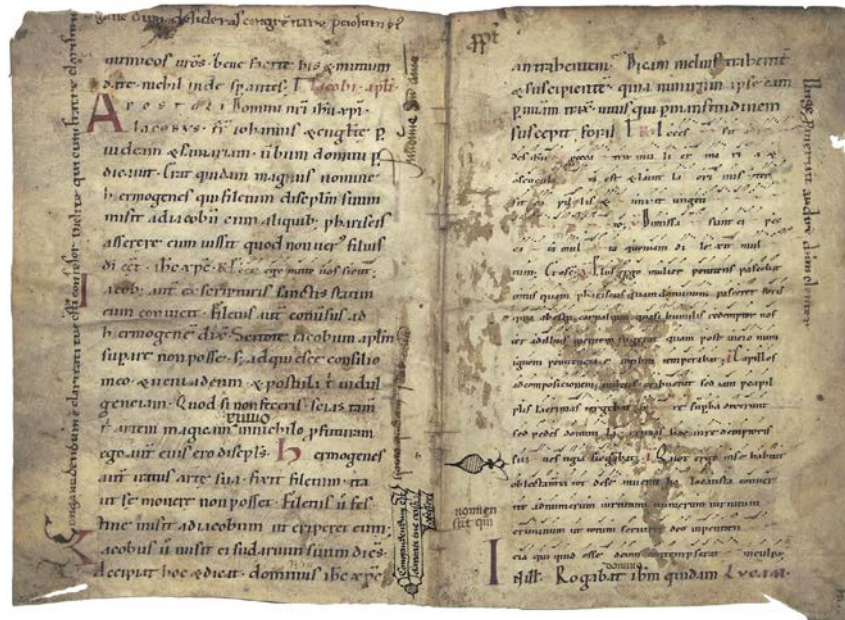
Praha, Knihovna křížovníků s červ. hvězdou, sign. frag. 11 (129)

XII., perg., 2ff., 20,3 × 14,3 resp. 14,6 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Frag. perg. dvoulistu (A' - A) bez zachovaných vpichů, avšak se slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Text psán per extensum v nepravidelné liniatuře 0,8–0,9 cm, textové zrcadlo z obou stran ohraničeno slepou dvoulinkou 0,8 cm širokou. Textově na sebe obě folia nenavazují. Marginální přípisky různými rukama XIII.–XV. stol. svědčí o tom, že

Obr. 128: Praha, knihovna křižovníků s červ. hvězdou, sign. frag. 9.
© Klášter křižovníků s červenou hvězdou v Praze.

Obr. 129: Praha, knihovna křižovníků s červ. hvězdou, sign. frag. 11.
© Klášter křižovníků s červenou hvězdou v Praze.

text byl ještě tehdy aktivně používán. Hřbetní perforace: /////////////// + 2,3 + 0,5 + 3,0 + 0,5 + 7,0 + 0,5 + 2,7 + 0,6 +////////////////

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Breviarii frag.]

Zachovaná část náleží do Propria sanctorum s festivitami sv. Maří Magdalény, sv. Kristiny, sv. Jakuba a jeho vigilie.

Prov.: Pražská kapitulní knihovna (viz frag. 1).

Lit.: PRAŽÁK, J.: *Katalog rukopisů*, s. 229–230 č. 220 (přesné časové, obsahové i provenienční určení).

Obrazová dokumentace: **Obr. 129** na s. 263.

Praha, Knihovna křížovníků s červ. hvězdou, sign. frag. 12 (130)

XII.¹, perg., 2ff., 29,5 × 21,5 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Dva volné listy (A, B) vzájemně na sebe navazující, sejmuté z nepoznamenané vazby. Psací látka zachovává vpichy a slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per columnas (2) o rozměrech 24,5 × 7,5 cm se spatium 1,4 cm a v liniatuře 0,7 cm. Oba sloupky vně ohraničeny slepou dvoulínkou 0,7–0,8 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

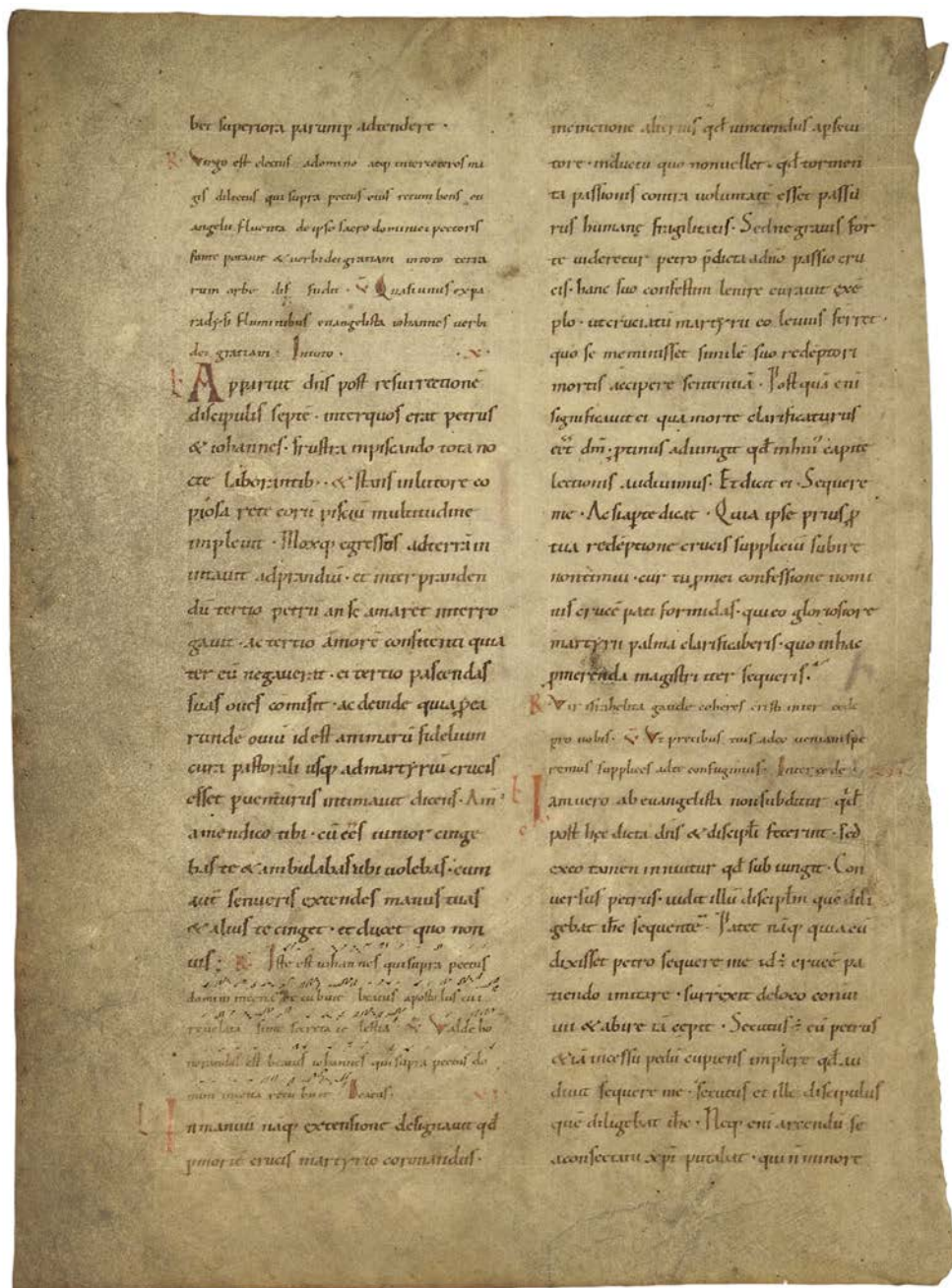
[Breviarii monastici frag.]

Zachovaná část náleží do Propria de sanctis – rubr.: „In natale innocentum“, „Passio s. innocentum“.

Prov.: Pražská kapitulní knihovna (viz frag. 1).

Lit.: PRAŽÁK, J.: *Katalog rukopisů*, s. 230 č. 221 (s poněkud odlišnou interpretací obsahu („Zlomek propria de tempore“), datováno zde do XII. stol.).

Obrazová dokumentace: **Obr. 130** na s. 265.

Obr. 130: Praha, knihovna křižovníků s červ. hvězdou, sign. frag. 12.

© Klášter křižovníků s červenou hvězdou v Praze.

Praha, Knihovna křížovníků s červ. hvězdou, sign. frag. 14

(131)

IX.¹, perg., 1f., 21,3 × 15,3 cm

Téměř cele zachovaný perg. jednolist (A) bez vpichů, avšak s nepatrnými stopami slepého horizontálního i vertikálního linkování. Fragment byl sejmут z nepoznamenané vazby, text psán per extensum v nepravidelné liniatuře 0,8–0,9 cm. Textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,8 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina.

[De sacramento corporis et sanguinis Domini, frag.]

Prov.: Pražská kapitulní knihovna (viz frag. 1).

Lit.: PRAŽÁK, J.: *Katalog rukopisů*, s. 231 č. 223 (zde přesné obsahové určení, zlomek však datován do přelomu IX./X. stol.).

Obrazová dokumentace: **Obr. 131** na s. 267.

Praha, Knihovna křížovníků s červ. hvězdou, sign. frag. 28

(132)

XII.^{med.}, perg., 1f., 21,5 × 17,0 cm, rubrikace

Výkroj perg. jednolistu (A) sejmutého z nepoznamenané vazby, se zachovanými vpichy a výrazným slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Text psán per extensum v liniatuře 1,1 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 1,1 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Breviarii frag.]

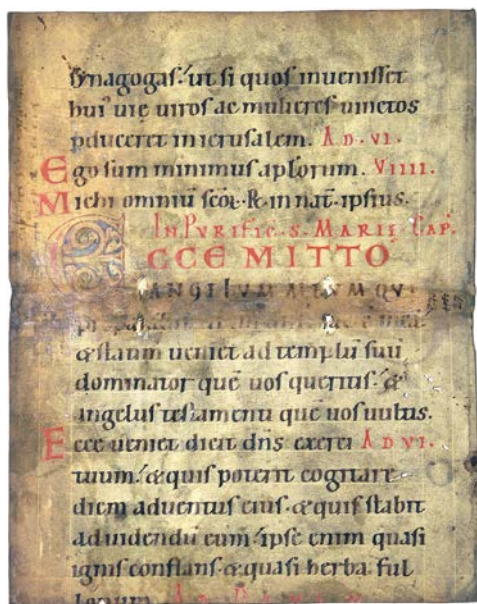
Zachovaná část Propria sanctorum (rubr.: „Purificatio s. Marię“, „Kathedra s. Petri“, „Annuntiatio s. Marię“).

Lit.: PRAŽÁK, J.: *Katalog rukopisů*, s. 239 č. 237 (přesné časové zařazení, není zde vyloučen středoevropský, případně český původ breviáře).

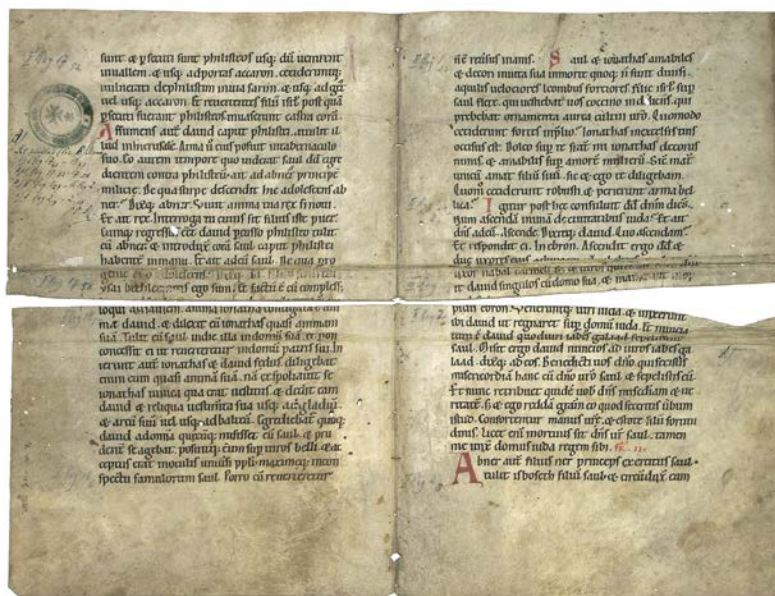
Obrazová dokumentace: **Obr. 132** na s. 268.

ego sū dñe. isto quip dicitur se rat n̄ dñm sed ma
 gistrū uocat quasi excusationē habeat si dño de
 negato sal tim magistrū p̄ diderit. Et ait illi tu ihe
 suisti. ea de responsione confutatus ē. p̄ dicitur qua
 pilate post ea responsurus ē. Cenantib; aut eis
 accepit in pane & benedixit ac fregit deditq; dis
 cipulis suis & ait. Accipite & manducate hoc ē
 cor pus meū. & accipiens calicē gratias egit &
 dedit illis dicens. & itq; post quā t̄r picū pascha
 su erat impleū. & agni carnes cū apostolis come
 derat. ad sup̄ sit panem qui confortat cor homi
 nis. & ad uerū pasche transgredit̄ sacram̄ tum;
 Et quomodo in p̄ figuracione et melchisedech su
 miat̄ sacerdos panem & uinū offerens fecerat
 ipse quoq; in ueritate sui cor poris & sanguinis
 representat̄. In iohel legit̄ duos calices quib; dis
 cipulis p̄ p̄ma & unū p̄mi mensis & alterū
 secundū; ut qui int̄ scōs p̄mi m̄se agnū come
 dere n̄ potuerit. secundū m̄se int̄ penitent̄
 hedū comedat. Dico aut̄ uob. n̄ bibā a modo de
 hoc genimine uitis usq; In die illū cū illud bibā

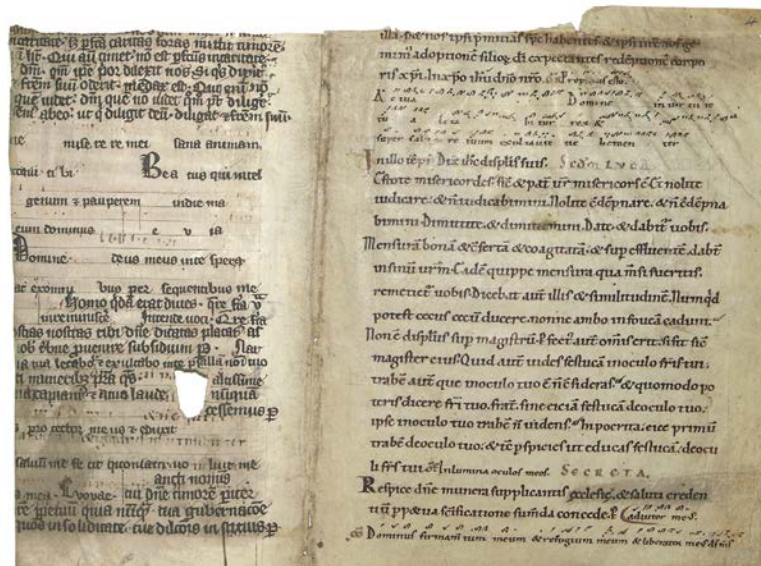
Obr. 131: Praha, knihovna křižovníků s červ. hvězdou, sign. frag. 14. © Klášter křižovníků s červenou hvězdou v Praze.

Obr. 132: Praha, knihovna křižovníků s červ. hvězdou, sign. frag. 28. © Klášter křižovníků s červenou hvězdou v Praze.

Obr. 133: Praha, knihovna křižovníků s červ. hvězdou, sign. frag. 30. © Klášter křižovníků s červenou hvězdou v Praze.

Obr. 134: Praha, knihovna křižovníků s červ. hvězdou, sign. frag. 31. © Klášter křižovníků s červenou hvězdou v Praze.

Praha, Knihovna křížovníků s červ. hvězdou, sign. frag. 30**(133)**

XII.², perg., 2ff., 28,9 × 19,1 resp. 19,4 (A' – A) cm, rubrikace

Zhruba uprostřed rozříznutý cele zachovaný perg. dvoulist (A' – A) sejmutý z nepoznamenané vazby, kde evidentně plnil funkci hřbetních záševků u předního a zadního přídeští; má zachovány vpichy a slepé horizontální i vertikální linkování. Text obou folií na sebe bezprostředně nenavazuje. Psáno per extensum v liniatuře 0,7 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,9 cm širokou. Hřbetní perforace: • 1,8 + 3,5 + 1,5 + 3,5 + 4,0 + 5,5 + 2,5 + 3,0 + 2,0 + 2,0 •

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[Veteris Testamenti frag.]

Zachovány pasáže: I Rg 17,41–18,6 // // // // // II Rg 1,22–2,21; mezi II Rg 2,7 a 2,8 rubr. „Fer. II.“.

Lit.: PRAŽÁK, J.: *Katalog rukopisů*, s. 240 č. 239 (přesné časové i obsahové určení).

Obrazová dokumentace: **Obr. 133** na s. 268.

Praha, Knihovna křížovníků s červ. hvězdou, sign. frag. 31**(134)**

XII.¹, perg. (palimpsest), 4ff., 21,3 × 11,7 resp. 17,6 (A' – A) a 20,9 × 16,5 resp. 12,8 (B' – B) cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Dva seříznuté perg. dvoulisty: A' – A a B' – B, které za sebou v původním knižním bloku bezprostředně následovaly, a to tak, že B' – B byl vložen do A' – A. Vpichy zachovány jen sporadicky, zlomky mají ale slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,8–0,9 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,8 cm širokou. Hřbetní perforace:

(B' – B): // // // // // + 1,5 + 3,0 + 6,0 + 6,0 + // // // // //

Psáno jednou rukou: scriptura carolina; text byl počátkem XIV. stol. na několika místech vyškrabán a nahrazen aktuálními mešními formuláři.

[Missalis frag.]

Zachována část Propria de tempore (Nejsvětější Trojice a následující Dom. I–V).

Prov.: Zlomky uloženy do obálky, na níž je rukou křížovníckého knihovníka V. Bělohávka: „Vyňat z přídeští. Dva listy, jeden vpředu a druhý vzadu, byly volně vloženy, nepřilepeny, mezi knihu a ... desku ... Kniha tato jest Summa de viciis seu tractatus moralis Vilhelmi episcopi Lugdunensis ord. fr. Praed. zn. XLI H 10 vel. 30 × 20 ... Vpředu na horním okraji

jest poznámka Parochiae S. Petri Neo-Pragae in Poržicž a° 1687 existente loci parochio ... Georgio Adalberto Neuwerdt ord. milit. Crucig. c.r.st.“.

Lit.: PRAŽÁK, J.: *Katalog rukopisů*, s. 240–241 č. 240 (přesné časové i obsahové určení, autor předpokládá středoevropskou provenienci).

Obrazová dokumentace: **Obr. 134** na s. 268.

Praha, Knihovna křížovníků s červ. hvězdou, sign. XXII A 4 (135)

XII., perg., 2ff., 20,0 × 14,0 (A, B) cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Dva výkroje perg. jednolistů tvořící přední (A) a zadní (B) předsádku v nosiči. Psací látka nezachovává žádné vpichy, má však slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 1,0–1,1 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou jednolinkou. Poznámka rukou XIII. stol. („Require XIII folio“) svědčí o tom, že rkp. byl ještě tehdy aktivně používán.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Missalis frag.]

Zachována část Propria de tempore: Dom. II post Theophaniam, vigilia Theophanie Domini.

Liber tradens: Evangelium Nikodémovo atd., pap. rkp. 1472.

Prov.: „Ord. Crucig. (catalogo inscriptus anno ...)“ (1. pol. XVIII. stol.).

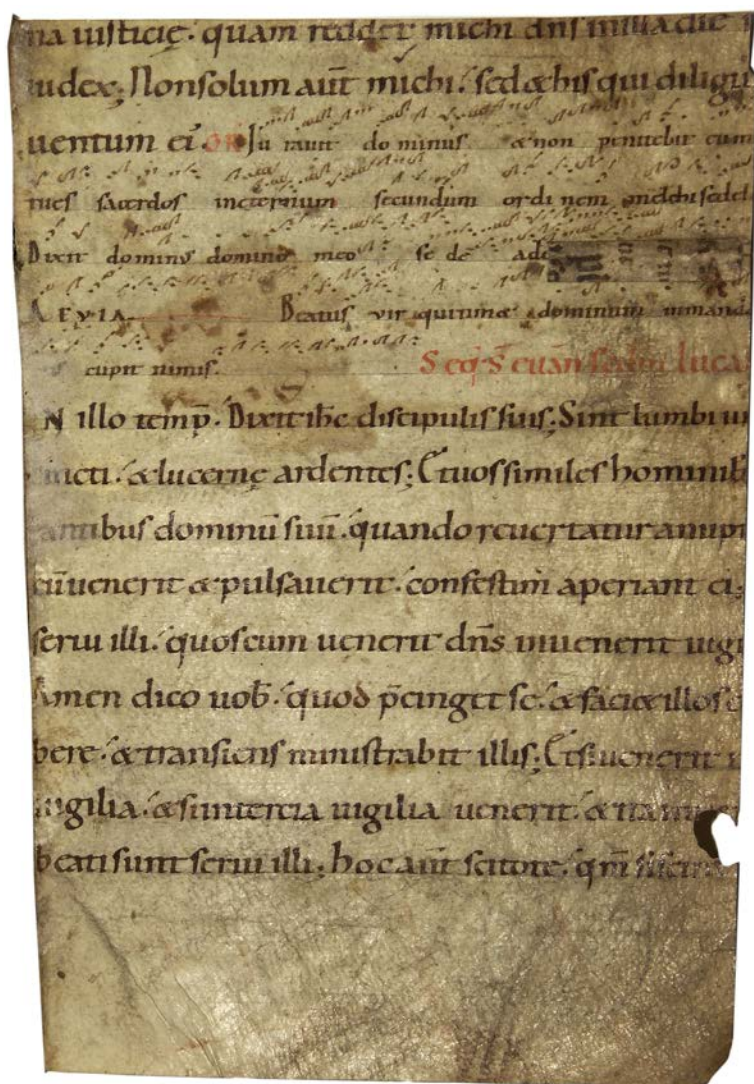
Lit.: PRAŽÁK, J.: *Katalog rukopisů*, s. 87 č. 88 (přesné časové i obsahové určení).

Obrazová dokumentace: **Obr. 135** na s. 271.

NK ČR, sign. MS Cheb 3/49 (136)

X.¹, perg. (Itálie), 1f., 20,3 × 14,5 cm, rubrikace

Výkroj perg. jednolistu (A) nalepeného na zadním příděští nosiče, nejsou zachovány žádné vpichy, má ale slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,9 cm, textové zrcadlo je vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,9 cm širokou. Text verso-folia navazuje na recto-folio se ztrátou jednoho řádku. Koncem XV. stol. byl pergamen již zřejmě makulaturou, což dosvědčují různé marginální přípisky nesouvisející s obsahem zlomku: „Intra est anima ... usque in sempiternum, tunc eris in magna pace“, „Refert

Obr. 135: Praha, knihovna křižovníků s červ. hvězdou, sign. XXII A 4.
© Klášter křižovníků s červenou hvězdou v Praze.

magister Iacobi ... et inaudita“; přípisky pokračují i v XVI. stol.: „S. Maria pura semper sis mecum in Scriptura“, „Ego sum Christus, filius Dei vivi“, „Perseverantibus dabit se“.

Pšáno jednou rukou: scriptura carolina s ovlivněním soudobým listinným písmem, „÷ = est“; text glosován jiným písařem X. stol.

[**Concilia Romana: Ex conc. Rom. sub Silvestro pap. hab. frag.**]

Frag. A^r: [Te]mporibus sancti Silvestri pape ...x ... in quo etiam consensu
////////

Frag. A^v: [nu]lus laicus crimen clerico audeat inferre ... × ... et omnino Christum predicantes. (rubr.) Testimonium clericorum adversus lai[cum].

Cf. *PL* 8 col. 826–828.

Liber tradens: Thomas a Kempis: [*De imitatione Christi et de contemptu omnium vanitatum mundi*]. Venezia: Peter Löslein 1483. 4°.

Obrazová dokumentace: **Obr. 136** na s. 273.

NK ČR, sign. MS Cheb 4/35

(137)

NK ČR, sign. MS Cheb 4/66

NK ČR, sign. MS Cheb 4/67

X., perg. (*Itálie*), 1f., 21,1 × 15,2 cm

Prakticky cele zachovaný perg. jednolist (A) tvoří přední předsádku nosiče (sign. 4/35); zachovány vpichy, sporadicky rovněž slepé horizontální i vertikální slepé linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,5 cm, textové zrcadlo z obou stran ohraničeno slepou jednolinkou. Na horním okraji verso-folia rukou I. pol. XIV. stol.: „Incipit liber de Trinitate“. Ostatní marginálie dosvědčují, že zlomek byl v XVI. stol. již makulaturou. Z téhož původního celku se v chebské františkánské knihovně nacházejí ještě další drobné výkroje okrajových částí jiných folií (pouze s glosami) z téhož původního celku, a to na těchto sign.: 4/66 a 4/67.

Pšáno jednou rukou: scriptura carolina, „&iam“; glosováno soudobou rukou: scriptura carolina notularis.

[**Boethii De Trinitate, c. VI et eiusdem De praedicatione trium personarum frag.**]

Frag. A^r: [mul]tiplicat Trinitatem atque ... × ... divina idonea argu | |

Frag. A^v: mentorum adiumenta prestitimus ... × ... quantum inbecillitas subtrahit vota supplebunt. BOETHII LIB. I. EXPLICIT. INCIPIT EIUSDEM AD S. IOHANNEM DIACONUM ECCL. ROM. „UTRUM PATER ET FILIUS AC SPIRITUS SANCTUS DE DIVINITATE SUBSTANTIALITER PRE[DICENTUR]“.

Quero, an Pater ... × ... de divina substan | |[tia]

Quia e. nra in apertis lateri dno in capiti hnt p. inigne vlti ad amniti
 cor. vlti ad hnt in flauentia ad p. uandū i forami petre a turbine vidi. Reced
 ad hnt alitū. cor abditū. cor scētū. ad cor dei apertū. et osū suū. hnt hnt dicit
 deo. cur p. ad p. ad. Post facta ē h. vna vna. vna saluū. vna recha recha vna
 fluit an. an. vna. Hnt lateri hnt in apertū. et sanguis et aqua asar
 inporib; scī siluestri pp. & constantini pas
 augusti. factū ē magnū conciliū in
 hnt. & congregati sunt regulari eiusde
 estī pp uocatione in clisum. cccc. & vni
 catholici. qui exposuerūt fidē integram
 bolicā immaculatā. & dāpnauerunt ap
 n. & phociniū. sabellūq; atq; sequaces eo
 lē qd tēp. xii. kalendāū iulianū die.
 ndo memoratū magnū cōcilū in
 stegatū est. canonica iunctūis papa
 atione in ipse forma congregauit. &
 cū consilio p. facti constantini augusti
 xxviii. epōs. & dāpnauit tēpū tā calixtū
 appū. & phociniū. atq; sabellū. & consti
 ut pbr. q. rianus resipiscens non suscipere
 ut. nisi ep̄s eiusde loci eū reconciliaret.
 q. osco chrisomate p. episcopalis manus impo
 nē. scī sp̄s gja que abbegetatū dāq; n̄
 est. consp. m. q. r. In quo cōcilū cōsensū

Obr. 136: Praha, NK ČR, sign. MS Cheb 3/49.
© Národní knihovna ČR.

De vna p. hnt. J. in dicitur
 mentorum aduementa prestamus. illic
 perfectioris laetitia remeabit. unde
 uent affectus. Quod sultū se humanit
 nequisit ascendere. quantum inbecilli
 tal sub quibz uota supplebunt. BOE TII
 LIBER. I. EXPLICIT. INCIPIT EIUSDEM AD SC. M.
 IOHANNEM. DIAC. ECCLE. ROMANE. UTRU PAT
 CT filius. AC SP̄S SC̄S. DE DIUINITATE SUBSTANTIALITER
 UE ROM. PATER. ET FILIUS. AC SP̄S SC̄S.
 de diuinitate substantialiter predicent.
 analio quolibet modo. Uramq; in dāgnis
 hinc arbitror esse sumendam. unde peram
 omnium manifestum constat. exordium
 id est ex ipis catholice fidei fin dāmen
 tis. Singulū interrogem. an qui dicit pater
 substantialiter. respondetur esse substantia.
 quod si quēram an filius substantia sit. idē
 dicitur. Sp̄m sc̄m quoq; substantiam esse
 nemo dubitauerit. sed cum iurissus colligo
 partem. & filium. & sp̄m sc̄m. non plus est
 sed una occurrat esse substantia. Una igitur
 substantia trium. nec separa nullo modo
 aut diiungi potest. nec uelut patris in
 unum conuincit. sed est una simplici
 ter. Quare cum q; igitur declina substan

Obr. 137: Praha, NK ČR, sign. MS Cheb 4/35.
© Národní knihovna ČR.

PL 64 col. 1254 et 1299.

Libri tradentes:

(4/35): [Marchesini, Giovanni: *Mamotrectus super Bibliam*. Nürnberg: Georg Stuchs, 24. I. 1489]. 4°

(4/66): Nicolaus [Panormitanus, de Tudeschis: *Lectura super quinque libros Decretalium*]. Nürnberg: Anton Koberger, 1485.

(4/67): Nicolaus [Panormitanus, de Tudeschis: *Lectura super quinque libros Decretalium*]. Nürnberg: Anton Koberger, 1486.

Obrazová dokumentace: **Obr. 137** na s. 273.

NK ČR, sign. MS Cheb 5/48

(138)

X.^{ex}, perg. (Itálie), 4ff., 21,5 × 18,0 resp. 12,7 cm (A' - A), 21,2 × 12,6 resp. 18,2 cm (B' - B), rubrikace

V nosiči se nacházejí dva perg. dvoulisty tvořící přední (A' - A) resp. zadní (B' - B) předsádku s dobře rekonstruovatelnými původními rozměry folia: 21,5 × 18,0 cm. Zachovány vpichy a slepé horizontální i vertikální linkování, text psán per extensum v liniatuře 0,7 cm, textové zrcadlo ohraničeno vně slepou dvoulinkou 0,5 cm širokou. Texty obou dvoulistů na sebe bezprostředně navazují, dvoulist B' - B byl v původním knižním bloku vložen do A' - A. Marginální gramatické přípisky (rukou XV. stol.) nesouvisející s textem svědčí o tom, že tehdy byl již pergamen makulaturou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Lectionarii frag.]

Zachovány lekce velikonočního cyklu Propria de tempore – lect. de vigilia pasche:

Frag. A': Io 19,6–32

Frag. B': Io 19,33–42; (rubr.: „In sabb. sancto“): Gn 1,1–19

////////

Frag. B: Act 13,27–33; Lc 24,36–47; (rubr.: „Fr. III“, tj. Fer. III post Dom. Resurrectionis): Act 3,12–19; Io 21,1–5

Frag. A: Io 21,5–14 (evangelní čtení na Fer. IV post Dom. Resurrectionis); Act 8,26–40.

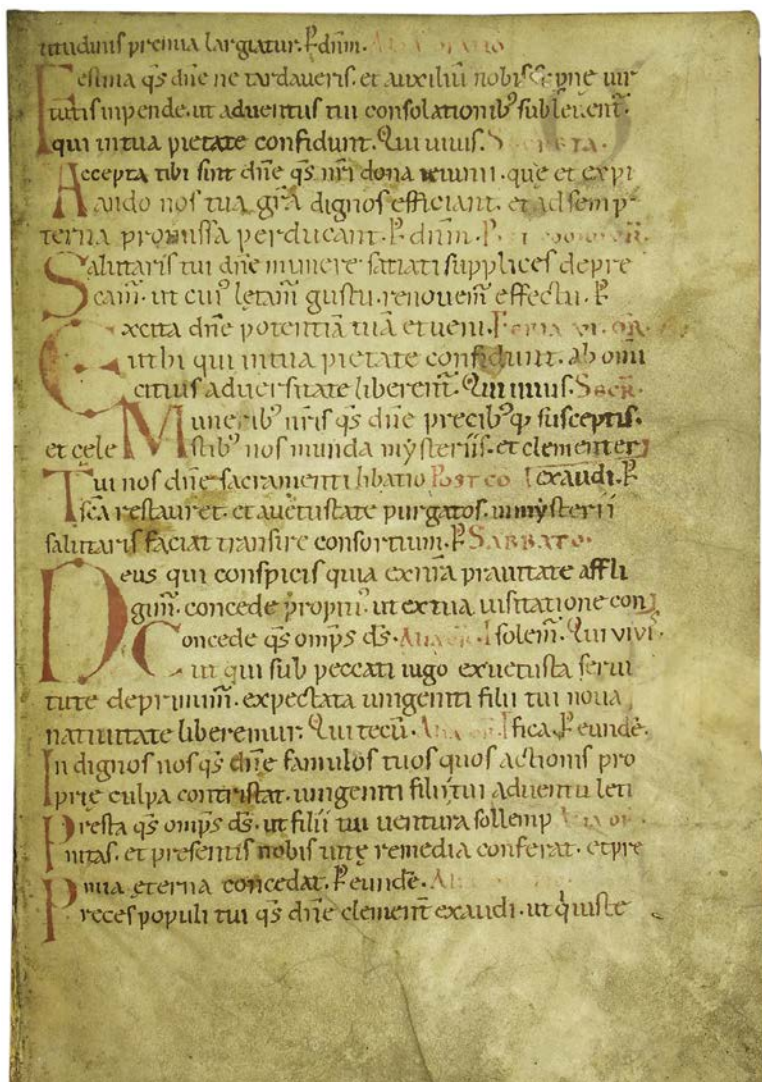
Liber tradens: [Reuchlin, Johannes]: *Vocabularius brevilocus*. – Guarinus Veronensis: *Ars diphthongandi*. – [Johannes de Lapide]: *De arte punctandi. De accentu*. Basel: [Nicolaus Kessler], 1482. 2°.

Obrazová dokumentace: **Obr. 138** na s. 275.

currum suum: legensq; esaiam p
 Dixit autem sps philippo; Accede
 te: ad currum istum. Accurrens
 lippus: audiuit illum legentem esa
 iam. Et dixit; Putas ne intellegis
 quare; Et quomodo possum nisi ali
 lert mibi? rogauitq; philippum
 et ut sederet secum; Locutus autem scrip
 tat quam legebat; Tamquam ouis ad
 ductus est: et sicut agnus coram ton
 e uoce: sic non aperuit os suum; In hu
 dicium eius sublatum est: generatione
 narrabit: quod tollatur de terra uitae;
 autem eunuchus philippo: dixit; Ob
 quo propheta dicit hoc de se? unde alio
 apertens autem philippus os suum: et
 b scriptura ista euangelizauit illi ihm
 perinam: et uenit ad quandam aqua
 hus; Ecce aqua; quis prohibet me bap
 tizari? et descendit cum; Et descendit
 quidam philippus et eunuchus: et bap
 tizati; Cum autem ascendissent de aqua:
 ait philippum: exemplus n̄ uidet
 istus; Ille autem: per uiam suam gau
 dilippus autem orientis. e. in azoto:
 uent euangelizabat ciuitatib. eunent;
 du. xpi. **facto iohanni**

in eo causam; Responderunt ei iudei. Nos legē
 habemus: et scdm legem debet mori. quia filium di
 scerneret; Cum ergo audisset pilatus hunc sermonē:
 magistram ut; Tangresus ep̄retorum rerum:
 et dicit ad ihm; Unde est tu? ille autem responsū
 non dedit ei; Dicit ergo ei pilatus. Mihi non loquir
 ris. Nescis quia potestatem habeo crucifigere te: et
 potestatem habeo dimittere te? respondit ille; Non
 haberes potestatem aduersus me ullā: nisi tibi esset da
 tum desuper; Propterea quia tradidit me tibi: ma
 peccatum habet; Et inde querebat pilatus dimittere
 eū; Iudei autem: clamabant dicentes; Si hunc di
 mitas: non es amicus cesaris; Omnis quis se regem
 facit: contradicit cesari; Pilatus ergo cum audisset
 hos sermones: adduxit foras ihm; Et sedit protri
 bunali in loco quid dicitur lithostrotos: hebraice autē
 gabatha; Et ait uicem pasche pasche: hora quarta sex
 ta; Et dicit iudeis; Ecce rex uos; Illi autē clama
 bant; Tolle: tolle: crucifigecum; Dicit eis pilatus;
 Regem uos crucifigam: Responderunt pontifices;
 Non habemus regem: nisi cesarem; Tunc ergo tradi
 dit eis illum: ut crucifigeretur; Susceperunt autem
 ihm ecduxerunt eum uolunt sibi crucem: exiit eū
 quid dicitur caluarie locum hebraice golgotha ubi eū
 crucifixerunt; Cum eo alios duos hinc et hinc:
 medium autē ihm. Scripsit autem etiam iuxta pilatus:
 et posuit super crucem; Etia autem scriptum; Ihs

Obr. 138: Praha, NK ČR, sign. MS Cheb 5/48. © Národní knihovna ČR.

Obř. 139: Praha, NK ČR, sign. MS Cheb 7/12. © Národní knihovna ČR.

NK ČR, sign. MS Cheb 7/12**(139)**

IX.¹, perg., 2ff., 27,0 × 19,5 cm, citáty žalmů rumělkou

V nosiči se nachází přední (A) a zadní (B) perg. předsádka představující dvě prakticky cele zachovaná folia, která mají vpichy a slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,7 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou jednodlinkou.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina: „cc, a = a“, lig. „mi“, „p&ram“.

[cf. Aurelii Augustini Enarrationes Psalmorum, in Ps 105 (A) et 107–108 (B).]

Jedná se o expozici žalmů silně závislou na Augustinových Enarrationes, s četnými vynechávkami a naopak doplněnými pasážemi:

Frag. A: posita est quassatio ... × ... in confesionibus suis.

Cf. PL 37 col. 1413–1415.

Frag. B: ...nim dictum est et illic exsurge ... × ... pedib[us] nostris velociter. EXPLICIT DE PSALMO CVII. INCIPIT DE PSALMO CVIII. IN FINEM DAVID PSALMUS.

Psalmum de Christo habere ... × ... adversum me iurabant.

Cf. PL 37 col. 1431–1432.

Liber tradens: [Gobi, Joannes]: *Scala coeli*. Ulm: Johann Zainer, 1480. 2° (GW 10945) – [Caracciolus de Licio, Robertus]: *Sermones in adventu sive collecta magistralia de formatione moralis hominis*. Nürnberg: Friedrich Creussner, 1479. Fol. (GW 7159)

Obrazová dokumentace: **Obr. 139** na s. 276.

NK ČR, sign. MS Cheb 7/41**(140)**

XI., perg., 1f., 30,4 × 22,0 cm, rubrikace

Cele zachovaný pergamenový jednolist (A) tvoří přední předsádku v nosiči, je bez vpichů, ale s horizontálním linkováním olůvkem. Text psán per extensum v liniatuře 0,9 cm. Verso-folio je silně setřeno, na některých místech téměř k nečitelnosti.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Sacramentarii frag.]

Rubr.: „Feria VI“, „Sabbato“.

Liber tradens: Nicolaus de Dinkelsbühl: *Tractatus de dilectione Dei et proximi* etc., pap. rkp. 1436–1466.

Lit.: Průvodce IV, s. 187 (zlomky nezmiňovány).

Obrazová dokumentace: **Obr. 140** na s. 279.

NK ČR, sign. MS Cheb 38/1

(141)

X., perg. (Itálie), 2ff., 29,0 × 16,5 (A) resp. 22,5 (A´) cm

Seříznutý perg. dvoulist (A´ – A) tvoří přední předsádku v nosiči, folio původního celku: 29,0 × 22,5 cm, zachovány vpichy a slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,8 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou jednolinkou. Text na dvoulistu zachovaný na sebe bezprostředně navazuje, musel být tudíž středovým archem příslušné složky v původním knižním bloku.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina ovlivněná soudobým listinným písmem.

[Ps.-Ambrosii Epistolae, ex ep. I frag.]

Frag. A´: paterna voce, quae fuerant ... × ... et videns tantum lumen

Frag. A: circa eam, non dedit honorem Deo ... × ... inter quas vident etiam beatissimam Agnem.

PL 17, col. 737–741.

Liber tradens: [Alphonsus de Spina]: Fortalitium fidei contra fidei christianae hostes. Nürnberg: Anton Koberger 10. X. 1485.

Obrazová dokumentace: **Obr. 141** na s. 280.

NK ČR, sign. MS Cheb 47/32

(142)

IX./X. (románská jazyková oblast), perg., 1f., 18,2 × 27,0 cm

Fragment tvoří vnější pokryv vazby nosiče, jedná se o výkroj silně poškozeného perg. jednolistu (A) bez zachovaných vpichů, ale se slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Text psán per columnas (2) o šíři 11,0 cm a se spatiem 1,5 cm, sloupky jsou vně ohraničeny slepou jednolinkou.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina; významné vokalické změny (románský substrát?): „tutae plebis conservatione“.

[Cuiusdam Martyrologii frag.]

Textově stojí tomuto martyrologiu nejbližší Hrabani Mauri Mart. – cf. *PL 110 col. 1166*. Text se váže k festivitě Nat. s. Marcelli (II. Non. Sept.).

itudinis premia largatur. *Ps. dñm. Ad. V. n. v. 10*
Estima q̄s dñe ne tardaueris. et auxiliū nobis. *Ex. p̄ne* vir-
 tutis impende. ut aduentus tui consolationib⁹ subleuent⁹.
 qui in tua pietate confidunt. *Qui uiuis. Sec̄eta.*
Acepta tibi sint dñe q̄s nr̄i dona uicium. que et ex pi-
 tando nos tua gr̄a dignos efficiant. et ad semp-
 terna promissa perducant. *Ps. dñm. P. i. 100. v. 17.*
Salutaris tui dñe munere satiati supplices depre-
 cam⁹. ut cui⁹ letam⁹ gustu. renouem⁹ effectū. *Ps.*
Grecta dñe potentia tua et ueni. *Feria vi. or.*
 ut hi qui in tua pietate confidunt. ab omni
 citius aduersitate liberent⁹. *Qui uiuis. Sec̄eta.*
Mune nr̄is q̄s dñe precib⁹ q̄ suscepis.
 et celestib⁹ nos munda mysteriis. et clementer
Tui nos dñe sacramenti libatio *Post co. Exaudi. Ps.*
 restauret. et auetustate purgatos. in mysteriis
 salutaris faciat transire consortium. *Ps. Sabbato.*
Deus qui conspicis quia cetera prauitate affli-
 gum⁹. concede propiti⁹. ut ex tua uisitatione con-
 uertamur. *Au. or. I. solem⁹. Qui uiuis.*
 ut qui sub peccati iugo exuetusta serui-
 tute deprimim⁹. expectata ungenti filii tui noua
 natiuitate liberemur. *Qui tecū. Au. or. I. solem⁹. Ps. eundē.*
 In dignos nos q̄s dñe famulos tuos quos actionis pro-
 prie culpa contristat. ungenti filii tui aduentu leti-
Presta q̄s omps d̄s. ut filii tui uentura sollemp-
 nitas. et presentis nobis uite remedia conferat. et pre-
Pmia eterna concedat. *Ps. eundē. Au. or.*
 preces populi tui q̄s dñe clementer exaudi. ut quiste

Obr. 140: Praha, NK ČR, sign. MS Cheb 7/41. © Národní knihovna ČR.

Obř. 141: Praha, NK ČŘ, sign. MS Čeb 38/1. © Národní knihovna ČŘ.

Liber tradens: Peter Streuber: *Einweyhung Der New erbawete Schloßkirchen zu Sora*. ... [Frankfurt an der Oder: Andreas Eichorn, Nikolaus Nerlich] 1593.

Obrazová dokumentace: **Obr. 142** na s. 282.

Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 A b 2

(143)

IX.¹, perg., 2ff., 22,6 × 11,8 resp. 21,8 cm

Dnes zasklený výkroj velmi poškozeného perg. dvoulistu (A' – A) se zachovanými vpichy a slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Fragment byl sejmuto z nepoznamenané vazby, na níž evidentně tvořil vnější přebal; text psán per columnas (2) o rozměrech 21,0 × 7,3 cm ve spatium 1,0 cm a s liniaturou 0,7 cm. Oba sloupky vně ohraničeny slepou dvoulinkou 0,6 cm širokou. Text obou folií na sebe nenavazují, šlo tedy o dvoulist původně umístěný spíše v okrajových částech původní složky knižním bloku.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina; „cc“ = fakultativně „a“.

[**Evangelii frag. glossis „palaeobohemicis“ interlin. fictis instructum.**]

Zachovaná část: Io 12,3–13,9 // // // // // Io 16,28–18,22.

Lit.: *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatura 1 a*, s. 84 č. 198.

Obrazová dokumentace: **Obr. 143** na s. 282.

Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 1/3

(144)

X., perg., 1f., 21,2 × 15,0 cm, rubrikace

Výkroj perg. jednolistu (A) sejmutého z nepoznamenané vazby, psací látka nemá vpichy, má však slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,9–1,0 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,6 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina; glosováno několika soudobými rukama.

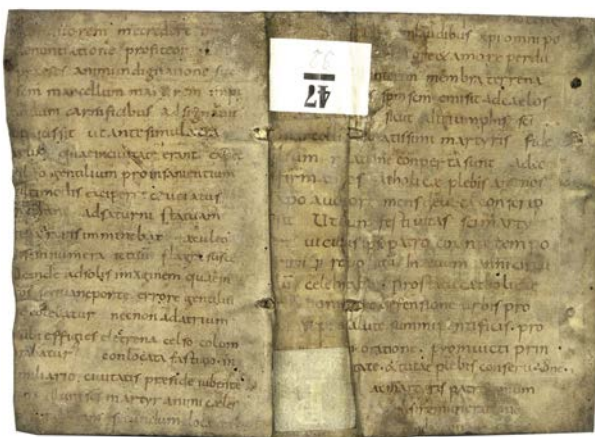
[**A. Persius Flaccus: Saturae glossis marg. et interlin. instr., frag.**]

Zachován text. Sat 2,44–3,19:

Tot tibi cum in flammis iunicum omenta liquescant?

x

An tali studeam calamo? Cui verba? quid istas.

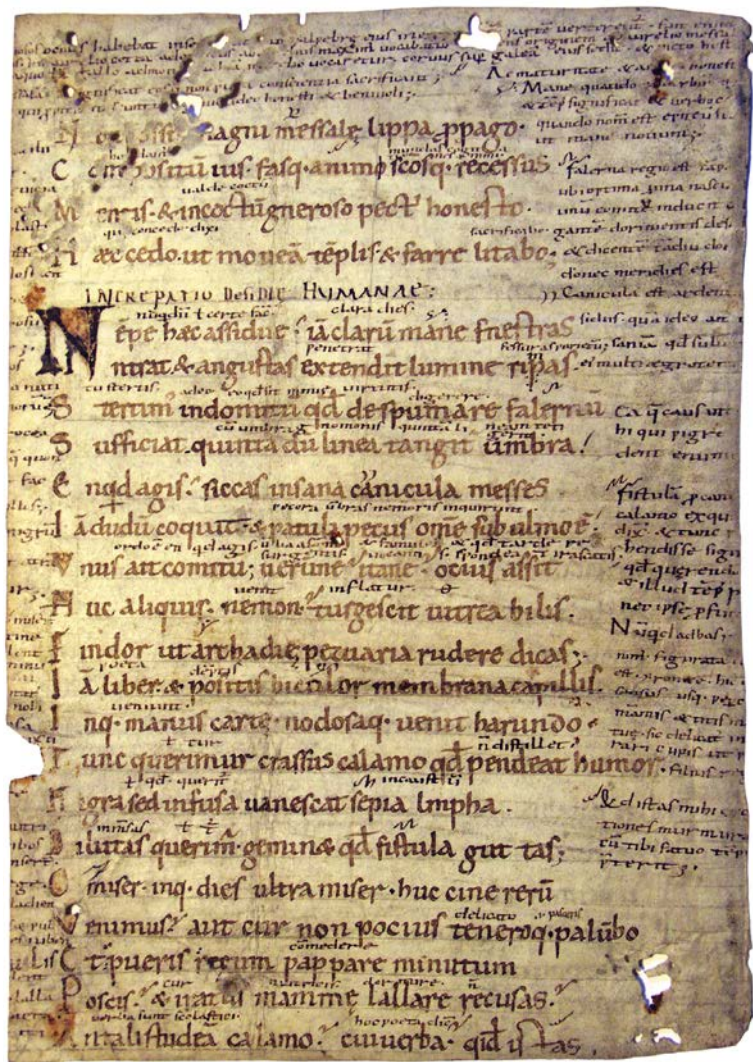

Obr. 142: Praha, NK ČR, sign. MS Cheb 47/32.

© Národní knihovna ČR.

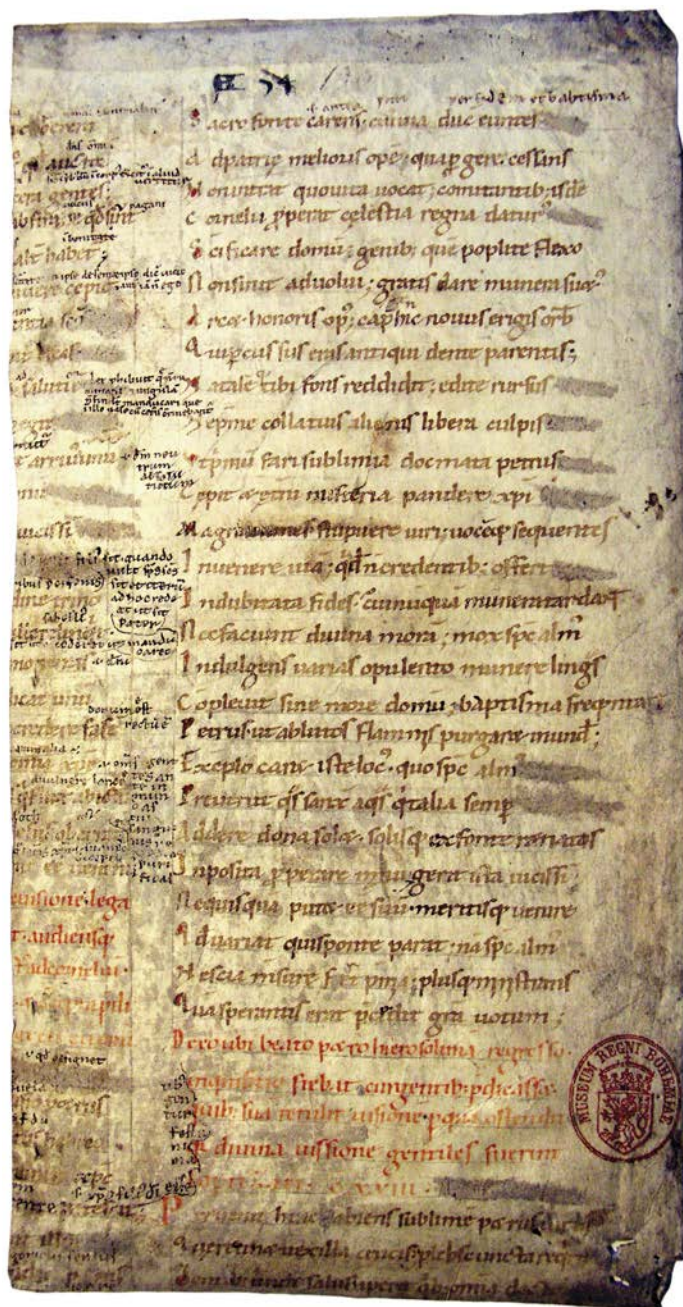

Obr. 143: Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 A b 2. © Knihovna Národního muzea.

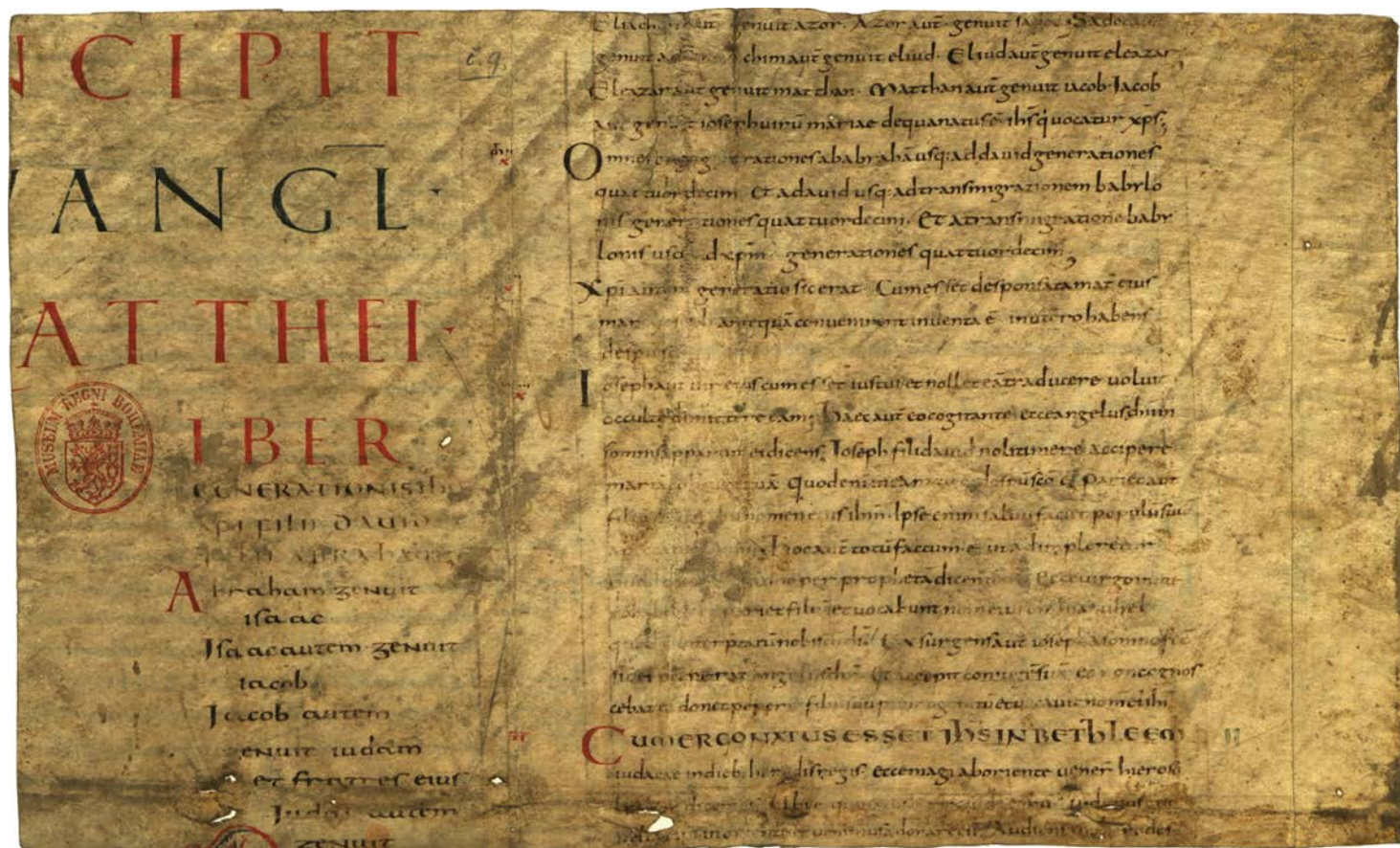
Obr. 144: Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 1/3.

© Knihovna Národního muzea.

Obr. 145: Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 1/5.

© Knihovna Národního muzea.

Obr. 146: Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 1/9. © Knihovna Národního muzea.

Lit.: HAVEL, D.: *Zu den ältesten Handschriftenfragmenten*, s. 124; *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatura 1 D, 1 E a 1 G*, s. 25 č. 865.

Obrazová dokumentace: **Obr. 146** na s. 285.

Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 1/15

(147)

IX.^m, perg. 1f., 29,1 × 15,4 cm

Seříznutý perg. jednolist (A) sejmutý z nepoznamenané vazby bez vpichů, avšak se slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Text psán per columnas (2) o rozměrech 24,3 × 7,5 cm ve spatii 1,1 cm a s liniaturou 0,7 cm. Textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 1,0 cm širokou, ve spatii pouze jednolinkou.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina; lig. „ri“, „cc = a“, „ε = e“, psáno s chybami: „respondebat“ (recte: resplendebat), „defusus“ (recte: defossus).

[Gregorii Magni Moralia: Lib. X, cap. XVIII,34–XX,38, frag.]

admiratione [conspicimus, q]uid de maiestate ... × ... [constrin]qun[tur, iudicare, que aliena].

PL 75 col. 939–942.

Lit.: *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatura 1 D, 1 E a 1 G*, s. 27 č. 871.

Obrazová dokumentace: **Obr. 147** na s. 288.

Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 2/19c

(148)

Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 2/19d

XII.¹, perg., 2ff., 31,0 × 20,0 cm, rubrikace, neumová nediasmatická notace německého typu

Dva cele zachované perg. jednolisty (A, B) ze stejného původního celku, psací látka nemá vpichy, má ale horizontální i vertikální linkování olůvkem. Text psán per extensum v liniatuře 0,9–1,0 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno jednolinkou provedenou rovněž olůvkem. Obě folia v původním knižním bloku za sebou bezprostředně následovala. Marginální přípisky rukou XV. stol. vztahující se k textu svědčí o tom, že ještě tehdy byl rukopis aktivně používán.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Gradualis frag.]

Zachována část z Propria de sanctis s rubr.: Marcellina a Petra, Prima a Feliciána, Basilida,

Cyrina a Nabora, Marka a Marcellina, Gervasia, vigilie, s. Jana Křtitele, Processa a Martiniana, VII spáčů, Praxedy a Apolináře, papeže Felixe, Abdona a Senny, Štěpána, Cyriaka a vigilie s. Vavřince.

Lit.: Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatura 1 D, 1 E a 1 G, s. 43–44 č. 924–925.

Obrazová dokumentace: **Obr. 148** na s. 288.

Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 2/15 (149)

X./XI., perg., 1f., 23,1 × 16,0 cm

Výkroj perg. jednolistu (A) sejmutého z nepoznamenané vazby, kde evidentně tvořil vnější přebal; psací látka nezachovává vpichy, má ale slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,6 cm. Textové zrcadlo vně ohraničeno slepou jedno-linkou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Boethii De musica, lib. IV, cap. 1–2 frag.]

qui]busdam partibus compositus esse videatur ... × ... coniungitur sesquialtero et ses[quitercio].

PL 63 col. 1245–1246.

Lit.: Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatura 1 D, 1 E a 1 G, s. 41 č. 917.

Obrazová dokumentace: **Obr. 149** na s. 289.

Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 2/17 (150)

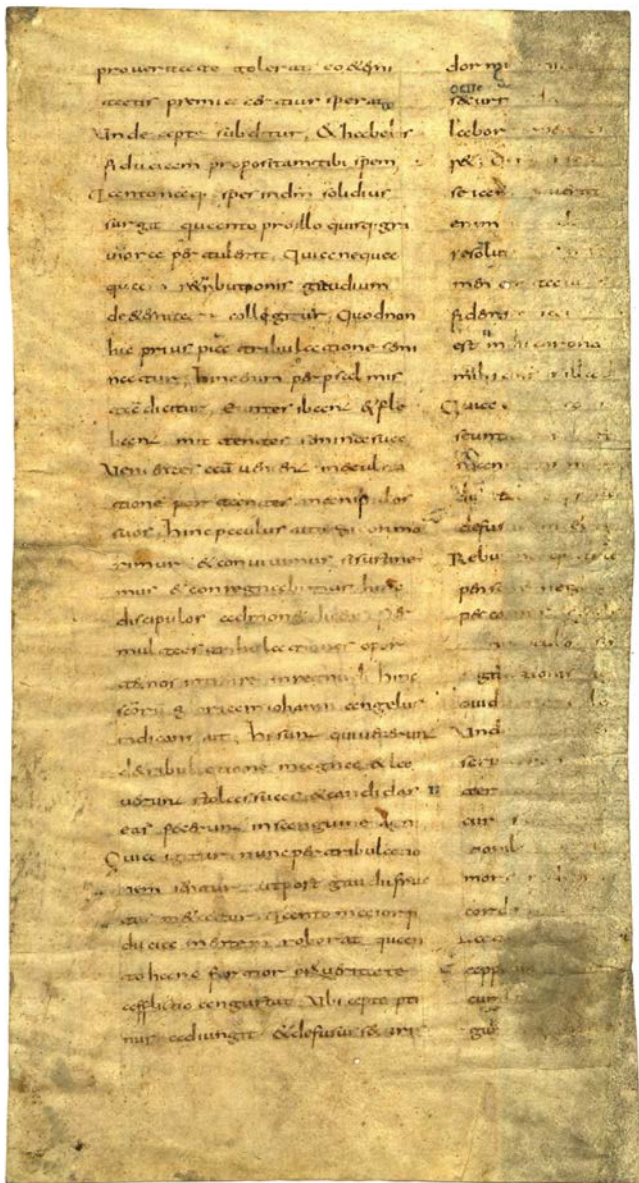
XII.^{in.} (Itálie: Emilie?), perg., 1f., 35,3 × 15,5 cm

Výkroj perg. jednolistu (A) sejmutého z nepoznamenané vazby, psací látka nemá vpichy, má ale slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per columnas (2) o šíři 11,0 cm a v liniatuře 0,7–0,8 cm. Textové zrcadlo vně ohraničeno 0,7 cm širokou slepou dvoulinkou. Frag. má zachován pouze jeden sloupek.

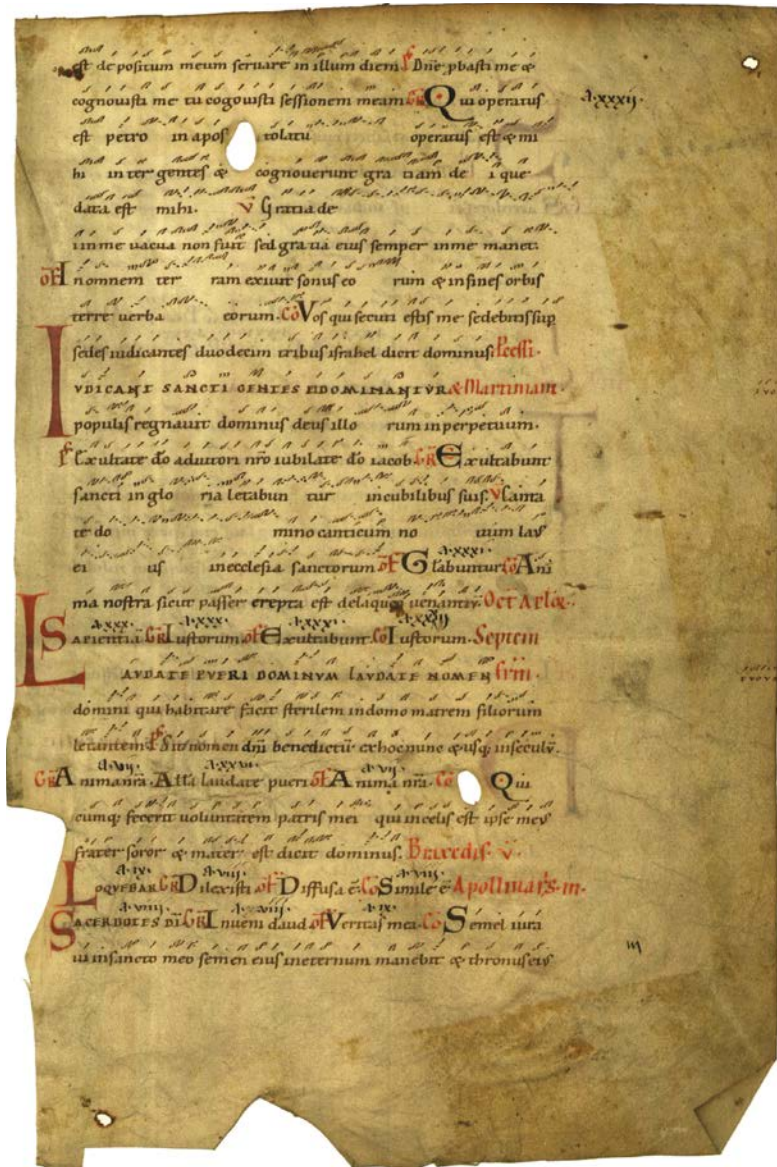
Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Passio sanctorum Processi et Martiniani, frag.]

Tempore, quo Symon Magus crepuit ... × ... secula seculorum amen. EXPLICIT PASSIO SANCTORUM PROCESSI ET MARTINIANI.

Obr. 147: Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 1/15. © Knihovna Národního muzea.

Obr. 148: Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 2/19c. © Knihovna Národního muzea.

Lit.: BRODSKÝ, P.: *Katalog*, s. 325 č. 309 (přesné časové, provenienční i obsahové určení); *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatura 1 D, 1 E a 1 G*, s. 42 č. 919.

Obrazová dokumentace: **Obr. 150** na s. 291.

Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 2/18a

(151)

XI., perg., 1f., 17,4 × 15,7 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Výkroj perg. jednolistu (A) tvořil výlep přideštěí identifikovatelného nosiče (viz níže); má vpichy a slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán původně per columnas (2), zachoval se však pouze jeden sloupek široký 10,5 cm a psaný v liniatuře 0,8–0,9 cm. Sloupek vně ohraničen slepou dvoulinkou 0,8 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina; „vidiss&“.

[**Missalis frag.**]

Zachovány lekce: Io 6,1–7 (rubr.: „S. Math.“!); Gal 4,23–31.

Liber tradens: Sequentiae: Textus sequentiarum cum optimo commento [Köln, Heinrich Quentell 1494.] 4°. etc. (KNM, sign. 67 F 8).

ŠIMÁKOVÁ, J. – VRCHOTKA, J.: *Katalog*, s. 380 č. 1790.

Lit.: *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatura 1 D, 1 E a 1 G*, s. 42 č. 920.

Obrazová dokumentace: **Obr. 151** na s. 191.

Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 2/19a

(152)

X., perg., 1f., 21,3 × 15,4 cm, rubrikace

Výkroj perg. jednolistu (A) sejmutého z nepoznamenané, ale identifikovatelné vazby (viz níže), psací látka nezachovává vpichy, má jen slabé stopy slepého horizontálního linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,8 cm. Již v XV. stol. byl zlomek makulaturou, totiž předsádkou (viz marginální odkaz na obsah nosiče: „In hoc libro ista continentur: ...“).

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

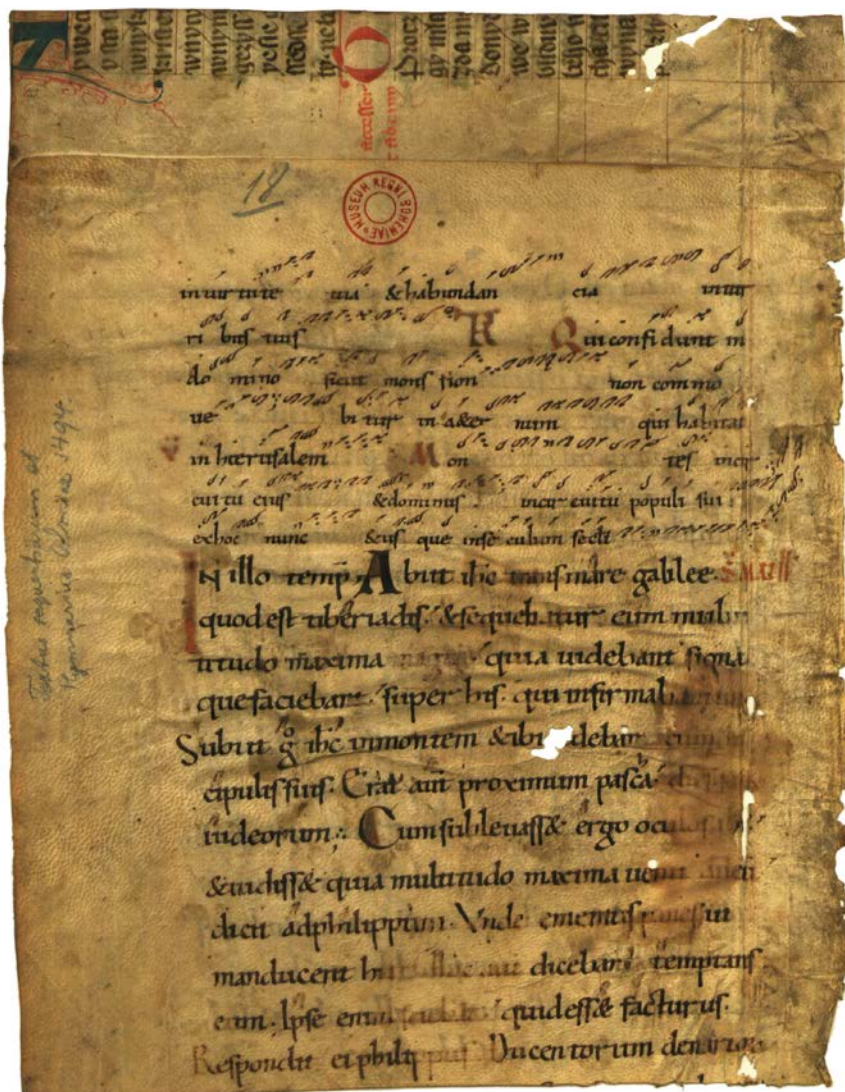
[**Missalis frag.**]

Zachovány lekce: III Rg 17,12–16; Mt 5,31–42 (se ztrátou dvou řádků textu).

Liber tradens: S největší pravděpodobností kodex NK ČR Praha, sign. IV.G.23.

Obr. 150: Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 2/17. © Knihovna Národního muzea.

Obr. 151: Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 2/18a. © Knihovna Národního muzea.

TRUHLÁŘ, J.: *Catalogus I*, s. 302–303 č. 755 (pap. rkp. XV. stol. Aegidii de Columna Romani *Tractatus de praedestinatione* etc.).

Lit.: Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatura 1 D, 1 E a 1 G, s. 43 č. 922.

Obrazová dokumentace: **Obr. 152** na s. 293.

Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 2/29

(153)

IX./X., perg., 1f., 24,1 × 24,0 cm

Výkroj pergamenového jednolistu (A) sejmutého z nepoznamenané vazby, kde evidentně tvořil vnější přebal; psací látka zachovává vpichy a dnes slabě viditelné horizontální i vertikální slepé linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,7–0,8 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 1,0 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina; fakultativní použití polounciálního „g“ implikuje možnost polounciální (snad přímo insulární?) předlohy. Ostrovní vzor se zřejmě promítl i do ostrých zakončení některých dolních dotažnic zejm. u litery „r“.

[Hrabanus Maurus: Commentariorum in Genesim, cap. XXII–XXIII, frag.]

e]recto ibi altare ... × ... Haec promissio ad spi[rituale semen].
PL 107 col. 614–616.

Lit.: Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatura 1 D, 1 E a 1 G, s. 47–48 č. 939.

Obrazová dokumentace: **Obr. 153** na s. 293.

Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 2/30

(154)

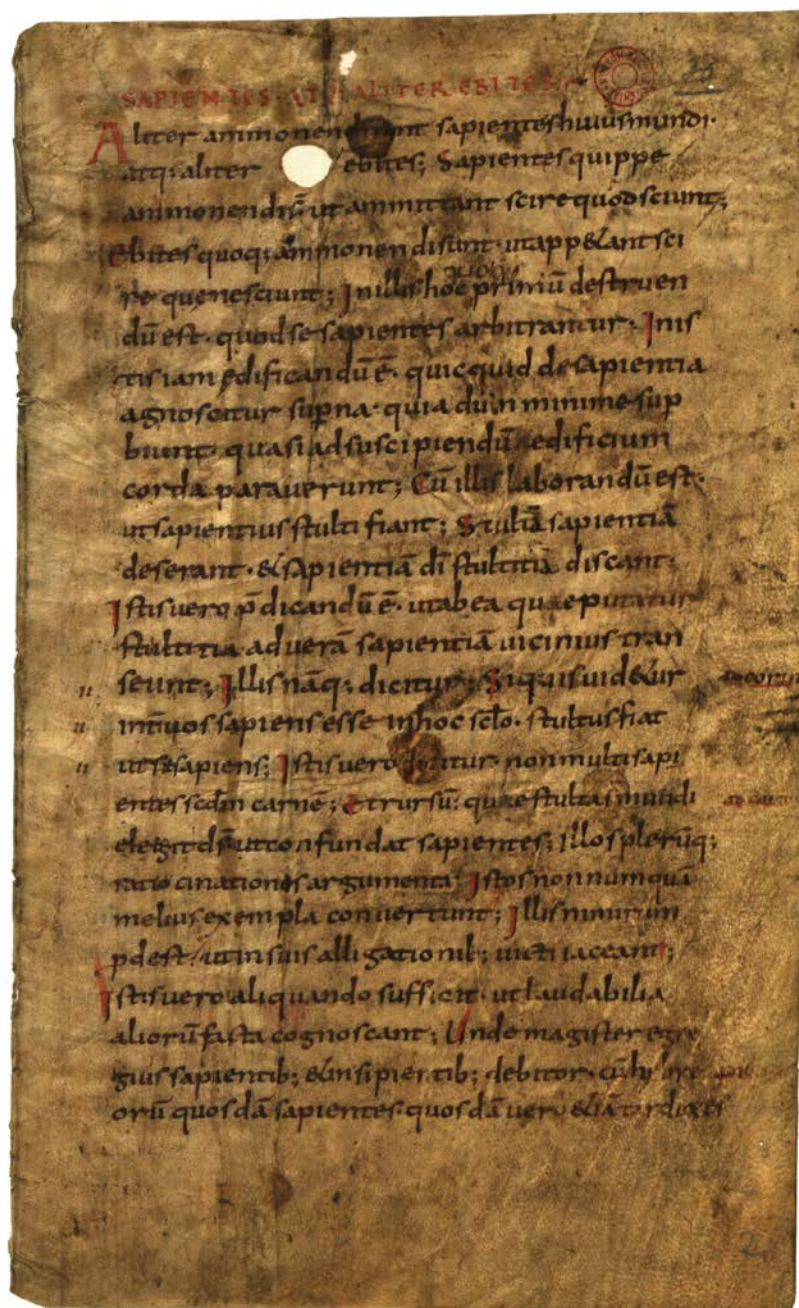
Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 2/31

Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 I c 5/37

IX., perg., 3ff., 29,5 × 18,0 (A, B, C) cm, rubrikace (unciálou)

Tři místy poškozená, ale v zásadě cele zachovaná perg. folia (A, B, C) pocházející z jednoho původního celku, vzájemně však na sebe bezprostředně nenavazující. Psací látka zachovává vpichy, má ale slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v nepravidelné liniatuře 0,8–1,0 cm. Textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,8 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina; lig. „ct“, „&iam“.

Obr. 154: Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 2/30.

© Knihovna Národního muzea.

[Gregorii Magni Regula pastoralis, III pars, cap. IV–V (A), VI–VII (B), XI (C).]

Frag. A: praepositos conceptam in corde ... × ... est in celis. QUOD ALITER AMMONENDI SUNT.

Frag. B: Aliter ammodendi sunt ... × ... mulieris meretricis facta est.

Frag. C: equanimiter aliena male tolerare ... × ... reservat in posterum. Inpatientia].

PL 77 col. 55–59.

Lit.: *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatura 1 D, 1 E a 1 G*, s. 48 č. 940–941 a *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Sbírky Adolfa Patery a Čenka Zírta*, s. 380 č. 1377.

Obrazová dokumentace: **Obr. 154** na s. 294.

Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 2/34**(155)**

IX., perg., 2ff., 21,2 × 13,5 cm, rubrikace

Téměř cele zachovaný perg. dvoulist (A' – A) se zachovanými vpichy a slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Text psán per extensum v liniatuře 0,8 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,6 cm širokou. Text obou folií na sebe bezprostředně navazuje.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina; „cc“ = fakultativně „a“, lig. „ri“, „ti“, „re“, „regn&“.

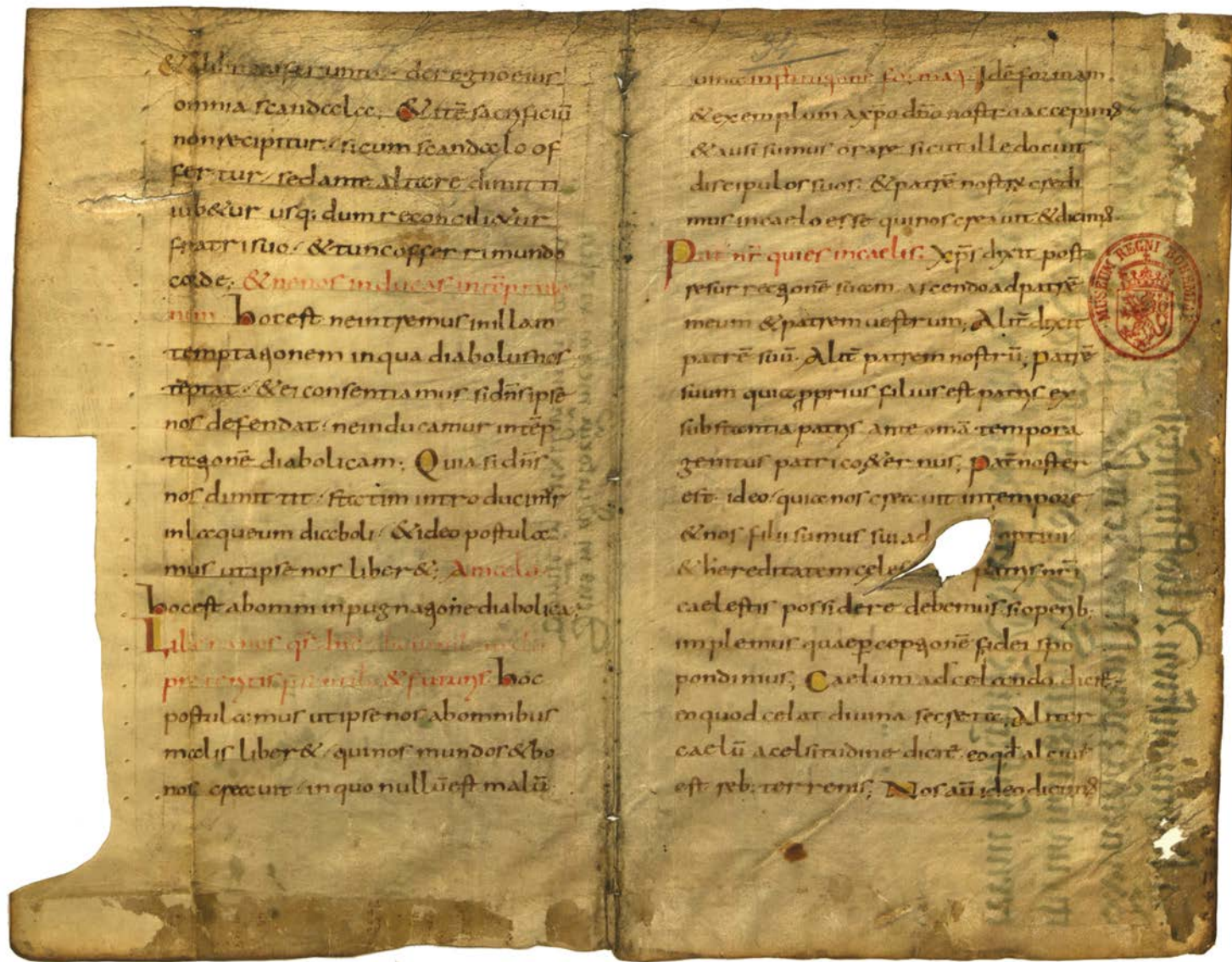
[Expositio cuiusdam anonymi super missam, frag.]

cf. *PL 138 col. 1171*, textově dosti závislé na Hrabani Mauri Liber de sacris ordinibus. di]vina institutione formati ... × ... in quo nullum est malum.

Proz.: Fragment sejmут z vazby úředního rukopisu nadepsaného: „Za hajtmanství a hofmistrství urozeného pána pana Vojtěcha z Pernštejna etc. jeho milosti pře, kteréž se podávají na naučení do soudu zemského, w tomto quaternu spisují se od léta Božího 1527“.

Lit.: *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatura 1 D, 1 E a 1 G*, s. 49 č. 944.

Obrazová dokumentace: **Obr. 155** na s. 296.

Obr. 155: Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 2/34. © Knihovna Národního muzea.

Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 2/35**(156)***IX., perg., 2ff., 31,5 × 27,4 resp. 13,5 cm*

Výkroj perg. dvoulistu (A' – A), z jehož druhého folia se zachoval pouze jeden sloupek textu, psací látka nezachovává ani vpichy ani žádné linkování. Fragment tvořil evidentně vnější přebal nosiče (snad úřední knihy, se zachovanou starou sign. „Num. 7“ na hřbetu). Text psán per columnas (2) o rozměrech 29,3 × 9,5 cm se spatiem 2,5 cm a v liniatuře 1,0 cm. Text obou folií na sebe bezprostředně navazuje, pouze se ztrátou jednoho řádku.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina; lig. „ti“, „ct“, „rn“, „rt“, „e“ = fakultativně „e“.

[Beda Venerabilis: Homiliae, ex hom. VII. frag.]

PL 94 col. 40–42; tato Bedova homilie odpovídá festivitě Nat. Dom.

est illi [ratio] volunta[tis suę] ... × ... e elegerat in plebem

////////

complexu coniugii duxit originem ... × sed hic per animam totus homo.

Lit.: Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatura 1 D, 1 E a 1 G, s. 49 č. 945.

Obrazová dokumentace: **Obr. 156** na s. 298.

Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 13/1**(157)***X./XI., perg., 4ff., 22,4 × 14,2 resp. 17,8 (A' – A) a 22,0 × 13,8 resp. 17,5 (B' – B) cm*

Dva seříznuté a silně poškozené perg. dvoulisty (A' – A, B' – B) sejmuté z nepoznamenané vazby, psací látka nezachovává žádné vpichy ani linkování. Text psán per extensum v nepravidelné liniatuře 0,5–0,7 cm. Oba dvoulisty na sebe sice bezprostředně textově nenavazují, je ale zřejmé, že v původní složce byl dvoulist B' – B vložen do A' – A, nikoliv však bezprostředně.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina; in margine text glosován jinou soudobou rukou větším modulem.

[Boethii In Categorias Aristotelis lib. III.–IV. frag.]

Frag. A' – A:

naturalem [dicuntur, a nulla qualitate] ... × ... non conrarii privatione

////////

Frag. B' – B:

[quad]rati quadratus, qui trianguli triangulum ... × ... quam idcirco [grammaticos apud]

////////

Obr. 156: Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 D a 2/35. © Knihovna Národního muzea.

[qua]litate numerande sunt. Sed cum quis grammatica participat ... × ... qui habet, comuni

////////

Frag. A' – A:

oppositione ponuntur [oppositionis nomen] ... × ... quod eorum medietas nulla est.

PL 64 col. 253–267.

Prov.: Zlomky náleží do tzv. Ototzkyho deposita; Prof. Pavel Vladimirovič Ototzky (nar. 1866).

Lit.: *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatura 1 D, 1 E a 1 G*, s. 71 č. 1025.

Obrazová dokumentace: **Obr. 157** na s. 299.

Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 E a 55

(158)

XII., perg., 1f., 19,1 × 13,3 resp. 14,8 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Výkroj perg. dvoulistu (A' – A) sejmutého z nepoznamenané vazby, se zachovanými vpichy a horizontálním i vertikálním linkováním provedeným olůvkem, text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno jednolinkou provedenou rovněž olůvkem. Obě folia na sebe bezprostředně navazují, šlo tedy o středový dvoulist v dané složce.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

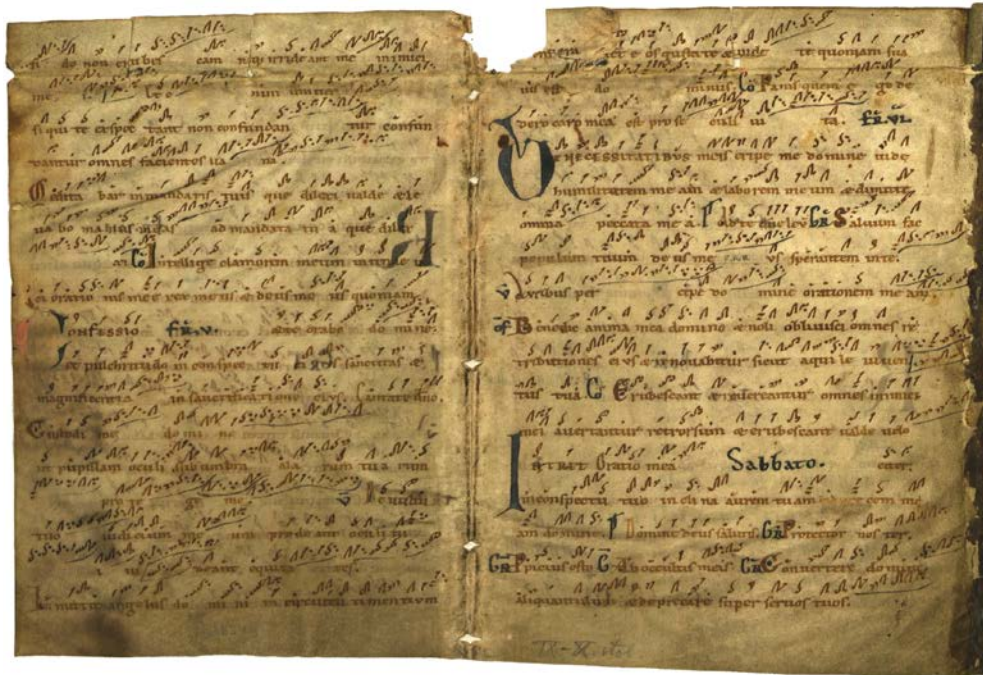
[Gradualis frag.]

Zlomek obsahuje části Propria de tempore: rubr. postupně „Fer. III.“; „Fer. V.“; „Fer. VI.“; „Sabbato“ a „Dom. Reminiscere“.

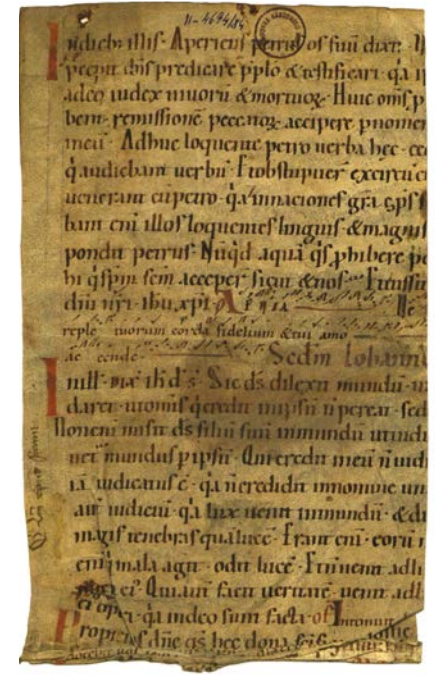
Prov.: Dle přír. č. 28/1951 lze vyvodit, že tehdy se zlomek dostal nejprve do Archivu NM, posléze do KNM.

Lit.: *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatura 1 D, 1 E a 1 G*, s. 214 č. 1239.

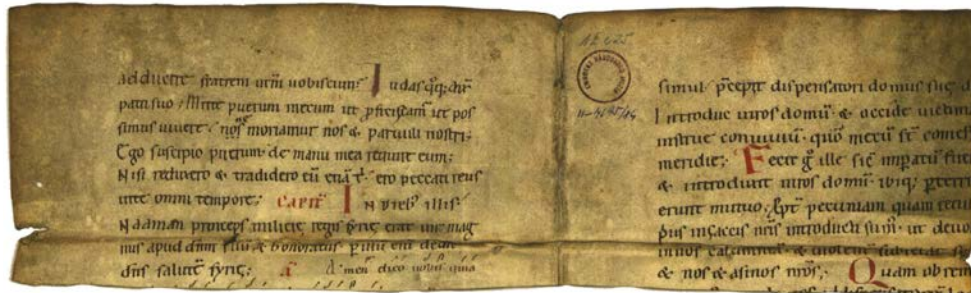
Obrazová dokumentace: **Obr. 158** na s. 301.

Obř. 158: Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 E a 55. © Knihovna Národního muzea.

Obř. 159: Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 E c 24. © Knihovna Národního muzea.

Obř. 160: Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 E c 25. © Knihovna Národního muzea.

Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 E c 24

(159)

XI./XII., perg., 2ff., 21,0 × 15,5 (A) a 21,0 × 12,5 (B) cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Dva výkroje perg. jednolistů (A, B) pocházející z jednoho původního celku sejmuté z nepoznamenané vazby, vpichy zachovány jen sporadicky, má horizontální i vertikální slepé linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,8 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,6 cm širokou. Obě fol. na sebe textově bezprostředně nenavazují.

Psáno dvěma rukama (první na A, druhá na B): scriptura carolina.

[Missalis frag.]

Zachovány části z Propria de tempore: na frag. A s lekcemi Io 12,17–36 (se ztrátou 2 ř. textu u horního okraje fol.) a Jer 11,18–19 a na frag. B s formulářem letničního officia a lekcemi Act 10,42–48; Io 16–21; Act 8, 14–17 a Io 10,1–10.

Lit.: Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatura 1 D, 1 E a 1 G, s. 259–260 č. 1319.

Obrazová dokumentace: **Obr. 159** na s. 301.

Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 E c 25

(160)

XI., perg. 1f., 8,3 × 16,0 resp. 12,3 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Úzký výkroj zhruba horní třetiny perg. dvoulistu (A' – A) sejmutého z nepoznamenané vazby, kde plnil funkci úzkého hřbetního záševku; psací látka má zachovány vpichy a dnes již jen slabě zřetelné horizontální i vertikální slepé linkování. Text psán per extensum v nepravidelné liniatuře 0,7–0,8 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,7 cm širokou. Texty obou folií na sebe bezprostředně navazují, šlo tedy o středový dvoulist dané složky.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Breviarii frag.]

Zachované lekce: Gn 43,7–9 a Gn 43,16.

Lit.: Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatura 1 D, 1 E a 1 G, s. 260 č. 1320.

Obrazová dokumentace: **Obr. 160** na s. 301.

Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 E c 26**(161)***IX.², perg., 1f., 10,7 × 16,7 cm*

Drobný výkroj perg. jednolistu (A) sejmutý z nepoznamenané vazby, psací látka nezachovává vpichy, má ale horizontální i vertikální slepé linkování. Text psán per columnas (2) se spatiem 1,5 cm a v liniatuře 0,9 cm. Textové zrcadlo vně ohraničeno slepou jednolinkou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Lectionarii frag.]

Zachované lekce: Gn 27,9–14 // 22–27 // 33–36; Lc 15,11–14.

Lit.: *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatura 1 D, 1 E a 1 G*, s. 260 č. 1321.

Obrazová dokumentace: **Obr. 161** na s. 304.

Praha, Knihovna Národního muzea, sign. 1 E c 79**(162)***XII.^{med.} (1150–1175, Hradisko, O.Praem.), perg., 1f., 14,8 × 11,0 cm, rubrikace*

Výkroj perg. folia (A) – u horního okraje se ztrátou cca 5 řádků textu, u spodního minimálně 1 řádku, sejmutého z nepoznamenané vazby; psací látka nezachovává vpichy, původní slepé linkování je dnes již prakticky neviditelné. Text psán per extensum v liniatuře 0,5 cm.

Psáno jednou základní rukou: scriptura carolina premonstrátského skriptoria v Hradisku u Olomouce; má četné mladší přípisky různými rukama průběžně do XIV. stol.

[Kalendarii monasterii Gradicensis (O.Praem.) frag.]

Kalendář zachovává formuláře pro měsíce srpen a září, kde je rubr.: „WENCEZLAI MRIS. XPICΘI“. Rovněž nekrologické interpolace jsou bohemikálního původu: „Obiit Herlebardus abbas in Monte Syon“, „Obiit Krisan laicus“, jiné svědčí o monastickém původu: „Obiit Gallus, frater noster“ atd.

Lit.: DRAGON, M.: *Zlomek kalendáře*, s. 75nn. (přesné časové a provenienční zařazení, včetně spolehlivé edice); *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatura 1 D, 1 E a 1 G*, s. 280 č. 1374.

Obrazová dokumentace: **Obr. 162** na s. 304.

Praha, Knihovna Národního muzea, prvotisk sign. KNM 69 C 7 (163)

VIII.^{ex} (sv. Havel?), perg. (Itálie), 2ff., 29,1 × 17,5 (A) resp. 28,9 × 16,3 (B) cm

Dva téměř cele zachované perg. jednolisty nalepené dnes na předním (B) resp. zadním (A) přídeští nosiče. Sporadicky zachovány vpichy, má slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,8 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou jednolinkou. Obě folia na sebe textově bezprostředně nenavazují.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina se silnými ohlasy lokálního grafického úzu (skriptorium u sv. Havla); lig.: „ri“, „nt“, „re“, „iac&“, cc = a, ε = fakultativně „e“, psáno s četnými chybami a soudobými korekturami jinou rukou.

[Gregorii Magni Moralia, Lib. XXXI, cap. 33 et 45, frag.]

PL 75 col. 611, 621–622.

Frag. A: *Greg. Mor.* 31,33,70: quod mortale est a vita ... × ... quanto contra illam presciendo paratus invenitur

////////

Frag. B: *Greg. Mor.* 31,45,88–90: Quia ergo septem principalia vitia ... × ... sed innumera, quę.

Liber tradens: Peraldus, Guillelmus: *Summa de vitiis*. [Basel: Michael Wenssler non post 1475.] 2°.

Prov.: „Monasterii Weissenaw“, razítko „Franciscus Comes Klebelsberg“.

Lit.: ŠIMÁKOVÁ, J. – VRCHOTKA, J.: *Katalog*, s. 314 č. 1471: Na přídeští nalepena makulatura rukopisu z 11. stol.“; HAVEL, D.: *Zu den ältesten Handschriftenfragmenten*, s. 124.

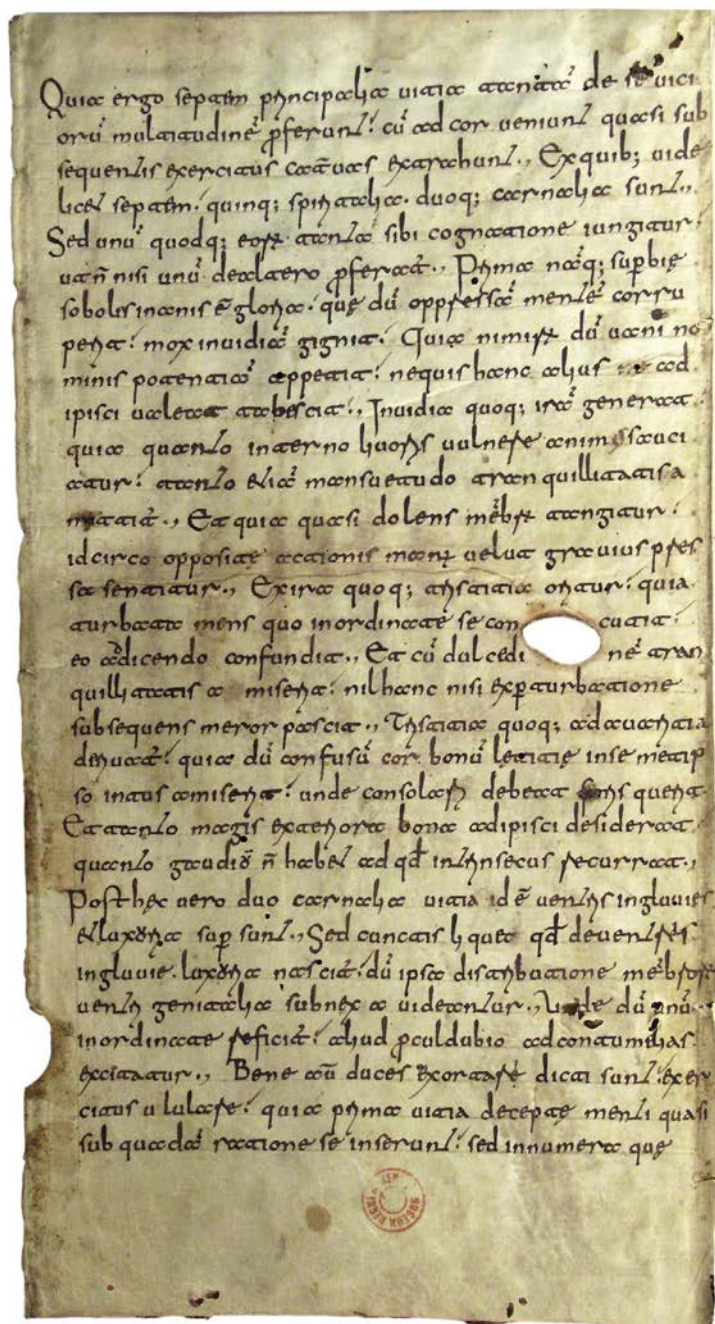
Obrazová dokumentace: **Obr. 163** na s. 306.

Praha, APH, Knihovna Pražské kapituly, sign. A 70/1 (164)

XII^l., perg., 2ff., 17,5 × 16,0 resp. 14,5 cm, neumová nediastematická notace německého typu

Téměř cele zachovaný perg. dvoulist (A´ – A) nalepen na předním přídeští nosiče. Psací látka nemá zachovány žádné vpichy, má však slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,7 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,7 cm širokou. Text obou folií na sebe bezprostředně nenavazuje. Přípisky (*probationes penae*) v prostoru hřbetu na frag. z 1. půle XIV. stol. jsou svědectvím, že již tehdy byl zlomek makulaturou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

Obr. 163: Praha, Knihovna Národního muzea, prvotisk sign. KNM 69 C 7. © Knihovna Národního muzea.

[Procellionalis? frag.]

Mezi zachovanými rožacemi antifona: „Summe Dei cultor, monachorum rector et abba, o Benedicte sacer atque benigne pater, istud cenobium cętumque tibi famulantum nostraque sanctificans cuncta, tuere ...“ svědčící o monastickém (benediktinském) původu zlomku.

Liber tradens: Cassiani Collationes patrum II, perg. rkp. počátku XIII. stol.
Prov.: „Ex bibl. s. Metrop. Ecclesiae Prag. 1713“.

Lit.: PATERA, A. – PODLAHA, A.: *Soupis rukopisů I*, s. 66–67 č. 114: „Operculo sup. intrins. adgl. frgm. membr. saec. XII. exeunt.: cantica latina cum notis mus.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 164** na s. 308.

Praha, APH, Knihovna Pražské kapituly, sign. A 73/8**(165)**

XII.¹, perg., 1f., 25,5 × 18,5 cm, rubrikace

Prakticky cele zachované perg. folio (A) nalepené na zadním přideštní nosiče. Psací látka má zachovány vpichy a rovněž slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoúlinkou 1,0 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Sacramentarii frag.]

Liber tradens: *Sermo Paschalis* etc., pap. rkp. konce XIV. stol.
Prov.: „Liber m. Procopii de Cladrub detur“; „Ex bibl. s. Metrop. Ecclesiae Prag. 1713“.

Lit.: PATERA, A. – PODLAHA, A.: *Soupis rukopisů I*, s. 85–86 č. 128: „In operc. inf. intus adglut. fragmentum membr. missalis saec. XII.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 165** na s. 309.

Praha, APH, Knihovna Pražské kapituly, sign. B 77**(166)**

XII., perg., 1f., 19,0 × 14,8 cm, neumová nedistematická notace německého typu

Seříznutý perg. jednolist (A) tvoří zadní předsádku v nosiči, v němž je přehnutý zhruba v polovině a zašitý do vazby. Psací látka nemá žádné vpichy, má ale slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,9 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoúlinkou 0,5 cm širokou.

pcepta tua libera tibi mente famu
 lemur. **P.** **T**erri. **P.** **A** **L** **I** **A**.
Ad dno q̄s supplicationib' nr̄is.
 ut esse te largente mercam' & ut
 p̄spa humiles. & inter ad uersa se
Preces ppli tui q̄s dno **A** **L** **I** **A**.
 clementer exaudi. ut qui in se p
 peccatis nr̄is affligim' p̄u' nomini
 gl̄a misericorditer liberemur. **P.**
Actiones nr̄as q̄s dno & aspirando **A** **L** **I** **A**.
 preueni & adiuuando p̄sequere
 ut cuncta nr̄a operatio. & ite semp
 incipiat. & p̄te cepta finatur. **P.**
Os a q̄i tribus pueri **O** **R** **A** **I**.
 mitigasti flammā igni. concede
 ppli. ut nos famulos tuos non ex
 urat flamma utriorū. **P.** **S** **E** **C** **E**.
Presentib' sacrificiis dno iunua
 nr̄a sanctifica. ut q̄d obseruanti
 p̄stet extrinsecus. inter' oper'. **P.**
Sanctificationib' tuis om̄pe d̄s. **A** **D** **C** **O**.
 & unia nr̄a curent. & remedia nob
 cuncta pueniant. **S** **V** **P** **E** **R** **P** **E**.

Obr. 165: Praha, APH, Knihovna Pražské kapituly,
sign. A 73/8. © Pražská metropolitní kapitula.

reges arabum & saba dona adducent. Et laudem **R.** **S** **T** **E** **L** **L** **A**
 quam uiderunt magi in oriente ante eedeba & eos donec ue
 nirent ad locum ubi puer erat uidentes autem eam gauisi
 sunt gaudio magno. Et intrantes domum inuenerunt puerum
 cum maria matre eius & procidentes adorauerunt eum. Gauisi
 a Omnis terra adoret te & psallat tibi psalmum dicat nomini tuo
 domine. **P.** **T** **u** **b **i **l **i **t **a** **t **e**. **A** **l** **e** **g** **e** **s** **t** **h** **a** **r** **s** **i** **s** **&** **i** **n** **s** **u** **l** **e** **m** **u** **n** **e** **r** **a** **t** **r** **e**
 gi domino **P.** **D** **e** **i** **u** **d** **i** **c** **i** **u**. **A** **o** **m** **n** **e** **s** **g** **e** **n** **t** **e** **s** **q** **u** **a** **s** **c** **u** **m** **q** **u** **e** **s** **e** **c** **i** **s** **t** **i** **n**
 nient & adorabunt eorā te domine. **P.** **I** **n** **c** **l** **i** **n** **a**. **V** **o** **m** **n** **e** **g** **e** **n** **t** **e** **s**
R **I** **n** **l** **u** **m** **i** **n** **a** **r** **e** **h** **i** **e** **r** **u** **s** **a** **l** **e** **m** **u** **t** **n** **r** **e** **l** **u** **x** **t** **u** **a**************

Obr. 166: Praha, APH, Knihovna Pražské kapituly, sign. B 77.
© Pražská metropolitní kapitula.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Antiphonarii frag.]

Zachována část Propria de tempore hlásící se k vánočnímu cyklu: 1. – 3. nokturn svátku Epiphania Domini (Resp.: „Stella, quam viderunt magi ...“).

Liber tradens: B. Hieronymi Epistolae etc., pap. rkp. přelomu XIV./XV. stol.

Lit.: PATERA, A. – PODLAHA, A.: *Soupis rukopisů I*, s. 227–228 č. 389: „Post teg. anter. ... 2 membr. fragm. antiphonarii lat. XII. saec. cum neumatibus“; SLAVICKÝ, T.: *Fragmenty neumanovaných knih officia*, s. 16–17 (přesné liturgické i časové zařazení).

Obrazová dokumentace: **Obr. 166** na s. 309.

Praha, APH, Knihovna Pražské kapituly, sign. D 52

(167)

XII.², perg., 2ff., 21,3 × 14,3 (A) a 21,1 × 13,0 (B) cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Zlomky tvoří přední (A) a zadní (B) předsádku v nosiči. Psací látka má sice vpichy, avšak nemá žádné stopy jakéhokoliv linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,6 cm. Oba listy na sebe bezprostředně textově nenavazují.

Psáno dvěma rukama: scriptura carolina posterior.

[Breviarii monastici, O.S.B. frag.]

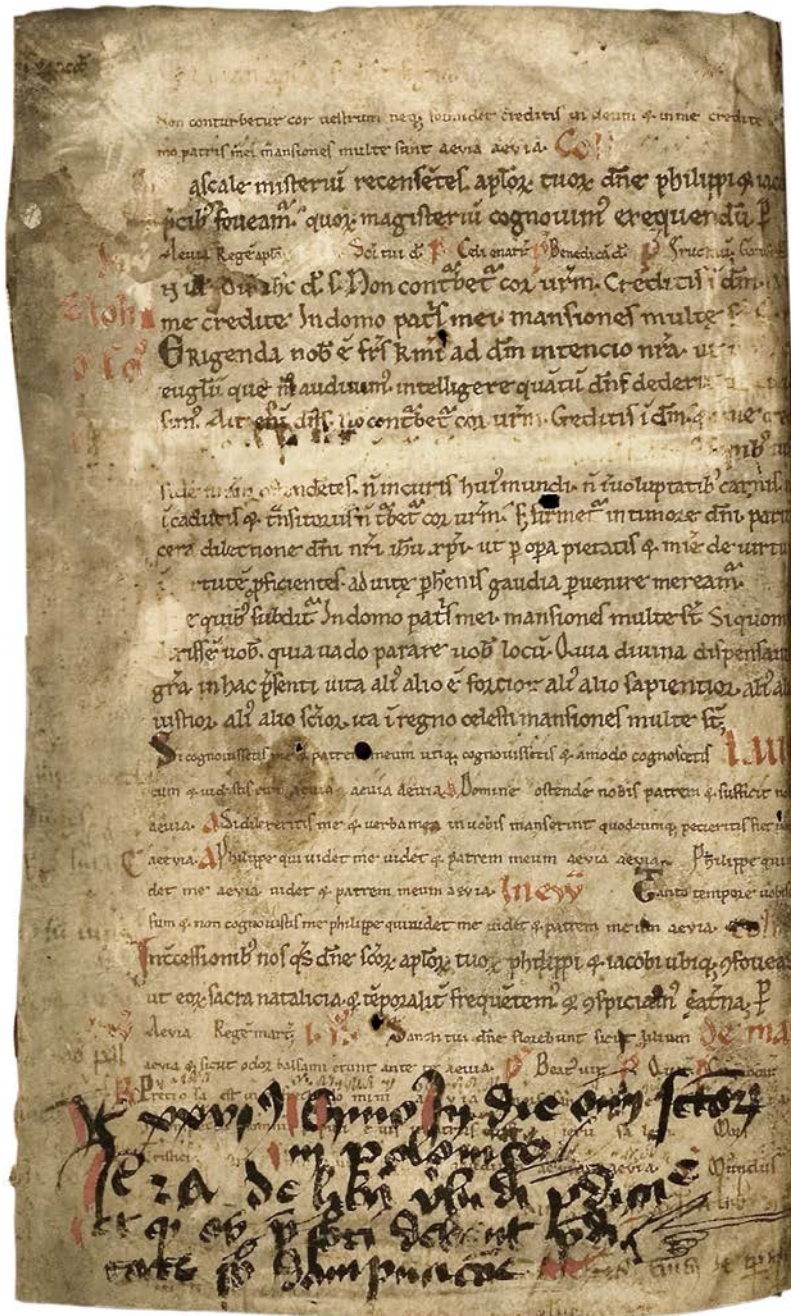
Zachována část z Propria de sanctis s festivitatami sv. Benedikta („[Fuit] vir vite venerabilis ... × ... vestigia inveniri nulla potuisset“ – cf. ex lib. II. *Dialog. Greg. excerp.* v *PL 66 col. 125*), sv. Řehoře („[Gregorius hac ur]be Rom[an]e a patre Cordiano ... × ... retineretur et mente“ – cf. *Pauli Diaconi Vita s. Greg.* v *PL 75 col. 43*) a sv. Filipa a Jakuba. Dále zachována lekce: Act 1,21–26 a Io 14,1–2.

Liber tradens: *Liber contra quendam Grecum Athanasium negantem purgatorium* etc., pap. rkp. 2. půle XV. stol.

Prov.: „Libellus M. Johannis de Cubito“.

Lit.: PATERA, A. – PODLAHA, A.: *Soupis rukopisů I*, s. 361–362 č. 618: „Operculis adligata sunt fragmenta membr. breviarii latini XIII. saec.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 167** na s. 311.

Obr. 167: Praha, APH, Knihovna Pražské kapituly, sign. D 52.

© Pražská metropolitní kapitula.

Praha, APH, Knihovna Pražské kapituly, sign. D 76

(168)

IX.¹, perg., 1f., 21,5 × 15,0 cm

Výkroj perg. jednolistu (A) je nalepen na přední předsádce nosiče. Psací látka nezachovává žádné vpichy, má ale slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per columnas (2) o šíři cca 8,0 cm se spatíem 1,5 cm a v nepravidelné liniatuře 0,6–0,7 cm. Poznámky psané do spatia rukou pozdního XIII. stol. svědčí o tom, že již tehdy byl zlomek makulaturou.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina; lig. „rt“, „cc = a“, „faci&“. Vybledlé pasáže byly přepsány rukou XI. stol. tmavším inkoustem.

[Ex Libro Numeri frag.]

Zachovaný text: Nm 24,7–25,8: semen illius erit aquas multas ... × ... ingressus est post vi[rum israhelitem] in lupanar et perfodit [ambos].

Liber tradens: Raymundi Summa etc., perg. rkp. XIV. stol.

Prov.: „M. Johannis de Cubito“.

Lit.: PATERA, A. – PODLAHA, A.: *Soupis rukopisů I*, s. 384 č. 642: „Operculo sup. intrinsecus adglutinatum fragm. bibl. lat. saec. XI. (Num. c. 24, 25)“; BISCHOFF, B. – EBERSPERGER, B.: *Katalog III*, s. 258 č. 5197 (zlomek je sem pouze zařazen, bez jakéhokoliv časového a provenienčního zařazení).

Obrazová dokumentace: **Obr. 168** na s. 313.

Praha, APH, Knihovna Pražské kapituly, inv. č. 1696/23

(169)

XI.¹, perg., 2ff., 10,0 × 6,0 resp. 15,0 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

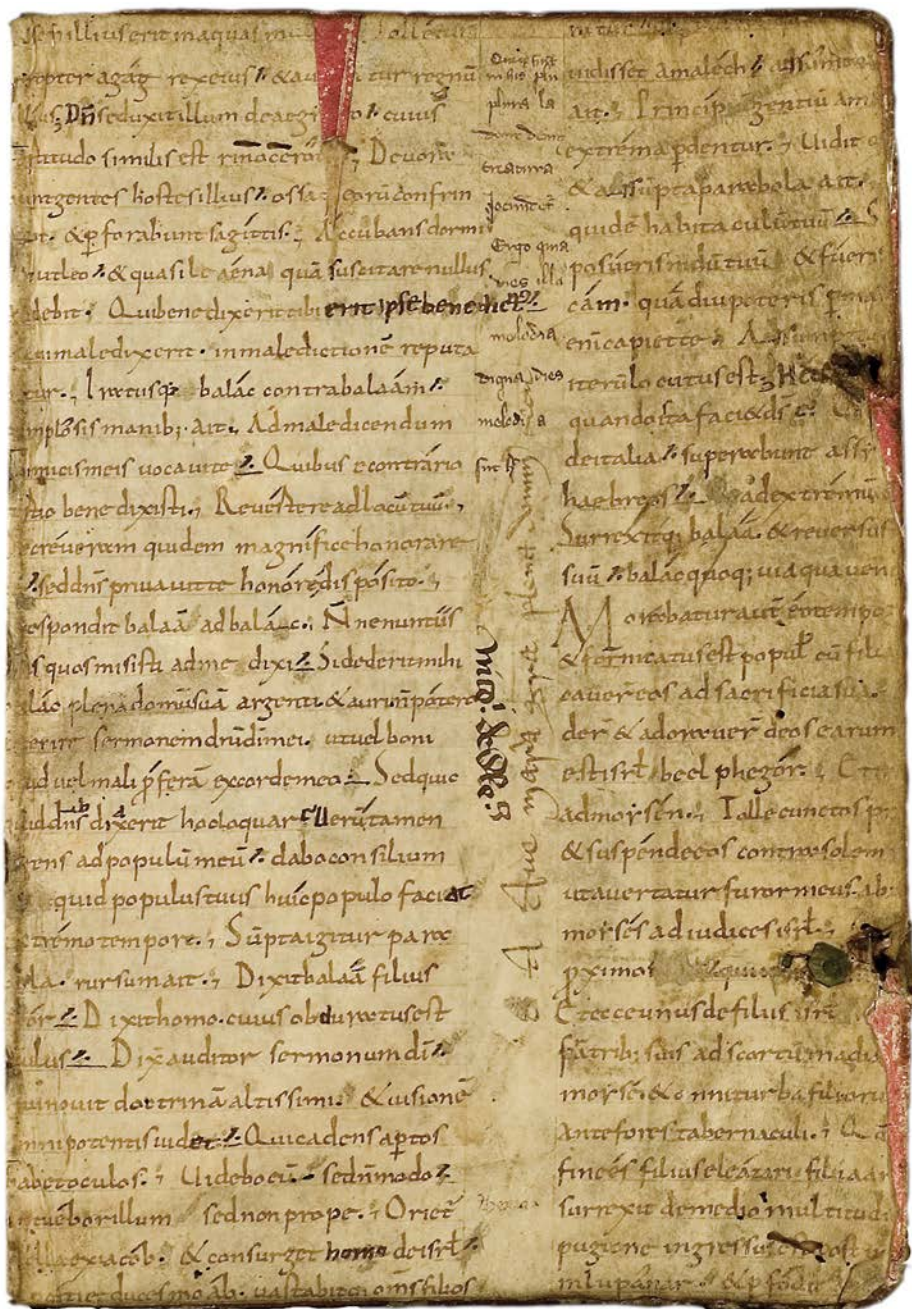
Výkroj perg. dvoulistu (A' – A) sejmutý z nepoznamenaného pražského kapitulního nosiče, kde plnil evidentně funkci hřbetního záševku; psací látka zachovává vpichy a slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v nepravidelné liniatuře 0,7–0,8 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou jednolinkou. Poznámka překrývající text zlomku: „XV gr. alb.“ psaná rukou pozdního XV. století svědčí o tom, že tehdy byl zlomek již makulaturou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina; „fier&“.

[Missalis frag.]

Zachovány lekce: Is 49,8–10 a 55,1–4; Io 8,47–53 a 8,57–59.

Obrazová dokumentace: **Obr. 169** na s. 314.

Obr. 168: Praha, APH, Knihovna Pražské kapituly, sign. D 76.

© Pražská metropolitní kapitula.

Praha, APH, Knihovna Pražské kapituly, inv. č. 1696/26**(170)**

X.^{ex}, perg., 2ff., 10,3 × 11,8 resp. 17,0 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Výkroj perg. dvoulistu (A' – A) sejmутý z nepoznamenané pražské kapitulní vazby, v níž plnil evidentně funkci hřbetního záševku; psací látka zachovává vpichy i slepé vertikální a horizontální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,8 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,8 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Missalis frag.]

Zachovány lekce: III Rg 3,16–18 a 3,22–26; Io 4,5–9 a 4,13–21.

Obrazová dokumentace: **Obr. 170** na s. 314.

Praha, APH, Knihovna Pražské kapituly, inv. č. 1696/33**(171)**

XI., perg., 3 (2 + 1)ff., 19,7 × 7,3 (A) a 7,0 × 12,5 resp. 12,4 (B' – B) cm, rubrikace (unciálou na A a kapitálou na B' – B)

Pod uvedeným inventárním číslem se nachází jednak výkroj perg. jednolistu (A) a dále výkroj zhruba horní třetiny perg. dvoulistu (B' – B). Oba zlomky byly sejmuty z nepoznamenané vazby pražského kapitulního nosiče, kde byly evidentně hřbetními záševky, pocházejí ale z různých původních celků. Fragmenty nemají ani vpichy ani stopy jakéhokoliv linkování. V obou případech je text psán per extensum s liniaturou 1,0 (A) resp. 0,8 (B' – B) cm.

Psáno dvěma rukama (A resp. B' – B): scriptura carolina.

[Sacramentarii frag.]

V obou případech jde o zlomky z temporální části, A se vztahuje k vánočnímu cyklu, B' – B k velikonočnímu.

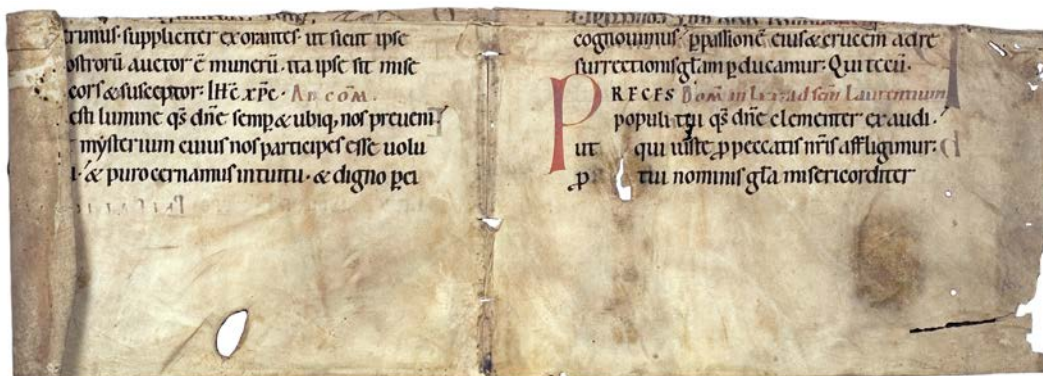
Frag. A: rubr.: „Dom. proxima ante Nat. D.“

Frag. B' – B: rubr.: „Fer. VI“, „Dom. III post oct. Pasce“, „Dom. V“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 171a–171b** na s. 316.

Obr. 171a-171b: Praha, APH, Knihovna Pražské kapituly, inv. č. 1696/33. © Pražská metropolitní kapitula.

Obr. 172: Praha, APH, Knihovna Pražské kapituly, inv. č. 1696/38. © Pražská metropolitní kapitula.

Praha, APH, Knihovna Pražské kapituly, inv. č. 1696/38 (172)

XII., perg., 2ff., 14,4 × 20,0 resp. 20,4 cm, rubrikace

Výkroj zhruba spodní třetiny perg. dvoulistu (A' – A) sejmutý z nepoznamenané pražské kapitulní vazby, kde měl funkci hřbetního záševku. Psací látka má zachovány vpichy i slepé horizontální a vertikální linkování. Text psán per extensum v nepravidelné liniatuře 0,9–1,0 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,9 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Sacramentarii frag.]

Rubr.: „Dom. in LXX; ad s. Laurentium“ – zachována tedy část společného temporálu i sanktorálu.

Obrazová dokumentace: **Obr. 172** na s. 316.

Praha, APH, Knihovna Pražské kapituly, inv. č. 1696/42 (173)

XI.¹, perg., 1f., 13,1 × 25,5 cm

Výkroj spodní části perg. jednolistu (A) sejmutého z nepoznamenané pražské kapitulní vazby; psací látka má zachované vpichy a slepé horizontální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,5–0,6 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Breviarii frag.]

Zachovaná část představuje smíšený sanktorál i temporál: na recto-foliu Dom. III Adv. Dom. s homilií: Greg. Hom. in ev., hom. VI (*PL 76 col. 1095*), dále lekce Lc 1,26–27 s následnou homilií Bedae Ven. Hom. I,1 (*PL 94 col. 9*) vztahující se ke svátku Annunt. BMV; na verso-foliu zachováno: festivita mučedníka Tiburtia a svátek Assump. BMV s lekcí Lc 10,38 a homilií: Augustini Serm. de Scriptura, ser. CIV, 1–2 (*PL 38 col. 616*).

Obrazová dokumentace: **Obr. 173** na s. 319.

Praha, APH, Knihovna Pražské kapituly, inv. č. 1696/43 (174)

XII., perg., 1f., 14,5 × 24,3 cm, rubrikace

Výkroj perg. jednolistu (A) sejmutého z nepoznamenaného pražského kapitulního nosiče se zachovanými vpichy, avšak bez jakýchkoliv stop linkování. Text psán per extensum v li-

niatuře 0,8 cm. Textové zrcadlo mělo být vně ohraničeno slepou dvoulinkou (viz vpichy), k provedení liniatury však nedošlo. Účetní marginální poznámky rukou XV. stol. („I flor. 1/2 sex., I flor. ...“) svědčí o tom, že tehdy byl zlomek již makulaturou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[**Lectionarii frag.**]

Zachovaný text: I Sm 5,6–9 a 5,10–12; I Sm 6,12–21. Rubr.: „Dom. II“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 174** na s. 319.

Strahov, Knihovna premonstrátského kláštera, sign. 72/zl. (175)

XI./XII., perg., 2ff., 19,8 × 10,3 resp. 20,7 cm, rubrikace

Výkroj (cca horní třetina) perg. dvoulistu (A' – A), který je dnes ještě vertikálně rozříznut na dvě části, jež na sebe bezprostředně navazují. Zlomek sejmut z poznamenané strahovské vazby, psací látka nemá žádné vpichy, má ale slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per columnas (2) o šíři min. 10,3 cm se spatiem 1,3 cm a v liniatuře 0,7–0,8 cm. Sloupky vně ohraničeny slepou jednolinkou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[**Codicis canonum frag.**]

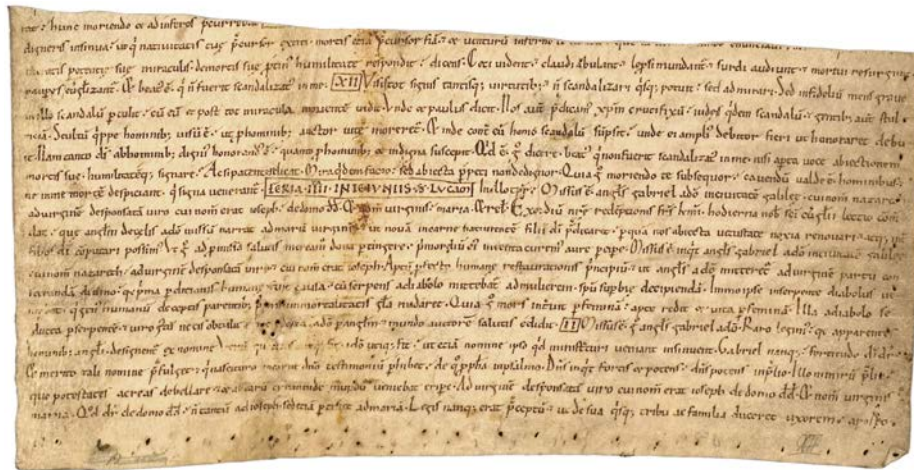
Zlomek obsahuje frag. předgratianovského kanonického kodexu, jehož obsahem je text 17.–20. kánonu synody sredecké včetně jmen účastníků této synody, dále kánonů synody karthaginské a úvod k nim, tituly kánonů synody africké, alokuci Aureliovu a první dva kánony africké synody.

Liber tradens: konvolut deseti lipských tisků Lutherových a protilutherovských z let 1518–1519; Strahovská knihovna, sign. BCh V 113.

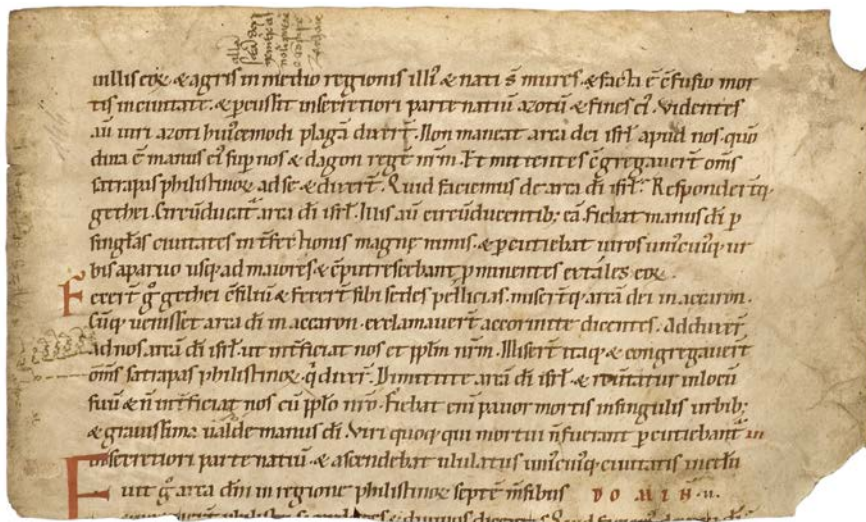
Prov.: Joannes Wenceslaus Tlappa, mělnický děkan 1643, knihovna novoměstských pražských hibernů „ad s. Ambrosium“, pak Strahovská knihovna.

Lit.: RYBA, B.: *Soupis rukopisů V*, s. 371 č. 3276 (detailní obsahová interpretace a přesné časové zařazení).

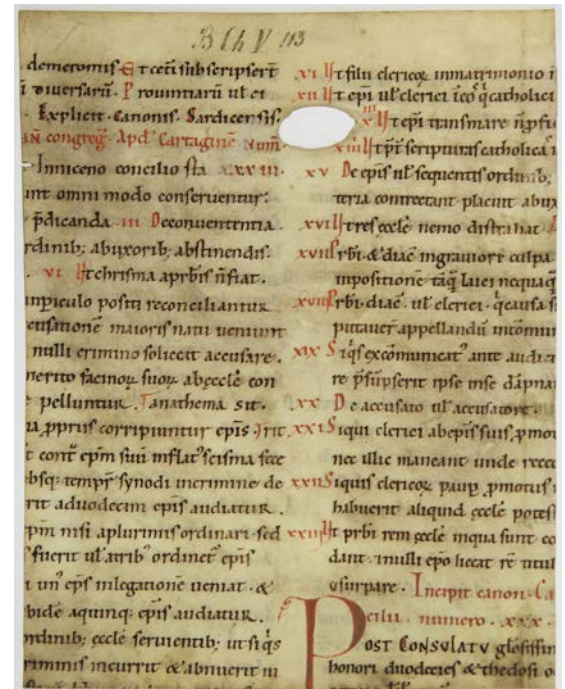
Obrazová dokumentace: **Obr. 175** na s. 319.

Obr. 173: Praha, APH, Knihovna Pražské kapituly, inv. č. 1696/42. © Pražská metropolitní kapitula.

Obr. 174: Praha, APH, Knihovna Pražské kapituly, inv. č. 1696/43. © Pražská metropolitní kapitula.

Obr. 175: Strahov, Knihovna premonstrátského klášteřa, sign. 72/zl. © Královská kanonie premonstrátů na Stahově.

Obr. 176: Strahov, Knihovna premonstrátského kláštera, sign. 94/zl. © Královská kanonie premonstrátů na Stahově.

Strahov, Knihovna premonstrátského kláštera, sign. 94/zl.**(176)***XI., perg., 2ff., 26,3 × 20,0 cm*

Původně dva samostatné perg. listy (A, B) dnes slepeny, takže tvoří dvoulist. Psací látka zachovává vpichy, má rovněž slepé horizontální i vertikální linkování. Zlomky sejmuty z nepoznamenané vazby. Text psán per columnas (2) o rozměrech 22,5 × 6,5 cm se spatí-
em 1,0 cm a v liniatuře 0,6–0,7 cm. Oba sloupky vně ohraničeny slepou dvoulinkou 0,5 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Lucanus: De bello civili, V,409–560 et VI,645–796, frag.]

Prov.: Stará sign. zlomku: Ψ IV 114.

Lit.: Přesné obsahové určení zlomku provedl B. RYBA v jeho nepublikovaném popisu, který je přiložen k originálu a jež přebírám. Zde Ryba zlomek datuje do XII. stol.

Obrazová dokumentace: **Obr. 176** na s. 320.

Strahov, Knihovna premonstrátského kláštera, sign. 137/zl.**(177)***XI.², perg., 1f., 21,4 × 16,5 cm, rubrikace*

Téměř cele zachovaný perg. jednolist (A) sejmutý z nepoznamenané vazby, kde evidentně tvořil vnější přebal; psací látka má vpichy a slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 1,0 cm širokou.

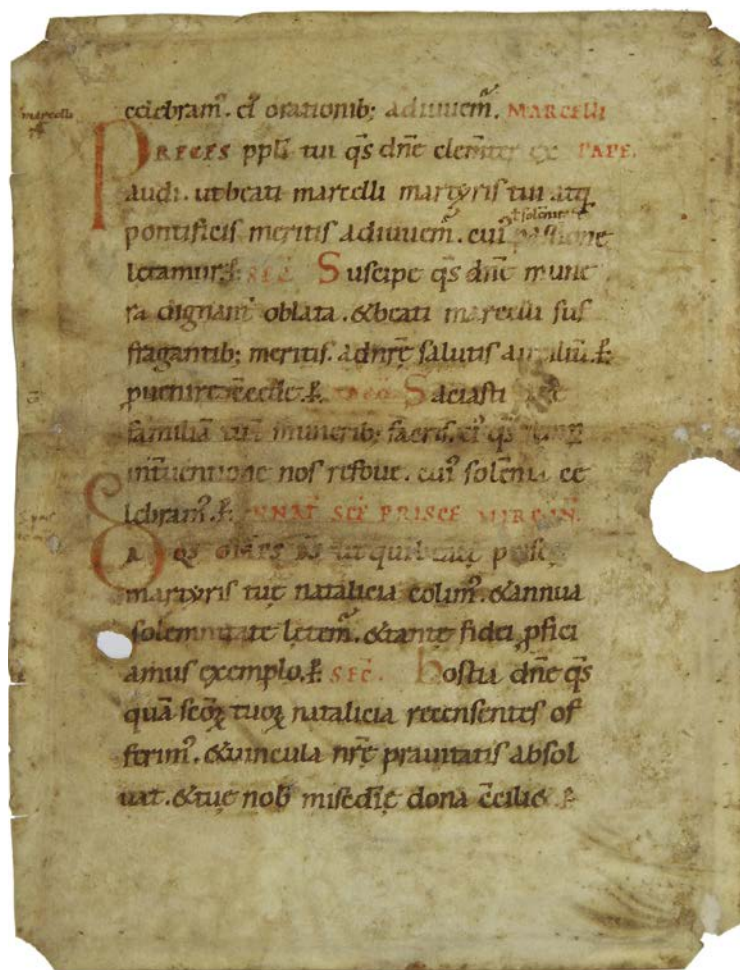
Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Sacramentarii Gregoriani frag.]

Rubr.: „Marcelli pape“, „In nat. s. Prisce virg.“, „Fabiani epis.“, „Sebastiani“. Zlomek obsahuje kolekty, sekrety a postkommunia officií na citované festivity.

Lit.: RYBA, B.: *Soupis rukopisů V*, s. 372 č. 3277 (detailní obsahová interpretace a přesné časové zařazení).

Obrazová dokumentace: **Obr. 177** na s. 322.

Obr. 177: Strahov, Knihovna premonstrátského kláštera, sign. 137/zl.

© Královská kanonie premonstrátů na Stahově.

Strahov, Knihovna premonstrátského kláštera, sign. 241/zl. (178)

IX.^m, perg., 1f., 28,1 × 19,7 cm

Výkroj perg. jednolistu (A) sňatého z nepoznamenané vazby, kde evidentně tvořil vnější přebal; psací látka zachovává vpichy a slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,7 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 1,4 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina; „cc“ = fakultativně „a“, „e“ = fakultativně „e“.

[Aurelius Augustinus: De diversis quaestionibus octoginta tribus, q. LXIV (De muliere Samaritana) §§ 7–8, frag.]

Lit.: RYBA, B.: *Soupis rukopisů V*, s. 373 č. 3280 (detailní obsahová interpretace, avšak zde zařazeno do „X.^{ex}“); BISCHOFF, B. – EBERSPERGER, B.: *Katalog III*, s. 260 č. 5210 (jen odkaz na zlomek, bez bližšího časového či provenienčního zařazení).

Obrazová dokumentace: **Obr. 178** na s. 324.

Strahov, Knihovna premonstrátského kláštera, sign. 347/zl. (179)

XII., perg., 4ff., 21,5 × 13,0 (A' – A) resp. 20,5 × 12,5 (B' – B) cm

Dva téměř cele zachované perg. dvoulisty (A' – A, B' – B) sejmuté z poznamenané strahovské vazby; psací látka zachovává vpichy, má rovněž slepé vertikální i horizontální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,5 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou jedno-linkou. Oba dvoulisty na sebe textově navazují tak, že B' – B byl vložen do A' – A, B' – B však nebyl dvoulistem středovým, ale v původní složce byl do něj vložen ještě jeden dvoulist.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

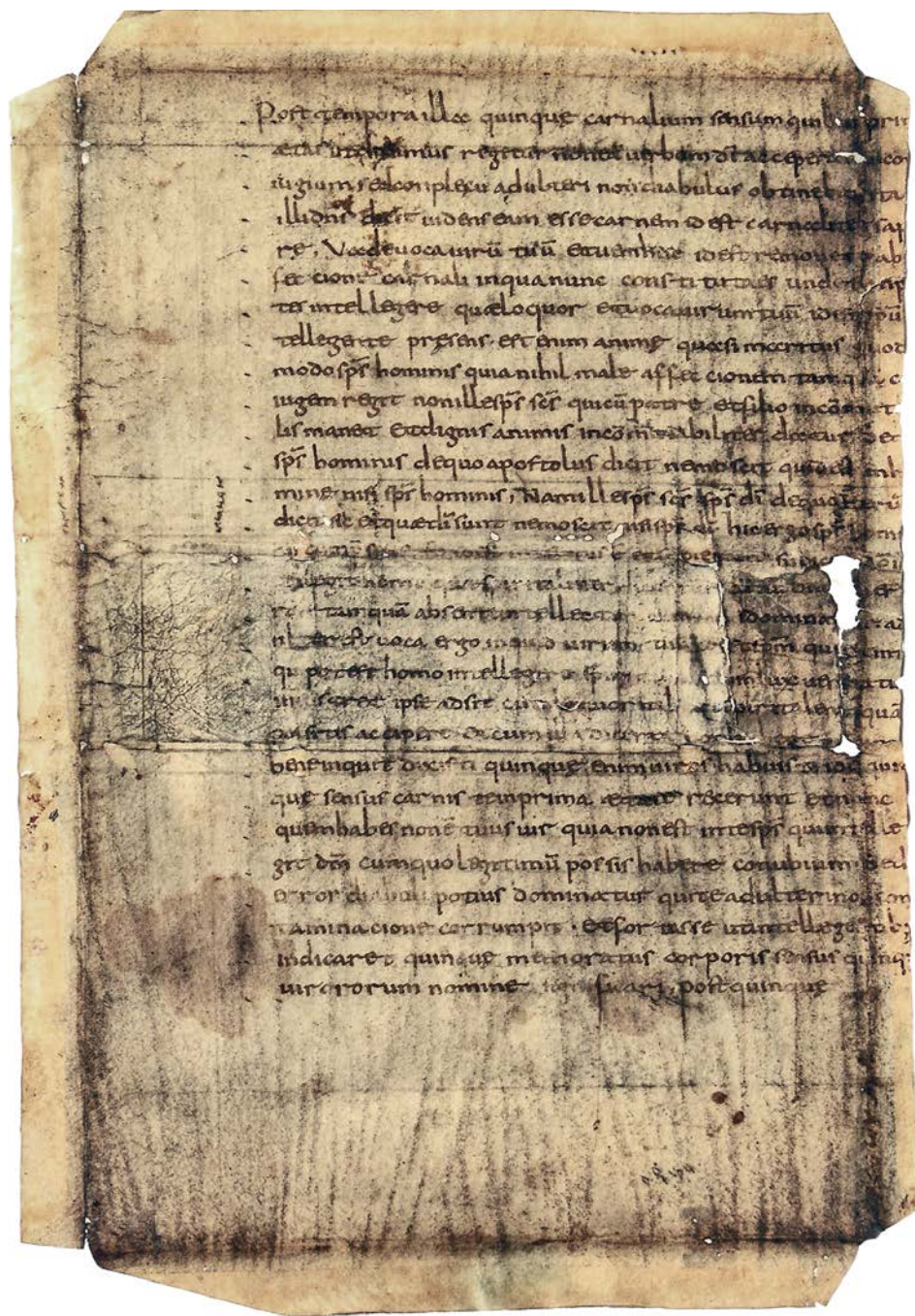
[Priscianus: Institutio de arte grammatica XVII,91–104; 118–134, frag.]

GL II pag. 158–164 // // // // // GL II pag. 169–176.

Liber tradens: Thomas Aquinas: *Questiones de potentia Dei*. 1500; Strahovská knihovna, sign. DO V 7, viz zmínka Isidora Zahradníka (1864–1926) z 8. 12. 1901, kdy byl asi zlomek sejmut.

Lit.: Přesné obsahové určení zlomku provedl B. RYBA v jeho nepublikovaném popisu, který je přiložen k originálu a jež přebírám. Časově zlomky zařadil P. SPUNAR.

Obrazová dokumentace: **Obr. 179** na s. 325.

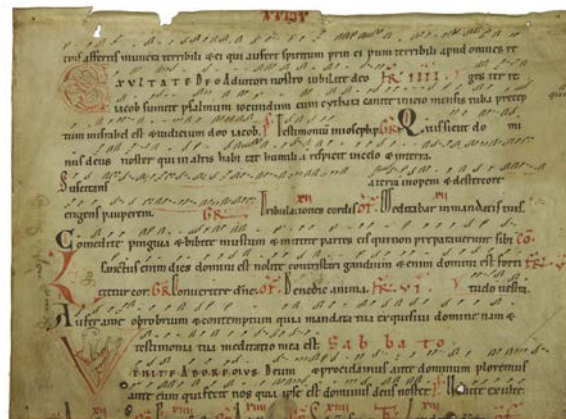

Obr. 178: Strahov, Knihovna premonstrátského kláštera, sign. 241/zl. © Královská kanonie premonstrátů na Stahově.

Obr. 179: Strahov, Knihovna premonstrátského kláštera, sign. 347/zl.

© Královská kanonie premonstrátů na Stahově.

Obr. 180: Strahov, Knihovna premonstrátského kláštera, sign. 547/zl.

© Královská kanonie premonstrátů na Stahově.

Strahov, Knihovna premonstrátského kláštera, sign. 547/zl. (180)

XII., perg., 1f., 15,6 × 21,2 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Výkroj perg. jednolistu (A) sejmutý z nepoznamenané vazby, psací látka nemá žádné vpichy ani stopy jakéhokoliv linkování. Text psán per extensum v nepravidelné liniatuře 0,9–1,1 cm. Stará foliace rukou XIII./XIV. stol. „XXXIX“, tehdy byl rkp. ještě aktivně používán.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Gradualis frag.]

Zachovaná část náleží do Propria de tempore, konkrétně k Dom. XVII post Pentecostes – Dom. XXI post Pentecostes.

Lit.: Přesné obsahové určení zlomku provedl B. RYBA v jeho nepublikovaném popisu, který je přiložen k originálu a jež přebírám. Časově zde zlomek zařazuje do XII.–XIII. stol.

Obrazová dokumentace: **Obr. 180** na s. 325.

Strahov, Knihovna premonstrátského kláštera, sign. 724/zl. (181)

XI.¹, perg., 2ff., 31,5 × 22,0 resp. 21,8 cm

Silně poškozený, ale fakticky cele zachovaný perg. dvoulist (A' – A) sejmutý z nepoznamenané vazby, kde evidentně tvořil vnější přebal; psací látka nezachovává vpichy, má však výrazné slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,8 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,8–0,9 cm širokou. Text na dvoulistu na sebe bezprostředně nenavazuje, v původní složce do něj musel být vložen ještě jiný dvoulist.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina; text obsahuje soudobé interlin. glosy psané jinou rukou.

[Martianus Capella: De nuptiis philologiae et Mercurii III,291–295 et 302–306, frag.]

Lit.: RYBA, B.: *Soupis rukopisů V*, s. 377 č. 3286 (zde nedopatřením signováno jako „inv. č. 641/zl.“, s přesným obsahovým určením, datováno do XI. stol.)

Obrazová dokumentace: **Obr. 181** na s. 327.

Praha, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Sběrka grafiky, sine sign. (182)

X.^m, perg., 4ff., 20,6 × 19,0 resp. 10,0 (A' - A) a 20,4 × 18,0 resp. 11,5 (B' - B) cm, rubrikace

Dva silně poškozené a seříznuté perg. dvoulisty (A' - A, B' - B) sejmuté z nepoznamenané vazby jsou dnes nalepené na společný list papíru. Psací látka nezachovává žádné vpichy, avšak doposud je ještě slabě viditelné slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 1,1–1,2 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,9 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina; „praeciosa“.

[Libri sacramentorum frag.]

Zachovaný zlomek sanktorální části sakramentáře se částečně odlišuje od sakramentáře gregoriánského (cf. *PL 78 col. 135nn.*). Zachovány formuláře festivit: Nat. s. Augustini, Nat. ss. Felicis et Adaucti, Nat. s. Mariae virginis, Nat. ss. Proti et Iacinthi, Exalt. s. Crucis.

Lit.: Průvodce II, s. 142 č. 54 (všechny archivní zlomky zde zmiňovány jen obecně: „zlomky X.–XIV. stol.“).

Obrazová dokumentace: **Obr. 182** na s. 329.

Praha, FF UK, Ústav PVH a AS, sine sign. (183)

IX., perg., 1f., 37,1 × 10,4 cm

Dva výkroje z jednoho perg. folia (A), které na sebe bezprostředně navazují horizontálním řezem. Psací látka nemá žádné vpichy ani linkování. Text psán původně zřejmě per columnas (2) v liniatuře 0,7 cm. Z charakteru textu plyne, že se zachoval téměř celý sloupek „b“ recto-folia (se ztrátou cca 5 řádků textu) a stejně velká část sloupku „a“ na verso-foliu. Způsob poškození obou zlomků (viz zejména rýhy) napovídá, že šlo o vnější pokryv vazby nosiče.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina; s některými odchylkami od Vulg.: Ez 46,20: „exteriorius“ (A), recte „exteriorius“ atd.

[Libri Ezechielis, 46,20–48,10 frag.]

Ez 46,20–47,13: [ut no]n efferant in atrium exteriorius ... × ... in duodecim tribubus Israel, quia Ioseph

////////

Ez 47,15–48,10: [et cedat terra vobis in] possessionem. Hic est autem terminu[s terrae ... × ... Et erit Sanctuari[um Domini].

Prov.: Zlomky objevil v nepoznamenané (snad zámecké) knihovně prof. Zdeněk Wirth a věnoval je akad. Václavu Vojtíškovi, který je zařadil do sbírky originálů dnešního vlastníka.

Obrazová dokumentace: **Obr. 183** na s. 329.

RAJHRAD

Průvodce IV, s. 228–229 č. 36a (Knihovna kláštera benediktinů)

Průvodce II, s. 66–70 u č. 5 (Moravský zemský archiv, fond E 6)

Základy novodobé rajhradské benediktinské knihovny sahají do XVII. století, do období probošta Jiřího Vojtěcha Kotelia z Horštejnu (1623–1643), a pak zejména probošta Antonína Pirma (1709–1742). Zdejší proboštství nebylo zasaženo josefínskými reformami, naopak řada knih rušených klášterů se dostala na přelomu XVIII./XIX. století do Rajhradu. Zdejší knihovna bezpochyby uchovává i drobná torza staré knihovny břevnovského opatství. Po restituci rajhradského knižního fondu původními majiteli byl (po období spávy rukopisů a prvotisků Moravskou zemskou knihovnou v Brně) celý fond předán zpět do Rajhradu a v současnosti je začleněn do sbírek Muzea Brněnska. Malá část rukopisného materiálu zůstává ovšem ve správě MZA v Brně. Několik rukopisných jednotlivin (mezi nimi ovšem i dvě cimélie z XII. století) se jakožto součást rajhradského archivu dostalo do Moravského zemského archivu v Brně, kde jsou součástí fondu E 6 Benediktini Rajhrad.

Rajhrad, Muzeum Brněnska, Knihovna benediktinského opatství Rajhrad, sign. R 157

(184)

XII.², perg., 1f., 34,3 × 19,5 cm

Výkroj perg. jednodlistu (A) nalepen na vazbu nosiče, nenese žádné stopy linkování ani vpichů. Text psán per columnas (2) o rozměrech 30,0 × 8,5 cm se spatium 2,0 cm.

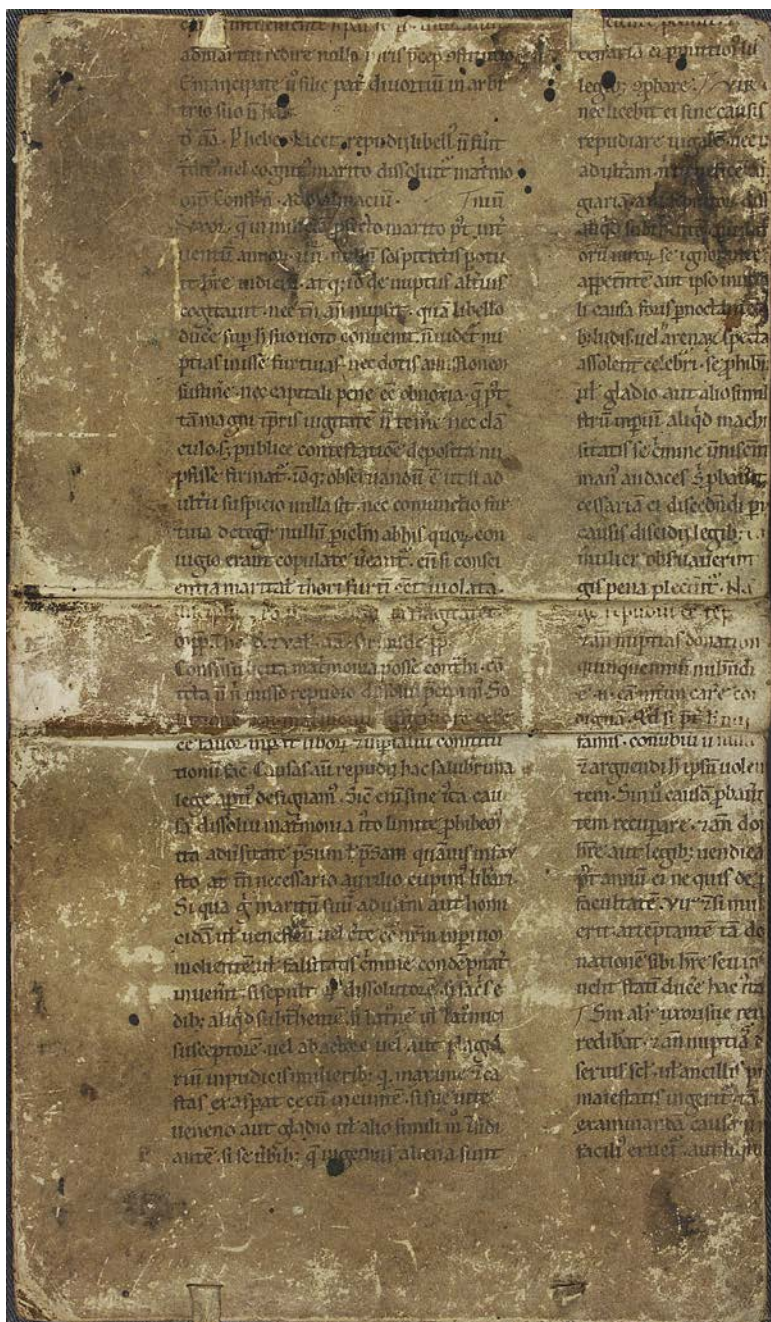
Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[*Ex iure canonico frag.*]

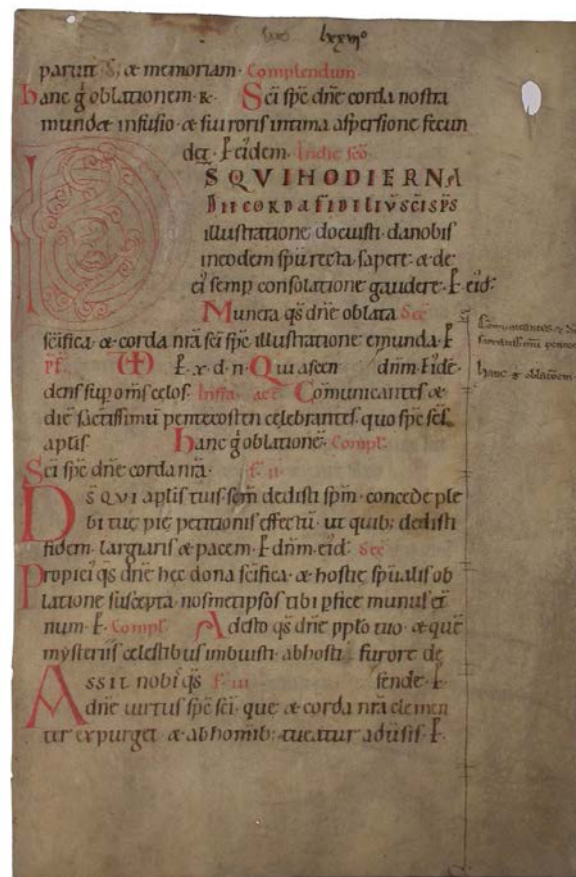
Liber tradens: Quaestiones Philosophicae ..., pap. rkp. 1687.

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis rukopisů*, s. 66: „Svázáno do části listu z lat. perg. kanonicko-právního rukopisu (de matrimonio) ze 12./13. stol.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 184** na s. 331.

Obr. 184: Rajhrad, Muzeum Brněnska, Knihovna benediktinského opatství Rajhrad, sign. R 157. © Benediktinské opatství Rajhrad.

Obr. 185: Brno, MZA, G 2/II – Zlomky, kart. 10, sign. č. 726 C/1. © Moravský zemský archiv v Brně.

**Rajhrad, Muzeum Brněnska, Knihovna benediktinského
opatství Rajhrad, sign. RP 35 (185)
Brno, MZA, G 2/II – Zlomky, kart. 10, sign. č. 726 C/1**

Fol. A dnes tvoří zadní předsádku rajhradského prvnotisku RP 35, fol. B a C sejmuta z nepoznamenané vazby, kde byla s největší pravděpodobností rovněž předsádkami, a uložena ve fondu G 2/II – Zlomky (Nové sbírky) MZA v Brně. Všechny tři listy pocházejí z jednoho původního celku. Pergamen nemá žádné vpichy ani linkování, text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm. Stará foliace 16. stol.: LXXVI°. Rkp. byl aktivně používán ještě na XIII./XIV. stol., viz marginální interpolační.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Missalis frag.]

Zachovaná část De tempore náleží k velikonočnímu cyklu.

Liber tradens: Reuchlin, Johannes: *Vocabularius breviloquus*. – Guarinus Veronensis: *Ars diphthongandi*. – Johannes de Lapide: *Dialogus de arte punctandi*. – *Tractatus de accentu*. Basel: [Johann Amerbach] 1482. 2°.

Prov.: „Ecclesiae B. Virg. civit. Triboviensis in Moravia 1639“ [= z knihovny Ladislava Černohorského z Boskovic (cca 1455–1520)].

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis prvotisků*, s. 256 č. 985: „Jako zad. předsádka list z lat. perg. liturg. rukop. (misál?) z 11./12. stol.“; ŠVÁBENSKÝ, M.: *Zlomky*, s. 34.

Obrazová dokumentace: **Obr. 185** na s. 331.

**Rajhrad, Muzeum Brněnska, Knihovna benediktinského
opatství Rajhrad, sign. RP 67 (186)
Olomouc, knihovna Metropolitní kapituly v Olomouci,
sign. prvotisk č. 173**

XII., perg., 4ff., 20,9 × 14,0 (A' – A) a 17,7 × 14,0 (B' – B) cm, rubrikace

V rajhradském nosiči se nacházejí hřbetní záševky u předního resp. zadního přídeští, které na sebe bezprostředně navazují, a tvoří tak fakticky cele zach. perg. dvoulist A' – A. Má zachováno horizontální i vertikální linkování olůvkem bez vpichů, text psán per extensum v liniatuře 0,5 cm. Texty obou fol. na sebe bezprostředně nenavazují.

V olomouckém nosiči se nacházejí rovněž dva hřbetní záševky u předního resp. zadního přídeští, které na sebe bezprostředně navazují, a tvoří téměř cele zach. perg. dvoulist s drobnými ztrátami textu: B' – B. Úprava psací plochy je stejná jako u A' – A. Na B' – B poznámka rukou XV. stol., kdy byly zlomky již makulaturou: „Nota, quod summa pape pro iure servanda est...“.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Lectionarii frag.]

Frag. A' - A:

Rubr.: „Dom. VIII, Dom. XVI, Feria III“; lekce: Mt 7,15–21; I Kor 10,6–13; Lc 16,1–6
//////// Mt 6,29–33; Eph 3,13–21; Lc 7,11–16; Am 9,13–15; II Esr 8,1–2.

Frag. B' - B:

Rubr.: „Fer. VI.“; lekce: Dn 13,15–43; Ier 7,4–7; Lc 7,11–16 (mylně rubr.: „Iohannem“); III
Rg 17,17–24; Io 11,1–7.

Liber tradens: Caracciolus, Robertus: *Sermones quadragesimales de poenitentia*. Strasbourg:
[Martin Schott] III. Non. Sept. [3. IX.] 1485. 2°.

GW 6078

Prov.: „Ex lib. Francisci Ludovici Panenka [?] Decani Muglicensis“ (XVIII. stol.). – „Andreas Alexius Miczak [Miezek?]“. – „Ex lib. Gregorii Cuculini protunc Parochi Wysch[kouie?] nsis die 6. sept. 1714“. – „Emptus 1 Fr 8 gl.“ – „Anno 1716 emptus 17 grossis“.

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis prvotisků*, s. 99 č. 328: „Jako předsádek použito 2 částí téhož dvoulistu z lat. perg. liturg. rukop. (lekcionáře) ze 12. stol.“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 186** na s. 333.

**Rajhrad, Muzeum Brněnska, Knihovna benediktinského
opatství Rajhrad, sign. RP 105**

(187)

XII./XIII., perg., 1f., 5,6 × 21,3 cm, rubrikace

V rajhradském nosiči se nacházejí záševky u předního resp. zadního přičeští z téhož perg. folia (A), které na sebe navazují. Psací látka nemá zachovány vpichy, má však slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per columnas (2) o šíři 8,2 cm se spatiem 1,6 cm a v liniatuře 0,9 cm. Oba sloupky vně ohraničeny slepou jednolinkou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[Missalis frag.]

Zachován zlomek mešního formuláře z Propria de tempore k Fer. IV post Dom. Resurrectionis s evangelní lekcí: Io 21,2–3 a Io 21,9–12.

Liber tradens: *Concilium Constantiense: Acta et decreta*. Initiatoribus Jacobi Locheri Philomusi et Conradi Summenhart editum. Cum additionibus. Hagenau: Heinrich Gran imp. Joh. Rynman 11. IV. 1500. 4°.

GW 7287

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Soupis prvotisků*, s. 111 č. 382: „Jako záševky dva perg. proužky z lat. liturg. rukop. ze 12. stol. s neumami.“

Obrazová dokumentace: **Obr. 187** na s. 333.

Rajhrad, Muzeum Brněnska, Knihovna benediktinského opatství Rajhrad, sign. R III.b.4862 (188)

XII., perg., 1f.(?), 5,0 × 7,0 (A) resp. 5,0 × 15,3 (B) resp. 7,6 × 4,5 (C) cm, rubrikace

Tři zcela drobné výkroje (A, B, C) zřejmě jednoho pergamenového listu nacházející se na hřbetu rajhradského nosiče ve funkci přelepů. Vpichy zachovány nejsou, zlomky ale mají horizontální slepé linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,7–0,9 cm. Původní šíře folia byla snad 15,3 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[Missalis frag.]

Rubr.: „Pro omni gradu eccl.“

Liber tradens: Bolognetti, Giovanni: ... *In primam Codicis partem. Repetitiones aureae, Doctissimae, ac copiosissimae, ad omnes Rubricas, leges et materias* ... Venezia: Ioan. Variscus, haer. Melchioris Sessae, & Bapt. Calegaris (excus. Io. Griphyus) 1572. 2°.

Lit.: DOKOUPIL, V.: *Tisky 16. století*, s. 41 č. 155: „Na záševcích malé proužky lat. perg. rkpu 12. stol.“

Obrazová dokumentace: **Obr. 188** na s. 333.

TÁBOR

Průvodce II, s. 177–178 č. 77 (Státní okresní archiv)

Průvodce III, s. 171–172 č. 176 (Husitské muzeum)

Státní okresní archiv v Táboře uchovává ve své sbírce rukopisů (fond D 8) jeden pergamenový fragment uváděný již ve druhém dílu *Průvodce po rukopisných fondech ČR*, k němu jsem přidal vlastním průzkumem vazeb ostatních rukopisů ještě jeden dosti rozsáhlý obalový zlomek.

Vedle SOKA Tábor byl jeden zlomek objeven i v tábořském *Husitském muzeu*; ten byl při restaurování vazby sice sejmuto ze svého rukopisného nosiče, ale je dnes uložen spolu s ním pod stejnou signaturou.

Tábor, SOkA, Sběrka rukopisy (D8), rkp. č. 317**(189)***XII.¹, perg., 1f., 32,5 × 36,4 cm*

V horní části seříznutý pergamenový jednolist (A) tvoří vnější přebal nosiče. Zachovány vpichy a slepé horizontální i vertikální linkování, text psán per columnas (2) širokých 11,5 cm se spatium 2,6 cm a v liniatuře 0,8 cm. Oba sloupky vně ohraničeny slepou dvoulinkou 0,7 cm širokou, ve spatiu pouze jednolinkou.

Psáno jednou rukou (s chybami): scriptura carolina; text korigován soudobou korektorskou rukou tmavším inkoustem: viz Dt 12,10 „Transibitis Iordanem ... × ... daturus est vobis“.

[Deuteronomii lib. frag.]

Frag. A^r: Dt 12,5–13,9: venietis] et offeretis in illo loco holocausta ... × ... et occultes eum, sed statim interficies. Sit primum manus | |

Frag. A^v: Dt 13,18–15,14: [hodie, ut facias quod placitum est in conspectus Domini Dei tui filii estote Domini Dei vestri ... × ... sed dabis viaticum de gregibus et de area et de torculari tuo, quibus Dominus Deus tuus | |

Liber tradens: Registra Kršňákova A III C. Polní hospodářství 1578–1592, pap. rkp. XVI. stol.

Prov.: August SEDLÁČEK rukopis zařadil do AM Tábor a označil sign. A III C, č. 1, 2a, 2b, 2c. Jde o soukromou účetní knihu pohledávek z obchodu sukrem, pivem a zemědělskými produkty.

Lit.: ŠVADLENOVÁ: *Sběrka rukopisy*, s. 105n. č. 317: „Vazba: perg. jednoduchá, jde o dvojfolio (*sic!*), zlomek rkp. s liturg. textem částečně čitelným.“

Obrazová dokumentace: **Obr. 189** na s. 337.

Tábor, SOkA, Sběrka rukopisy (D8), rkp. č. 480**(190)***XII./XIII., perg., 1f., 25,5 × 17,9 cm, rubrikace*

Volně uložený perg. jednolist (A) sejmutý z vazby nepoznamenaného nosiče, kde tvořil evidentně vnější pokryv; zachovány vpichy a dobře zřetelné horizontální i vertikální linkování. V horní i spodní části folia čtyři průřezy sloužící k provlečení úvazů vazby nosiče. Text psán per extensum v liniatuře 0,8 cm. Textové zrcadlo z obou stran ohraničeno slepou jednolinkou. Na recto-foliu zachována stará foliace soudobou rukou: „XXXVII“.

Psáno jednou rukou: scriptura gothica primitiva.

[Rufini Aquiliensis Historia monachorum, frag.; Hieronymi Vita s. Hilarionis, frag.]

Frag. A: quedam humorem ex semetipsa gignens salsum ... × ... in secula seculorum. Amen. Incipit prologus s. Ieronymi in vitam Hylarionis monachi.
SCRIPTURUS VITAM ... × ... talis viri [conver]satio vitaque dicenda.
Zápis Rufinovy Historie má některé odchylky od *PL 21 col. 460–462*, z Jeronýmova spisu zachován toliko počátek Prologu: *PL 23 col. 29*.

Lit.: Průvodce II, s. 177 č. 77: zlomek zde identifikován, částečně však s mylnou autorskou atribucí: „Guillelmus de S. Thieris, Explicatio in psalmos – s. Hieronimus, Vita s. Hilarionis, XII^{ex.4}“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 190** na s. 337.

Tábor, Husitské muzeum, rkp. HA 5855

(191)

XII., perg., 1f., 1,2 × 20,4 cm

Úzký perg. proužek (A), který byl původně hřbetním záševkem v rkp. HA 5855, dnes ovšem uchovávan samostatně, poté co byl ze svého původního nosiče sejmut v SOA Třeboň v l. 1987–1988. Nejsou zachovány žádné vpichy, má nevýrazné slepé linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,9 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Genesis libri frag.]

Frag. A^r: Gn 30,25–26: Dimitte me, ut revertar ... × ... quibus servivi tibi ut abeam.
Frag. A^v: Gn 42,2–4: ut possimus vivere ... × ... frumenta in Egypto, Benjamin do|[mi].

Liber tradens: Traktáty husitských kněží, pap. rkp. XV. stol.

Obrazová dokumentace: **Obr. 191** na s. 339.

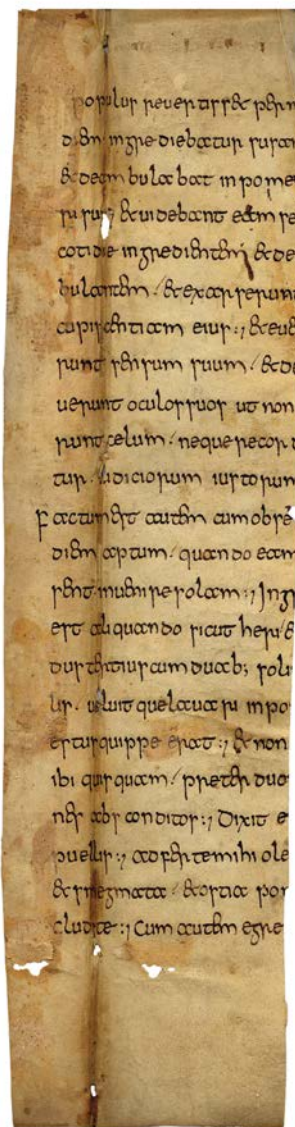
TACHOV

Průvodce II, s. 178–179 č. 78 (Státní okresní archiv)

Mgr. Janem Edlem ze *Státního okresního archivu* v Tachově jsem byl upozorněn na jeho objev, který učinil v nesignovaném kartonu Archivu města Stříbra. Mgr. Edlovi děkuji za možnost pracovat s těmito dosud nezpracovanými zlomky a zařadit je do svého Katalogu.

Obr. 191: Tábor, Husitské muzeum, rkp. HA 5855. © Husitské muzeum v Táboře.

Obr. 192: Tachov, SOKA, AM Stříbro, sine sign. © Státní okresní archiv Tachov.

VIII./IX. (*anglosaská kontinentální tradice*), perg., 2ff., 28,9 × 7,9 (A i B) cm

Dva vertikálně seříznuté pruhy z perg. folií (A, B) zachovávající jejich původní výšku a rovněž okrajové vpichy; evidentně šlo o hřbetní záševky. Psací látka nese dnes již jen chatrné stopy slepého horizontálního linkování. Text psán s největší pravděpodobností per extensum v liniatuře 1,0 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura minuscula Anglo-Saxonica; in margine soudobé interpola-ce jinou rukou: scriptura fere carolina: ... [cel]ebrandum subditor ... corpora ... mister[i]is] ... Tachovským zlomkům stojí nejbliže: CLA XI.1798: BSB München, Clm 29.163c.

[Lectonarii frag.]

Zachovány lekce: frag. A: Dn 13,7–19 a Dn 13,34–40; frag. B: Lc 11,17–23 a Lc 15,24–30.

Prov.: Zlomky našel mgr. Jan Edl v nesignovaném kartonu nazvaném „Purkmistrovské reg-istrum“. V kartonu se nachází rovněž informace o tom, že: „Při půjčení stříbrských knih do Prahy pro prof. Dr. Zikmunda Wintera vyňato z nich vše, co bylo volně tam vloženo.“. Tato informace se zřejmě týká i tachovských insulárních zlomků, přičemž jako potencionální nosič by přicházel v úvahu: SOkA Tachov, AM Stříbro, kniha 14a (Kniha soudnictví nesporného 1362–1386) – viz Nový, R.: *Městské knihy*, s. 174 č. 1079.

Obrazová dokumentace: **Obř. 192** na s. 339.

TEPLÁ

Průvodce IV, s. 229 č. 37 (Knihovna Kanonie premonstrátů)

Druhá největší církevní knihovna na území České republiky – *knihovna premonstrátské kanonie v Teplé* u Mariánských Lázní – byla budována soustavně již ve středověku, k největšímu rozkvětu pak došlo na přelomu XVIII./XIX. století. Dnes je tato knihovna významnou akvizicí Národní knihovny ČR, nachází se tudíž v Praze. Tepelská knihovna poskytuje všechny typy nosičů starých pergamenových fragmentů a vedle nich rovněž velmi bohatou sbírku zlomků již sejmutých. Heuristiku tepelského fondu částečně usnadnila existence velmi precizního rukopisného Soupisu pocházejícího z pera dr. Františka Hoffmanna, který do něj zařadil i veškeré sejmuté zlomky. Mohl se přitom (pokud jde o zlomky) opřít o strojopisné údaje prof. Bohumila Ryby, které se u originálů tepelských zlomků dodnes nacházejí a které vznikly v době, kdy se tepelský fond nacházel v péči Památníku národního písemnictví, tedy v prostorách Strahovského kláštera. Tam byly spolu se strahovskými rukopisy a zlomky zpracovány, avšak nebyly Rybou nikdy publikovány. Vedle ověřování údajů o vazbách rukopisů publikovaných v Hoffmannově soupisu jsem přikročil k náročné prohlídce veškerého tištěného fondu tepelské knihovny. Tato rozsáhlá práce byla umožněna jen díky neobyčejné vstřícnosti, s níž se mé studium setkalo u tepelského knihovníka dr. Milana Hlinomaze, jemuž náleží můj upřímný dík. Na některých tiscích

jsem narazil na stopy činnosti Walthera Dolcha v tepelské knihovně – jednalo se o časová zařazení zlomků na tiscích psaná římskými číslicemi fialovou pastelkou.

NK ČR Praha, sign. MS Teplá, frag. 1

(193)

XI., perg., 2ff., 21,3 × 17,8 resp. 12,3 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Zlomek perg. dvoulistu (A' – A) sejmutý z přídeští nepoznamenané, ale dohledatelné vazby, se zachovanými vpichy pro vertikální linkování, provedeno ovšem vertikální i horizontální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm, textové zrcadlo z obou stran ohraničeno slepou trojlinkou 0,8 + 0,8 resp. 0,6 + 0,6 cm širokou. Zlomek zřejmě sňal tepelský knihovník Václav Jaroslav Vacek (1865–1935). U hřbetu gotická kurzivní poznámka rukou XV. stol.: „Anno in dem 56“. Hřbetní perforace: /////////////// + 5,5 + 5,7 + 3,2 + 2,0 •

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Breviarii frag.]

Zachovaný zlomek pochází z Propria de sanctis s festivitami sv. Agapita, Sixta a Vavřince.

Liber tradens: [Deutsches Passionale], pap. a perg. rkp. půle XV. stol., jazykově se hlásí do jihoněmecké nářeční oblasti.

Lit.: VACEK, V. J.: *Die Choralhandschriften*, s. 119 s datací frag. do IX.–X. stol.; HOFFMANN, F.: *Soupis rukopisů 2*, s. 581 č. 811; k nosiči TÝŽ: *Soupis rukopisů 1*, s. 197–199 č. 234 (autor sice konstatuje, že z přídeští tohoto rukopisu byly sňaty zlomky, identifikuje je však mylně jako „zlomky č. 814 a 834“ tepelské sbírky).

Obrazová dokumentace: **Obr. 193** na s. 342.

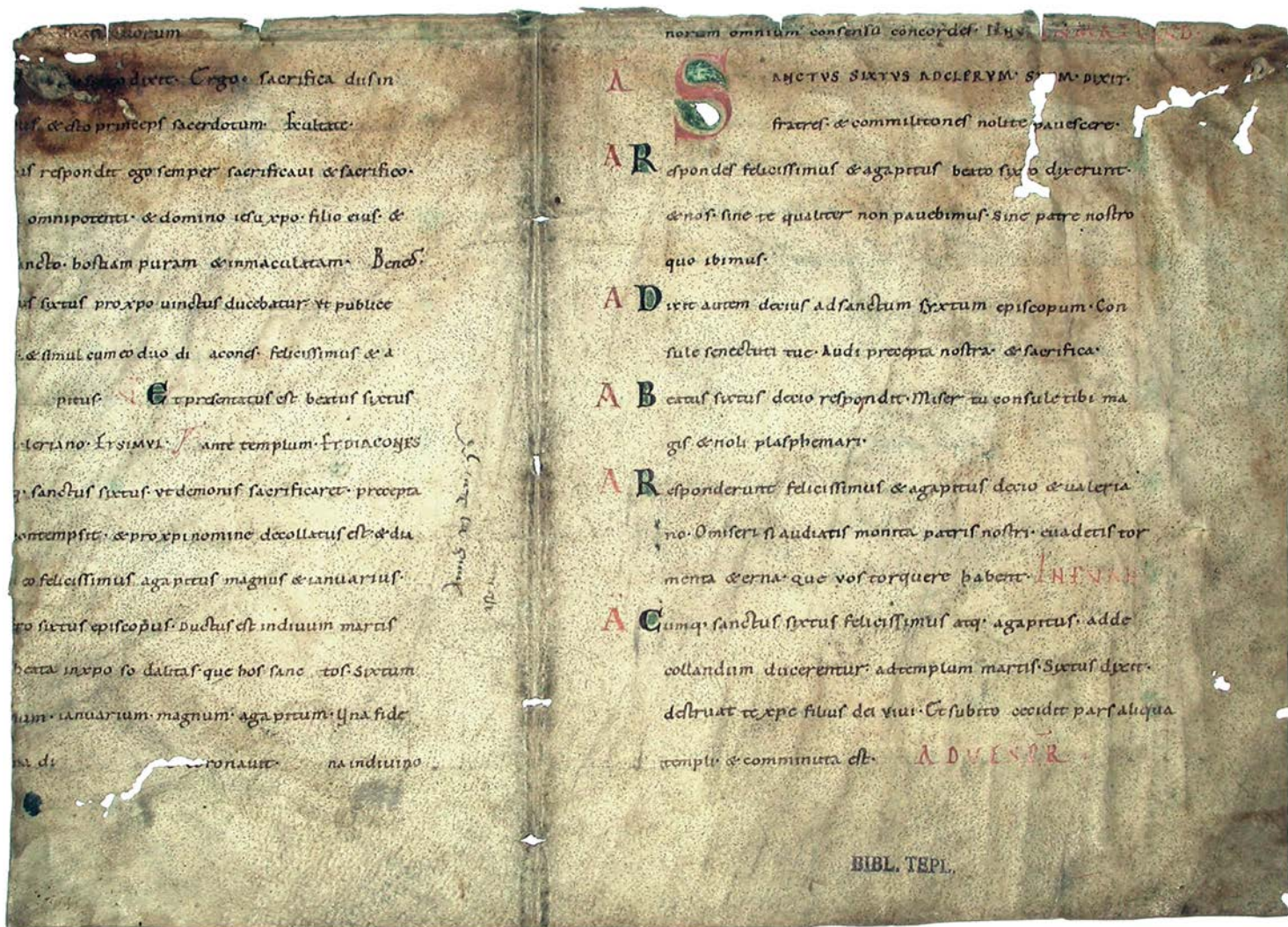
NK ČR Praha, sign. MS Teplá, frag. 2

(194)

XI./XII., perg., 2ff., 14,7 (z 2. fol. zach. jen 2,8) × 10,3 resp. 8,9 cm, rubrikace (uncíalou), neumová nediastematická notace německého typu

Drobný výkroj perg. dvoulistu (A' – A) sejmutého z nepoznamenané vazby, kde plnil funkci hřbetního záševku, se zachovanými vpichy a slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Text psán zřejmě per extensum v liniatuře 0,9 cm. Textové zrcadlo ohraničeno vně z obou stran slepou dvoulinkou 0,9 cm širokou.

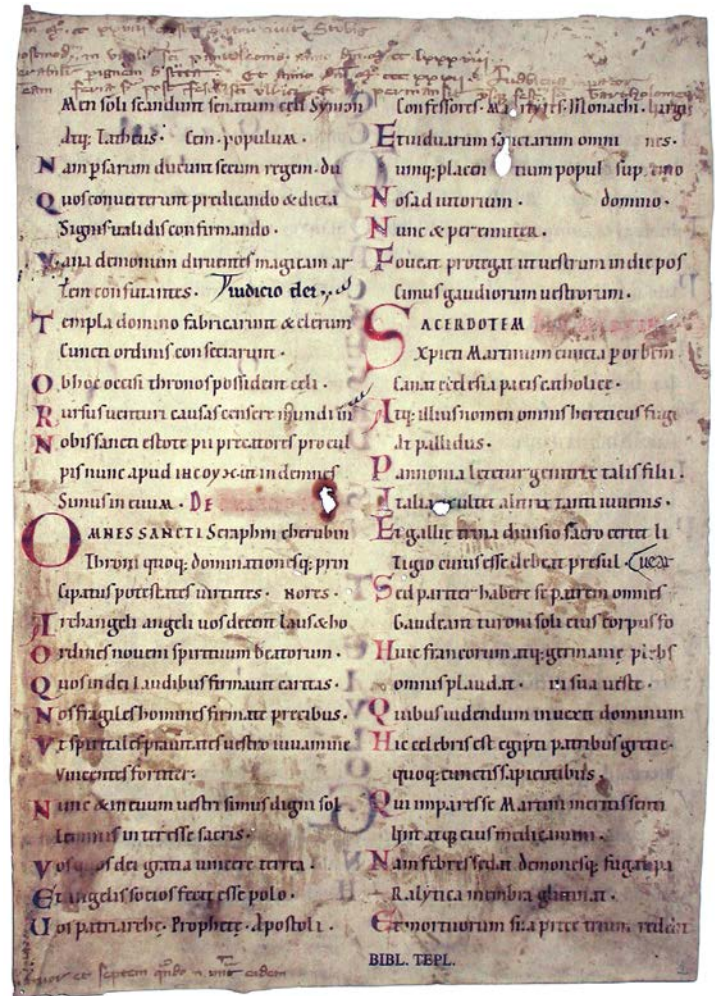
Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

Obr. 193: Praha, NK ČR, sign. Teplá MS frag. 1. © Národní knihovna ČR.

Obr. 194: Praha, NK ČR, sign. Teplá MS frag. 2. © Národní knihovna ČR.

Obr. 195: Praha, NK ČR, sign. Teplá MS frag. 3. © Národní knihovna ČR.

[Missalis frag.]

Z části Proprium de sanctis zachována festivity sv. Ondřeje; tomu odpovídá i evangelní lekcce: Mt 4,18–19: [„Ambulans autem Iesus iuxta mare Galilee] vidit duos fratres: [Simonem, qui vocatur Petrus, et Andream,] fratrem eius mitt[entes rete ...].

Lit.: HOFFMANN, F.: *Soupis rukopisů 2*, s. 581 č. 812.

Obrazová dokumentace: **Obr. 194** na s. 343.

NK ČR Praha, sign. MS Teplá, frag. 3

(195)

XII.¹, perg., 1f., 27,9 × 20,0 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Seříznutý perg. jednolist (A) bez vpichů, avšak se zachovaným horizontálním i vertikálním slepým linkováním, sejmutý z nepoznamenané vazby. Text psán per columnas (2) o rozměrech 24,0 × 8,3 cm se spatiem 1,4 cm a v liniatuře 0,9 cm. Textové zrcadlo z obou stran ohraňováno slepou dvoulínkou 0,7 cm širokou. U horního okraje verso-folia analistické záznamy gotickou kurzívou XIV. stol. hlásící se k l. 1228–1332. Pozdější přípisů (viz písácké ruce) svědčí, že rkp. byl užíván ještě ve XIV. stol., ale brzy poté se stal makulaturou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina; obsahuje rovněž pozdější přípisů XIII. a XIV. stol. vztahující se k obsahu.

[Breviarii frag.]

Obsahuje litanie Všechných sv. andělů a sv. Martina biskupa a vyznavače.

Lit.: HOFFMANN, F.: *Soupis rukopisů 2*, s. 582 č. 813.

Obrazová dokumentace: **Obr. 195** na s. 343.

NK ČR Praha, sign. MS Teplá, frag. 5

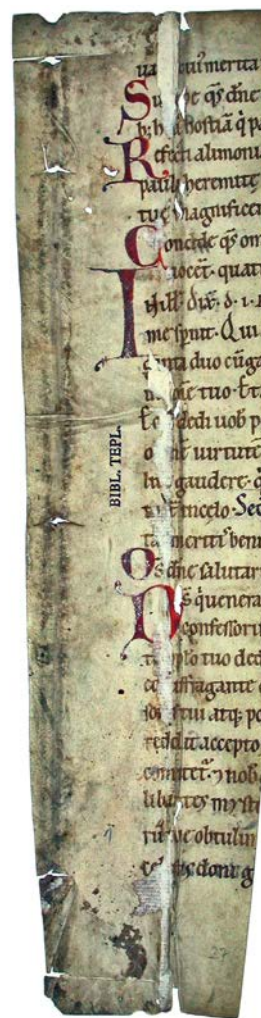
(196)

XII., perg., 1f., 26,0 × 18,0 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Fragment pergamenového jednolistu (A), který je dnes zhruba uprostřed horizontálně rozříznut na dvě části, které na sebe bezprostředně navazují. Z charakteru poškození je zřejmé, že šlo o vnější pokryv vazby nepoznamenaného nosiče. Nejsou zachovány žádné vpichy, měl zřejmě původně slepé linkování, avšak ani to není dnes zřetelné. Text psán per columnas (2) o rozměrech 24,0 × 7,0 cm se spatiem 1,5 cm a v liniatuře 0,8 cm. Dnes je zlomek uložen v pap. dvoulistu, na němž je rukou XIX. stol.: „Fragment XII. Saeculi. 2 Pergamentblätter Lectiones ex Matutino Communi Apostolorum et Evangelistarum, Responsoria et Orationes. Responsoria cum Neumis XII. saec. ...“.

Obr. 196: Praha, NK ČR, sign. Teplá MS frag. 5.
© Národní knihovna ČR.

Obr. 197: Praha, NK ČR,
sign. Teplá MS frag. 9.
© Národní knihovna ČR.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[Breviarii frag.]

Zachovaná část se hlásí ke Commune apostolorum.

Lit.: HOFFMANN, F.: *Soupis rukopisů 2*, s. 583 č. 815.

Obrazová dokumentace: **Obr. 196** na s. 345.

NK ČR Praha, sign. MS Teplá, frag. 9

(197)

XII.², perg., 1f., 30,7 × 8,1 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Vertikálně silně seříznutý pergamenový jednolist (A) bez zachovaných vpichů, se stopami linkování provedeného olůvkem. Ve svém nepoznamenaném nostiči měl funkci hřbetního záševku. Text psán zřejmě per columnas (2) s výškou 25,5 cm a min. šíří 4,0 cm a v nepravidelné liniatuře 0,8–1,0 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[Breviarii frag.]

Zachovaná část náleží do Propria de sanctis s rubrikovanými festivitami: mučedníka Marcela, Antonína, Přišky a Fabiána s Šebestiánem.

Lit.: HOFFMANN, F.: *Soupis rukopisů 2*, s. 584 č. 819.

Obrazová dokumentace: **Obr. 197** na s. 345.

NK ČR Praha, sign. MS Teplá, frag. 23

(198)

XII., perg., 1f., 29,5 × 17,0 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Mírně seříznutý perg. jednolist (A) beze stop vpichů i jakéhokoliv linkování tvořící původně vnější přebal nosiče se sign. „O IV 26“ o rozměrech 17,0 × 11,2 cm, se hřbetem 2,4 cm. Text zlomku psán per extensum v liniatuře 0,9 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura gothica primitiva.

[Breviarii frag.]

Zachována část Proprium de sanctis pro festivity sv. Pavla až sv. Jakuba Většího.

Lit.: VACEK, V. J.: *Die Choralhandschriften*, s. 120; HOFFMANN, F.: *Soupis rukopisů* 2, s. 590 č. 833.

Obrazová dokumentace: **Obr. 198** na s. 348.

NK ČR Praha, sign. MS Teplá, frag. 302

(199)

XII.^{ca}, perg., 1f., 22,4 × 19,0 cm

Seříznutý výkroj perg. jednolistu (A), který byl sekundárně zhruba uprostřed své výšky horizontálně rozříznut na dvě části, které na sebe bezprostředně navazují. Charakter poškození napovídá, že šlo o vnější pokryv vazby svého nosiče. Nejsou zachovány vpichy, má však horizontální i vertikální linkování olůvkem. Text psán per columnas (2) o rozměrech min. 22,0 × 8,0 cm se spatiem 1,2 cm a v liniatuře 0,8 cm. Oba sloupky vně ohraničeny jednolinkou provedenou olůvkem, u horního okraje fol. se ztrátou cca 3 řádků textu.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[Aurelii Augustini Enarrationes Psalmorum, frag.]

Zachován výklad na Ps 36,8–10: *PL 36 col. 360–362*.

Prov.: Po r. 1950 se zlomek dostal do PNP Praha, kde sign. 135/zl., v r. 1996 vrácen do Teplé.

Lit.: Na základě nepublikovaného strojopisu B. RYBY z r. 1962 HOFFMANN, F.: *Soupis rukopisů* 2, s. 701 č. 1112.

Obrazová dokumentace: **Obr. 199** na s. 348.

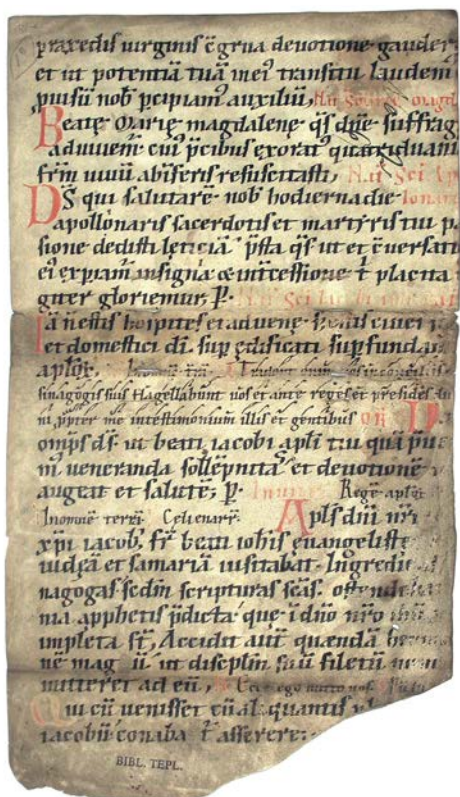
NK ČR Praha, sign. Teplá prvotisk B 43

(200)

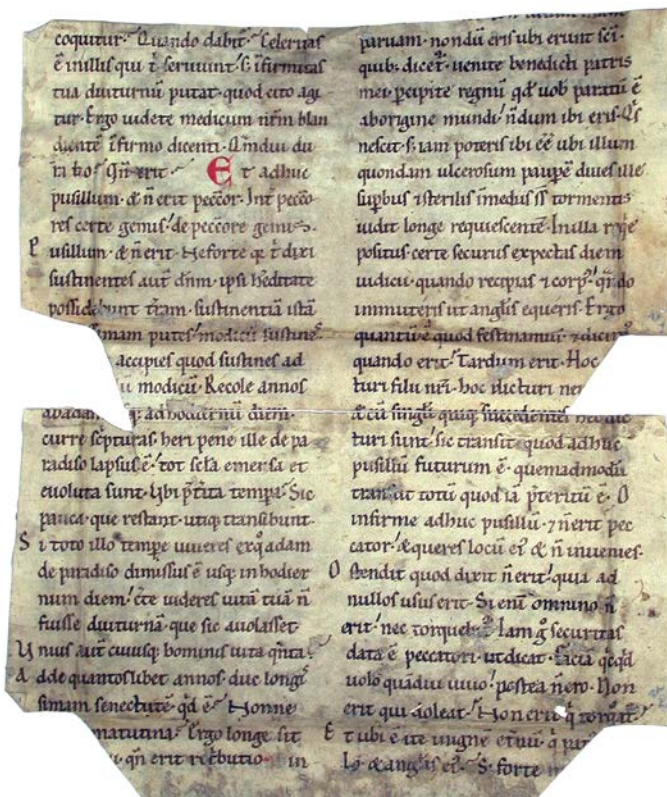
XII., 2ff., perg., 2,3 × 10,0 resp. 10,2 (A' – A) cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Drobný výkroj horního okraje pergamenového dvoulistu (A' – A) se nachází zašit do vazby na konci poslední složky knižního bloku nosiče u zadního příděští. Zachovány vpichy, dnes ale není patrné žádné linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,6 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

Obr. 198: Praha, NK ČR, sign. Teplá MS frag. 23. © Národní knihovna ČR.

Obr. 199: Praha, NK ČR, sign. Teplá MS frag. 302. © Národní knihovna ČR.

Obr. 200: Praha, NK ČR, sign. Teplá prvotisk B 43. © Národní knihovna ČR.

[Missalis frag.]

Zachována část s rituálními předpisy pro Officium defunctorum: rubr.: „Supra sepultura[m] mortuorum“.

Liber tradens: Albumasar: *Introductorium in astronomiam*. (Tr: Hermannus Dalmata). Augsburg: Erhard Ratdolt 7. 2. 1489. 4°.

Prov.: „Hic liber liberatus est ex latría in monasterio Chotischouiensi per P. Georg Sparen, fr. ac can. mon. Töplensis“ (XVII./XVIII. stol.); „Liber mon. Tepl. inscript. Bibl. Tepl. 1713“.

Lit.: HLINOMAZ, M.: *Přehled tepelských prvotisků*, s. 180 č. 18: autor žádné zlomky neuvádí.

Obrazová dokumentace: **Obr. 200** na s. 348.

NK ČR Praha, sign. Teplá prvotisk B 129**(201)**

XII.¹, perg., 1f., 20,0 × 10,0cm, rubrikace, neumová nedíastematická notace německého typu

V nosiči se nacházejí dva vertikální výkroje pocházející z jednoho pergamenového folia, nalepené na předním (A) resp. zadním (B) přidešti; pergamen nezachovává žádné vpichy ani linkování, text psán per extensum v liniatuře 0,9cm. Text zlomků A i B na sebe prostředně navazuje.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Breviarii frag.]

Zachována evangelní lekce: Lc 19,1–2: „Et ingressus perambulabat Iericho ... × ... hic princeps erat publicanorum et ipse dives.“

Liber tradens: Baptista Mantuanus: *Carmina. Carmelite Theologi de presidentia oratoris et poete. De suscepto Magisterio theologico. Elegia contra amorem. De natura amoris ad iuvenis*. [Leipzig: Martin Landsberg cca 1500]. 8°.

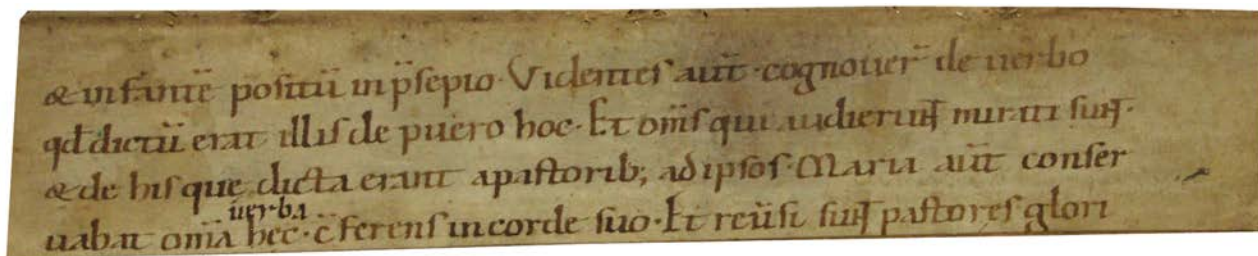
Prov.: „Coll. Soc. Iesu Wormatiae“ (XVII. stol.); „Bibl. Tepl. IV D 19“.

Lit.: HLINOMAZ, M.: *Přehled tepelských prvotisků*, s. 231 č. 539: autor žádné zlomky neuvádí.

Obrazová dokumentace: **Obr. 201** na s. 350.

Obr. 201: Praha, NK ČR, sign. Teplá prvotisk B 129. © Národní knihovna ČR.

Obr. 202: Praha, NK ČR, sign. Teplá tisk C 117. © Národní knihovna ČR.

NK ČR Praha, sign. Teplá tisk C 117**(202)***XI.¹, perg., 1f., 4,7 × 21,5 cm*

Úzký horizontální výkroj perg. jednolistu (A) se nachází nalepen na zadním příděščí nosiče, nezachovány žádné vpichy, má slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,7 cm, textové zrcadlo ohraničeno z obou stran slepou dvoulinkou 0,6 cm širokou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Lectionarii frag.]

Zachována lekce: Io 2,16–20: „et infantem positum in presepio ... × ... Et reversi sunt pastores glori|[[ficientes]“; váže se tedy k vánočnímu cyklu (Nativitas Domini).

Liber tradens: Margarita philosophica [totius philosophie Rationalis, Naturalis et Moralis] cum additionibus novis: ab auctore suo [Reisch Georg?] ... tertio superadditis. [Basel: Michael Furter & Johann Scotus 1508]. 8°.

Prov.: „Mon. Tepl. Bibl. inscriptus 1719“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 202** na s. 350.

NK ČR Praha, sign. Teplá prvotisk E 10**(203)***XI.², perg., 1f., 27,8 × 4,5 cm*

Úzký vertikální výkroj perg. jednolistu A (zachovaného v původní výšce), dnes zašitý do hřbetu u přední předsádky nosiče. Nemá žádné vpichy ani jakékoli linkování, text byl psán per extensum v liniatuře 1,0 cm. Text na verso-foliu bezprostředně a beze ztrát navazuje na recto-folio.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Lectionarii frag.]

Zachována lekce: (frag. A^v) Io 19,13–26: „Pilatus ergo ... × ... [cum vidisset Iesu]s matrem et dis| | (frag. A^v) Io 19,26–40: |[[cipulum stantem ... × ... Acc[eperunt ergo corpus Iesu et ligaverunt eum linteis cum] aromatibus sic[ut mos Iudeis est sepelire].

Liber tradens: Reuchlin, Johannes: Vocabularius breviloquus. Add: Guarinus Veronensis: Ars diphthongandi; Johannes de Lapide: De arte punctandi; De accentu. Strasbourg: impressor 1483 Jordanus de Quedlinburg (Georg Husner) [25. 8.] 1495. 2°.

Prov.: „Sui domini Nicolas Schwartzier piae memoriae mortui 1532“; „Ex lib. Georgii Hasberger canon. conv. Longen“; „Liber Mon. Tepl. catalogo inscr. 1645“; „Mon. Tepl. An. 1649“.

Lit.: HLINOMAZ, M.: *Přehled tepelských prvotisků*, s. 224 č. 462: autor žádné zlomky neuvádí.

Obrazová dokumentace: **Obr. 203** na s. 353.

TURNOV

Průvodce III, s. 176–177 č. 185 (Muzeum Českého ráje)

Turnovské *Muzeum Českého ráje* uchovává ve své Sběrce rukopisů jeden latinský předgotický pergamenový zlomek, který je avizován již v třetím dílu *Průvodce po rukopisných fondech ČR*.

Turnov, Muzeum Českého ráje, sign. R-126

(204)

XII.², perg., 1f., 21,3 × 18,4 cm, rubrikace

Dole seříznutý perg. jednolist (A) se zachovanými vpichy, původní šířkou folia a dnes jen slabě viditelným horizontálním linkováním provedeným olůvkem. Text psán per extensum v liniatuře 0,7–0,8 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolino-gothica.

[Breviarii frag.]

(Rubr.): „S. Lucam“ s lekcí Lc 18,10nn a homlíí (rubr.: „Lec. eiusdem“) Haymonis Halberstadt. Hom. 123 (In multis locis ... × ... hoc declarat); (rubr.): „Feria VI.“; z evangelní lekce lze usoudit, že zachovaný zlomek souvisí s dom. XXII post Pentecostes.

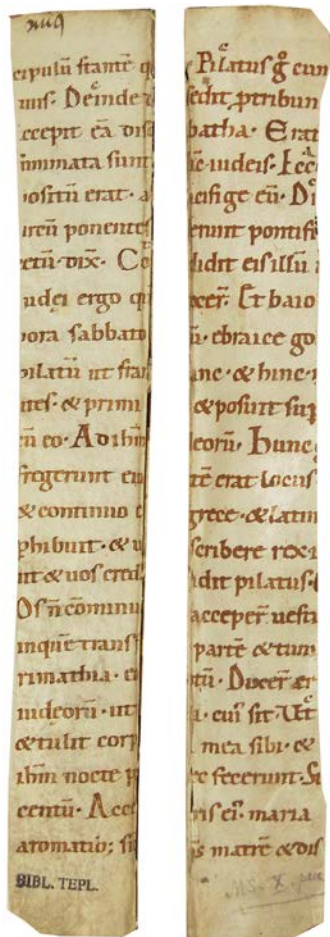
Prov.: Z knihy přírůstků vyplývá, že frag. byl do muzea získán v r. 1931 a prof. Šimákem byl tehdy popsán takto: „6942 – pergam. list rukopisu XIV. stol. mravokárného pojednání“, jde o dar jistého F. A. Borovského z Prahy (informace mi laskavě poskytl Robert R. Novotný).

Lit.: *Průvodce III*, s. 176 č. 185: „Breviarium, zlomek, XII^{ex}“.

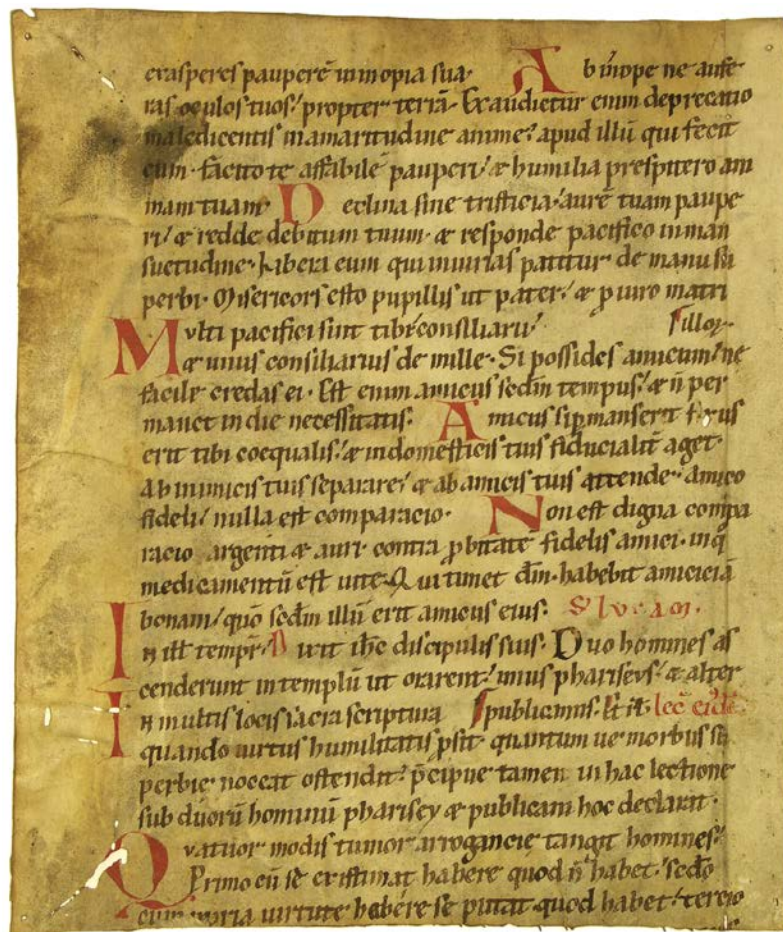
Obrazová dokumentace: **Obr. 204** na s. 353.

VYŠŠÍ BROD

Průvodce IV, s. 229–230 č. 38 (Knihovna kláštera cisterciáků)

Obr. 203: Praha, NK ČR, sign. Teplá
prvotisk E 10.
© Národní knihovna ČR.

Obr. 204: Turnov, Muzeum Českého ráje, sign. R-126. © Muzeum
Českého ráje.

Již od středověku budovaná *Knihovna cisterciáckého kláštera* ve Vyšším Brodě, který byl osazen z rakouského Wilheringu, je v odborné literatuře dobře známá, a to minimálně od dob prvního jejího rukopisného soupisu vydaného péčí vyšebrodského knihovníka Raphaela Pavla, O.Cist., včetně pozdějších dodatků Bohumila Ryby. Ty vznikly v době, kdy byla vyšebrodská klášterní knihovna ve správě Státní vědecké knihovny v Českých Budějovicích. Pavel i Ryba přinášejí vlastně první informace o zdejších nesmírně cenných rukopisných fragmentech, avšak jak jsem zjistil důkladným studiem přímo ve vyšebrodské knihovně, nejsou dosavadní soupisy pro materiál tohoto typu úplné. Musím na tomto místě vyzdvihnout ochotu a vstřícnost, s níž se mé studium (analyzovány byly nejen veškeré relevantní fragmenty, ale i rukopisné celky příslušného časového horizontu) setkalo u převora vyšebrodského opatství P. Justina Berky, O.Cist. a knihovníka br. Brunona, kteří mi ochotně zpřístupnili veškerý klášterní knižní fond.

Vyšší Brod, Knihovna cisterciáckého kláštera, sign. 1 VB X (205)

XII.^{ex}, perg., 1f., 10,2 × 12,7 cm, rubrikace, neumová notace

Pravý horní roh perg. jednolistu (A) nalepený na předním přídeští nosiče beze stop vpichů i jakéhokoliv linkování. Text psán v liniatuře 1,2 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura gothica primitiva.

[Breviarii frag.]

Zachovaná část se hlásí k velikonočnímu cyklu.

Lit.: PAVEL, R.: *Beschreibung*, s. 172: „Auf der inneren Seite des Vorderdeckels finden sich das Fragment eines Officium resurr. mit Neumen des 12. Jahrh.“.

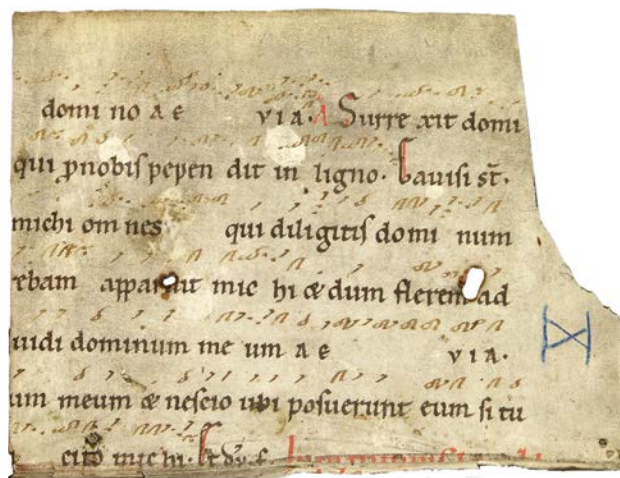
Obrazová dokumentace: **Obr. 205** na s. 355.

Vyšší Brod, Knihovna cisterciáckého kláštera, sign. 1 VB XXI (206)

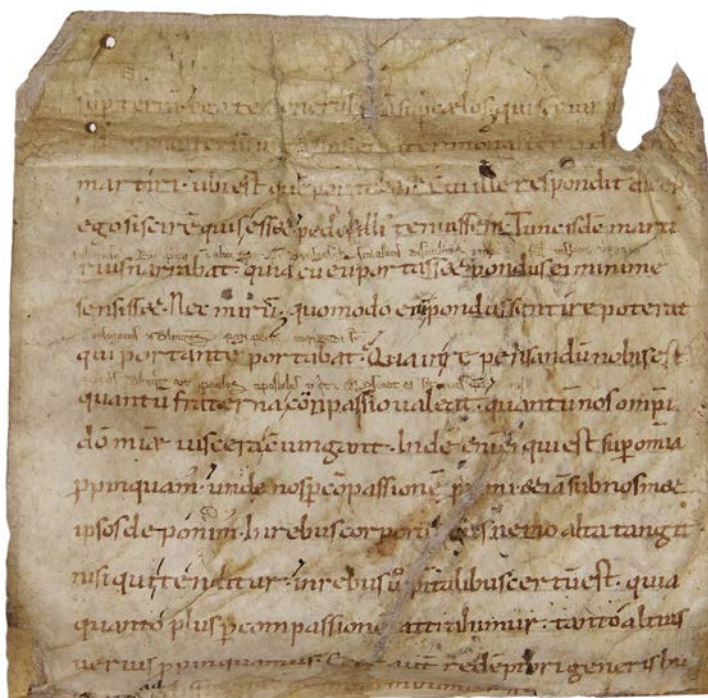
X., perg., 1f., 29,0 × 16,3 cm

Výkroj perg. jednolistu (A) tvoří vnější přebal nosiče. Nejsou zachovány žádné vpichy, má ale výrazné slepé linkování. Text psán původně s největší pravděpodobností per columnas (2), ale dnes se zachovala pouze polovina šíře folia s jedním sloupkem. Text psán v liniatuře 1,0 cm, zachovaná kolumna ohraničena vně po obou stranách slepou jednolinkou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina; ve XIII. stol. text opatřen interlin. glosami.

Obr. 205: Vyšší Brod, knihovna cisterciáckého kláštera, sign. 1 VB X.
© Cisterciácké opatství Vyšší Brod.

Obr. 206: Vyšší Brod, knihovna cisterciáckého kláštera, sign. 1 VB XXI.
© Cisterciácké opatství Vyšší Brod.

[Gregorii Magni Homiliae in ev., Hom. 39–40, frag.]

PL 76 col. 1300.

Liber tradens: Speculum b. Virginis, perg. rkp. XIII. stol.

Lit.: PAVEL, R.: *Beschreibung*, s. 175: „Die Pergamenthülle des Codex enthält ein Bruchstück de actis s. Martirii aus dem 10. Jahr.“

Obrazová dokumentace: **Obr. 206** na s. 355.

Vyšší Brod, Knihovna cisterciáckého kláštera, sign. 1 VB LXIX (207)
Zwettl, Stiftsbibl., Cod. 243
Zwettl, Stiftsbibl., Cod. 304

IX. med., perg., 4ff., 25,8 × 15,2 resp. 15,5 (A' – A) a 22,9 × 15,7 resp. 15,5 (B' – B) cm

Dva volně uložené perg. dvoulisty bez vpichů, avšak se slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm. Textové zrcadlo z obou stran ohraničeno slepou dvoulinkou 0,7 cm širokou. Oba dvoulisty na sebe textově bezprostředně navazují, a to tak, že B' – B byl v původním knižním bloku vložen do A' – A. Ze stejného celku pocházejí (podle Bischoffových informací) předsádka a překryv zadních desek rkp. č. 243 klášterní knihovny ve Zwettlu a předsádka rkp. 304 tamtéž.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina (B. BISCHOFF nejprve vylučuje německou i francouzskou provenienci, posléze se rozhoduje pro horní Itálii); „oport“ = „a“.

[Corporis Paolini frag.]

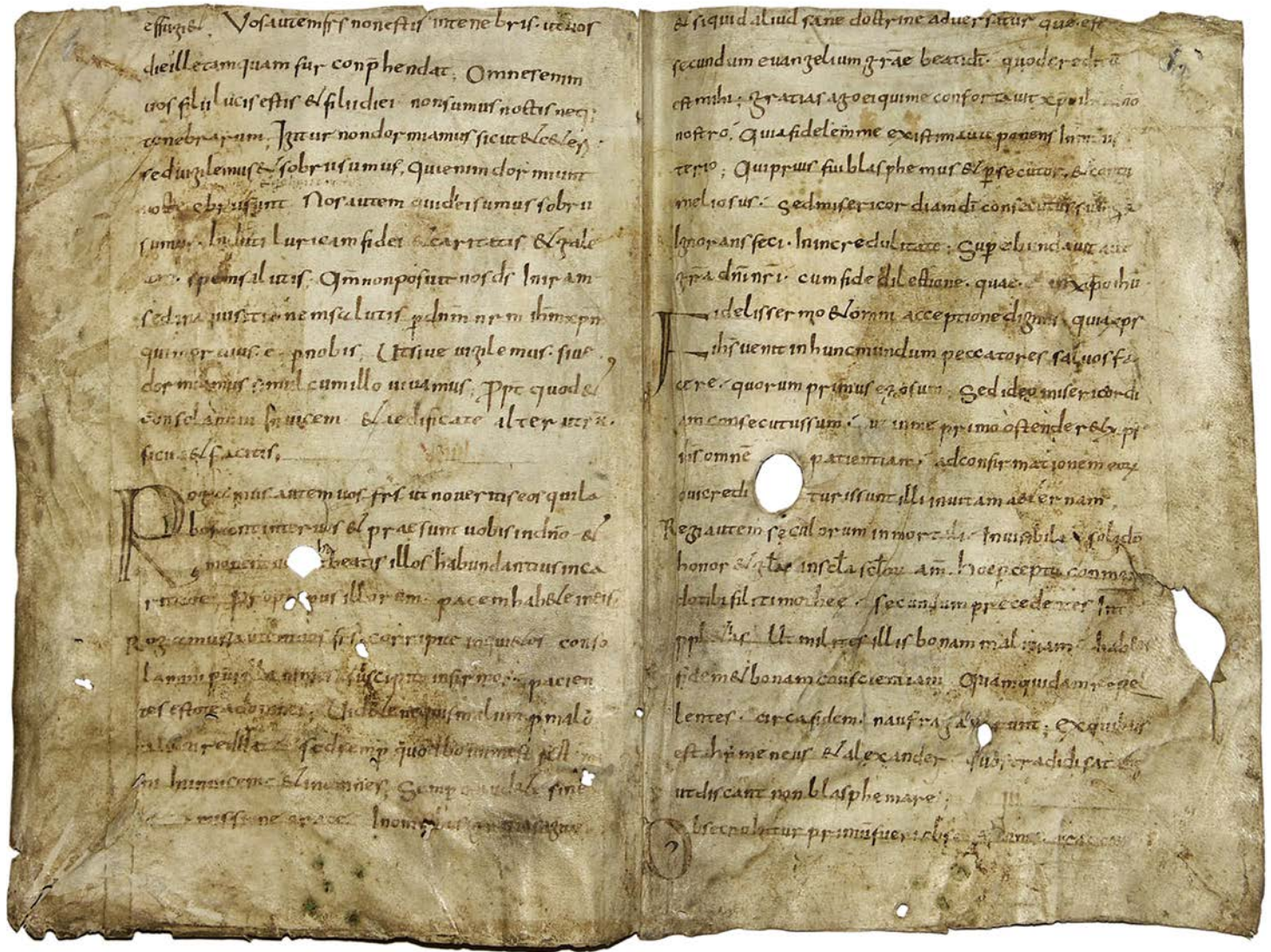
Fragmenty obsahují: I Thess 2,18–5,18; I Tim 1,10–4,8.

Lit.: RÖSSLER, S.: *Verzeichniss*, s. 383 a 403; PAVEL, R.: *Beschreibung*, s. 190: datováno do VIII. stol., „Das Fragment weicht sowohl der Capiteleintheilung als dem Texte nach von der heutigen Vulgata theilweise ab.“; BISCHOFF, B.: *Schreibschulen* 2, s. 49; ZIEGLER, Ch.: *Zisterzienserstift III*, s. 107 a TÁŽ: *Zisterzienserstift IV*, s. 8–10; BISCHOFF, B. – EBERSPERGER, B.: *Katalog I*, s. 322 č. 1537 („Wahrscheinlich Oberitalien, IX. Jh., ca. Mitte“).

Obrazová dokumentace: **Obr. 207** na s. 357.

Vyšší Brod, Knihovna cisterciáckého kláštera, sign. 1 VB CLXXXX (208)

Pod touto signaturou se nachází řada drobných perg. fragmentů („Proben von allerlei Handschriften in grösseren und kleineren Stücken verschiedenen Inhaltes“ – R. Pavel), z nichž se použitým písmem do katalogizovaného horizontu hlásí tyto:

Obr. 207: Vyšší Brod, knihovna cisterciáckého kláštera, sign. 1 VB LXIX. © Cisterciácké opatství Vyšší Brod.

Frag. A' – A

X./XI., perg., 2ff., 25,8 × 22,6 resp. 18,0 cm

Fragment velmi poškozeného perg. dvoulistu sejmutého z nepoznamenané vazby, kde tvořil její vnější pokryv. Zachovány vpichy, avšak žádné linkování dnes kvůli silnému poškození psací látky vidět není. Text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm. Fragment zachovává původní výšku folia.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina; text in margine et interlineárně glosován soudobou odlišnou rukou.

[Beda Venerabilis: De temporum ratione, frag.]

PL 90 col. 293nn.

Lit.: PAVEL, R.: *Beschreibung*, s. 222.

Frag. B' – B

XII.¹, perg., 2ff., 3,4 × 20,7 resp. 20,8 cm, rubrikace

Úzký horizontální výkroj perg. dvoulistu sejmutý z nepoznamenané, ale dohledatelné vazby se zachovanými vpichy, avšak dnes s neviditelným linkováním. Text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm. Fragment zachovává původní šíři folia.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Sacramentarii frag.]

Zachována část z Commune sanctorum (rubr.: „De I quoque apostolo“) a z Propria sanctorum („S. Wunnebaldis confessoris ... sollempnitas“).

Liber tradens: Decretum Gratiani. Basel 1512. (Vyšší Brod, sign. 2 VB 443).

Prov.: „Ex libris Hans von Zelln“; vyšebrodská knihovna XVIII. stol.

Lit.: PAVEL, R.: *Beschreibung*, s. 222.

Frag. C' – C

XI., perg., 2ff., 9,2 × 19,5 resp. 15,0 cm, rubrikace

Výkroj zhruba spodní čtvrtiny perg. dvoulistu se zachovanými vpichy a slepým horizontálním i vertikálním linkováním. Text psán per extensum v liniatuře 0,7 cm, textové zrcadlo po obou stranách vně ohraničeno slepou dvoulinkou 0,7 cm širokou.

Psáno jednou rukou (s chybami): scriptura carolina; „candelibrum“ recte „candelabrum“.

[**Lectionarii frag.**]

Frag. A^r: Mt 5,13–5,15: Vos estis sal terrę ... × ... super candelibrum ut luceat.

////////

Frag. A^v: Mt 25,10–25,13: irent emere venit sponsum ... × ... neque horam.

////////

Frag A^r: Lc 12,2–12,5: quod non reveletur neque absconditum ... × ... quod faciant ostendam.

////////

Frag. A^v: Mt 16,24–16,26: si quis vult post me venire ... × ... commutationem pro anima sua.

Lit.: PAVEL, R.: *Beschreibung*, s. 222.

Obrazová dokumentace: **Obr. 208** na s. 359.

Vyšší Brod, Knihovna cisterciáckého kláštera, sign. 1 VB CLXXXIII (209)

XII., perg., 1f., 28,9 × 13,5 cm, rubrikace

Vertikálně seříznutý perg. jednolist (A) bez vpichů se slepým horizontálním linkováním, které je dnes prakticky neviditelné. Text psán per extensum v liniatuře 0,8 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[**Notker Balbulus: Sequentiae, cap. VIII, IX, XI et XIII, frag.**]

Frag. A^r: cap. VIII–IX (in die s. Pasche): [Sed tu tamen matris virtut]um Dum nobis exemplum cupisti commendare ... × ... Christo cuncta gaudiis. Flores | | [segetes

Frag. A^v: cap. IX, XI et XIII (rubr.: „In Asc. Domini“): [redi]vivo fructu Vernant ... × ... Et redivivum iam suis se prebuit servis et | |

Lit.: PAVEL, R.: *Beschreibung*, s. 222: datován do 12. stol. „Hymnarii fragmentum. Anf.: Hymnus de resurrectione domini“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 209** na s. 361.

Vyšší Brod, Knihovna cisterciáckého kláštera, sign. 1 VB CCV (210)

XII., perg., 1f., 27,1 × 15,5 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Téměř cele zachovaný pergamenový jednolist (A) sejmutý z nepoznamenané vazby, se zachovanými vpichy a dnes špatně viditelným slepým horizontálním i vertikálním linková-

ním. Text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm. Textové zrcadlo ohraničeno vně po obou stranách slepou dvoulinkou 1,0 cm širokou.
Psáno jednou rukou: scriptura carolina posterior.

[Gradualis frag.]

Fragment obsahuje část Proprium de sanctis se zachovanými festivitami: Vincentii mart., Timothei apostol., Convers. s. Pauli, Agnetis virg., Fabiani et Sebastiani mart.

Lit.: RYBA, B.: *Rukopisy*, s. 1 (s datací do XII./XIII. stol.).

Obrazová dokumentace: **Obr. 210** na s. 361.

Vyšší Brod, Knihovna cisterciáckého kláštera, sign. 1 VB CCXV (211)

XII.¹, perg., 2ff., A: 8 proužků 18,8 × 1,5 cm, B: 9 proužků 18,9 × 1,5 cm, rubrikace, neumová nedíastematická notace německého typu

17 úzkých proužků (původně evidentních hřbetních záševků), z nichž se r. 1970 podařilo B. Rybovi sestavit dvě porušená folia (A, B) bez zachovaných vpichů, avšak s nepatrnými stopami horizontálního linkování. Text psán per extensum v liniatuře 1,0 cm.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Hymnarii frag.]

Liber tradens: Expositio super Cantica canticorum, pap. rkp. XIV. stol., Vyšší Brod, sign. 1 VB 123.

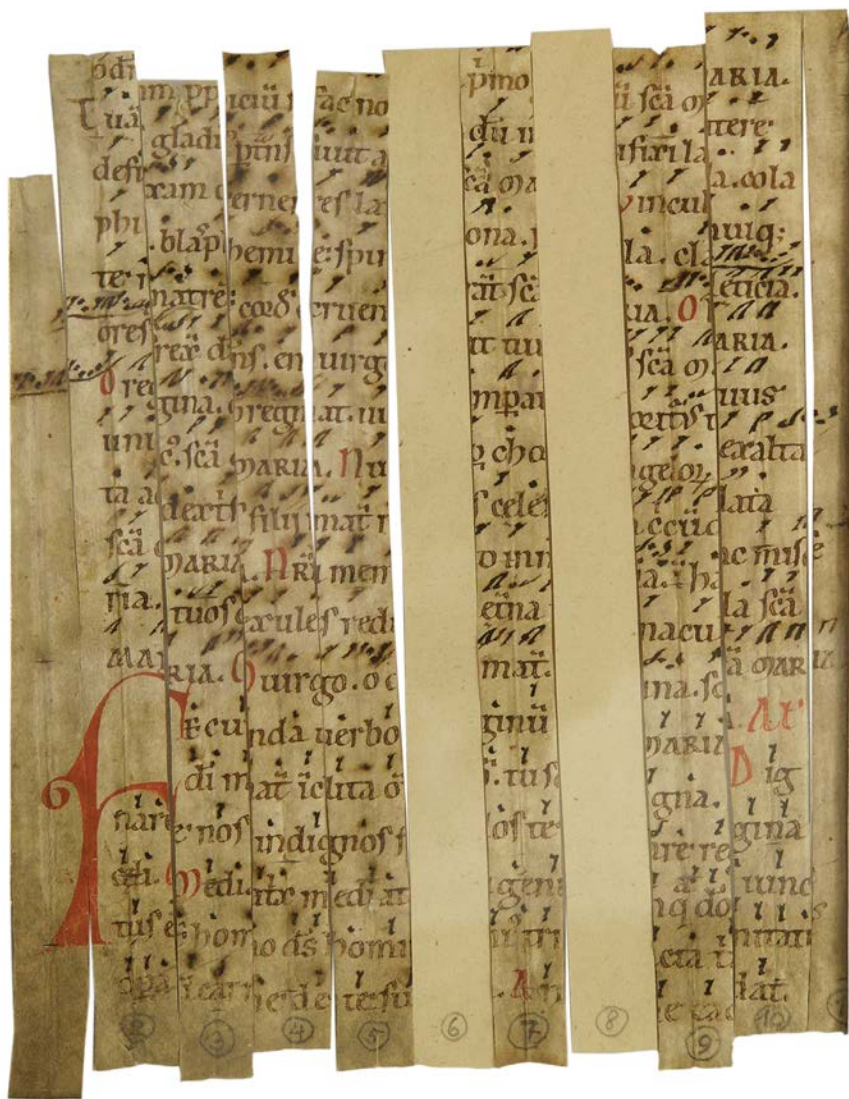
Lit.: RYBA, B.: *Hymnarii s. XII. reliquiae Altovadenses*, s. 229nn. (s vyobrazením); RYBA, B.: *Rukopisy*, s. 5.

Obrazová dokumentace: **Obr. 211** na s. 363.

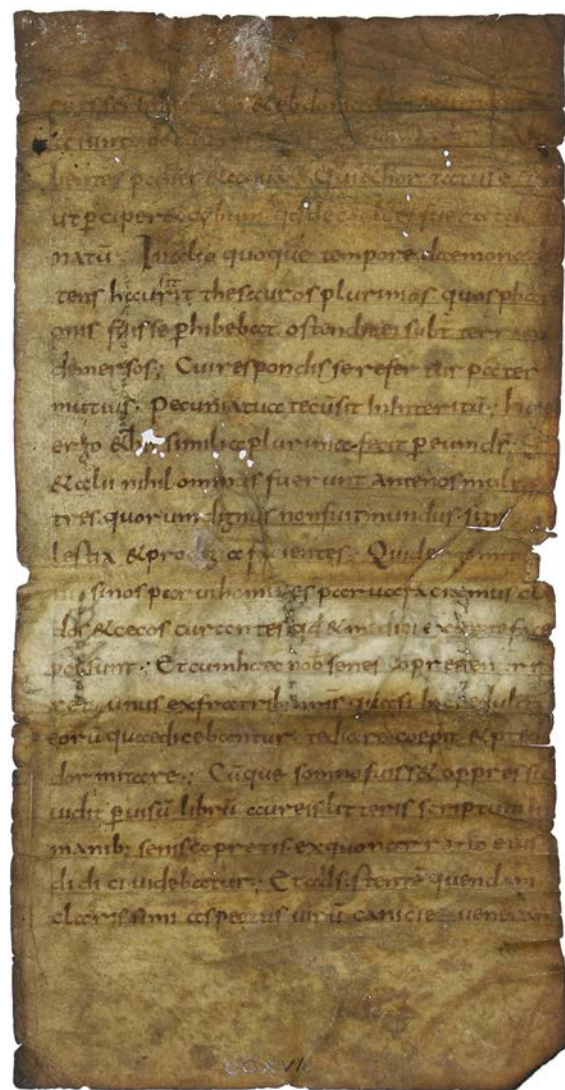
Vyšší Brod, Knihovna cisterciáckého kláštera, sign. 1 VB CCXVII (212)

IX.^m (západoněmecké teritorium), perg., 1f., 32,2 × 16,5 cm

Zlomek dosti poškozeného perg. jednolistu (A), sejmutý z poznamenané vazby, kde tvořil vnější přebal; pergamen je bez jakýchkoliv vpichů, avšak s výrazným slepým linkováním. Text psán per extensum v liniatuře 1,1 cm, textové zrcadlo vně ohraničeno slepou jednolinkou.

Obr. 211: Vyšší Brod, knihovna cisterciáckého kláštera, sign. 1 VB CCXV. © Cisterciácké opatství Vyšší Brod.

Obr. 212: Vyšší Brod, knihovna cisterciáckého kláštera, sign. 1 VB CCXVII. © Cisterciácké opatství Vyšší Brod.

Psáno jednou rukou: scriptura fere carolina; soudobé korektury interlin. jinou rukou; „cc“ = „a“, „fuiss&“.

[Rufini Historia monachorum, cap. IX, frag.]

PL 21 col. 425–426.

Liber tradens: Exhortationes dominicales et festivales, pap. rkp. XV. stol.
Prov.: Niederaltaich?

Lit.: PAVEL, R.: *Beschreibung*, s. 242: „Das Umschlagbl. aus Pg. enthält das Bruchstück der Erzählung eines Mirakels aus dem IX. Jahrh.“; RYBA, B.: *Rufini Historiae*, s. 161nn. (precizní identifikace); BISCHOFF, B.: *Schreibschulen* 2, s. 8 (provenience a upřesnění datace).

Obrazová dokumentace: **Obr. 212** na s. 363.

Vyšší Brod, Knihovna cisterciáckého kláštera, sign. 1 VB 73 (213)

XI./XII., perg., 2ff., 31,0 × 23,0 cm, rubrikace, neumová nediastematická notace německého typu

Dvě téměř cele zachovaná perg. folia tvoří přední (A) a zadní (B) předsádku v nosiči. Zachovány vpichy a horizontální a vertikální linkování olůvkem. Text psán per extensum v liniatuře 1,2 cm, textové zrcadlo ohraničeno vně slepou dvoulinkou. Obě folia za sebou v původním knižním bloku bezprostředně následovala.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Breviarii frag.]

Z části Proprium de sanctis zachovány festivity: s. Štěpána, s lekcí Lc 6,17 (stetit in loco campestri ... × ... turba discipulorum eum cum illo) a s. Anežky (rubr.: „Agnētis mr.“).

Liber tradens: Pars estivalis rev. magistri Hugonis de Prato Super evangelii et epistolis, pap. rkp. XV. stol.

Lit.: PAVEL, R.: *Beschreibung*, s. 265: „Die Vorlegbl. haben Fragmente der Officien ss. Sebastiani et Agnetis auf Pg. XII. Jahrh. mit Neumen“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 213** na s. 365.

Vyšší Brod, Knihovna cisterciáckého kláštera, sine sign.**(214)***X., perg., 1f., 8,2 × 14,4 cm, rubrikace*

Drobný výkroj pergamenového jednodlistu (A) horizontálně rozříznutého na dvě části, které na sebe bezprostředně navazují, se zachovanými vpichy, ovšem bez patrného linkování. Text psán s největší pravděpodobností per extensum v liniatuře 0,9 cm. Zlomek má starou foliaci rukou XIII. stol.: „XXXIII“. Z jeho formátu je zřejmé, že šlo o hřbetní záševek.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Lectonarii frag.]

Zachovány lekce: Io 5,6–9 (quia multum iam tempus haberet ... × ... et statim sanus fac[tus est homo]) a Dt 26,16 s rubr.: „Lecio lib. Deu[teronomii]“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 214** na s. 365.

ZNOJMO

Průvodce IV, s. 230–231 č. 39 (Knihovna kláštera dominikánů)

Průvodce II, s. 196–198 č. 90 (Státní okresní archiv)

Knihovna kláštera dominikánů od sv. Kříže ve Znojmě byla již navrácena Moravskou zemskou knihovnou v Brně zpět dominikánskému řádu. Laskavostí podpřevora mgr. Efréma Jindráčka mi bylo umožněno studium zdejšího knižního fondu, jehož výsledkem byl nález dvou hřbetních záševků na zdejším tisku.

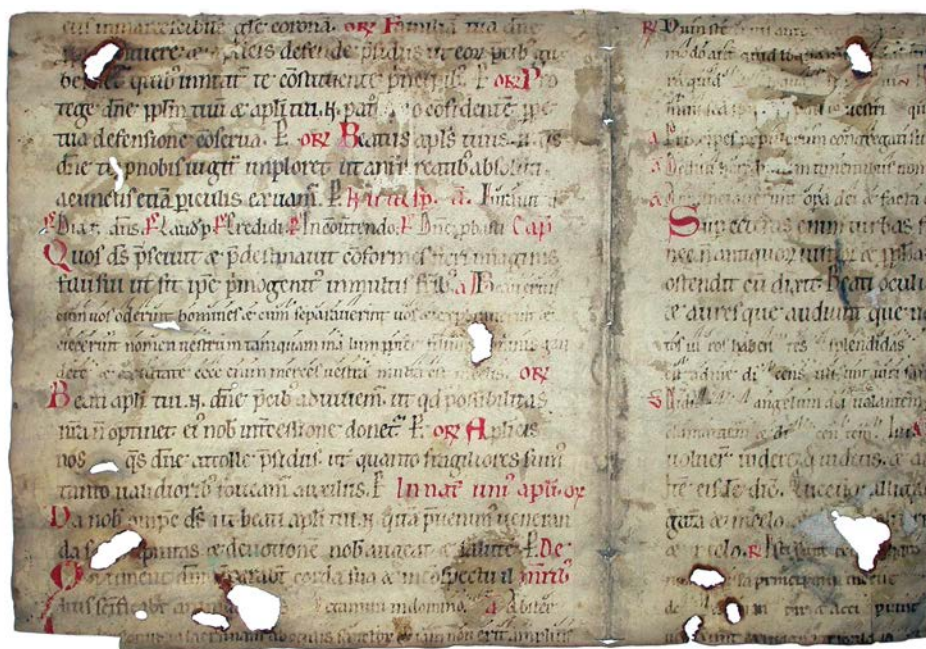
Rukopisy *Státního okresního archivu ve Znojmě* byly již souborně publikovány prof. Františkem Čádou, na základě analýzy jejich vazeb jsem z fondu Archiv města Znojma, oddělení Nejstarší knihy a rukopisy, zařadil do svého Katalogu dva latinské pergamenové fragmenty. Výraznou oporu ve své heuristické práci jsem našel v mgr. Ireně Sklenské, již zde vyjadřuji svůj dík.

Znojmo, SOkA, AM Znojma, rukopis sign. Z/II-304**(215)**

XII./XIII., perg., 4ff., 21,1 × 18,5 resp. 11,0 (A' - A) a 21,7 × 10,5 resp. 19,0 (B' - B) cm, rubrikace, neumová nediasematická notace německého typu

V nosiči se zachovaly dva perg. dvoulisty tvořící přední (A' - A) resp. zadní (B' - B) předsádku. Původní folio bylo široké 19,5 cm, nejsou zachovány žádné vpichy, má ale horizontální i vertikální linkování olůvkem. Text psán per extensum v liniatuře 0,9 cm, textové zrcadlo oboustranně ohraničeno dvoulinkou 0,7 cm širokou provedenou olůvkem.

Psáno jednou rukou: scriptura gothica primitiva.

Obr. 215: Znojmo, SOkA, rukopis sign. Z/II-304. © Státní okresní archiv Znojmo.

Obr. 216: Znojmo, Knihovna kláštera dominikánů, sign. ZD 9.III.8.
© Klášter dominikánů Znojmo.

[Breviarii frag.]

Rubr.: „In nat. unius apostoli“, „De martyribus“ svědčící o tom, že zachované části náležejí ke Commune sanctorum. Na zlomcích zachovány homilie: A. Augustini Serm. Suppositii de sanctis, serm. CCXXII („De sanctis apostolis“): „Si omnium sanctorum ... × ... confessi sunt Christum“ – *PL 39 col. 2156*, lekce Io 15,12–16 a bezprostředně za ní následující rubrikovaná „Omel. lect. eiusdem“, i. e. Gregorii Hom. in evang., hom. XXVII: „[Cum cuncta sacra eloquia domini]cis plena ... × ... [in sola charitate solidatur?]“ – *PL 76 col. 1205*.

Liber tradens: [Conradi Waldhauser: *Postilla accurtata studentium s. Pragensis universitatis super evangelia dominicalia*], pap. rkp. XV. stol.

Lit.: ČÁDA, F.: *Znojenské rukopisy*, s. 52 č. 14: „Před. a zad. perg. předsádky z dvojlistů ustrížených z breviáře z konce XII. stol. s neumami“.

Obrazová dokumentace: **Obr. 215** na s. 367.

Znojmo, Knihovna kláštera dominikánů, sign. ZD 9.III.8

(216)

XI.^{ca}, perg., 2ff., 5,0 × 14,4 resp. 12,8 cm, rubrikace

Zlomek tvoří úzký hřbetní záševek u poslední složky knižního bloku nosiče. Jedná se o výkroj pergamenového dvoulistu A' – A bez zachovaných vpichů, který má ovšem slepé horizontální i vertikální linkování. Text psán per extensum v liniatuře 0,8 cm, textové zrcadlo oboustranně ohraničeno slepou jednolinkou.

Psáno jednou rukou: scriptura carolina.

[Sacramentarii frag.]

Rubr.: „Missa pimpera“ a lekce: Phil 2,7–10.

Liber tradens: Thomas de Aquino: *Summa contra gentiles, sive De veritate catholicae fidei*. Ed. Theodoricus de Susteren. Köln: Heinrich Quentell, pridie Kal. Sept. [31. VIII.] 1501. 2°. *Prov.*: „Conventus Znoymensis S. Crucis“.

Lit.: VOBR, J.: *Soupis postinkunábulí 4*, s. 102–103 č. 927 („jako záševky proužky z lat. perg. theolog. rkp. z 11./12. stol.“).

Obrazová dokumentace: **Obr. 216** na s. 367.

Chronologický a provenienční rejstřík

Saec.	Katalogové číslo (provenience) zlomku
VIII	
VIII. ^{ex.}	163 (sv. Havel?)
VIII./IX.	1 (Řezno), 73 (jižní Anglie?), 90 (Niederaltaich?), 99 (Mondsee), 146 (sv. Martin, Tours), 192 (anglosaská kontinentální tradice)
IX	
IX.	35, 43, 103, 128, 154, 155, 156, 183
IX. ^{in.}	2 (Bavorsko), 48 (severní Itálie), 96 (jižní Francie), 147, 178, 212 (západoněmecké teritorium)
IX. ¹	3 (jižní Německo), 5 (Bavorsko: Tegernsee? Freising nebo Benediktbeuern?), 123, 131, 139, 143, 168
IX. ^{med.}	66 (Fulda?), 207
IX., 3. čtvrtina	30 (Německo)
IX. ²	161
IX./X.	69, 115, 142 (románská jazyková oblast), 153
X	
X.	37, 40, 70, 92, 137, 141, 144, 145, 152, 206, 214
X. ^{in.}	27, 95 (Corvey), 182
X. ¹	136
X. ^{ex.}	100 (Itálie), 138, 170
X./XI.	20, 62, 77, 84, 107, 149, 157, 208 A'-A
XI	
XI.	6, 7, 8, 11, 15 A, 22, 23, 32, 33, 36, 88, 106, 110, 120, 123, 127, 140, 151, 160, 171, 176, 193, 208 C'-C
XI. ¹	39, 89 (Ostrov?), 105 (O.S.B.), 109, 169, 173, 181, 202
XI. ^{med.}	60, 98 (Břevnov)
XI. ²	41 (Řezno), 67, 108, 112, 177, 203
XI. ^{ex.}	49, 50, 51, 59, 61, 93, 185, 216
XI./XII.	18, 42, 58, 65, 80 (Itálie), 81, 94, 97, 101, 159, 175, 194, 213
XII	
XII.	4, 15 B, 19, 26, 63, 64, 71, 75, 76, 79, 85, 86, 91, 102, 114 (O.S.B.), 116, 117, 118, 119, 121, 124 (Itálie), 125, 129, 135, 158, 166, 172, 174, 179, 180, 186, 188, 191, 196, 198, 200, 209, 210
XII. ^{in.}	150 (Itálie: Emilie?)
XII., 30./40. léta	83 (Olomouc)
XII. ¹	24 (Čechy, O.S.B.), 28, 38, 45, 46, 47, 55, 74, 78, 82, 87, 111, 126, 130, 134, 148, 164 (O.S.B.), 165, 189, 195, 201, 208 B'-B, 211
XII. ^{med.}	132, 162 (1150–1175, Hradisko)
XII. ²	10, 12, 29, 44, 68, 72, 113, 133, 167, 184, 197, 204
XII. ^{ex.}	9, 13 (Itálie), 14 (Čechy?), 21, 31, 34, 53, 54, 56, 104, 199, 205
XII./XIII.	16, 17, 25, 52, 57, 122, 187, 190, 215

Obsahový rejstřík

Libri liturgici	
Sacramentaria	8, 20, 50A, 53, 56, 61, 67, 78, 87, 94, 95, 140, 165, 171, 172, 177, 182, 208B´-B, 216
Missalia	4, 7, 16, 21, 29, 42, 54, 59, 63B, 72, 77, 82, 101, 112, 118, 126, 134, 135, 151, 152, 159, 169, 170, 185, 187, 188, 194, 200
Lectionaria	2, 3, 6, 22, 28, 41, 46, 47, 55, 60, 66, 70, 74, 85, 90, 107, 120, 138, 161, 174, 186, 192, 202, 203, 207, 208C´-C, 214
Libri evangeliorum	11, 73, 93, 99, 115, 123B´-B, 143
Psalteria	1, 9, 10, 23, 25, 123A
Breviaria	12, 18, 24, 26, 45, 50B, 52, 65, 79, 81, 84, 104, 111, 114, 121, 129, 130, 132, 160, 164, 167, 173, 193, 195, 196, 197, 198, 201, 204, 205, 213, 215
Martyrologia, Libri passionales	14, 83, 142, 150
Libri rituales	108
Pontificalia	33, 125
Ordines	155
Gradualia	15B, 19, 57, 80, 148, 158, 180, 210
Antiphonaria	27, 58, 64, 71, 166
Hymnaria	211
Processionale	164?
Tonaria	63A
Kalendaria	76, 162
Biblica	
Libri protocanonici	51, 69, 92, 103, 133, 146, 168, 183, 189, 191
Libri deuterocanonici	96
Apocrypha	102
Patres atque Homilarii	5, 15A, 17, 30, 32, 34, 35, 36, 37, 39, 43, 44, 48, 62, 68, 75, 86, 88, 89, 91, 97, 98, 109, 110, 116, 119, 122, 124, 137, 139, 141, 145, 147, 149, 153, 154, 156, 157, 163, 178, 190, 199, 206, 208A´-A, 209, 212
Grammaticae latinae	40, 179
Regula s. Benedicti	105
Classica	38, 100, 117, 144, 176, 181
Canones	31, 49, 113, 136, 175, 184
Ius Romanum	13
Vocabularia	106
Libri incerti	127, 128, 131

Rejstřík typů písma

scriptura uncialis	99, 146
scriptura capitalis quadrata	146
scriptura semiuncialis Turonensis	146
scriptura minuscula Anglo-Saxonica	66, 192
scriptura semiuncialis Anglo-Saxonica	73
scriptura Visigothica	106
scriptura Beneventana	13, 80, 100
scriptura fere carolina	1, 2, 3, 5, 30, 35, 43, 48, 69, 90, 95, 96, 103, 123A, 128, 131, 139, 142, 143, 146, 147, 155, 156, 163, 168, 178, 183, 207, 212
scriptura carolina	6, 7, 8, 11, 15, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 32, 33, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 55, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 67, 70, 71, 74, 75, 77, 78, 79, 81, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 92, 93, 94, 97, 98, 101, 102, 105, 107, 108, 109, 110, 112, 115, 119, 120, 121, 123B´-B, 124, 125, 126, 127, 129, 130, 132, 134, 135, 136, 137, 138, 140, 141, 144, 145, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 164, 165, 166, 169, 170, 171, 172, 173, 175, 176, 177, 180, 181, 182, 185, 186, 189, 191, 193, 194, 195, 200, 201, 202, 203, 206, 208, 211, 213, 214, 216
scriptura carolina posterior	4, 10, 12, 29, 31, 34, 44, 53, 56, 57, 68, 72, 76, 83, 91, 111, 113, 114, 116, 117, 118, 133, 167, 174, 179, 184, 187, 188, 196, 197, 199, 209, 210
scriptura carolino-gothica	9, 14, 21, 204
scriptura gothica primitiva	16, 17, 25, 52, 54, 104, 122, 190, 198, 205, 215

